

Casestudier over effektene av de samfunnsvitenskapelige instituttene forskning

Vedlegg til evalueringsrapporten

Evaluering
Divisjon for vitenskap

Casestudier over effektene av de samfunnsvitenskapelige instituttene forskning

Vedlegg til evalueringsrapport

Evaluering
Divisjon for vitenskap

© Norges forskningsråd 2017

Norges forskningsråd
Besøksadresse: Drammensveien 288
Postboks 564
1327 Lysaker
Telefon: 22 03 70 00
post@forskningsradet.no
www.forskningsradet.no/

Publikasjonen kan bestilles via internett:
www.forskningsradet.no/publikasjoner

Grafisk design omslag: Design et cetera AS
Foto/ill. omslagsside: Shutterstock

Oslo, februar 2017

ISBN 978-82-12-03567-6 (pdf)

Innhold

1	Kort om det foreliggende materialet	4
2	Agderforskning	6
3	Chr. Michelsens Institutt (CMI)	13
4	Fafo.....	31
5	Fridtjof Nansens Institutt (FNI).....	43
6	Frischsenteret.....	51
7	Institutt for samfunnsforskning (ISF).....	55
8	IRIS Samfunnsforskning	67
9	Møreforskning	76
10	NIFU	84
11	Nordlandsforskning	95
12	Norut	109
13	NTNU Samfunnsforskning	113
14	NUPI.....	123
15	PRIO	137
16	Samfunns- og næringslivsforskning (SNF)	152
17	SINTEF Teknologi og samfunn	161
18	Telemarksforskning	172
19	Uni Research.....	177
19.1	Uni Research Helse.....	177
19.2	Uni Research Rokkansenteret	181
20	Vestlandsforskning	188
21	Østlandsforskning.....	196

1 Kort om det foreliggende materialet

I det følgende presenteres en sammenstilling av case-studiene over samfunnseffekter av instituttens forskning som de deltakende institusjonene har levert inn til evalueringen av de samfunnsvitenskapelige instituttene. Casene publiseres i den formen de ble sendt inn av instituttene i desember 2015, og reflekterer følgelig et bilde av samfunnseffektene slik de lot seg dokumentere på dette tidspunktet.

Malen for innsending av casestudiene var gitt av Forskningsrådet, med følgende veiledningstekst:

	Samfunnseffekter¹ av instituttets forskning
	<p>Forskningsrådet ønsker bedre kunnskap om hvordan instituttens forskning påvirker samfunnet. Instituttet bes derfor om å dokumentere <i>minst ett eksempel på samfunnseffekter av forskningen</i>, maksimalt ett eksempel per tiende FoU-årsverk. Eksemplene trenger ikke å dekke alle instituttets forskningsområder.</p> <p>Samfunnseffekter av forskning kan inkludere, men er ikke begrenset til, endringer i aktiviteter, holdninger, økonomi, kapasitet, oppmerksomhet, atferd, kompetanse, politikk, praksis eller forståelse hos individer, i grupper, i organisasjoner, hos et publikum, eller i samfunnet for øvrig. Endringene kan være lokale, nasjonale eller internasjonale. Effekter av instituttets forskning på annen forskning, eller effekter internt i egen organisasjon, regnes i denne sammenheng ikke som samfunnseffekter.</p> <p>Instituttet må ha bidratt vesentlig til forskningen som ligger til grunn for samfunnseffektene. I denne undersøkelsen teller bare forskning som er blitt utført de siste 10-15 årene. I den grad det er hensiktsmessig kan det gis referanser til en lengre vitenskapelig tradisjon.</p> <p>Eksemplene vil bli sett i sammenheng med brukerundersøkelsen. Vennligst dokumenter samfunnseffektene gjennom spørsmålene A-F under.</p>
A	Sammendrag (maks 100 ord):
B	Gi en beskrivelse av forskningen som ligger til grunn for samfunnseffektene (maks 400 ord):
C	Gi en beskrivelse av samfunnseffektene og på hvilken måte forskningen har bidratt til dem (maks 400 ord):

¹ Utformingen av definisjonene og eksemplene er inspirert av den britiske evalueringen av universiteter og høyskoler fra 2014 (jfr. www.ref.ac.uk).

D	Oppgi referanser til forskningen (for eksempel vitenskapelige publikasjoner, rapporter, offentlige utredninger):
E	Oppgi referanser til kilder som støtter påstanden om oppnådd samfunnseffekt (for eksempel publikasjoner, rapporter, nyhetsoppslag):
F	Hvis relevant: Eksterne kontaktpersoner som kan bekrefte instituttets rolle i den aktuelle forskningen. Disse personene vil eventuelt bli kontaktet i forbindelse med brukerundersøkelsen.

Casebeskrivelsene gjengis her i den formen de er sendt inn, med to unntak:

- 1) Opplysninger av privat karakter (slik som gjengivelser av e-poster) eller referanse til navngitte enkeltpersoner er utelatt fra teksten under punkt E. Disse opplysningene har vært tilgjengelige for evalueringspanelet.
- 2) Navn og kontaktopplysninger oppgitt under punkt F (eksterne kontaktpersoner) er utelatt fra teksten. Disse opplysningene har vært tilgjengelige for evalueringspanelet.

2 Agderforskning

11	Samfunnseffekter av instituttets forskning – Prosjekt 1 Innovasjonspolitik
A	<p>Sammendrag (maks 100 ord): Utviklingsarbeid på tvers av administrative-, sektorielle-, og institusjonelle sfærer og grenser er krevende siden styrings- og samhandlingsmekanismene i betydelig grad kan være ulike fra de en kjenner fra en administrativ/organisatorisk eller markeds kontekst. Endringer i politikk, regionalisering og utvikling av nye innovasjonspolitiske virkemidler har medført at aktører i økende grad de siste 10-15 årene inngår i slikt samarbeid i sitt utviklingsarbeid. Sentrale forskningstema i prosjekter og programmer som Agderforskning har deltatt i, har handlet om å forstå mekanismene både i teori og praksis, og virkningene av samarbeid og ledelse i nettverkskontekster.</p>
B	<p>Gi en beskrivelse av forskningen som ligger til grunn for samfunnseffektene (maks 400 ord): Forskere fra Agderforskning har siden slutten av 1990-tallet og frem til dt arbeidet med nettverk, partnerskap og utviklingskoalisjoner både teoretisk og praktisk i ulike typer av kontekster. I starten regionalt gjennom programmer som BU2000, VS2010 og VRI. Denne forskningen er publisert i rapporter, vitenskapelige publikasjoner og formidlet til brukere regionalt, nasjonalt og i internasjonale fagnettverk. Forskningen som ligger til grunn for arbeidet med kunnskapsgrunnet for utvikling av regionale klynger i Norge er tverrfaglig og utviklet i samarbeid mellom forskere fra flere institusjoner over lengre tid. Den trekker veksler på teori og erfaring fra flere tradisjoner; Regional innovasjonsteori (økonomisk geografi), governance (statsvitenskap), sosial kapital og nettverksteori (sosial antropologi og økonomisk sosiologi), og aksjonsforskning (interaktiv og brukerbehov styrt forskning).</p>
C	<p>Gi en beskrivelse av samfunnseffektene og på hvilken måte forskningen har bidratt til dem (maks 400 ord): Samfunnseffekten av denne forskningen er best beskrevet som indirekte gjennom at den har bidratt til å øke virkemiddelapparatets kapasitet til å utvikle nye, og forbedre eksisterende innovasjonspolitiske virkemidler. Gjennom rammeavtaler med Innovasjon Norge og prosjekter for Forskningsrådet har Agderforskning operasjonalisert denne tematikken i forhold til utvikling og ledelse av regionale klyngeprosjekter og forsknings- og FoU-programmer. Innovasjon Norge har mest synlig tatt i bruk denne kunnskapen ved utvikling av kontrakter, veiledere, evalueringsopplegg, kursopplegg, samt nye programmer og virkemidler. Agderforskning har også tatt i bruk kunnskapen i samarbeid med, og i utvikling av, klyngeprosjekter i Agderregionen, samt i utvikling av partnerskap og andre typer av FoU-nettverk i Agder. I praksis har dette bidratt til å øke aktørsett i Agderregionens kapabilitet ift å søke og få tilslag i nye FoU-virkemidler og programmer. Denne kunnskapen er også nylig (høsten 2015) tatt i bruk av Forskningsrådet i utvikling av nye programmer som skal etterfølge VRI (Fitjar, R. D., Fosse, J. K., Hauge, E., Isaksen, A., Jakobsen, S.-E., Normann, R., & Timmermans, B. (2015). Regional satsing for mobilisering og kvalifisering til forskningsbasert</p>

	<p>innovasjon. Kristiansand: Agderforskning FoU-rapport nr. 5/2015.). Eksempler på prosjekter hvor denne tematikken er utviklet inkluderer:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Knowledge foundation for cluster management. Innovation Norway (2014) • Programme for Regional R&D and Innovation (VRI 3), The Research Council of Norway (2014-2017) • Knowledge foundation for cluster programs and innovative milieus. Innovation Norway (2013-14) • Programme for Regional R&D and Innovation (VRI 2), The Research Council of Norway (2011-2013) • Cluster governance, Innovation Norway (2008-2009) • Programme for Regional R&D and Innovation (VRI 1), The Research Council of Norway (2007-2010).
D	<p>Oppgi referanser til forskningen (for eksempel vitenskapelige publikasjoner, rapporter, offentlige utredninger): Listen er ikke komplett (inneholder kun oppføringer hvor Roger Normann også har deltatt)</p> <p>Vitenskapelig formidling Fosse, J. K., & Normann, R. H. (2012 May 13-16). Cluster Project Management – a Differentiated Approach. Paper presentert på Regional Studies Association European Conference 2012 Networked Regions and Cities in Times of Fragmentation: Developing Smart, Sustainable and Inclusive Places, Delft University of Technology, Delft, Netherlands.</p> <p>Normann, R. H. (2006 September 1). Governance-networks and the Regime Steering Paradox. Paper presentert på Workshop on the Knowledge Economy: new directions in work organization and regional innovation, Kingston University, London, UK.</p> <p>Normann, R. H. (2008 December 8–9). Regional Clusters as Public Policy: Is More Research Necessary? Paper presentert på Workshop on Multi-level, multidisciplinary research, Participatory research methods and University-society cooperation, University of Agder, Kristiansand, Norway.</p> <p>Normann, R. H. (2008 June 2–3). The Project National Pilot for Regional Innovation: A memorandum. Paper presentert på Workshop on Democratic Innovation, Kingston University, London, UK.</p> <p>Normann, R. H. (2010 May 24–26). The Collaborative Dilemma of Regional Governance. Paper presentert på Regional Studies Association 2010 conference: Regional Responses and Global Shifts: Actors, Institutions and Organisations, University of Pécs, Pécs, Hungary.</p> <p>Normann, R. H. (2015 15-16 October). The role of local agency in regional path renewal. Paper presentert på 10th International Conference on Regional Innovation Policies, Karlsruhe, Germany.</p> <p>Normann, R. H. (2015 January 15-16). Network Management Strategies in Cluster Projects. Paper presentert på at the 5th Nordic Section of Regional Studies Association (NORSA), University of Agder, Grimstad.</p> <p>Normann, R. H., & Isaksen, A. (2009 May 28–29). Cluster Governance – Perspectives on Steered Development of Regional Clusters. Paper presentert på Workshop on Globalization and the development of work and regions, NTNU, Trondheim, Norway.</p>

	<p>Vitenskapelig publisering</p> <p>Normann, R. H. (2007). Democracy in Development – A Critical View on Regional Governance, Theses at NTNU nr. 88. Trondheim: Norwegian University of Science and Technology.</p> <p>Normann, R. H. (2012a). The collaborative steering dilemma of network-based development. I J. R. Ennals & H. C. G. Johnsen (Eds.), Creating Collaborative advantage: Innovation and knowledge creation in regional economies (s. 91-101). Farnham: Gower.</p> <p>Normann, R. H., & Fosse, J. K. (2013). Nettverksstyring av klyngeprosjekter. I B. Abelsen, S.-E. Jakobsen & A. Isaksen (Eds.), Innovasjon - organisasjon, region og politikk (s. 301-321). Oslo: Cappelen Damm Akademisk.</p> <p>Normann, R. H., & Isaksen, A. (2011). Klyngegovernance – Perspektiver på styrt utvikling av klyngeprosjekter. I H. C. G. Johnsen & Ø. Pålshaugen (Eds.), Hva er innovasjon? Perspektiver i norsk innovasjonsforskning. Bind 1: System og institusjon (s. 61-96). Kristiansand: Høgskoleforlaget.</p> <p>Knudsen, J. P., Normann, R. H., & Johnsen, H. C. G. (2014). Ledelse av regionale nettverksprosesser: meningsdannelse og kritikk. In H. C. G. Johnsen & I. Amundsen (Eds.), Forskning møter praksis: Perspektiver på arbeidsliv og innovasjon i kunnskapssamfunnet (pp. 61-76). Kristiansand: Portal Akademisk.</p> <p>Kommende vitenskapelige publiseringer</p> <p>Normann, R. H., & mfl. (201x). Quantitative analysis of cluster management in Norway, Sweden and Spain. Working paper. (VRI3 project)</p> <p>Fosse JK and Normann RH. (2016) Management Strategies in Cluster Projects – Examples and Discussions. In: Fornahl D and Hassink R (eds) Cluster Policies from a Cluster Life Cycle Perspective. Cheltenham: Edgar Elgar (forthcoming).</p>
E	<p>Oppgi referanser til kilder som støtter påstanden om oppnådd samfunnseffekt (for eksempel publikasjoner, rapporter, nyhetsoppslag):</p> <p>Listen er ikke komplett (inneholder kun oppføringer hvor Roger Normann også har deltatt)</p> <p>Brukerrettete FoU-rapporter</p> <p>Fitjar, R. D., Fosse, J. K., Hauge, E., Isaksen, A., Jakobsen, S.-E., Normann, R., & Timmermans, B. (2015). Regional satsing for mobilisering og kvalifisering til forskningsbasert innovasjon. Kristiansand: Agderforskning FoU-rapport nr. 5/2015.</p> <p>Flatnes, A., Fosse, J. K., Furre, H., & Normann, R. H. (2014). Organisering og ledelse av klyngeprosjekter. Kristiansand: Agderforskning FoU-rapport nr. 6/2014.</p> <p>Jøsendal, K., & Normann, R. H. (Red.). (2009). National Pilot for Regional Innovation. London: Kingston University Working Paper Series No. 20.</p> <p>Normann, R. H. (2010). Regional nettverksstyring og VRI-Agder. I H. C. G. Johnsen (Ed.), Hva har vi lært? Erfaringer fra samhandling i VRI Agder (s. 20–32). Kristiansand: Agderforskning (FoU rapport nr. 5/2010).</p> <p>Normann, R. H., Fosse, J. K., Isaksen, A., & Jakobsen, S.-E. (2014). Kunnskapsgrunnlaget for klyngeprogrammene og delmål 3: «Flere innovative næringsmiljøer». Kristiansand: Agderforskning FoU-rapport nr. 1/2014.</p> <p>Normann, R. H., & Isaksen, A. (2009). Klyngegovernance: Perspektiver på styrt</p>

	<p>utvikling av regionale næringsklynger R&D-report no. 3/2009. Kristiansand: Agderforskning.</p> <p>Brukerrettet formidling</p> <p>Fosse, J. K., & Normann, R. H. (2012 April 25). Cluster Project Management – a Differentiated Approach. Paper presentert på VRI–Forskingsamling, Hotell Scandic, Kristiansand, Norway.</p> <p>Normann, R. H. (2008 March 27–28). Conceptual and thematical outline: Governance research in VRI Agder. Paper presentert på at the Workshop VRI Agder, University of Agder, Kristiansand, Norway.</p> <p>Normann, R. H. (2010 June 4th). The Collaborative Dilemma of Network Based Development. Paper presentert på Symposium of thinkers and doers "Possibilities and challenges of civil society in Latvia", Riga Latvian Society House, Riga, Latvia.</p> <p>Normann, R. H. (2012 october 17th). Cluster Project Management – a Differentiated Approach. Paper presentert på 15th TCI Annual Global Conference, Euskalduna, Bilbao.</p> <p>Normann, R. H. (2013, November 7). (Hvordan) kan klynger styres? Paper presentert på VRI Agder regional partnerskapskonferanse, Grimstad.</p> <p>Normann, R. H. (2013). Nettverksstyring av klyngeprosjekter. MagAgenda.</p> <p>Normann, R. H. (2013, November 18). Contributions from academic research on cluster management Paper presentert på Innovation Norway, Oslo.</p> <p>Normann, R. H. (2014 6 November). Cluster policy evaluation. Paper presentert på Workshop Delmål 3 - hvordan måler vi effekter?, Innovasjon Norge, Oslo, Norway.</p> <p>Normann, R. H. (2014 24 November). Organization and management of clusters. Paper presentert på Innovation Norway cluster manager workshop, Gardermoen, Norway.</p> <p>Normann, R. H., & Isaksen, A. (2009 February 4–5). Cluster Governance – Perspectives on Steered Development of Regional Clusters, Kristiansand. Paper presentert på Workshop on Learning through Dialogue about Action Research and Participatory Research, Kristiansand, Norway.</p> <p>Siste versjon av innovasjon Norges veileder til klyngeprosjekter bygger til dels på prosjekter gjort av Agderforskning for innovasjon Norge: http://norinclu.no/veileder/index.php</p>
--	--

11	<p>Samfunnseffekter av instituttets forskning – Prosjekt 2 En dybdestudie av mekanisk industri</p>
A	<p>Sammendrag (maks 100 ord): Sørlandet har et variert næringsliv med mange konkurranseutsatte bedrifter. Fremtidig konkurransekraft for industrien vil være avgjørende for verdiskaping og sysselsetting i Agder. I denne studien analyserer vi hva som hemmer eller fremmer konkurransekraft i mekanisk industri basert på kvantitative data fra 2006-2012, samt 20 dybdeintervjuer av</p>

	<p>ledere i de to nettverkene Lister Alliance og Sørlandssporten Teknologinettverk. Dette gir et godt grunnlag for å identifisere trusler, styrker, svakheter og muligheter. Rapporten presenterer et overordnet bilde av en del av mekanisk industri i Agder. Prosjektet har vært finansiert av Sørlandet Kompetansefond og Aust-Agder fylkeskommune.</p>
B	<p>Gi en beskrivelse av forskningen som ligger til grunn for samfunnseffektene (maks 400 ord):</p> <p>Forskere fra Agderforskning har fra 2010 arbeidet med flere prosjekter knyttet til industrien, og de utfordringen den står ovenfor. Vi gjennomførte i 2012-2013 et prosjekt under «Krise, omstilling og vekst»- programmet på NHH, hvor vi gjorde en analyse av 12 industrier i Agderfylkene fra 2006 til 2011, med spesielt fokus på effektene av finanskrisen. I denne studien fant vi spesielt utfordringer knyttet til konkurransekraften innen mekanisk industri, og har i 2014 gjennomført en dybdestudie av denne industrien for bedre å forstå denne delen av industrien. Studien har 90 bedrifter inkludert i utvalget med dybdeintervjuer av 20 bedriftsledere, med et spesielt fokus på økonomisk utvikling, konkurransefaktorer, rammebetingelser, styrker og svakheter, samt trusler og muligheter.</p> <p>Som teoretisk rammeverk har vi benyttet Herman Simon's modeller rundt den tyske Mittelstand og såkalte «Hidden Champions» - og de underliggende faktorer som styrker konkurransekraften. Videre har vi benyttet teorien om dynamiske kapabiliteter.</p> <p>Våre funn viser en industri med mange fellestrekk med den tyske Mittelstand, med mange gradvise inkrementelle forbedringer og en sterk forankring i den regionen de tilhører.</p> <p>Styrkene er blant annet at de har langsiktig eierskap, lange tradisjoner og stor kunnskap om produktene/prosessene, mens svakhetene er at de har fallende marginer, stor risikoaversjon og begrenset geografisk nedslagsfelt. Tusslene er blant annet at kostnadsgapet øker og kunnskapsgapet reduseres, mens mulighetene ligger i å utvikle egne produkter med et stort kunnskapsinnhold i betalingsvillige nisjer.</p> <p>Som et resultat av våre funn har vi definert en lærings- og innovasjonssirkel for mekanisk industri med følgende fem hovedområder:</p> <p>Strategi: Fokuseret differensiering Produkt: Utvikle egne produkter Prosess: Effektivisering Ansatte: Kompetanseutvikling Marked: Identifisere lønnsomme nisjer</p> <p>Vi har i forlengelse av dette prosjektet etablert et nytt prosjekt for å analysere innovasjonspraksisen hos de beste – i de såkalte «Hidden Champions». Dette prosjektet ferdigstilles i 2016.</p>
C	<p>Gi en beskrivelse av samfunnseffektene og på hvilken måte forskningen har bidratt til dem (maks 400 ord):</p> <p>Samfunnseffekten av denne forskningen er best beskrevet som indirekte gjennom at den har bidratt til å øke industriens bevissthet av å definere kunnskap inn i produkter og prosesser. Vi har gjennomført en rekke foredrag og workshops og blir fremdeles</p>

	<p>invitert til å holde innlegg for enkeltbedrifter, klynger, virkemiddelapparat eller offentlige myndigheter.</p> <p>Et utdrag av foredrag er: Medlemsbedriftene i følgende klynger/nettverk: Lister Alliance Sinpro Styret i Sørlandsporten Teknologinettverk (NODE skal vi presentere og delta på work shop i august)</p> <p>KIFT (kunnskapsintensiv tjenesteyting): PWC Nordea Norges Bank seminar med sentralbanksjefen</p> <p>Politikere, offentlige myndigheter og virkemiddelapparat: Sørlandets Kompetansfond Aust-Agder Fylkeskommune Dialogforum Stat - Næringsliv i Aust-Agder Aust-Agder Fylkesutvalg Ordførermøte Grimstad Ordførermøte Østre Aust-Agder Arendal</p>
D	<p>Oppgi referanser til forskningen (for eksempel vitenskapelige publikasjoner, rapporter, offentlige utredninger): Jørgensen, G. og Wallevik, K., (2014): <i>Mekanisk industri – Status, utfordringer og forslag til tiltak</i>, FoU-rapport, Agderforskning, Kristiansand</p> <p>Wallevik, K. og Jørgensen, G. (red.): <i>Krise, omstilling og vekst -en regionalanalyse av Sørlandet</i>, FoU-rapport, Agderforskning</p> <p>Cruickshank, J. og Lysgård, H. K., (2013), <i>Påvirkbare drivkrefter for vekst i byutvikling -Kunnskapsgrunnlag for næringsmelding i Kristiansand kommune</i>, FoU-rapport nr. 4/2013.</p>
E	<p>Oppgi referanser til kilder som støtter påstanden om oppnådd samfunnseffekt (for eksempel publikasjoner, rapporter, nyhetsoppslag):</p> <p>Vedlagt er et utdrag av nyhetsoppslag med lenker til oppslag (også skrevet flere kronikker)</p> <p>Trosser oljebremesen: Denne bedriften øker satsingen ... - E24 e24.no/jobb/trosser-oljebremesen-denne-bedriften-oeker.../23396945 18. feb. 2015 - Agderforskning har nylig sluppet en rapport som har analysert såkalt mekanisk industri på Sørlandet, en kategori som rommer mange av de ...</p> <p>Kriserapport fra Sørlandet: Industrien sitter igjen med ... - E24 e24.no/jobb/kriserapport-fra-soerlandet-industrien.../23397957 17. feb. 2015 - En fersk rapport fra Agderforskning viser at det er langt mellom</p>

lyspunktene hos industribedriftene på Sørlandet. Forskningscenteret har nylig ...

[Agderforskning - Andersen Mekaniske Verksted er et av...](#)

<https://www.facebook.com/permalink.php?id=134979056597736...>

Oljejobbene forsvinner én etter én, men i Flekkefjord går en tradisjonell industribedrift offensivt til verks, og etablerer en ny oljedatter. Men mange i... **e24.no**|By ...

[Mekanisk industri sliter - NRK Sørlandet - Lokale nyheter ...](#)

www.nrk.no/sorlandet/mechanisk-industri-sliter-1.12147193

13. jan. 2015 - I skyggen av olje- og gassnæringen i Agder finnes en underskog av **mekanisk industri** som kjemper for å overleve. Det viser en stor ...

[Tøffere tider for sørlandske bedrifter - NRK Sørlandet ...](#)

www.nrk.no/sorlandet/toffere-tider-for-sorlandske-bedrifter-1.12147057

13. jan. 2015 - I skyggen av suksessen til olje- og gassklynga på Sørlandet, er det en underskog av **mekanisk industri** som kjemper for å overleve.

[Tøffere tider for sørlandske bedrifter - NRK Sørlandet ...](#)

www.nrk.no/sorlandet/toffere-tider-for-sorlandske-bedrifter-1.12147057

13. jan. 2015 - Kjelefabrikken Parat-Halvorsen trekkes frem som en **mekanisk** bedrift på ... **Geir Jørgensen**, leder for **industriutvikling** i Agderforskning, sier at ...

[Mekanisk industri er fortsatt viktig for Lister - Avisen Agder](#)

avisenagder.no/index.php?page=vis_nyhet&NyhetID=30450

28. mar. 2015 - **Mekanisk industri** er fortsatt viktig for Lister ... på **mekanisk industri** i hele Agder og skrevet en avhandling sammen med forsker **Geir Jørgensen**

[Svak og fallende lønnsomhet i den mekaniske industrien på ...](#)

www.agderposten.no/.../svak-og-fallende-lonnsomhet-i-den-mekaniske-ind...

7. feb. 2015 - En studie gjennomført av Agderforskning viser at **mekanisk industri** i ... sier **Geir Jørgensen**, som er leder for industriutvikling i Agderforskning

["A platform for open innovation" - GCE NODE](#)

gcenode.no/news/a-platform-for-open-innovation/

Geir Jørgensen, Head of Industrial Development and Innovation ... Veien til økt konkurransekraft for **mekanisk industri** – Presentasjon for NODE 24082015

[PDF][Presentasjon av prosjektet Krise, omstilling og vekst](#)

https://www.fylkesmannen.no/Documents/.../Statsetat_april2013.pdf

11. apr. 2013 - Kristin Wallevik, **Geir Jørgensen**, Michael. Ricke, Helge Hernes og ... Arena Fritidsbåt og Sørlandets Teknologinettverk (**Mekanisk industri**)

3 Chr. Michelsens Institutt (CMI)

Eksempel 1: Suksess for kvinnelige entreprenører i Etiopia	
A	<p>CMI's forskning gjennom NFR prosjektet "Poverty traps in industries with low knowledge- and investment barriers" genererte ny kunnskap og forståelse av hvordan entreprenørskapsprogrammer i fattige land bør designes. Utvelgelse av entreprenører med potensiale, samt å motvirke diskriminering, ser ut til å gi høy effekt av programmene – i motsetning til standardprogrammene som ikke gir resultater. Denne kunnskapen ble brukt i et nytt Verdensbankprogram, som nå er blitt det største i sitt slag i verden. Resultatene av programmet er imponerende, og Verdensbanken promoterer programmet som en rollemodell i andre fattige land.</p>
B	<p>Forskningen som ligger til grunn er todelt:</p> <ol style="list-style-type: none">1. NFR-prosjektet <i>Poverty traps in industries with low knowledge- and investment barriers</i> der Hatlebakk og Villanger studerte vekstmuligheter for mikrobedrifter i Nepal og barrierer mot inntekts og sysselsettings økning. Villangers forskning konkluderer at vekstmulighetene kan reduseres dersom enkeltgrupper diskrimineres i arbeidsmarkedet. Diskriminerte grupper vil ha problem med å etablere nye bedrifter, og samfunnet går glipp av potensielt gode investeringer. Mindre diskriminering vil da kunne føre til høye vekstrater i småbedriftssegmentet. Vekstpotensialet avhenger også av den enkelte entreprenørs evner (inkludert ambisjoner, kognitiv kapasitet og pågangsmot). Flere av casene viste at individuelle entreprenørers evner og kapasitet hadde bidratt til høy vekst i inntekt og sysselsetting. Hatlebakk studerte i det samme prosjektet spare-preferansene og finner at de fattigste vil ha problemer med å reise kapital, også gjennom lån som krever regelmessig tilbakebetaling.2. Utvikling av nye forskningsprosjekt på hvordan myndigheter kan skape vekst i sysselsetting og inntekt gjennom småbedriftsutvikling (Villanger, Hatlebakk mfl.). I samarbeid med NHH ble flere søknader til NFR utviklet på hvordan effekter av forskjellige typer entreprenørskapsintervensjoner kunne testes. Bertil Tungodden ved NHH var en av drivkreftene i dette arbeidet. <p>Mange studier har funnet at støtte til mikrobedrifter ikke virker. Begge hovedkomponentene i slike programmer, mikrokreditt og entreprenørskapstrening, har liten eller ingen virkning på inntekt eller sysselsetting, spesielt for kvinner. Vår forskning peker ut to sentrale forklaringer:</p> <ul style="list-style-type: none">• Entreprenørskapsevner er ujevnt fordelt i befolkningen; det er nok ikke slik at alle mennesker er «fødte entreprenører». Vi finner at flinke entreprenører utvikler sin egen bedrift, mens de som ikke er god på entreprenørskap blir lønnsarbeidere. Dersom det er få muligheter for lønnsarbeid og lave lønninger, slik som i de fattige landene, så vil også de med få entreprenørskapsevner drive sin egen bedrift. Dette kan forklare hvorfor entreprenørskapsprogrammer ikke virker – man prøver å skape vekst i mikrobedrifter der eieren ikke er en entreprenørskapstype og der motivet og ambisjonene til eieren ikke er å få bedriften til å vokse.• Diskriminering. Vi fokuserer på kastediskriminering, men analysen er direkte

	<p>overførbar til andre typer (kjønnsdiskriminering, etc.). Med to segment, der det ene er diskriminert i arbeidsmarkedet, så vil mangel på tilgang på kapital i det diskriminerte segmentet føre til lavere inntekt og flere og mindre bedrifter i dette segmentet. Ved å motvirke diskrimineringen vil inntektene øke og bedriftene vokse for de entreprenørene som er mest talentfulle. Entreprenørskapsprogrammer som ikke tar hensyn til diskrimineringen kan da ha liten effekt.</p>
C	<p>Under arbeidet med entreprenørskapsforskningen fikk Villanger permisjon fra CMI for å jobbe i Verdensbanken og hans første initiativ i den nye jobben var å lage et konseptnotat for hvordan et entreprenørskapsprogram burde designes i Etiopia. Han identifiserte to sentrale trekk i Etiopisk økonomi som sannsynligvis fungerte som barrierer mot vekst i småbedriftssegmentet; kvinnediskriminering i kapitalmarkedet (kvinner fikk ikke individuelle lån og ikke store lån, kun små gruppelån) og talentfulle kvinnelige entreprenører var utestengt fra småbedriftssegmentet (en kultur for at bedrifter over en viss størrelse burde være drevet av menn - småbedriftssegmentet bestod nesten utelukkende av menn). Tidligere entreprenørskapsprogrammer hadde fulgt tradisjonelle kjønnsrollemønstre, omfattet både kvinner og menn, og brukte ikke noen form for utvelgelse av entreprenører med potensiale. Programmene var sterkt subsidierte og tiltrakk seg mange som trengte et lån og litt hjelp, og hadde svakt fokus på vekstfaktorer.</p> <p>På bakgrunn av Villangers notat besluttet Verdensbanken å bevilge USD 50 millioner til et prosjekt for vekstorienterte kvinnelige entreprenører i Etiopia – The Women Entrepreneurship Development Project. Villanger ledet designet av prosjektet og fungerte som nestleder i implementeringen av prosjektet.</p> <p>Prosjektet er en stor suksess og hadde frem til Oktober 2015 nådd mer enn 11.000 vekstorienterte kvinnelige entreprenører. Gjennomsnittlig lånestørrelse for deltakerne ble nesten tidoblet – de gikk fra mikro gruppelån til relativt store individuelle lån. På tross av at lånene ble gitt til markedsrate, så var pågangen så stor fra vekstorienterte kvinnelige entreprenører at midtveis i prosjektet var alle midlene fra Verdensbanken lånt ut. Prosjektteamet jobbet derfor aktivt for å få friske midler til nye lån inn i prosjektet. Før-og-etter sammenligning viser at profitten økte med 36% på ett år for deltagerne som fikk lån, og sysselsettingen i bedriftene deres økte med 18%. Tilbakebetalingsraten var på 99%.</p> <p>Suksessen har ført til at flere giveland er interessert i å bidra for å utvide prosjektet. Storbritannia og Canada har allerede gitt USD 3 millioner hver, Italia har gitt 15 millioner Euro og Japan har signalisert at de ønsker å bidra med USD 50 millioner. Samlet vil dette utgjøre over en milliard norske kroner og prosjektet er sannsynligvis verdens største entreprenørskapsprosjekt for kvinner. Flere land er interessert i å kopiere prosjektet og Verdensbanken promoterer dette designet aktivt i sine porteføljer.</p>
D	<p>Oppgi referanser til forskningen (for eksempel vitenskapelige publikasjoner, rapporter, offentlige utredninger):</p> <p>Villanger, E. 2015. "Entrepreneurial abilities and barriers to microenterprise growth: A case study in Nepal", Journal of Entrepreneurship, vol. 24 no. 2, pp. 115-147.</p> <p>Hatlebakk, M. 2015. "Myopic preferences or subsistence income among rickshaw cyclists",</p>

	<p>International Journal of Development Issues vol. 14 no. 3 pp. 204-214.</p> <p>Villanger, E. 2012. "Poverty reduction through microbusiness." CMI Breif, vol. 11, no 6.</p> <p>Villanger, E. 2012. "Caste discrimination and barriers to microenterprise growth in Nepal", CMI Working Paper WP 2012:9.</p> <p>Hatlebakk, M., 2012. "Myopic preferences or subsistence income? Why do rickshaw cyclists rent the cycle?", CMI Working Paper WP 2012:1.</p>
E	<p>Referanser til kilder som støtter påstanden om oppnådd samfunnseffekt:</p> <p>http://www.worldbank.org/projects/P122764/women-entrepreneurship-development-project?lang=en</p> <p>http://blogs.worldbank.org/nasikiliza/pathway-to-profitable-women-owned-enterprises</p> <p>World Bank. 2015. The Women Entrepreneurship Development Project Baseline Report. Washington DC.: The World Bank.</p> <p>Gober, S. 2015. Independent Review Report. Ethiopia. The Women Entrepreneurship Development Project. Washington DC.: The World Bank.</p>

	<p>Eksempel 2: Dypere forståelse og endret kurs i norsk engasjement i Afghanistan</p>
A	<p>CMI's Afghanistan-forskning strekker seg over mer enn to tiår og har dekket humanitær og utviklingsbistand, kvinners rettigheter, rettsreform, beskyttelse av sivile, militær strategi og forsoningspolitikken.</p> <p>Forskningen har bidratt til dypere forståelse blant norske, internasjonale og afghanske politikere, beslutningstakere og bistandsarbeidere. CMI fant tidlig at en sterk internasjonal militær tilstedeværelse virket mot sin hensikt. Det stimulerte trolig til kritisk tenkning på offisielt hold og bidro til omlegging av politikken. To CMI forskere deltar nå i regjeringens Afghanistanutvalg som skal trekke lærdom fra Norges innsats.</p>
B	<p>CMI's forskning på NATOs og Norges politiske og militære strategi i Afghanistan var tidlig ute med påpeke de interne motsetningene i det internasjonale nærværet, de negative konsekvensene av en dominerende og intervensjonerende internasjonal tilstedeværelse, spesielt hva gjaldt den militære delen, den manglende bærekraften som preget den internasjonale innsatsen på nesten alle felt, og betydning av en politisk løsning. Temaene ble tatt opp allerede i 2004 i en felles rapport med PRIO for UD, og utviklet i senere rapporter,</p>

	<p>vitenskapelige artikler og en bok.</p> <p>CMI's forskning på kvinner's rettigheter og likestilling i Afghanistan har fokusert på vold mot kvinner, men samtidig brukt innsikt fra dette feltet til å påpeke nødvendigheten av en bredere, politisk tilnærming til kjønn og kvinners status i Afghanistan. Resultatene av forskningen har stilt spørsmål ved vestlige aktører's 'fast track' strategi og nytteverdien ved å bruke mye politisk kapital for å presse gjennom formelle handlingsplaner, lovverk og strategier. Vår forskning viser at energi og midler heller bør brukes på å styrke rammebetingelsene for en bredere, lokalt forankret kvinnebevegelse i Afghanistan gjennom støtte til høyere utdanning, demokratisering og ytringsfrihet. Samtidig har vår forskning understreket betydningen av å adressere kvinners sårbarhet når det gjelder vold på en helhetlig måte snarere enn å kun fokusere på strafferettskjeden.</p> <p>Forskning på migrasjon og retur til Afghanistan har dokumentert årsaker til ut-migrasjon, hvordan den organiseres, og hva som påvirker og motiverer for retur fra Norge og nabolandene. Vi har analysert effektene av returassistanse fra Norge eller via støtte til afghanske myndigheters utviklingsprogrammer mht re-integrering i hjemlandet. Faktorer som sikkerhet, tilgang til nettverk/familie, mulighet for å sikre inntekter fra jobb eller forretninger bidrar til valg om å forbli i hjemlandet eller utvandre på nytt. Forskningen har vektlagt å synliggjøre de returnerte sin egen forståelse og opplevelse av returprogrammene, som for mange ikke oppleves som frivillig retur, og om assistanse til sårbare grupper har bidrar positivt til re-integrering.</p> <p>CMI har gjennomført en rekke evalueringer av norsk og internasjonal bistand in Afghanistan, inkludert en multi-donor evaluering i 2005 som analyserte bistandspolicy, implementeringskanaler og resultat. Andre evalueringer har fokusert på ulike organisasjoners gjennomføringskapasitet samt ulike bistandsprogrammer. Viktige funn og tilrådninger i de forskjellige evalueringene inkluderer forslag til endring i NGO organisering for å imøtekomme forverret sikkerhetssituasjon, endring av begrepsbruk rundt migrasjon fra «frivillig» til «assistert» retur, programendringer for å forbedre mottagernes (inkludert kvinners) deltagelse i bistandsprosjekter og tiltak for å forbedre nordisk bistandskoordinering.</p>
C	<p><i>Overordnet militær og politisk strategi:</i> CMIs forskning på dette området har i over et tiår vært bredt presentert og sitert både i Norge og den internasjonale koalisjonen som var engasjert i Afghanistan, (f.ek.ved publikasjoner og deltakelse på konferanser med beslutningstakere på Wilton Park-UK, US Institute of Peace, den norske ambassaden-Berlin, OECD-Paris, DIIS-København, den norske ambassaden-Ankara, den norske ambassaden-Kabul, og andre). CMIs Afghanistan team ble tidlig anerkjent som en kunnskapsbasert kritisk røst til den rådende strategien som vektla en stadig dypere politisk og militært inngripen for å løse problemene som oppsto. Vår røst, blant flere, bidro til å skifte tyngdepunktet i diskusjonen mot en alternativ tenkning i offisielle kretser, og førte til en gradvis omlegging av politikken mot slutten av tiåret etter 2001 med overgangen til en større afghansk rolle og ansvarstaken.</p> <p>Den norske regjeringen utnevnte i 2014 to av CMI's Afghanistan forskere, Astri Suhrke og Torunn Wimpelmann til å sitte i et offentlig utvalg som skal vurdere alle aspekter av Norges Afghanistan engasjement mellom 2001 og 2014. Utvalget som består av 10 medlemmer skal levere sin rapport i juni 2016, og det forventes at rapporten vil være en sentral referanse for beslutninger om fremtidige norske militære og humanitære operasjoner.</p>

	<p><i>Kvinner og likestilling-</i> Forskningen har bidratt til økt kompetanse blant ansatte i NORAD, norske politikere og beslutningstakere om kvinners stiling i Afghanistan samt effektene av vestlige prosjekter, tiltak og politikk. Videre har forskningen bidratt til endret forståelse blant norske og internasjonale bistandsarbeider når det gjelder innretting på likestillingsrelatert bistand.</p> <p><i>Bistand- forskning og evaluering</i> har gitt anbefalinger som har medført endringer i måten afghanske, norske og internasjonale bistandsdonorer og aktører planlegger og gjennomfører sine bistandsprosjekter på. Dette har medført mer effektiv og organisatorisk sikrere implementering, som dermed øker effekt og nytteverdi. Et eksempel er dokumentasjon og råd til donorer som har forhindret korrupsjon i bistandsprosjekter.</p> <p><i>Migrasjons –</i>forskningen har gitt økt kunnskap hos asylforvaltningen om årsak til migrasjon fra og retur til Afghanistan, og dermed tilrettelegging av assistert returprogram til landet. UDI og Justisdepartementet endret etter tilrådning fra CMI's evalueringsrapport begrepsbruken fra "frivillig retur" til "assistert retur" for i større grad å gjenspeile hvordan de returnerte opplevde programmet. Videre har forskningen tilført kunnskap om hvordan forskjellige grupper av returnerte, delvis påvirket av nettverk, familie og lengde på migrasjon, vurderer re-integrering eller re-migrasjon, og om hvorvidt bistand til retur og oppfølging i Afghanistan kan påvirke valg om re-integrering i hjemlandet eller re-migrasjon fra Afghanistan.</p>
D	<p><i>Overordnet militær og politisk strategi:</i></p> <p>Suhrke A et al <i>A Decade of Peacebuilding. Lessons for Afghanistan</i>. CMI Report 2002, commissioned by the Norwegian Ministry of Foreign Affairs, 2002,</p> <p>Suhrke, A et. al "Afghanistan", in <i>A Review of Peace Operations. A Case for Change</i>. London: King's College London, 2003. A study commissioned by the governments of Canada, Germany, Norway, Sweden and the UK. 2003.</p> <p>Suhrke A. et al: <i>Conflictual Peacebuilding: Afghanistan Two Years After Bonn</i>. CMI 2004. Report commissioned by the Norwegian Ministry of Foreign Affairs. Astri Suhrke, Kristian Bergen Harpviken, Arne Strand.</p> <p>Suhrke, A. "Democratizing a Dependent State: The Case of Afghanistan," <i>Democratization</i>, vol. 15 (2005), no. 3.</p> <p>Suhrke, A "Überall Fallstricke. Warum Modernisierung in Afghanistan noch nie als Fortschritt erlebt wurde." <i>Der Überblick</i>. vol. 42 (2006) no. 4 : 58-61</p> <p>Suhrke, A. "Reconstruction as Modernization. The 'Post-Conflict' Project in Afghanistan." <i>Third World Quarterly</i>. Vol. 28, (2007), no 7:1291-1308.</p> <p>Suhrke A. et al <i>Conciliatory approaches to the insurgency in Afghanistan: An overview</i>. CMI Report, 2009, Commissioned by the Norwegian Ministry of Foreign Affairs.</p> <p>Suhrke, A. «La route vers Marjah», <i>Politique Americaine</i> vol. 17 (2010), pp. 79-94</p> <p>Suhrke, A <i>When More is Less: The international project in Afghanistan</i>, London: Hurst&Co, 2011 New York: Columbia University Press, 2011.</p>

Norwegian translation:

Eksperimentet Afghanistan. Det internasjonale engasjementet etter Taliban-regiments fall.
Oslo: Spartacus, 2011.

Suhrke, A. "Å kamuflere en krig", *Internasjonal Politikk* vol. 73 (2015) no. 1.

Kvinner og likestilling:

Wimpelmann, T. 'One step forward and many to the side: combating gender violence in Afghanistan, 2001-2014' in *Women's Studies International Forum* Volume 51, (July–August 2015), pages 101-109

Wimpelmann T, (co-authored with Timor Sharan) *Women's Rights and Political Representation. Background Brief for the Symposium Women's Rights and Empowerment in Afghanistan Oslo 23 November 2014* PRIO Paper (Oslo: Peace Research Institute Oslo)

Wimpelmann T and Strand, A. *Working with Gender in Rural Afghanistan. Experiences from Norwegian-funded NGO projects* NORAD report 10/2014 (Oslo: Norwegian Agency for Development Cooperation)

Wimpelmann, T: *Leaving them to it? Women's Rights in Transitioning Afghanistan* (2014)
Chatham House Policy Brief (London: Chatham House)

Wimpelmann, T; *Problematic protection: the law on Elimination of Violence against Women in Afghanistan* (2013) Article written for OpenDemocracy 21 May 2013)

Bistand

Strand, A (2015) Country Case Study on Education Financing in Afghanistan, for the Oslo

Summit on Education for Development June 2015. Brookings Institution/Norwegian Ministry of Foreign Affairs

Bauck, P. Wimpelmann, T, Nemat, O.A, Strand, A. (2010) Review of Prison Advisory Project in Faryab, Afghanistan. Commissioned by NORAD.

Strand, A. et al (2010) Afghan Hydrocarbons: A Source for Development or for Conflict? Risk assessment of Norwegian involvement in development of the Afghan oil and gas industry. Commissioned by NORAD.

Bauck, P. and Strand, A. (2009) Strengthening Nordic Development Cooperation in and with Afghanistan. Norad Report no. 3/200

Strand, A. (teamleader) (2005) Multidonor Evaluation of Assistance to Afghanistan, 2001 – early 2005. Commissioned by Danida, DFID, Netherlands MFA, Development Cooperation Ireland and SIDA

Migrasjon

Strand A and Paasche, E. (2012) 'En komparativ analyse av to landbaserte retur- og integreringsprogrammer: Hva fungerer (ikke) i reintegreringsfasen?', i Berit Berg og Marko Valenta (red.): *Asylsøker. I velferdsstatens venterom.* Oslo: Universitetsforlaget, pp. 205-224

Strand, A. et al. (2012) *Assessment of Organisational Capacity: Norwegian Afghanistan*

	<p>Committee. Teamleader. Commissioned by Norwegian Afghanistan Committee.</p> <p>Strand, A. et al. (2010) "Return with Dignity, Return to What?" Review of the Voluntary Return Programme to Afghanistan. Commissioned by Norwegian Directorate of Immigration.</p> <p>Strand et al (2016) Review of Assisted Return Programmes from Norway, comparison of Afghanistan, Iraq, Kosovo and Ethiopia. Commissioned by Norwegian Directorate of Immigration.</p>
E	<p><i>Overordnet militær og politisk strategi:</i></p> <p>Omtaler av Astri Suhrkes bok <u>When More is Less. The International Project in Afghanistan</u>.</p> <p>«...a work of erudite scholarship and a must read for policy makers and students of Afghanistan seeking answers to the question, 'How did it come to this?'» . Andrew Wilder, Director, Afghanistan and Pakistan Programs, United States Institute of Peace (bokomslaget).</p> <p>Om den norske utgaven, <u>Eksperimentet Afghanistan</u></p> <p>"Astri Suhrke har tilført oss kunnskap om det afghanske samfunnet og forståelse for våre egne veivalg....det er kvaliteter vi har manglet. Derfor blir denne boken så verdifull – både i diskusjonen om Afghanistans fremtid, og om vårt eget fremtidige engasjement i andre land vi ikke kjenner." Kai Eide i forordet til den norske utgaven.</p> <p>" en glimrende innføring i utviklingen over tid i de politiske meninger som formet dette vestlige prosjektet...Boken kom på engelsk med tittelen <i>When More is Less</i>, fikk internasjonal ros – og er nå oversatt til norsk, med Fritt Ords støtte.... Suhrke dissekerer Afghanistan, holder frem målkonfliktene, den uunngåelige uvitenheten, det skiftende lederskapet, en opinion som bølger - og alle drømmene og illusjonene om hvordan «vi» kan forme et fjernt og fremmed samfunn i vårt eget bilde." Kommentator Nils Morten Udgaard, <i>Aftenposten</i> 19. juni, 2012.</p> <p>"Suhrke dokumenterer hvordan bistandsmilliardene til Afghanistan har skapt en stat hvor politikerne er mer opptatt av å si de rette tingene til givne enn å høre på sitt eget folk." Bjørgulv Braanen i <i>Klassekampen</i>, 27. desember, 2011.</p> <p><i>Norges Grand Dame innen Afghanistanstudier, Astri Suhrke, retter i sin nye bok Eksperimentet Afghanistan velbegrunnet og knusende kritikk mot det internasjonale nærværet i Afghanistan fra og med 2001 og til i dag.</i> Stina Torjesen i <i>Dagsavisen</i>, 12.september, 2012.</p> <p><i>Kvinner og likestilling:</i></p> <p>Referanse i stortingsdebatt om Afghanistan: <i>Christian Michelsens Institutt i Bergen har gjort en grundig jobb med å kartlegge kvinners status i Afghanistan'</i> (Taler Sylvi Graham nevner videre sentrale funn i forskningen) https://www.stortinget.no/no/Saker-og-publikasjoner/Publikasjoner/Referater/Stortinget/2013-2014/140610/1/#a6.</p> <p>Evalueringsavdelingen til sammen 18 policy briefs hvorav ett forfattet av CMI nevnes spesielt: <i>'The Wimpelmann paper provided fresh insights on the topic [Women's rights] which has in turn informed the work we are doing.</i> Waldman, M (2015) <i>Opportunity in Crisis: Navigating Afghanistan's Uncertain Future</i> Chatham House July 2015</p>

Eksempel 3: Kapasitetsbygging og styrket norsk diplomati i Sudan	
A	<p>CMI har i mange år hatt et bredt og variert engasjement i Sudan, i tett samarbeid med universiteter i landet. Basert på langvarig forskning i landet tok instituttets tidligere direktør det første norske fredsinitiativet for Sudan, fulgt opp av forsøk på å få i gang en fredsprosess i 1990 og 1994. Med fredsavtalen i 2005 ble det satt i gang et omfattende forskningsprogram med fokus på politisk og økonomisk utvikling, særlig sammenhengen mellom konflikter på ulike nivå. CMIs forskning har vært viktig for Norges diplomatiske samarbeid med Sudan og har i tillegg hatt stor betydning for kompetansebygging ved flere universiteter i landet.</p>
B	<p>CMIs engasjement i Sudan begynte med instituttets ansvar for en innflytelsesrik ILO-rapport om Sudans økonomi i 1976 («Growth, Employment and Equity: Comprehensive Strategy for Sudan»), noe som ble fulgt opp av videre forskning, rådgivningsarbeid og deltakelse i fredsframmende virksomhet. CMIs tidligere direktør (Gunnar Sørbø) tok det første norske fredsinitiativ og var i flere omganger involvert i samtaler mellom partene i den langvarige krigen mellom Sudans regjering og Sudan People's Liberation Movement (SPLM), basert på egen forskning i Sudan.</p> <p>I 2005 undertegnet partene en fredsavtale. I de senere år har instituttets forskning i Sudan i særlig grad tatt utgangspunkt i at landet preges av mange konflikter på ulike nivå, at disse i økende grad henger sammen og påvirker hverandre, og at forholdet mellom ulike «konfliktsystemer» må analyseres og forstås for å kunne skape fred i et land preget av langvarig krig og konflikt. Det har vært et problem at fredsanstrengelsene har vært fokusert på enkelt-konflikter (Sør-Sudan, Darfur, Øst-Sudan) uten tilstrekkelig å se dem i sammenheng. En sentral dimensjon er forholdet mellom senter og periferi: en politisk elite i Khartoum har dominert landets regioner til tross for betydelige splittelser seg imellom. Etter at Sør-Sudan oppnådde uavhengighet i 2011 er det imidlertid usikkert om dette trekket ved Sudans politikk vil kunne vedvare, og faren for ytterligere fragmentering er fortsatt til stede.</p> <p>I samarbeid med partnere i Sudan prøver CMI å adressere ulike tema, inklusive forholdet mellom lokal konflikt-dynamikk og det internasjonale engasjement (som er lite enhetlig og preget av fragmenterte anstrengelser), effektene av desentralisering, rettslige og politiske utfordringer knyttet til forholdet mellom kjønn, politisk Islam og de mange problemene som i dag fins i Sudans grenseområder (migrasjon, flyktninger, menneskehandel, grensekonflikter).</p> <p>For tiden samordner CMI et program der forskere og studenter ved regionale universiteter dyktiggjøres til å implementere forskning av særlig betydning for de områdene der universitetene befinner seg, i samarbeid med seniorforskere fra Khartoum. Gjennom all CMIs virksomhet legges det spesiell vekt på å gi stemme til kolleger fra Sudan, både gjennom publikasjoner og andre former for formidling. Gitt den vestlige dominans i den internasjonale</p>

	litteratur om fred og konflikt er dette av stor betydning.
C	<p>Samfunnseffektene av CMIs forskning i Sudan er av ulik type.</p> <ul style="list-style-type: none"> • For det første har programmene hatt vesentlige kapasitets- og kompetansebyggende komponenter i Sudan, både ved nasjonale og regionale universiteter. Siden 2013 har det vært et særlig fokus på universiteter i konflikt-områder der et nytt forskningsprogram («Assisting Regional Universities in Sudan») har bidradd til å bygge forskningsgrupper som kan svare på de mange utfordringene deres hjemmeområder står overfor. Forskningstema bestemmes i en dialog med beslutningstakere og sivilsamfunnsorganisasjoner. I hovedstaden Khartoum har CMI bidradd til kompetanseutvikling både på Master- og doktorgradsnivå, samtidig som vi jobber med kolleger for å fremme publisering og deltakelse i fora der beslutninger tas eller på andre måter (media, konferanser o.l.). Flere av våre partnere er uten tvil blant de mest aktive intellektuelle i Sudan og er med på å påvirke holdninger og forståelse av viktige prosesser i eget land. • For det andre har CMI vært en viktig premissleverandør for Norges diplomatiske arbeid i Sudan, noe både representanter for UD og en evaluering har bekreftet. Uten det langvarige forskningssamarbeidet mellom Bergen og Sudan ville neppe Norge ha engasjert seg så sterkt i landets fredsprosess. • For det tredje har CMI vært sterkt delaktig i å sette fokus på utviklingen i Sudan her hjemme, bl.a. gjennom kronikker og opptredener i radio og TV. CMI har vært med på å forme kunnskap og holdninger til en del av verden som blir stadig viktigere sett fra Europa. Dette inkluderer Sudans rolle i et meget turbulent nabolag (Libya, Jemen, Sør-Sudan, Den sentralafrikanske republikk) og som gjennomfartsland for flyktningestrømmer (særlig fra Eritrea). • CMI's forskning på lovgivning som rammer kvinner spesielt (med fokus på voldtektslovgivning og effekten av innføring av en 25% kvinnekvote i nasjonale og statlige parlamenter) har hatt flere samfunnseffekter: Den har bl.a. informert arbeidet til FNs spesial-rapportør om vold mot kvinner (Rashida Manju) i samband med hennes besøk til Sudan i 2015, noe som forventes også å komme til uttrykk i hennes 2016-rapport; en publikasjon om seksuell vold har blitt brukt i en klage fra REDRESS og the African Centre for Justice and Peace Studies til African Commission on Human and Peoples' Rights på vegne av Safiya Ishaq, en sudanesisk student som ble voldtatt av sikkerhetsstyrker under demonstrasjoner i 2011; og publikasjoner har også blitt brukt i kapasitetsbygging av parlamentarikere i Øst-Sudan, informert lovreform-debatter og blitt diskutert og sirkulert av aktivister.
D	<p>Utvalgte referanser:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Gunnar M. Sørbo and Abdel Ghaffar M. Ahmed (eds.): "Sudan Divided: Continuing Conflict in a Contested State". New York: Palgrave, 2013. • Gunnar M. Sørbo and Abdel Ghaffar M. Ahmed: "Justice by Default? Dealing with Accountability Issues in Sudan". Nordic Journal of Human Rights, Vol. 31, No.2: 2013, pp. 224-247. • Gunnar M. Sørbo, 2010. Local Violence and International Intervention in Sudan. Review of African Political Economy, Vol. 37, Number 124, June 2010, pp.173-186. • Gunnar M. Sørbo, 2015. "Anthropology and peacebuilding in Sudan – some reflections". In Munzoul A.M. Assal and Musa Adam Abdul-Jalil (eds.): Past, Present, and Future: Fifty Years of Anthropology in Sudan. 95-110. Bergen: Chr. Michelsen Institute.

	<ul style="list-style-type: none"> • Gunnar M. Sørbo, 2014. Return to war in South Sudan. Policy Brief, Norwegian Peacebuilding Resource Centre (NOREF), Oslo, April 2014. • Tønnessen, Liv and Samia al-Nagar (2013). "The Women's Quota in Conflict Ridden Sudan: Ideological Battles for and against Gender Equality", Women's Studies International Forum 41, pp.122-131. This article has been translated into Arabic in 2015 and published as an ARUSS working paper. You can download it from the CMI webpage. • Tønnessen, Liv and Samia al-Nagar (2015). Women and Girls Caught between Rape and Adultery in Sudan: Criminal Law Reform, 2005–2015. CMI Report R 2015:10. Bergen, Norway: Chr. Michelsen Institute. http://www.cmi.no/publications/publication/?5661=women-and-girls-caught-between-rape-and-adultery • Tønnessen, Liv (2014). "When Rape Becomes Politics: Negotiating Islamic Law Reform in Sudan." Women's Studies International Forum 44: 145–153. • Tønnessen, Liv (2012). "From impunity to prosecution? Sexual violence in Sudan beyond Darfur", Policy Brief, Norwegian Peacebuilding Resource Centre (NOREF), Oslo, March 2012. • Tønnessen, Liv (2015). "Women's Right to Abortion after Rape in Sudan", Bergen: Chr. Michelsen Institute (CMI Insight no. 2)
E	<p>Da tidligere utviklingsminister Hilde Frafjord Johnson talte ved CMI's 75-årsjubileum i 2005, sa hun at Norge trolig ikke ville ha engasjert seg i fredsforhandlingene i Sudan uten det langvarige og omfattende samfunnsvitenskapelige forskningssamarbeidet mellom Bergen (CMI og UiB) og Sudan.</p> <p>En evaluering av norsk forskning om konflikt og fredsbygging inkluderte en studie av CMIs prosjekt "Sudan: Micro Macro Issues in Peacebuilding" Evalueringen konkluderte med at « research has contributed significantly to providing information for decision-making, agenda-setting, capacity-building, and development networks», at "the background information has been successful in allowing Norway to address important issues", og at "capacity building and personal networks have made broad influence possible" (<i>'Evaluation of Norwegian Research and Development Activities in Conflict Prevention and Peace-building'</i>. Norad: Evaluation Report 5/2008).</p>

Eksempel 4: Styrking av anti-korrupsjonsarbeidet i bistanden	
A	<p>The U4 Anti-Corruption Resource Centre (U4) has become one of the leading contributors to and sources of research on corruption and anti-corruption internationally. U4 has through its research and training efforts contributed to an increased understanding amongst donor agencies (current U4 partners are Australia, Denmark, Finland, Germany, Norway, Sweden, Switzerland, and the UK, previous partners are Belgium, Canada and the Netherlands) of the importance of addressing corruption and provided the tools with which to do so.</p>

<p>B</p>	<p>Since its establishment by four bilateral development agencies in 2002, U4, as one of the main research programmes at CMI, has worked towards filling the evidence gap on corruption, the impact of corruption on development, and how donors can best address the issue of corruption. Past and on-going research covers a broad range of themes, including anti-corruption approaches in sector work (including education and health), corruption and aid, evaluation and measurement, fragile states, gender, illicit financial flows, justice sector, natural resource management, people’s engagement, and the private sector.</p> <p>Starting in 2012, U4 engaged in a mapping exercise for DFID on the effectiveness of donor supported anti-corruption interventions. This led to an in-depth assessment of the existing evidence by U4, together with ODI, resulting in a DFID Evidence Paper, which provides guidance for DFID staff when programming anti-corruption interventions. The evidence paper shows that there is still insufficient knowledge on what works and what does not in the field of anti-corruption.</p> <p>Responding to this evidence gap, U4 continues to produce easily accessible and action oriented research (including research papers, evaluations, case studies, and policy documents) – drawing on the cutting edge of academic research and the empirical evidence generated by those working on anti-corruption in practice. U4 continuously contributes to building the body of knowledge on corruption and anti-corruption, with a particular focus on developing countries.</p> <p>U4’s output supports development practitioners to do a better and more informed job. While U4’s research findings are widely disseminated, development practitioners are also targeted directly through workshops and trainings that bring them together in dialogue with government officials and civil society representatives at the country-level.</p>
<p>C</p>	<p>Having grown into a partnership of eight development agencies, U4 has over the past 13 years come to be perceived as an internationally leading contributor to, and source of, research on corruption and anti-corruption.</p> <p><u>Raising capacities/facilitating dialogue:</u> U4’s research provides the strong evidence base on which the Centre builds its extensive programme of training and capacity development. Through close to 100 workshops (totaling more than 3000 participants) in developing countries organized to date, U4 provides a venue for dialogue between development practitioners, government officials, and civil society representatives. This venue may not otherwise have existed and has served as a starting point for national efforts to address corruption. A 2015 workshop in Afghanistan resulted in the Attorney General’s Office agreeing to opening up to monitoring by civil society. At the micro-level, workshops evaluations show that they have raised participants’ awareness of corruption and empowered them to more confidently address anti-corruption in their work.</p> <p><u>Contributions to specific thematic areas:</u> Here we draw on examples of U4’s work under the Natural Resource Management theme. U4 contributed to building an understanding of corruption risks in forest and climate aid interventions (REDD+), through a three-year programme commissioned and funded by Norad. The resulting outputs has directly informed the way corruption risks are addressed by the multilateral UN-REDD Programme, which administers the UN’s work on REDD+. Our advice was introduced into their global methodology for corruption risk assessments. These research findings were also taken into account by the Norwegian Auditor General’s Office in its planning for a new performance audit of the Norwegian International</p>

	<p>Climate and Forest Initiative (NICFI). In 2015, U4 presented its recent related research to the OECD Policy Dialogue on Natural Resource-Based Development. This initiative has developed a new “Typology on Corruption Risks in Extractives” to inform the work of the G20 Working Group on Anti-Corruption. Again, U4’s findings have been included in the corruption risks typology adopted by this OECD group.</p> <p><u>Building the evidence base:</u> U4’s overall research outputs has let to critical reflection amongst development agencies on whether their current approaches are the right ones. This has also resulted in DFID allocating significant funding (GBP 6 million) for research on corruption/anti-corruption. DFID’s leading role within the donor community ensures that the planned research will set the tone for other development partners, resulting increasingly effective anti-corruption efforts globally.</p>
D	<p>Johnsøn, Taxell and Zaum. 2012. Mapping evidence gaps in anti-corruption: Assessing the state of the operationally relevant evidence on donors' actions and approaches to reducing corruption. U4. Bergen. http://www.u4.no/publications/mapping-evidence-gaps-in-anti-corruption-assessing-the-state-of-the-operationally-relevant-evidence-on-donors-actions-and-approaches-to-reducing-corruption/downloadasset/2920.</p> <p>OECD Policy Dialogue on Natural Resource Based Development, Multistakeholder Working Group on Corruption Risks in Extractives. http://www.oecd.org/dev/PD-NR_GuidanceNote_WG_Corruption.pdf</p> <p>Rocha Menocal and Taxell. 2015. Why corruption matters: understanding causes, effects and how to address them. DFID. https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/406346/corruption-evidence-paper-why-corruption-matters.pdf</p> <p>UN-REDD Programme. 2014. Guidance on Conducting REDD+ Corruption Risk Assessments. UN-REDD Programme. Geneva. http://www.unredd.net/index.php?option=com_docman&view=list&slug=guidance-materials-2609&Itemid=134</p>
E	<p>U4 Annual User Survey (available upon request)</p> <p>U4 Workshop End Surveys (available upon request)</p>

Eksempel 5: Skattereform i Afrika	
A	<p>CMI research has had direct impact on tax policy and tax reforms in Africa and has contributed to shape the way governments and donors think about taxation and development. CMI has studied how governments in poor countries can raise taxes in ways that enhance their effectiveness and political legitimacy. CMI's research has contributed to a better understanding of</p>

	<p>vital links between taxation, governance and state-building among donors and African governments. In collaboration with local research institutes, we have had direct impact on tax reforms in Tanzania and Angola, and have contributed to build research capacity in our partner institutions.</p>
B	<p>CMI's work on taxation and development started already in 1992 with a project for the Government of Tanzania. During the last 15 years, CMI's research and advisory work has addressed a wide range of highly under-researched issues on the political-economy of taxation and tax reform, including the links between taxation, aid and democracy in Namibia, Tanzania and Uganda; peoples' views of taxation in Tanzania, Kenya, Uganda and South Africa; tax evasion and fiscal corruption in Tanzania and Uganda; local government taxation and fiscal decentralisation in Namibia, South Africa, Sudan, Tanzania and Uganda; tax governance in Africa; donor support to strengthen the tax systems in Mozambique, Tanzania and Zambia; and the design and implementation of the non-oil tax reform in Angola.</p> <p>The projects have been implemented in collaboration with African partners. Some projects have been conducted in partnership with the <i>International Centre for Tax and Development</i> (www.ICTD.ac), a research consortium between IDS (Sussex), CMI and research institutions in Africa, Asia and Europe, with funding from DFID and Norad. Currently, CMI manages a RCN funded project (2014-18) on the effects of illicit capital flight and tax havens on domestic revenue mobilisation and political institutions in Angola, Tanzania and Zambia. CMI and REPOA (www.REPOA.or.tz) jointly coordinate a research and capacity building programme on <i>Tanzania as a future petro-state</i> (2014-19), funded by the Norwegian government.</p> <p>CMI's research has shown that the local tax systems in Tanzania often were distortive, costly to administer, and exacerbated inequity. Head taxes and taxes on agricultural products frequently led to local tax riots. Our research on the tax systems in Tanzania and Uganda found evidence that administrative problems, corruption and political interference in the actual implementation of tax policies are often bigger obstacles to increased revenue than lack of political will to change tax policy. Another key finding from our research is that the challenge for many African countries is not only to tax more, but to tax a larger number of citizens and enterprises more consensually and to encourage state-citizen engagement around taxation. These insights have influenced both policy and practice, as well as the awareness of important tax issues among the public. Our research cooperation in these areas have also strengthened local research capacity.</p>
C	<p>CMI's research has contributed to the tax reform agenda and policy debates on tax reforms</p> <p><i>Effects on tax policy:</i> CMI research had a direct impact on the <i>African Declaration on Good Public Financial Governance</i> that was endorsed by the African Ministers of Finance in 2011 (ref. Aidan Keanly, SARS, Pretoria). The direct impact came from the report 'Good tax governance in Africa', where CMI was part of the research team, and which the Declaration refers to as one of its key building blocks. The report draws heavily on research conducted by CMI (Fjeldstad). Its conceptual framework builds on Braütigam, Fjeldstad & Moore (2008), and at least 12 publications</p>

(co)authored by Fjeldstad are referenced in the report.

Effects on tax reforms: CMI's and REPOA's research on taxation in Tanzania influenced the local tax reform in 2003. Our recommendation to abolish nuisance taxes was a key feature of the reform. The head tax was also abolished based on our findings (ref. Prof. Joseph Semboja, Executive Director, Uongozi Institute). Recommendations based on joint research by CMI and CEIC/UCAN have impacted on tax legislation in Angola. The new personal income tax of 2015 reflects our recommendations by reducing the number of income tax bands (ref. Mr José Diniz Dungo, Director at Centro de Estudos Tributarios).

Effects on donor countries' policies: The Government of Norway appointed Fjeldstad member of the *Government Expert Commission on Capital Flight from Poor Countries*. The Commission's report (NOU 2009:19) laid the foundation for Norwegian and international initiatives to address challenges caused by tax havens. Based on a study of the tax systems in Mozambique, Tanzania and Zambia, CMI-researchers provided recommendations for Norwegian support to build effective and accountable tax systems. This project was a key component in the initial phase of Norad's "Tax for Development" (TfP) programme (ref. Per Øyvind Bastøe, Director, Norad).

Developing research capacity in partner institutions: Capacity building through joint research has been an important element in CMI's projects. In particular, CMI has been instrumental in developing research capacity at REPOA on local government reform and taxation in Tanzania (ref. Executive Director Samuel Wangwe)

Increased awareness on taxation among the public: CMI's research on taxation has been presented at meetings and workshops organised by civil society organisations, donors and governments in many African countries. The tax research has been widely referred to and discussed in the media and in blogs. Examples are listed in Section E.

D References

1. Braütigam, D., Fjeldstad, O.-H. & Moore, M. (eds). 2008. *Taxation and state building in developing countries*. Cambridge University Press.
"This book does a masterful job of clarifying the centrality of taxation as a means to build both states and societies. Its analytical contribution is significant. It also offers an excellent set of case studies that demonstrate how government can improve revenue raising while also promoting the general welfare of the polity. The neat combination of theory and cases ensures that this exciting collective endeavor will shape both scholarship and policy-making for years to come." Margaret Levi, Jere L. Bacharach Professor of International Studies, University of Washington (book cover).
2. Fjeldstad, O.-H. and Moore, M. 2008. Tax reform and state building in a globalized world. Chapter 10 (pp. 235-260) in Deborah Braütigam, Odd-Helge Fjeldstad & Mick Moore (eds). *Taxation and state building in developing countries*. Cambridge: Cambridge University Press. This article was included in James Alm and Jorge Martinez-Vazquez (eds). 2015. *The International Library of Critical Writings in Economics series*. Cheltenham, UK/Northampton MA, USA: Edward Elgar Publisher. The collection combines the best research from the past three decades on tax reform in developing countries to highlight the state of knowledge of tax reform, analyse useful policy options and present new and critical approaches to this critical issue. <http://www.e-elgar.com/shop/tax-reform-in-developing-countries>.
3. Ali, M., Fjeldstad, O.-H. and Sjørnsen, I.H. 2014. To pay or not to pay? Citizens' attitudes

	<p>towards taxation in Kenya, Tanzania, Uganda and South Africa. <i>World Development</i>, Volume 64, pp. 828-42.</p> <ol style="list-style-type: none"> 4. Fjeldstad, O.-H. 2014. Tax and development: Donor support to strengthen tax systems in developing countries. <i>Public Administration and Development</i>, Vol. 34, No. 3-2014, pp. 181-192 (August). 5. Fjeldstad, O.-H., Kirk Jensen, S. and Paulo, F.M. 2014. Reforming the personal income tax system in Angola: An alternative proposal. <i>CMI Insight 3: 2014</i>. Bergen: Chr. Michelsen Institute. 6. Fjeldstad, O.-H., Kirk Jensen, S. and Paulo, F.M. 2014. The non-oil tax reform in Angola ...on track or losing momentum? <i>Angola Brief</i> Vol. 4, No. 2, 2014 (February). Bergen/Luanda: Chr. Michelsen Institute/Centro de Estudos e Investigação Científica, Universidade Católica de Angola. 7. Fjeldstad, O.-H., Schulz-Herzenberg, C. and Sjursen, I.H. 2012. Peoples' views of taxation in Africa: a review of research on determinants of tax compliance. <i>ICTD Working Paper WP 2012:8</i>. Brighton: International Centre for Tax and Development. 8. Fjeldstad, O.-H. and Heggstad, K. 2011. The tax systems in Mozambique, Tanzania and Zambia: capacity and constraints. <i>CMI Report R 2011:3</i>. Bergen: Chr. Michelsen Institute. 9. Fjeldstad, O.-H. and Moore, M. 2009. Revenue authorities and public authority in Sub-Saharan Africa. <i>The Journal of Modern African Studies</i>, Vol. 47, No. 1 (January), pp. 1-18. 10. Fjeldstad, O.-H. 2006. Corruption in tax administration. Lessons from institutional reforms in Uganda. Chapter 17 (pp. 484-511) in Susan Rose-Ackerman (ed). <i>International Handbook on the Economics of Corruption</i>. Cheltenham, UK/Northampton MA, USA: Edward Elgar Publisher. 11. Fjeldstad, O.-H. 2003. Fighting fiscal corruption: Lessons from the Tanzania Revenue Authority. <i>Public Administration and Development</i>, Vol. 23, No. 2 (May), pp. 165-175. 12. Fjeldstad, O.-H. and Semboja, J. 2001. Why people pay taxes. The case of the development levy in Tanzania. <i>World Development</i>, Vol. 29, No. 12 (December), pp. 2059-2074. 13. Fjeldstad, O.-H. 2001. Taxation, coercion and donors. Local government tax enforcement in Tanzania. <i>The Journal of Modern African Studies</i>, Vol. 39, No. 2 (2001), pp. 289-306. 14. Fjeldstad, O.-H. and Semboja, J. 2000. Dilemmas of fiscal decentralisation: A study of local government taxation in Tanzania. <i>Forum for Development Studies</i>, Vol. 27, No. 1 (2000), pp. 7-41.
E	<p>References to sources on the impacts on specific tax reforms: See list of contacts in (F)</p> <p>References to sources supporting claims about impacts on policy:</p> <p><u>Reports and declarations:</u></p>

1. Norad. 2012. Tax for Development. Norad Report (October), Oslo.
<https://www.norad.no/globalassets/import-2162015-80434-am/www.norad.no-ny/filarkiv/vedlegg-til-publikasjoner/tax-for-development.pdf>
2. African Tax Administration Forum (ATAF). 2012. Good tax governance in Africa. A research report from the project *Towards an African Declaration on the Good Financial Governance*. ATAF (February), Pretoria.
[http://content.ataftax.org/Ataf/KodiKaticontentWeb.nsf/0/c963bacf122f04aa42257b010038dccb/\\$FILE/A%20Research%20Report%20on%20Good%20Tax%20Governance%20in%20Africa.pdf](http://content.ataftax.org/Ataf/KodiKaticontentWeb.nsf/0/c963bacf122f04aa42257b010038dccb/$FILE/A%20Research%20Report%20on%20Good%20Tax%20Governance%20in%20Africa.pdf)
3. Declaration on Good Public Financial Governance in Africa. 2011 (March). <http://www.cabri-sbo.org/resources/publications/policy-briefs/110-policy-brief-declaration-on-good-public-financial-governance>
4. Official Norwegian Reports 2009. Tax havens and development. Status, analysis and measures. Report from the Norwegian 'Government Expert Commission on Capital Flight from Poor Countries'. NOU 2009:19.
http://www.regjeringen.no/pages/2223780/PDFS/NOU200920090019000EN_PDFS.pdf

References to sources that document contributions to public awareness

Blogs:

1. The Global Anticorruption Blog. "Why context matters: The failure of the Ugandan Revenue by Authority to curb corruption" by Rick Messick (21-01-2015). Citing Fjeldstad's account of the attempt to reform tax collection in Uganda, "Corruption in Tax Administration: Lessons from Institutional Reforms in Uganda," chapter 17 of Susan Rose-Ackerman's 2006 edited volume, *International Handbook on the Economics of Corruption*.
<http://globalanticorruptionblog.com/2015/01/21/why-context-matters-the-failure-of-the-ugandan-revenue-authority-to-curb-corruption/>
2. World Bank Development Impact Blog. "Paying taxes because you want to [trust me, you really want to]" by David Evans (20-01-2015). Citing and discussing the paper "To pay or not to pay? Citizens' attitudes toward taxation in Kenya, Tanzania, Uganda, and South Africa" (Ali, Fjeldstad & Sjursen; *World Development*, 2014).
<http://blogs.worldbank.org/impactevaluations/paying-taxes-because-you-want-trust-me-you-really-want>

Newspaper articles (only from recent years):

1. O'Pais: *O que mantém os mega-projectos não é a isenção fiscal*. Interview (3 pages) with Odd-Helge Fjeldstad on taxation, exemptions and reforms in Mozambique. Maputo, 14 January 2011 (English translation available).
<http://www.opais.co.mz/index.php/economia/38-economia/11745-o-que-mantem-os-mega-projectos-nao-e-a-isencao-fiscal.html>
2. Aftenposten: *Africa learns taxation of Norway*. Article by Øyvind Gustavsen on the launch of the Norwegian 'Tax for Development' programme, citing Fjeldstad. Oslo, 15 March 2011.
<http://www.aftenposten.no/okonomi/utland/article4057761.ece?service=print>

3. allAfrica.com: *Mozambique: Civil society should ensure transparency in taxation*. Article by Marcelo Mosse referring to Odd-Helge Fjeldstad's presentation at civil society conference on taxation and development, Maputo 1 April 2011.
http://redir.opoint.com/index_sft.php?url=http://allafrica.com/stories/201104020112.h...
<http://www.policyforum-tz.org/node/7836>
4. *Ligningskontakt* [Bulletin of the Norwegian Tax Administration]: *Taxation and state building: How taxation can contribute to make the government accountable* [in Norwegian: *Skatt og statsbygging: Hvordan skatt kan bidra til å ansvarliggjøre myndighetene overfor egne borgere*]. No. 1-2011.
5. Bistandsaktuelt: 'Vil oppheve skattefritak for bistandspenger' ['Abolishing tax exemptions on foreign aid'] by Jan Speed. Referring to Odd-Helge Fjeldstad's presentation. Oslo, 25 April 2011.
<http://www.bistandsaktuelt.no/Nyheter+og+reportasjer/Arkiv+nyheter+og+reportasjer/Vil+oppheve+skattefritak+for+bistandspenger.252272.cms>
6. Trademark Southern Africa: 'The tax systems in Mozambique, Zambia and Tanzania: capacity and constraints.' Referring to the report with the same title by Odd-Helge Fjeldstad and Kari Heggstad. <http://www.trademarksa.org/news/tax-systems-mozambique-zambia-and-tanzania-capacity-and-constraints>
7. The Citizen (Dar es Salaam): Tax system in Tanzania: Capacity and constraints (26 June 2011). Referring to Odd-Helge Fjeldstad and Kari Heggstad's work on tax systems in Tanzania.? <http://www.thecitizen.co.tz/sunday-citizen/40-sunday-citizen-news/12265-tax-system-in-tanzaniacapacity-and-constraints.html>
8. allAfrica.com: 'Fighting illicit capital flight.' Article by **Charles Abugre**. *in Pambazuka News*. (Weekly Forum for Social Justice in Africa) referring to the paper 'How Banks Assist Capital Flight from Africa. A Literature Review' by Kari Heggstad & Odd-Helge Fjeldstad of the Chr. Michelsen Institute. (Commissioned by Norad, 18 August 2011.)
<http://redir.opoint.com/?key=WD32lmQVtvEsdw7D19vR>
9. The Guardian (Dar es Salaam, 19 Nov 2011; frontpage and p. 2): 'Experts say the country's [Tanzania's] tax regime weak, billions flowing out.' Interview with and citation of Professor Odd-Helge Fjeldstad, International Centre for Tax and Development (ICTD) and former member of the Norwegian Task Force on Capital Flight.
10. Daily News (Dar es Salaam, 20 Nov 2011 paper edition/22 Nov 2011 online edition): 'Tax expert advices Tanzania to increase tax collection.' Referring to Odd-Helge Fjeldstad's (ICTD) presentation at tax workshop in Dar es Salaam. <http://www.dailynews.co.tz/home/?n=25675>
11. Tanzania Daily News (Dar es Salaam, 21 Nov 2011): 'Tanzania: Lack of 'Passion' to Pay Tax On the Rise.' Citing ICTD Research Director Odd-Helge Fjeldstad's presentation at tax and development workshop in Dar es Salaam.
<http://redir.opoint.com/?key=WzpvHGWAptmbPfiZIPj>
12. Trademarks Southern Africa: Presentation of the report 'Building taxpayer culture in Mozambique, Tanzania and Zambia' (Fjeldstad & Heggstad 2012) at *TradeMark SA News* <http://www.trademarksa.org/news/building-taxpayer-culture-mozambique-tanzania-and-zambia-achievements-challenges-and-policy-rec> [14.08.2012]

	<p>13. Jornal de Angola (largest daily newspaper): 'Reforma Tributaria: Utilização de receitas na área social. Conferência Internaciõnal debate isenões e reduções de impostos. 15 May 2013. Citing Odd-Helge Fjeldstad's presentation at conference in Luanda.</p> <p>14. Bloomberg: 'Angola plans to simplify tax codes to boost non-oil revenue.' Citing Odd-Helge Fjeldstad: <i>"It will be a challenge to convince the citizens of Angola about the value of paying taxes,"</i> Odd-Helge Fjeldstad of the Bergen, Norway-based Christian Michelsen Institute, which conducts development related research, said in a 2012 report. <i>"This will require not only reforms, but a major cultural shift."</i> Friday, 3 May 2013. http://redir.opoint.com/?key=Ft644gF8Yk3FAoerVAyz [03.05.2013 12:49:16]</p>

4 Fafo

1 1	Samfunnseffekter av instituttets forskning, Eksempel 1: Introduksjonsordningen
A	<p><i>Introduksjonsordningen er et heldags- og helårs kvalifiseringsprogram for nyankomne flyktninger. Programmet gir deltakerne rett til inntektssikring i form av introduksjonsstønad (2G per deltaker) og til norskopplæring og arbeidsretta tiltak. Ordningen er obligatorisk for deltakerne, og kommunene er pålagt å tilby programmet til de som er i målgruppa for det. Fafo startet sin forskning på levekår for flyktninger i 1995, og har senere gjennomført en rekke studier av tiltaksapparatet. Flere av rapportene har resultert i klare anbefalinger til endringer av kvalifiseringstilbudet. Det er lett å gjenfinne Fafos forskning og anbefalinger i forarbeidene til introduksjonsloven, som ble vedtatt i 2002. Fafo har siden den gang fortsatt sin forskning på feltet, og har tett kontakt med praksisfeltet blant annet gjennom omfattende foredragsvirksomhet. Vi opplever at vi på dette feltet har en vedvarende viktig rolle som kunnskapsprodusent og formidler av denne kunnskapen til brukere på ulike nivåer.</i></p>
B	<p><i>Kimen til Fafos forskning på introduksjonsprogrammet ble lagt med rapporten 'Skaff meg en jobb' (Djuve og Hagen 1995), der vi påviste omfattende levekårsproblemer blant flyktninger og mangler ved kvalifiseringstilbudet. Dette ble fulgt opp i rapporten 'Virker tvang' (Djuve og Pettersen 1997), som var en kartlegging av andre lands erfaringer med obligatoriske kvalifiseringsprogrammer for innvandrere. Rapporten ble avsluttet med en liste på ti kjennetegn ved et godt introduksjonsprogram. Senere gjennomførte vi følgeevalueringer av forsøksprosjektene som ble gjennomført før lov om introduksjonsprogram ble vedtatt, og har gjort flere evalueringer av introduksjonsprogrammet etter at det ble implementert.</i></p>
C	<p><i>Fafo-forsker Anne Britt Djuve presenterte rapporten 'Virker tvang' på et møte i kommunalkomiteen høsten 1997. Som følge av et dokument 8 forslag avga kommunalkomiteen i etterkant en innstilling til stortinget om å igangsette prøveprosjekter med alternativ inntektssikring for flyktninger. I innstillingen refereres det grundig både til rapporten og Djuves presentasjon. I 2001 leverte Fafo den første evalueringen av prøveprosjektene, og samme år kom NOU-en om lov om introduksjonsordning. Loven ble vedtatt i 2002 og innført i 2003/2004. Loven innførte en heldags, individuelt tilrettelagt introduksjonsprogram for alle nyankomne flyktninger med behov for grunnleggende kvalifisering, og skal minst inneholde norskopplæring og arbeidsretta tiltak, deltakerne skal ha en fast kontaktperson, og det skal utformes individuelle handlingsplaner. Med andre ord – det er ganske lett å finne igjen en rekke av punktene fra 'Virker tvang' som kom fem år tidligere. Samtidig skal det sies at det parallelt med vår forskning pågikk andre prosesser, og en av de viktigste var arbeidsgruppen som ble nedsatt våren 1998 av kommunal og regionalministeren, og som avla sin sluttrapport i mars 2000, og året før avla de delrapporten Introduksjonsstønad – et alternativ til sosialhjelp for nyankomne innvandrere.</i></p> <p><i>Det er liten tvil om at dette arbeidet, og arbeidet med selve NOUen, også hadde stor betydning for utviklingen av introduksjonsordningen, og trolig var det viktig for at det</i></p>

	<p>skulle være mulig å få gjennomslag for ordningen nettopp at det foregikk flere parallelle prosesser. Introduksjonsordningen innebar ganske dramatiske brudd med prinsipper som har stått og fortsatt står sentralt i norsk arbeids- og velferdspolitik: lokalt selvstyre, sektoransvar, personlig autonomi. Den type paradigmeskifter er erfaringsvis veldig krevende å få til i offentlig politikk, og for å få det var det trolig avgjørende nettopp at det var flere parallelle prosesser der konklusjonene pekte i samme retning.</p>
D	<p>Brochmann, G and A.B. Djuve (2013): "Multiculturalism or Assimilation? The Norwegian Welfare State Approach" In: Kivisto, Peter and Thomas Faist (eds.). The Politics of Citizenship in Europe. London: Palgrave Macmillan.</p> <p>Djuve, A.B (2011): Introductory programmes for immigrants –liberalism revisited, or changing ideas of citizenship? <i>Nordic Journal of Migration Research</i>.</p> <p>Djuve, A.B (2010): Empowerment or intrusion? The input and output legitimacy of introductory programmes for recent immigrants. <i>Journal of International Migration and integration</i></p> <p>Djuve, A. B. and Kavli, H.C (2006), Velferdsstatens skreddere. Skjønn og brukervedvirkning i flyktingetjenesten. <i>Tidsskrift for Velferdsforskning</i> 4/ 2006.</p> <p>Djuve, Anne Britt, (2003). <i>Introduksjonsordning for nyankomne innvandrere – integrering eller overgrep?</i> Søkelys på arbeidsmarkedet 1/2003.</p> <p>Djuve, Anne Britt (2003): <i>Effektivt men uakseptabelt?</i> Innspill til kommende stortingsmelding om det flerkulturelle Norge.</p> <p>Djuve, Anne Britt, Hanne Kavli, Monica Lund og Tina Østberg (2001): <i>Fra sosialhjelp til lønnet kvalifisering. Resultater fra forsøk med heldags introduksjonsprogram for flyktninger.</i> Fafo-rapport 364.</p> <p>Djuve, Anne Britt og Hanne Cecilie Pettersen: <i>Virker tvang? Erfaringer med bruk av økonomiske sanksjoner i integreringsprogrammer for flyktninger.</i> Fafo-rapport nr 234. Fafo, 1997.</p> <p>Djuve, Anne Britt og Kåre Hagen: <i>Skaff meg en jobb. Levekår blant flyktninger i Oslo.</i> FAFO-rapport nr 184. FAFO, 1995.</p>
E	<p>Innstilling fra kommunalkomiteen om forslag fra stortingsrepresentantene Sylvia Brustad, Signe og Aud Gaundal om iverksetting av tiltak for å vri inntekten for nyankomne flyktninger og innvandrere fra passiv sosial støtte til aktive tiltak gjennom utarbeidelse av individuelle kvalifiseringsplaner og prøveprosjekt med arbeidssentre for flyktninger i utvalgte kommuner.</p> <p>Innst. S. nr. 192 (1997-1998)</p>

1	Samfunnseffekter av instituttets forskning, eksempel 2: Arbeids- og
1	bedriftsvandringer
A	<p>Fafos forskning på arbeids- og bedriftsvandringer, bransjestudier og det kollektive arbeidslivet dannet faktagrunnlag for ulike myndighetsbeslutninger knyttet til sosial dumping og arbeidslivskriminalitet. Dette omfatter både forskriftsfastsetting og domsavgjørrelser.</p>
B	<p>Siden EU- og EØS-utvidelsen i 2004 hvor det felleseuropeiske arbeidsmarkedet ble utvidet med øst- og sentraleuropeiske land, har Fafo forsket på hvilke konsekvenser dette</p>

	<i>har hatt for det norske og det nordiske arbeidsmarkedet. I tillegg har Fafo gjort en rekke bransjestudier på oppdrag fra Arbeids- og sosialdepartementet i tilknytning til bransjeprogrammer som departementet har igangsatt i bransjer med arbeidslivsrelaterte utfordringer. Disse forskningsområdene har, sammen med forskning på det kollektive arbeidslivet, gitt kunnskap som samlet sett har blitt brukt som beslutningsgrunnlag.</i>
C	<i>Tariffnemnda kan allmenngjøre tariffavtaler i bransjer hvor det dokumenteres at utenlandske arbeidstakere har lønns- og arbeidsvilkår som er dårligere enn det norske arbeidstakere har. En allmenngjøring innebærer at det vedtas en forskrift som fastsetter lønns- og arbeidsvilkår for alle virksomheter innen en bransje, uavhengig. Nemnda baserer sin avgjørelse basert på ulike typer av dokumentasjon, deriblant forskning levert av Fafo. Lovligheten av disse forskriftene om allmenngjøring har vært vurdert av norske domstoler og EFTA-domstolen. I lagmannsretten var to av Fafos forskere på feltet oppnevnt som sakkyndige vitner, og både lagmannsrettens og Høyesteretts dom la betydelig vekt på Fafos forskning og de vitneforklaringer som forskerne avga.</i>
D	<p>Jon Erik Dølvik, Line Eldring og Anne Mette Ødegård Lavlønnskurrans og sosial dumping Utfordringer for det seriøse arbeidslivet Fafo-rapport 485</p> <p>Jon Erik Dølvik, Line Eldring, Jon Horgen Friberg, Torunn Kvinge, Sigmund Aslesen og Anne Mette Ødegård Grenseløst arbeidsliv? Endringer i norske bedrifters arbeidskraftsstrategier etter EU-utvidelsen Fafo-rapport 548</p> <p>Rolf K. Andersen, Mona Bråten, Line Eldring, Jon Horgen Friberg, Anne Mette Ødegård</p> <p>Norske bedrifters bruk av østeuropeisk arbeidskraft Fafo-rapport 2009:46</p> <p>Line Eldring, Anne Mette Ødegård, Rolf K. Andersen, Mona Bråten, Kristine Nergaard og Kristin Alsos Evaluering av tiltak mot sosial dumping Fafo-rapport 2011:09</p> <p>Dølvik, J. & L. Eldring (2005), Etter EU-utvidelsen: Arbeidsmigrasjon gjennom bakdøra skaper nye utfordringer i det norske arbeidsmarkedet. Søkelys på arbeidsmarkedet 2:2005.</p> <p>Alsos, K. og L. Eldring (2008), "Labour mobility and wage dumping: The case of Norway." European Journal of Industrial Relations 14(4):441-459</p> <p>Dølvik, J.E. & L. Eldring (2006), Det nordiske arbeidsmarked to år etter EU-utvidelsen. Mobilitet, virkninger og utfordringer. TemaNord 2006:557. København: Nordisk Ministerråd.</p> <p>Dølvik, J.E. & Eldring, L. (2008), Mobility of labour from the new EU states to the Nordic region. Development, trends and consequences. TemaNord 2008:537. Copenhagen: Nordic Council of Ministers.</p> <p>Dølvik, J.E. & L. Eldring (2008), Arbeidsmobilitet fra de nye EU-landene til Norden – utviklingstrekk og konsekvenser. TemaNord 2008:502. København: Nordisk Ministerråd.</p> <p>Kristin Alsos og Ragnhild Steen Jensen Bemanningsbransjens gråsoner Fafo-rapport 2013:20</p> <p>Kristine Nergaard, Torstein Nesheim, Kristin Alsos, Øyvind M. Berge, Sissel C. Trygstad og Anne Mette Ødegård, Utleie av arbeidskraft 2011 Fafo-rapport 2011:33</p>
E	<i>Høyesteretts dom av 5. mars 2013 (Rt. 2013 s. 258) Tariffnemndas vedtak 27. mai 2015 om fastsettelse av forskrift om allmenngjøring av tariffavtaler for persontransport med turbil, Protokoll 5/2015</i>

	<p><i>Tariffnemndas vedtak 11. mai 2015 om fastsettelse av forskrift om allmenngjøring av tariffavtaler for godstransport på vei, Protokoll 4/2015</i></p> <p><i>Tariffnemndas vedtak 27. november 2014 om fastsettelse av forskrift om allmenngjøring av tariffavtale for fiskeindustribedrifter, Protokoll 5/2014</i></p> <p><i>Tariffnemndas vedtak 27. november 2014 om fortsatt allmenngjøring av tariffavtale for renholdsbedrifter, Protokoll 3/2014</i></p> <p><i>Tariffnemndas vedtak 23. mai 2013 om fortsatt allmenngjøring av tariffavtale for renholdsbedrifter, Protokoll 4/2013</i></p> <p><i>Vedtak om fastsettelse av forskrift om allmenngjøring av Overenskomst for Renholdsbedrifter 2010-2012</i></p>

1	Samfunnseffekter av instituttets forskning, Eksempel 3: arbeidslivsområdet
1	
A	<p><i>Fafos forskning og Fafos forskere har påvirket utfallet av offentlige utredningsarbeider på arbeidslivsområdet både gjennom at forskningen har begrunnet standpunkter i utredningene eller ved at forskere har vært oppnevnt i disse utvalgene. Utredningene har ført til eller kan komme til å føre til lovendringer.</i></p> <p><i>Fafo evaluerte i 2013 og 2014 arbeidsmiljølovens varslerbestemmelser (§§2-4, 25 og 3-6). Evalueringen konkluderte med behov for å gjøre arbeidsmiljølovens §3-6 obligatorisk og at kunnskapen om varslerbestemmelsene i norsk arbeidsliv er for dårlig. 12. mars 2015 inngikk regjeringspartiene sammen med Venstre og Kristelig folkeparti avtale om «C. Varslertiltak, b. Det kan vurderes holdnings/informasjonskampanje om varsling i samarbeid med partene i arbeidslivet. C. Varslingsrutiner bør bli et obligatorisk krav og det bør presiseres et minstekrav til varslingsrutinenes innhold».</i></p>
B	<p><i>På arbeidstidsområdet gjelder dette blant annet forskning: a) knyttet til det kollektive arbeidslivet, herunder organisering og tariffavtaledekning, b) på arbeidstidsområdet knyttet til inngåelsen av sentrale og lokale avtaler om arbeidstid, om arbeidsmiljølovens arbeidstidsbestemmelser brytes, forekomst av og årsaker til deltid, c) om forholdet mellom lov og tariffavtaler</i></p> <p><i>Evaluering av varslerbestemmelsene bygget på spørreundersøkelser fra 2010 og 2013, samt intervjuer med varslermottakere i 40 offentlige og private virksomheter. I tillegg ble like mange varslingsrutiner systematisert og analysert. Evalueringen er publisert i rapporten: Evaluering av varslerbestemmelsene. Fafo-rapport 2014:05</i></p>
C	<p><i>Denne forskningen (eller utvalgsarbeidet forskerne har gjort) har bidratt til å begrunne behovet for (eller fraværet av et slikt behov) for lovendringer. I arbeidstidsutvalgets innstilling brukes Fafos forskning på en slik måte både knyttet til diskusjoner om behovet for endringer av reguleringer av medleverordninger, skift- og turnusarbeid, arbeidstidsreguleringer generelt med mer. I Holdenutvalget (NOU 2013:13) brukes Fafos forskning knyttet til organisasjonsgrader, tariffavtaledekning og arbeidsinnvandring til å diskutere om dagens system for lønnskoordinering skal videreføres. Skift- og turnustuvalgets innstilling (NOU 2008:17) førte til en ny bestemmelse i arbeidsmiljøloven</i></p>

	<p>(§ 10-4(6)), mens NOU 2004:2 førte til en ny arbeidsmiljølov, der Fafos forskning var et viktig underlag.</p> <p><i>Evalueringen har bidratt til avtale om endringer i arbeidsmiljølovens §3-6.</i></p>
D	<p>Rolf K. Andersen, Kristin Jesnes og Kristine Nergaard, "Kartlegging av brudd på arbeidstidsbestemmelsene", Fafo-rapport 2015:47.</p> <p>Nergaard, Kristine (2004): Atypisk arbeid – Midlertidige ansettelse og deltidsarbeid i Norge. Faforapport 430, Oslo.</p> <p>Nergaard, K. og Stokke, T. Aa. (2010) Arbeidslivets organisasjoner 2008/2009. Fafo-rapport 2010:47.</p> <p>Nergaard, Kristine: «Sluttrapporten fra prosjektet atypisk arbeid». Fafo 2004.</p> <p>Friberg, J. H. og Eldring, L. (2011) Polonia i Oslo 2010. Mobilitet, arbeid og levekår blant polakker i hovedstaden. Fafo-rapport 2011:27.</p> <p>Nergaard, K. (2014). Organisasjonsgrader, tariffavtaledekning og arbeidskonflikter 2013. Fafo-notat 2014:14</p> <p>"Arbeidstid i barnevernsinstitusjoner" Faforapport nr. 2015:01</p> <p>Leif E. Moland: Heltid-deltid – en kunnskapsstatus. Begrunnelser og tiltak for å redusere omfanget av deltid og organisere for heltidsansettelser. Fafo-rapport 2013:27.</p> <p>Olberg, D.: De utvidede arbeidstidene. Om regulering av innarbeidingsordninger, langturnus og langvakter. Fafo-rapport 2010:35</p> <p>Barth, E. og Nergaard, K. (2015) Kollektive partsforhold: Status quo eller endring? i Dale-Olsen, H. (red.), Norsk arbeidsliv i turbulente tider, Oslo: Gyldendal Norsk forlag.</p> <p>Stokke, T.A., Ø.M. Berge og A.A. Seip (2010) Arbeidstidsordninger som fraviker arbeidsmiljøloven, Fafo-rapport 2010:42.</p> <p>Seip, A.A., R.K. Andersen, K. Nergaard og H. Nicolaisen (2013) Arbeidstid og fleksibilitet, Fafo-rapport 2013:46.</p> <p>Olberg, Dag og Heidi Nicolaisen (2013): Arbeidstid – dilemmaer og utfordringer. Fafo-rapport 2013:17.</p> <p>Olberg, Dag og Karen-Sofie Pettersen (2015) Arbeidstid i barnevernsinstitusjonene. Praktisering og regulering. Fafo-rapport 2015:1, Oslo 2015</p> <p>Trygstad, S.C., Skivenes, M., Røed Steen, J., Ødegård, A. M. (2015). Evaluering av varslerbestemmelsene, Fafo-rapport 2014:05</p>
E	<p>NOU 2004: 5 Arbeidslivslovutvalget</p> <p>NOU 2008: 17 Skift og turnus – gradvis kompensasjon for ubekvem arbeidstid</p> <p>NOU 2013: 13 Lønnsdannelsen og utfordringer for norsk økonomi</p> <p>NOU Arbeidstidsutvalgets innstilling (kommer 6. januar)</p> <p>Avtale mellom Høyre, Fremskrittspartiet, Kristelig folkeparti og Venstre. Oppdatert 12. mars kl. 11.00.</p>

1	Samfunnseffekter av instituttets forskning, eksempel 4: Kina
1	
A	<i>Fafo har gjennomført en rekke prosjekter i Kina. Vi vil her framheve prosjektet «Studier av jordskjelvet i Sichuan 2008». Prosjektet ble gjennomført i 2008, 2009 og 2011 i samarbeid med Sammen med Chinese Academy for Science and Technology for Development CASTED. Det ble gjennomført surveys og utarbeidet en verktøykasse.</i>
B	<i>Sammen med CASTED implementerte Fafo I 2008, 2009 og 2011 utvalgsundersøkelser som hadde som hensikt å belyse virkningen for folk av det store jordskjelvet 12. mai 2008 i Sichuan. Den første surveyen leverte data og analyser fra ca 4000 hushold 15. juli 2008 til kinesiske myndigheter. Undersøkelsen er relativt enestående fordi den baserte seg på et representativt utvalg fra et område som like før undersøkelsen hadde blitt utsatt for en omfattende katastrofe. Undersøkelsen baserte seg på et langvarig forskningssamarbeid mellom CASTED og Fafo, og Fafos opparbeidete kunnskap i å utføre store utvalgsundersøkelser på en effektiv måte. Som ledd i undersøkelsene ble det også utarbeidet en verktøykasse for lignende studier.</i>
C	<i>Kinesiske myndigheter brukte undersøkelsen direkte i planleggingen av responsen på jordskjelvet. Det gjaldt særlig spørsmålet om flytting av befolkningen etter jordskjelvet: kinesiske myndigheter planla først å flytte så mange som mulig ut av de hardest rammede områdene, men undersøkelsen viste at oppslutningen om dette var svært liten. Funnet var en viktig årsak til at myndighetene valgte å gjenoppbygge området snarere enn å flytte befolkningen. Undersøkelsen var også viktig for planleggingen av økonomisk støtte til husbygging.</i>
D	Kristin Dalen, Hedda Flatø, Liu Jing and Zhang Huafeng, (2012) Recovering from the Wenchuan Earthquake Living Conditions and Development in Disaster Areas 2008–2011, Oslo: Fafo Dalen, Kristin Zhang Huafeng and Zhao Yandong (2013). POPNA. A toolbox for conducting Policy Oriented Post-disaster Needs Assessments Oslo and Beijing: Fafo and Casted (I tillegg finnes det et antall rapporter på kinesisk)
E	<i>Ministeren for vitenskap og teknologi skrev et takkebrev for den norske innsatsen til utenriksminister Gahr Støre og bistandsminister Solheim. En av Fafos forskere ble tildelt den kinesiske regjeringens pris for utenlandske eksperter i 2009 på bakgrunn av undersøkelsen.</i>

11	Samfunnseffekter av instituttets forskning, eksempel 5: Næringslivet og menneskerettigheter
A	<i>Mellom 2006 and 2015 har Fafos forskning bidratt til å utvikle globale normer for menneskerettigheter og internasjonal politikk. Vår forskning har bidratt til at nye prinsipper og veiledninger har blitt utviklet i Norge, FN og OECD. Forsker Mark Taylor har vært ekspertdeltaker i multi-stakeholder-dialoger på globalt nivå mellom næringslivet, sivilsamfunn/fagbevegelse og staten om utforming av normer og praksis.</i>
B	<i>På næringslivs- og menneskerettighetsområdet har Fafo bidratt med forskning på a)</i>

	<p><i>aktsomhet (due diligence) i praksis og som en basis for regulering av næringslivets virksomhet; b) internasjonal folkerett og næringslivets ansvarlighet i krigsøkonomier; c) kartlegging og utredning om statens rolle i næringslivet og som ivaretaker av menneskerettigheter.</i></p> <p><i>Flere arbeider har her vært viktige, men vi vil særlig framheve «Business and International Crimes» (2004-2006). Her ble lovverket i 16 land sammenliknet for å synliggjøre utfordringer og forpliktelser som bedrifter i konfliktsoner står overfor. Videre kan vi nevne «Concretizing Human Rights: Statoil» (2007-2008). Her ble Statoils virksomhet studert, og det ble utarbeidet en operasjonalisering av begrepet «respekt for menneskerettigheter» for selskapet. «Economies of Violence and Peacebuilding: towards policy coherence» (2011-2013) er et prosjekt som utreder internasjonale tiltak som kan iverksettes overfor krigsøkonomier.</i></p>
C	<p><i>I 2011 ble FNs veiledende prinsipper (UN Guiding Principles on Business and Human Rights) enstemmig vedtatt av FNs menneskerettighetsråd som den nye globale standarden for næringslivets ansvar for menneskerettighetene. Fafo forskning var med på å påvirke disse veiledende prinsippene gjennom samarbeid med FNs SRSG innen næringsliv og menneskerettigheter (2005-2011). I utformingen av FNs veiledende prinsipper for næringsliv og menneskerettigheter baserte FN SRSG seg på Fafos forskning om anvendelsen av internasjonal strafferett overfor bedrifter i konfliktsoner. Aktsomhet (due diligence) har blitt det sentrale begrepet i FNs veiledende prinsipper og det har blitt globalisert gjennom ny eller revidert CSR-politikk og CSR-normer i OECD, EU og Norge. I tillegg har Fafoforsker Mark Taylor fungert som ekspert i utviklingen av OECDs veiledning om ansvarlige leverandørkjeder. Veiledningen danner grunnlag for regelverket innført i USA (og som nå diskuteres i EU). Instituttet har også gjennomført forskning som har vært benyttet av den norske regjeringen i arbeidet med å utvikle en nasjonal handlingsplan for næringsliv og menneskerettigheter (2013-2014). Vi har også deltatt i prosjekter med globale sivilsamfunnsaktører, og gir forskningsbaserte råd vedrørende regelverket for due diligence og kriminalitet til NGOer og nasjonalstater (2012-2013, 2014 -2015).</i></p>
D	<p>Taylor, M. (2014) "Due Diligence: A Compliance Standard for European Companies, European Company Law 11, no.2 (2014): 86-89</p> <p>Taylor, M. (2013) "Regulating Illicit Flows to and From Wars", Companies in Conflict Situations, ICIP Research 01 (2013): 15-35</p> <p>Mark B. Taylor and Mike Davis, 'Taking the gun out of extraction: UN responses to the role of natural resources in conflicts' (August 2014) in Governance, Natural Resource and Post-Conflict Peacebuilding (Carl Bruch, Wm. Carroll Muffett, and Sandra Nichols eds.), UNEP, United Nations University, Environmental Law Institute (Volume 6, forthcoming)</p> <p>Mark B. Taylor, Human Rights Due Diligence: The Role of States, An Update (2013), ICAR, ECCJ, CNCA.</p> <p>Mark B. Taylor, Kartlegging og avviksanalyse: Statens plikt til å beskytte. (grunnlag for nasjonal handlingsplan for oppfølging av FNs Guiding Principles on Business and Human Rights) (Mapping and Gap Analysis for National Action Plan for Business and Human Rights, in Norwegian) Fafo-notat 2013:12</p> <p>Mark B. Taylor, 'Beyond 'Beyond Compliance': How Human Rights is Transforming CSR' (2013), in Atle Midtun (ed.) CSR and Beyond – A Nordic Perspective, (Cappelen Damm Akademisk)</p> <p>Olivier de Schutter, Anita Ramasastry, Mark B. Taylor and Robert C. Thompson (2012), "Human Rights Due Diligence: the Role of States. International Corporate Accountability Roundtable, European Coalition for Corporate Justice, Canadian Network on Corporate Accountability</p>

	<p>Mark B. Taylor 'The Ruggie Framework: Polycentric regulation and the implications for corporate social responsibility' (2011) <i>Etikk i praksis</i> Nordic Journal of Applied Ethics, 5 (1), pp. 9–30.)</p> <p>Mark B. Taylor, Luc Zandvliet and Mitra Forouhar 'Due Diligence for Human Rights: A Risk-Based Approach' (2009) Corporate Social Responsibility Initiative Working Paper No. 53. Cambridge, MA: John F. Kennedy School of Government, Harvard University .</p> <p>Thompson, Robert C. , Anita Ramasastry, and Mark B. Taylor, 'Translating Unocal: The Expanding Web of Liability for Business Entities Implicated in International Crimes' (2009), <i>Transnational Corporate Responsibility for the 21st Century</i>, Vol. 40 No. 4, George Washington International Law Review</p> <p>Mark B. Taylor, and L. Lunde 'Challenges to Regulating Conflict Trade' (2005) in Karen Ballentine (ed) <i>Profiting from Peace: Managing the Resource Dimensions of War</i> (Lynne Reinner)</p> <p>Mark B. Taylor, K. Ballentine, K. Jennings and K. Studdart. 'Business and International Crimes: Assessing the Liability of Business Entities for Grave Violations of International Law' (2004). <i>Fafo-report</i> 467</p> <p>Mark B. Taylor with L. Lunde and A. Huser 'Commerce or Crime? Regulating Economies of Conflict' (2003), <i>Fafo</i></p> <p>Mark B. Taylor <i>Emerging Conclusions - Economies of Conflict</i>, preliminary findings based studies of on private sector activity in the oil, timber, diamonds, and financial sectors (2002) <i>Fafo</i></p>
E	<p>"Business and Human Rights: Mapping International Standards of Responsibility and Accountability for Corporate Acts" Report of the Special Representative of the Secretary-General (SRSG) on the issue of human rights and transnational corporations and other business enterprises (2007)</p> <p>"Business and human rights in conflict-affected regions: challenges and options towards State responses", Report of the Special Representative of the Secretary-General on the issue of human rights and transnational corporations and other business enterprises (2011)</p> <p>John Ruggie "Just Business: International Corporations and Human Rights" (Norton, 2013)</p> <p>"Simply Criminal: Targetting Rogue Business in Conflict Conflict' (2011), Global Witness briefing paper.</p> <p>'Informasjon om risiko må frem' (2011) in <i>Norske arbeidsforhold til kinesisk pris?</i>, Initiativ for etisk handel (2011)</p> <p>Taylor, M. "The Corporate Accountability Evolution", (2008) Commentary, Corporate Legal Accountability Portal, Human Rights Resource Centre.</p> <p>Embedding Human Rights in Business Practice, The Global Compact and Office of the U.N. High Commissioner for Human Rights</p> <p>Due diligence for human rights in global supply chains – a guide for business, Ethical Trading Initiative, Norway (2013)</p>

1	Samfunnseffekter av instituttets forskning, eksempel 6: seniorpolitikk
1	
A	<i>Fafos forskning på seniorpolitikk har bidratt i den offentlige debatten og påvirket mange virksomheters måte å arbeide på. Videre preger funn fra Fafos forskning mye av de rådene som gis til virksomhetene fra Senter for seniorpolitikk og fra senterets rådgivere.</i>

B	<p><i>Målet med Fafos forskning på seniorpolitikkfeltet er 1) å kartlegge holdninger til seniorer og eldre arbeidskraft, 2) å kartlegge utbredelsen av seniorpolitikk og seniortiltak i norsk arbeidsliv, 3) å analysere og forklare ulikheter i virksomheters holdninger, engasjement og virkemiddelbruk, 4) å bidra til et styrket handlingsgrunnlag for virksomheter og organisasjoner som arbeider med seniorpolitikk, 5) å analysere effektene av de ulike seniorpolitiske tiltakene og virkemidlene som er iverksatt og 6) å sammenligne og forklare forskjeller i lands seniorenngasjement, og variasjon i seniorers yrkesdeltakelse Gjennom bruk av ulike metodiske tilnæringer søker vi å gi kunnskap på disse temaområdene. Vi gjennomfører kausalanalyser for å måle effekter av regelendringer og/eller særskilte tiltak eller ordninger, og foretar analyser eldre yrkesdeltakelse og pensjoneringsatferd. I forskningen har vi et komparativt perspektiv. Kunnskap om andre lands politikk på områder er derfor vesentlig i vår tilnærming.</i></p>
C	<p><i>I det siste offentlige dokumentet som er kommet på dette feltet, Stortingsmeldingen om seniorpolitikk fra 2006, er Fafo flittig sitert. Senter for seniorpolitikk som jobber med å synliggjøre Eldres resurser, utvikle inkluderende arbeidsmiljø og styrke samarbeidet mellom arbeidslivets organisasjoner og myndighetene, benytter Fafos forskning flittig. Dette kommer tydelig fram på deres hjemmesider seniorpolitikk.no. Videre er Fafo gjennom sin forskning en viktig premissleverandør for de rådene som gis til virksomhetene når det gjelder seniorpolitikk.</i></p>
D	<p>Å. Hermansen & T. Midtsundstad (2015). Retaining older workers - analysis of company surveys from 2005 and 2010. <i>International Journal of Manpower</i>, vol 36(8):1227-1247. DOI 10.1108/IJM-07-2014-0150.</p> <p>Å. Hermansen (2015). Retaining older workers: The effect of phased retirement on delaying early retirement. <i>Nordic Journal of Social Research</i>. Vol. 6.</p> <p>T. Midtsundstad (2015). Tiltak for å holde på eldre arbeidstakere. I H. Dale-Olsen (red.), <i>Norsk arbeidsliv i turbulente tider</i>. Oslo: Gyldendal Akademisk.</p> <p>Hilsen, A. I. and T. Midtsundstad (2015). Domain: Human resource management and interventions, In: Hasselhorn HM, Apt W (2015), <i>Understanding employment participation of older workers: Creating a knowledge base for future labour market challenges</i>. Research Report. Federal Ministry of Labour and Social Affairs (BMAS) and Federal Institute for Occupational Safety and Health (BAuA). BMAS/ BAuA, Berlin.</p> <p>T. Midtsundstad and A. I. Hilsen (2015). National Report Norway. In: Hasselhorn HM, Apt W (2015). <i>Understanding employment participation of older workers: Creating a knowledge base for future labour market challenges</i>. Research Report. Federal Ministry of Labour and Social Affairs (BMAS) and Federal Institute for Occupational Safety and Health (BAuA). BMAS/ BAuA, Berlin.</p> <p>T. Midtsundstad (2015). IA som strategi for lengre yrkeskarrierer. En analyse av virksomhetenes seniorpolitikk og dens effekt på tidligpensjoneringen. Avhandling for graden Phd. Nr. 537. Oslo: Institutt for sosiologi og samfunnsgeografi, det samfunnsvitenskapelige fakultet, Universitetet i Oslo.</p> <p>Hermansen, Å. & Midtsundstad, T. (2015). "The effect of retaining bonuses on early retirement - retaining older Norwegian workers." Paper presented at The 12th ESA e Conference - Differences, Inequalities and Social Imagination, Praha, 25.-28. August 2015.</p> <p>Tove Midtsundstad (2015) IA som strategi for lengre yrkeskarrierer. En analyse av virksomhetenes seniorpolitikk og dens effekt på tidligpensjoneringen. Doktoravhandling. Fafo-rapport 2015:49</p> <p>Anne Inga Hilsen (2015) "Jeg er glad i jobben min". Sluttsamtaler med seniorer i tre helseforetak.</p>

	<p>Fafo-rapport 2015:03</p> <p>Å. Hermansen (2014). Additional leave as the determinant of retirement timing—retaining older workers in Norway. <i>Nordic Journal of Working Life Studies</i>. Vol. 4.</p> <p>A.I. Hilsen & T. Midtsundstad (2014). Seniorpolitikk – behov for nytt kart og kompass? <i>Søkelys på arbeidslivet</i>, vol. 31 (1-2):157-182.</p> <p>T. Midtsundstad & H. Bogen (2014). Active ageing policies between individual needs and collective goods. A study of active ageing policies and practices in Norway. <i>Nordic Journal of Working Life Studies</i>, vol. 4(2):139-158.</p> <p>T. Midtsundstad and R. A. Nielsen (2014). Do work-place initiated measures reduce sickness absence? Preventive measures and sickness absence among older workers in Norway. <i>Scandinavian Journal of Public Health</i>, vol. 42 (2): 207–214.</p> <p>T. Midtsundstad (2014), Flexible retirement in Norway. Working paper til workshopen "Flexible Retirement Following the Scandinavian Model", German Bundestag, Berlin, 1. December 2014.</p> <p>Tove Midtsundstad og Roy A. Nielsen (2014) Arbeid og pensjon i kommunal sektor. Analyse av survey- og registerdata fra før og etter pensjonsreformen. Fafo-rapport 2014:45</p> <p>Tove Midtsundstad (2014) Voksende seniorengasjement i norsk arbeidsliv. En virksomhetsundersøkelse fra 2013. Fafo-rapport 2014:30</p> <p>T. Midtsundstad og J. M. Hippe (2013), "Seniorpolitikk etter pensjonsreformen", fagartikkel publisert på SSPs nettsider, 22. februar 2013.</p>
E	<p>St.meld. nr. 6 (2006-2007) Om seniorpolitikk. Tilråding fra Arbeids- og inkluderingsdepartementet. Se https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/stmeld-nr-6-2006-2007-/id332205/?q=seniorpolitikk+2006</p> <p>Se også Senter for seniorpolitikk sin hjemmeside: www.seniorpolitikk.no</p>

1 1	Samfunnseffekter av instituttets forskning, eksempel 7: Pensjon
A	<i>Fafos forskning på pensjon er rettet mot utbredelsen og bruken av ulike pensjonsordninger (pensjoneringsadferd) og deres fordelingsvirkninger. Vi er også opptatt av utforming og organisering av de ulike delene av pensjonssystemet og samspillet mellom de ulike pensjonsordningene. Et særlig søkelys er rettet mot de arbeidsmarkedsbaserte pensjonene, AFP og tjenstepensjonsordningene, samt partenes rolle.</i>
B	<p><i>Målet med vår forskning på pensjonsområdet er:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> •å fange opp og analysere endringer i det norske pensjonssystemet med sikte på å forklare hva som skjer og hvorfor, •å kartlegge bruken av de ulike tidligpensjonsordningene og forklare variasjonen i uttak over tid og mellom grupper, •å beregne kostnader og fordelingsvirkninger av ulike pensjonsmodeller og enkeltelementer i disse,

	<p>•å sammenligne og forklare forskjeller i ulike lands pensjonssystemer, herunder drivkreftene bak endringer og reformer.</p> <p>Forskningen er «empirisk». Konklusjonene er først og fremst basert på data innhentet gjennom informantintervjuer og surveyundersøkelser rettet mot arbeidstakere og arbeidsgivere så vel som sentrale aktører innen politikk, forvaltning og arbeidsliv. Videre gjennomfører vi analyser basert på registerdata for å kartlegge og forklare variasjoner i trygde- og pensjoneringsatferd, samt måle effekter av regelendringer og/eller særskilte tiltak. I forskningen har vi også et komparativt perspektiv. Kunnskap om pensjonssystemer og reformer i andre land er derfor vesentlig i vår tilnærming.</p>
C	<p>Fafo har jobbet med pensjonsspørsmål knyttet til folketrygden, Afp og tjenestepensjon i en årrekke. Det foreligger en rekke publikasjoner med pensjon som tema. Arbeidet har hatt en høy grad av relevans og har i en rekke tilfeller vært nært knyttet til sentrale prosesser og aktører både myndigheter og partene i arbeidslivet. Noen eksempler er: Fafo utarbeidet beregninger og alternative modeller knyttet til LOs posisjon i pensjonsreformen og Fafo beregnet alternative modeller for ny AFP som ble brukt direkte i forhandlingene om AFP i 2008.</p> <p>Fafo forskere har også ledet og deltatt i en rekke utredninger om pensjon med utgangspunkt i den forskningen som er gjort, herunder NOU 2009:13 om brede pensjonsordning, utvalg om regnskapsføring av AFP, sjømannspensjonsutvalget (NOU 2015:xx) og Jon Hippe leder nå et ekspertutvalg om historiske pensjonskostnader for private institusjoner i helse og sosial sektoren. Hippe har også vært medlem i banklovkommisjonens permanente ekspertgruppe (Think tank).</p> <p>Fafo har gjennomført prosjekter hvor analysene er benyttet direkte som grunnlag for tarifforhandlinger om pensjon, to eksempler er rapporter til Handel og Kontor og Virke i 2015 samt til Private barnehagers landsforening (PBL) samme år. Fafo har også ledet arbeidet med utarbeidelse av en Fellesordning for fagbevegelsens egne vel 150 tjenestepensjonsordninger.</p> <p>Den nyeste referansen om regelverket for tjenestepensjonen (Hippe og Steen 2015) er benyttet som grunnlag for arbeidstakersidens innspill til Finansdepartementet som grunnlag for ønske om en lovendringsprosess.</p> <p>Fafo foretar på oppdrag av Arbeids- og sosialdepartementet for tiden en evaluering av AFP-ordningen. Denne analysen som vil bli publisert våren 2016 skal danne et av grunnlagene for partenes evaluering av privat AFP.</p>
D	<p>Publikasjoner de siste tre årene:</p> <p>Hippe, J. M. & Steen, S. I. (2015). Før tariffoppgjøret 2016: Adgangen til å opprette (brede) felles tjenestepensjonsordninger. <i>Arbeidsrett</i>, 12(2), 194-212.</p> <p>Å. Hermansen & T. Midtsundstad (2015). På nett - hvor lett? Bruk av nettbaserte informasjonstjenester om pensjonsrettigheter blant ansatte i privat sektor. <i>Søkelys på arbeidslivet</i>, vol. 32(1-2): 158-177.</p> <p>T. Midtsundstad (2015). Utviklingen av AFP- og tjenestepensjonsrettigheter etter 2000. I H. Dale-Olsen (red.), <i>Norsk arbeidsliv i turbulente tider</i>. Oslo: Gyldendal Akademisk.</p> <p>T. Midtsundstad and A. I. Hilsen (2015). National Report Norway. In: Hasselhorn HM, Apt W (2015). <i>Understanding employment participation of older workers: Creating a knowledge base for future labour market challenges</i>. Research Report. Federal Ministry of Labour and Social</p>

	<p>Affairs (BMAS) and Federal Institute for Occupational Safety and Health (BAuA). BMAS/BAuA, Berlin.</p> <p>Å. Hermansen (2015). Retaining older workers: The effect of phased retirement on delaying early retirement. <i>Nordic Journal of Social Research</i>. Vol. 6.</p> <p>Hermansen, Å. & Midtsundstad, T. (2015). "The effect of retaining bonuses on early retirement - retaining older Norwegian workers." Paper presented at The 12th ESA e Conference - Differences, Inequalities and Social Imagination, Praha, 25.-28. August 2015.</p> <p>T. Midtsundstad (2015). IA som strategi for lengre yrkeskarrierer. En analyse av virksomhetenes seniorpolitikk og dens effekt på tidligpensjoneringen. Avhandling for graden Phd. Nr. 537. Oslo: Institutt for sosiologi og samfunnsgeografi, det samfunnsvitenskapelige fakultet, Universitetet i Oslo.</p> <p>Å. Hermansen (2014). Additional leave as the determinant of retirement timing—retaining older workers in Norway. <i>Nordic Journal of Working Life Studies</i>. Vol. 4.</p> <p>T. Midtsundstad (2014), Flexible retirement in Norway. Working paper til workshopen "Flexible Retirement Following the Scandinavian Model", German Bundestag, Berlin, 1. December 2014.</p> <p>Tove Midtsundstad og Roy A. Nielsen (2014) Arbeid og pensjon i kommunal sektor. Analyse av survey- og registerdata fra før og etter pensjonsreformen. Fafo-rapport 2014:45</p> <p>Geir Veland (2013) Tjenestepensjonsmarkedet 2001–2012. Fafo-notat 2013:21</p> <p>Geir Veland og Jon M. Hippe (2013) Utviklingstrekk og utfordringer i det norske pensjonssystemet. Fafo-notat 2013:19</p> <p>Tove Midtsundstad (2013) Kunnskap om og holdninger til pensjonsreformen. Resultater fra en surveyundersøkelse blant tre kohorter kommunalt ansatte. Fafo-notat 2013:05</p> <p>Geir Veland (2013) Kommunale tjenestepensjoner i Europa. Produktegenskaper, leverandørforhold og reformer i ni land. Fafo-rapport 2013:38</p> <p>Geir Veland og Jon M. Hippe (2014) Utviklingstrekk, utfordringer og mulige utviklingsveier for det norske pensjonssystemet. Fafo-rapport 2014:11</p> <p>Roy A. Nielsen (2014) Tidligpensjonering i kommunal sektor. Tidligpensjonering innen KS' tariffområde 2002–2012. Fafo-rapport 2014:35</p>
E	<p>Hippe, J. M. & Steen, S. I. (2015). Før tariffoppgjøret 2016: Adgangen til å opprette (brede) felles tjenestepensjonsordninger. <i>Arbeidsrett</i>, 12(2), 194-212.</p> <p>Jon M. Hippe and Hans Gunnar Vøien (2014) An analysis of future benefits from public and private pension schemes. The Norwegian country study to the OECD pension adequacy project. Fafo-report 2014:21</p> <p>Et annet eksempel er Geir Veland og Jon M. HIPPES notat til Handel og Kontor og Virke utarbeidet i samarbeid med Lillevold & Partners forbindelse med tariffoppgjøret «Tjenestepensjonsutredning for Virke og Handel og Kontor».</p> <p>Forskere fra Fafo, ikke minst Jon M. Hippe har vært i utvalg som har utarbeidet flere NOU-er på pensjonsfeltet.</p> <p>Pensjonsforum som organiseres av Fafo er blitt et viktig møtested for hele feltet.</p>

5 Fridtjof Nansens Institutt (FNI)

11	Samfunnseffekter av instituttets forskning
	<p>Vi har valgt å presentere to forskningsfelt: norsk russlandspolitikk og rettigheter og tilgang til genetiske ressurser.</p>
A	<p>Case I: Norsk russlandspolitikk</p> <p>Sammendrag (maks 100 ord):</p> <p>Siden Sovjetunionens sammenbrudd har FNI tatt sikte på å være landets fremste kompetansemiljø på norsk russlands- og nordområdepolitikk. Gjennom tung vitenskapelig forskning, flere titalls evalueringer og utredningsoppdrag samt et hundretalls aviskronikker har vi bidratt til å forme den offentlige mening og over tid også norsk politikk. Hovedbudskapet vårt har vært konstant: deler av norsk russlandspolitikk har blitt oppfattet med mistenksomhet på russisk side. På 1990-tallet ble vår framstilling oppfattet som en kuriositet i norsk offentlighet; på 2000-tallet ble den politisk kontroversiell; mens den i dag er <i>mainstream</i> oppfatning. Vi tør påstå at vi har vært en viktig akademisk premissleverandør for denne endringen.</p>
B	<p>Gi en beskrivelse av forskningen som ligger til grunn for samfunnseffektene (maks 400 ord):</p> <p>Ved siden av Norsk utenrikspolitisk institutt (NUPI) er FNI landets fremste kompetansemiljø på russisk politikk. Vårt hovedfokus er på russisk miljø- og ressursforvaltningspolitikk samt de norsk-russiske samarbeidsflatene i nord. Vi har gjennomført en rekke større forskningsprosjekter om bl.a. russisk petroleumpolitikk, fiskeriforvaltning, miljøvern, atomsikkerhet og klimapolitikk. Dette har resultert i flere titalls bøker (se eksempler under D nedenfor) og et enda større antall tidsskriftsartikler og bokkapitler. Et utstrakt samarbeid mellom Norge og Russland på mange samfunnssektorer ble etablert på begynnelsen av 1990-tallet, og etter noen år ble de fleste gjenstand for eksterne evalueringer (noen av dem i flere omganger). Et flertall av disse evalueringsoppdragene ble vunnet av FNI i åpen konkurranse. FNI-forskere ble også invitert til å skrive jubileumsbøker om de to mest veletablerte norsk-russiske samarbeidsflatene: de såkalt blandede kommisjoner om hhv. fiskeriforvaltning og miljøvern. Dessuten har vi vært aktive formidlere og debattanter, noe som har resultert i et hundretalls aviskronikker siden slutten av 1990-tallet – kronikkene har fått forlenget levetid ettersom vi har samlet dem opp i populærvitenskapelige bøker med jevne mellomrom (se nedenfor under D).</p>

	<p>Samtlige av våre russlandsforskere er flytende i russisk, og hoveddelen av vårt arbeid er basert på feltarbeid i Russland. Mange og til dels lange opphold i Russland har gjort det mulig for oss å komme under overflaten på russisk politikk og samfunn i en helt annen grad enn det er mulig for utenlandske forskere som er avhengige av tolk. Samtidig har vi hatt mulighet til å se det russiske samfunnet fra utsiden i større grad enn russiske forskere selv kan. En observasjon vi tidlig gjorde oss, var at russiske persepsjoner av forholdet til Norge på mange vis avvek fra hvordan samhandlingsstrukturer og samarbeidsmønstre ble oppfattet på norsk side. Mens det norsk-russiske samarbeidet i nord i det store og hele er vellykket, oppstår gjerne utfordringer når motpartens motiver ikke framstår som umiddelbart forståelige. (Se neste punkt.) Dette har så ledet oss over i studier av russisk verdensanskuelse mer generelt, særlig det ambivalente forholdet man gjennom århundrer har hatt til Europa. Denne forskningen har så i sin tur informert de mer «praktiske» studiene av det norsk-russiske forholdet og satt dem i en større kontekst. Bøkene om russisk identitet som er skrevet av FNI-forskere, har mottatt strålende anmeldelser i alt fra tunge vitenskapelige tidsskrift til norske medier, og flere av dem er oversatt til andre språk, inkl. kinesisk og russisk.</p>
C	<p>Gi en beskrivelse av samfunnseffektene og på hvilken måte forskningen har bidratt til dem (maks 400 ord):</p> <p>Som FNI-historiker Lars Rowe har påpekt, veksler norske russlandsbilder mellom frykt og begeistring, i store vingeslag. Russerfrykten har dominert, men etter februarrevolusjonen i 1917 var Russland en kort periode «det nye Amerika» – og etter imperiets sammenbrudd ved utgangen av 1991 skulle Vesten gjenskape Russland i sitt bilde. Den norske regjeringen var på ballen med en uttalt ambisjon om å bidra til en grunnleggende omstrukturering av det russiske samfunnet, intet mindre. I løpet av noen år ble milliardbeløp bevilget over statsbudsjettet til ulike tiltak for å skape demokrati, markedsøkonomi og sivilsamfunn i Russland.</p> <p>På flere samarbeidsområder var imidlertid ikke den norske intensjonen bak bevilgningene umiddelbart klar for russerne; f.eks. hadde mange vanskelig for å forstå at Norge brukte milliardbeløp på atomsikkerhetstiltak i Nordvest-Russland all den tid det meste av «atomsøppelet» ikke utgjorde noen trussel mot Norge. Dermed var det åpent for konspirasjonsteorier om at Norge hadde skjulte motiver og egentlig handlet på vegne av NATO og CIA for å få tilgang til marinebasene på Kolahalvøya. Når vi refererte slike oppfatninger i norsk offentlighet på slutten av 1990-tallet, ble de oppfattet som virkelighetsfjerne kuriosa, som politisk ukorrekt støy i den rådende begeistringsdiskurs. Enkelte ivrige «russlandsarbeidere» i forvaltning og næringsliv oppfattet det nærmest som støtende at vi kunne presentere russere på denne måten, nå som de var «blitt som oss». Dog må det sies at vi også skapte begeistring hos den russlandsnysgjerrige byråkrat!</p> <p>Da vi på midten av 2000-tallet begynte å argumentere sterkere for at den norske «bistanden» til Russland burde nedskaleres, både fordi Russland hadde kommet på fote økonomisk og fordi den ga grobunn for russisk mistenksomhet mot Vestens motiver, skapte</p>

	<p>det irritasjon og harme i deler av et norsk byråkrati som fortsatt insisterte på at Russland trengte og ønsket hjelp til å demokratiseres. Men vi opplevde at vi i stadig større grad ble lyttet til, selv på høyere politiske nivå. Det skjedde dog først i uformelle sammenhenger – utad forsikret både politikere og toppbyråkrater at ingen kursendring var på vei i russlandssamarbeidet – men gradvis så vi at våre anbefalinger ble tatt hensyn til i praktisk politikk. Da Ukraina-krisen var et faktum i 2014, var våre forskningsfunn blitt <i>mainstream thinking</i>. Selv om beslutningstagere sjelden vil innrømme åpent at de ikke lyttet til ekspertråd – eller at disse rådene var grunnen til at de til slutt endret kurs – får vi stadig tilbakemelding på at vår forskningsformidling gjennom halvannet tiår har bidratt til å berede grunnen for en erkjennelse av russiske virkelighetsoppfatninger, som ellers ville kommet enda mer kort og brutalt.</p>
D	<p>Oppgi referanser til forskningen (for eksempel vitenskapelige publikasjoner, rapporter, offentlige utredninger):</p> <p>Vitenskapelige bøker på engelsk (et lite utvalg fra de siste par årene):</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ <i>Russia and the Arctic: Environment, Identity and Foreign Policy</i>, I.B.Tauris, 2016 ➤ <i>Russia and the Politics of International Environmental Regimes</i>, Edward Elgar, 2015 ➤ <i>Handbook on the Politics of the Arctic</i>, Edward Elgar, 2015 ➤ <i>Arctic Politics, the Law of the Sea and Russian Identity</i>, Palgrave, 2014 ➤ <i>Borderland Russians: Identity, Narrative and International Relations</i>, Palgrave, 2013 <p>Fagbøker og populærvitenskapelig formidling på norsk (utvalg):</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ <i>Russisk politikk</i>, Fagbokforlaget, 2013 ➤ <i>Hvordan skal Putin ta Barentshavet tilbake?</i>, Fagbokforlaget, 2013 ➤ <i>Nordområdene – hva nå?</i>, Tapir Akademisk forlag, 2010 ➤ <i>Den nye nordområdepolitikken</i>, Fagbokforlaget, 2008 ➤ <i>Fra svarte skyer til helleristninger: Norsk-russisk miljøvernssamarbeid gjennom 20 år</i>, Tapir, 2008 ➤ <i>Kvotekamp og kyststatssolidaritet: Norsk-russisk fiskeriforvaltning gjennom 30 år</i>, Fagbokforlaget, 2006 <p>Evalueringsrapporter av norsk-russisk samarbeid, utgitt som FNI-rapporter (utvalg):</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ <i>Evaluering av støtteordningen BarentsKult</i>, 2014 ➤ <i>Evaluering av samarbeidet mellom LO og FNPR 2001-2010</i>, 2011 ➤ <i>Evaluering av miljøvernssamarbeidet mellom Norge og Russland</i>, 2007 ➤ <i>Evaluation of the Task Force on Communicable Disease Control</i>, 2004 ➤ <i>Evaluation of the Barents Health Programme</i>, 2002 ➤ <i>Evaluering av utvalgte prosjekter under Barentssamarbeidet</i>, 2002 ➤ <i>Evaluation of the Norwegian Plan of Action for Nuclear Safety</i>, 2000

	<p>Kronikksamlinger:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ <i>Vårt bilde av russerne</i>, Høyskoleforlaget, 2002 ➤ <i>Russlandsbilder</i>, Fagbokforlaget, 2007 ➤ <i>Vårt bilde av Russland</i>, John Grieg Forlag, 2015 <p>Se www.fni.no for mer utfyllende oversikt over våre publikasjoner.</p>
E	<p>Oppgi referanser til kilder som støtter påstanden om oppnådd samfunnseffekt (for eksempel publikasjoner, rapporter, nyhetsoppslag):</p> <p>Som antydnet under C ovenfor, vil beslutningstagere som f.eks. utenrikspolitiske myndigheter sjelden innrømme åpent at grunnleggende kursendringer kommer som resultat av ekspertråd, særlig når endringen kom såpass sent og pågikk over så langt tid som i tilfellet vårt. Vi mener da heller ikke at vårt bidrag har vært utslagsgivende; det ville være for mye å forvente av et forskningsmiljø på et felt hvor forvaltningen tross alt har betydelig ekspertise selv. I uformelle sammenhenger får vi stadig høre at vi var tidlig ute med å registrere og sette ord på utviklingstrekk som siden har blitt åpenbare for alle.</p> <p>Årsakssammenhengene kan være ulikartede: Kanskje har vi bearbeidet beslutningstagere direkte? Eller kanskje har vi beredt grunnen i offentligheten til at beslutningstagerne etter hvert har kunnet snakke åpent om forhold de hele tiden har erkjent selv, men som har vært politisk ukorrekt å gi uttrykk for? I alle tilfelle finnes det per i dag ingen autoritative og samlende kilder som dokumenterer at FNIs forskningsformidling har påvirket den offentlige mening eller utforming av Norges russlandspolitikk. For å få øye på sammenhengen må man studere offentlige dokumenter og statsbudsjetter over tid. Da vil man en tendens til at i alle fall enkelte sentrale anbefalinger fra våre evalueringer har blitt tatt hensyn til, f.eks. hvilke typer prosjekter som burde utfases og hvilke som burde videreutvikles i miljø- og atomsikkerhetssamarbeidet med Russland. Vår evaluering av den norske handlingsplanen for atomsikkerhet ble for øvrig et viktig grunnlagsdokument for Riksrevisjonens langt mer omfattende evaluering av den sammen handlingsplanen et år senere. Riksrevisjonens rapport ble et langt mer autoritativt innspill til den praktiske politikken, men i stor grad var igjen grunnen beredt gjennom forskning fra FNI.</p> <p>Stadig refereres vår forskning i media og iblant av politikere og i offentlige dokumenter, men vi har dessverre ikke administrativ kapasitet til å føre arkiv over dette. For likevel å nevne ett eksempel, sakset fra statsbudsjettet for 2009, året etter at vi hadde evaluert det norsk-russiske miljøvernsamarbeidet (merk at her refereres det til både konkrete prosjektanbefalinger og til den mer overordnede anbefalingen om å nedtone bistandselementet i norsk russlandspolitikk):</p> <p>«På oppdrag fra Miljøverndepartementet og Utanriksdepartementet har Fridtjof Nansens Institutt evaluert miljøvernsamarbeidet med Russland og enøk- og bioenergiprojekt under Utanriksdepartementets løyving til energiprojekt. Evalueringa dekkjer perioden 1995-</p>

	<p>2006. Evalueringa understreka blant anna betydinga av auka satsing på havmiljøsamarbeidet og det grensenære samarbeidet. Rapporten viser òg at miljøvernssamarbeidet er på veg bort frå bistasdprega samarbeid til samarbeid på område der Noreg og Russland har store felles interesser. Reinare produksjon-programmet har gitt gode resultat i dei enkelte bedriftene, men har ikkje blitt økonomisk sjølvgåande, og konseptet er ikkje teke opp av russiske styresmakter. Samtidig er økonomien i russiske bedrifter betre. Evalueringa stiller derfor spørsmål ved om programmet i sin noverande form bør støttast vidare. <u>Frå 2008 er desse anbefalingane følgt opp.»</u></p> <p>Referanse:</p> <p>St.prp. nr. 1 (2008-2009) FOR BUDSJETTÅRET 2009 — Utgiftskapittel: 1400–1472 og 2465</p> <p>https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/stprp-nr-1-2008-2009-/id530799/?q=Fridtjof%20Nansens%20Institutt&ch=2#match_0</p>

<p>A</p>	<p>FNI Case II: Rettigheter og tilgang til genetiske ressurser</p> <p>Sammendrag (maks 100 ord):</p> <p>FNI har de siste 20 årene drevet forskning på rettigheter og tilgang til genetiske ressurser. Dette er et felt for politikk og jus som er i stor utvikling. Forskning på området har stort potensiale til å påvirke politikk- og rettsutviklingen. FNI har påvirket dette området når det gjelder utviklingen av internasjonale normer, gjennom implementering på nasjonalt nivå og mellom aktører på området. Forskningen bidrar til å finne hvilke løsninger som best vil tjene de formålene til de respektive regimene og er i stor grad rettet mot formidling av forskningsresultater til aktuelle brukere.</p>
<p>B</p>	<p>Gi en beskrivelse av forskningen som ligger til grunn for samfunnseffektene (maks 400 ord):</p> <p>Forskningen som har hatt direkte samfunnseffekter baserer seg delvis på statsvitenskap og delvis på juridisk forskning. Tematisk handler dette om rettigheter til genetisk material og om beskyttelse av oppfinnelser som baserer seg på biologisk material. Rettsforskning på rettigheter og tilgang til genetiske ressurser har fokusert på reguleringene i folkeretten,</p>

	<p>særlig på Konvensjonen om biologisk mangfold (CBD). Det siste tiåret har det blitt fremforhandlet en ny protokoll om gjennomføringen av reglene om rettigheter og tilgang til genetisk materiale. Her har rettsforskningen handlet om analyser av ulike alternative reguleringsmodeller, med et særlig blikk på hvilke konsekvenser ulike modeller vil få for oppnåelsen av målsetningene i Konvensjonen om biologisk mangfold. Det finnes også et annet eksisterende regime for tilgang til genetiske ressurser under FNs landbruks- og matvareorganisasjon (FAO). FNI har sett på samspillet mellom CBD og FAO. Nye regimer om rettigheter til genetiske ressurser er under utvikling i havretten og for Antarktis. Det pågår også et arbeide i FAO for å regulere sektorenes bruk av genetisk materiale. FNI har forsket på samspillet mellom disse prosessene med statsvitenskapelig metode. For de nye områdene har FNI særlig diskutert i hvilken grad disse regimene kan trekke lærdom for de to eksisterende systemene for utveksling av genetiske ressurser. Det andre rettsområdet som har stått sentralt er hvordan patentsystemene i verden påvirker utviklingslands muligheter til å håndheve sine rettigheter til genetiske ressurser. Sentralt her er å analysere det gjeldende kildematerialet for å identifisere det handlingsrom som statene har i patentregelverket og praktiseringen av det. FNI har også sett på overordnede trekk ved utviklingen av de supranasjonale elementene av patentsystemet, og særlig på hvilke virkninger dette vil kunne få for utviklingsland.</p> <p>Forskningen på det folkerettslige nivået er et godt utgangspunkt for å forske på hvilke muligheter statene har til å gjennomføre forpliktelsene i nasjonal politikkutforming og rettsregler på området. Å se på nasjonal implementering fra et folkerettslig perspektiv tar et fugleperspektiv. Den andre tilnærmingen til nasjonal implementering av regler som styrer rettigheter og tilgang til genetisk material har vært å utføre studier av erfaringer fra de landene som har gjennomført slik lovgivning. Begge disse tilnæringsmåtene til nasjonal gjennomføring har vært sentrale i FNIs forskning på dette området.</p> <p>Det tredje område for forskning har vært å se på private aktørers forhold til hhv. patentering og rettslig regulering av rettigheter og tilgang til genetiske ressurser. Her er fokus på deres opptreden og oppfattelse av reglene.</p>
C	<p>Gi en beskrivelse av samfunnseffektene og på hvilken måte forskningen har bidratt til dem (maks 400 ord):</p> <p>Effektene av forskningen på rettigheter til genetiske ressurser har vist seg på det internasjonale nivået, i nasjonal implementering og for systemets funksjon mellom aktører på området. FNI har i tillegg til grunnforskning innen statsvitenskap og jus hatt oppdragsforskning, samt opplæringsoppdrag og oppdrag i å gi konkrete råd om politikk- og rettsutvikling i land. Dette viser med tydelighet det anvendte preget som forskning innenfor patent- og rettighetstematikk på FNI for genetisk materiale har.</p> <p>På det internasjonale nivået har FNI bidratt med forskning på hvilke alternative løsninger som var fremme i forhandlingene som ville ha juridisk teknisk sett best effekt for å oppnå målene med regimet for bevaring og bærekraftig bruk av biologisk mangfold og rettferdig fordeling av utbyttet fra verdiskapningen basert på genetiske ressurser. Dette er en av tre</p>

	<p>målsetninger i Konvensjonen om biologisk mangfold. Her har sekretariatene for CBD og FAO gitt FNI i oppdrag å se på avgrensede temaer. Videre har FNI utført oppdrag på vegne av bistandsorganisasjoner med formål å identifisere posisjoner som utviklingsland kan innta for å utvikle folkeretten i en retning som fremmer deres interesser. FNI har publisert fagfelleverderte artikler, bøker og rapporter som har blitt hentet opp i utvikling av det nye tilgangsregimet for genetiske ressurser. FNI var tidlig ute med å skrive om at land som er brukere av genetisk materiale fra andre land må implementere lovgivningen som kommuniserer med lovgivningen og politikken i land som bidrar med genetisk materiale. Etter at boken <i>Beyond Access</i> og andre sentrale publikasjoner fra FNI kom ut, endret diskusjonen i CBD sine forum seg klart i retning av at gjennomføring i brukerlandene fikk en langt mer fremtreden plass enn tidligere. Analysene av og ideene om hvordan dette kan ordnes, har blitt brukt som modeller for utviklingen av det internasjonale rammeverket.</p> <p>Forskningen i skjæringspunktet mellom rettigheter/ tilgang til genetisk materiale og patentering av oppfinnelser har avstedkommet en stadig voksende portefølje av oppdrag om å bistå land i deres implementering av regelverk og utforming av politikk. FNI arbeider i Bhutan, India, Mikronesia og Etiopia med slik implementering. FNI har brukt denne forskningen som kunnskapsbase for å bistå land i Afrika, Karibien og Stillehavet med implementeringen ved regionale ukelange workshop og juskurs. For de landene FNI jobber tettest med, har vi også bistått i å utvikle strategier og avtaler for hvordan private aktører skal forholde seg når de opererer innenfor nasjonalstatene på dette feltet.</p>
D	<p>Oppgi referanser til forskningen (for eksempel vitenskapelige publikasjoner, rapporter, offentlige utredninger):</p> <p>Monografier:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ <i>Beyond Access: Exploring Implementation of the Fair and Equitable Sharing Commitment in the CBD</i>, IUCN, 2007 ➤ <i>Norsk genressursrett – rettslige betingelser for innovasjon innenfor bio- og genteknologi</i>, Cappelen akademisk forlag, 2010 <p>Redigert bok:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ <i>Global Governance of Genetic Resources Access and Benefit Sharing after the Nagoya Protocol</i>, Routledge, 2014 <p>Fagfelleverderte artikler:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ ‘Beyond Nagoya: Towards a Legally Functional System of Access and Benefit-sharing in Global Governance of Genetic Resources Access and Benefit Sharing after the Nagoya Protocol’, 2014 ➤ ‘The Term “Genetic Resources”: Flexible and Dynamic while Providing Legal Certainty?’, 2014 ➤ ‘Balancing ABS and IPR Governance in the Aquaculture Sector’, 2014 ➤ ‘Bioprospecting in the High Seas: Regulatory Options for Benefit Sharing’, 2013

	<p>➤ ‘Disentangling Rights to Genetic Resources Illustrated by Aquaculture and Forest Sectors’, 2013</p> <p>Se www.fni.no for full oversikt over våre publikasjoner på feltet.</p>
E	<p>Oppgi referanser til kilder som støtter påstanden om oppnådd samfunnseffekt (for eksempel publikasjoner, rapporter, nyhetsoppdrag): Her gjør samme forhold seg gjeldende som i Case I, ved at beslutningstagere neppe er villige til å offentlig slå fast at politikktutformingene bygger direkte på input fra en forskningsinstitusjon. Dessuten er det for tidlig til at dette bidraget er dokumentert i skriftlige kilder. Vi henviser derfor til de oppgitte kontaktpersonene i neste punkt.</p>

6 Frischsenteret

11	Samfunnseffekter av instituttets forskning
	<p>Forskningsrådet ønsker bedre kunnskap om hvordan instituttene forskning påvirker samfunnet. Instituttet bes derfor om å dokumentere <i>minst ett eksempel på samfunnseffekter av forskningen</i>, maksimalt ett eksempel per tiende FoU-årsverk. Eksempelene trenger ikke å dekke alle instituttets forskningsområder.</p> <p>Samfunnseffekter av forskning kan inkludere, men er ikke begrenset til, endringer i aktiviteter, holdninger, økonomi, kapasitet, oppmerksomhet, atferd, kompetanse, politikk, praksis eller forståelse hos individer, i grupper, i organisasjoner, hos et publikum, eller i samfunnet for øvrig. Endringene kan være lokale, nasjonale eller internasjonale. Effekter av instituttets forskning på annen forskning, eller effekter internt i egen organisasjon, regnes i denne sammenheng ikke som samfunnseffekter.</p> <p>Instituttet må ha bidratt vesentlig til forskningen som ligger til grunn for samfunnseffektene. I denne undersøkelsen teller bare forskning som er blitt utført de siste 10-15 årene. I den grad det er hensiktsmessig kan det gis referanser til en lengre vitenskapelig tradisjon.</p> <p>Eksempelene vil bli sett i sammenheng med brukerundersøkelsen. Vennligst dokumenter samfunnseffektene gjennom spørsmålene A-F under.</p>
A	<p>Sammendrag (maks 100 ord):</p> <p>Frischsenterets forskning har i mange samme inngått som en del av beslutningsgrunnlaget for politiske prosesser i Norge. Dette gjelder blant annet politikkområdene arbeidsmarkedspolitikk, dagpengeregulering, permitteringsordninger, skattesystem, sykelønnsordning og bruk av graderte sykmeldinger, utforming av ny arbeids- og velferdsforvaltning (NAV-reformen), etablering av nytt pensjonssystem, klimapolitiske tiltak, miljøavgifter, organisering av kraftmarkedet og organisering av helsesektoren. Nedenfor gis et konkret eksempel på dette knyttet til den norske pensjonsreformen.</p>
B	<p>Gi en beskrivelse av forskningen som ligger til grunn for samfunnseffektene (maks 400 ord):</p> <p>Hvordan utformingen av pensjonssystemet påvirker yrkesdeltakelsen blant eldre arbeidstakere, har blitt studert i en rekke arbeider fra Frischsenteret. Datagrunnlaget er registerdata, særlig om demografi og arbeidsdeltakelse. Forskningen har vært finansiert både av Arbeids- og sosialdepartement og av Norges forskningsråd. På grunnlag av denne forskningen bidro også forskere ved Frischsenteret aktivt i samfunnsdebatten om nytt pensjonssystem, bl.a. med konkrete forslag til utforming av en ny AFP-ordning.</p> <p>Forskningsresultatene viser klart at økonomiske insentiver påvirker yrkesdeltakelsen,</p>

	<p>herunder også pensjoneringsatferd. Resultatene framkommer ved å analysere variasjonen i den økonomiske avkastning av fortsatt arbeid i forhold til arbeidsinntekten, særlig avkorting av pensjon mot arbeidsinntekt, og ved sammenlikning av atferd før og etter større endringer i betingelsene Det er kontrollert for en rekke bakgrunnsfaktorer.</p> <p>Variasjonen i insentiver generert av AFP-ordningen ble utnyttet av Hernæs m. fl.(1997 og 2000), Hernæs og Iskhakov (2009) og Røed og Haugen (2003).</p> <p>Tre endringer i pensjonssbetingelsene ble utnyttet: Først en heving i 2002 av terskelen for avkorting av alderspensjon mot arbeidsinntekt for aldersgruppen 67-69 år (Hernæs and Jia, 2009 og 2013), dernest oppheving av avkortingen for 67-åringer i 2008 (Brinch m. fl., 2015), og endelig selve pensjonsreformen i 2011 (Hernæs m. fl., 2015). I 2011 ble avkortingen i AFP opphevet og alderspensjonen i folketrygden (og i tjenstepensjonene) tilgjengelig fra 62 år, med actuariell justering.</p> <p>Disse endringene medførte økt økonomisk avkastning av fortsatt arbeid og vi fant at dette økte arbeidsaktiviteten. Endringene gjaldt ikke alle grupper og alle inntektsnivåer og dette ble utnyttet i analysene. Avkortingen i aldersgruppen 67-69 slo inn først når arbeidsinntekten kom over en terskel. Før økningen av terskelen i 2002 fant vi en «oppnopning» av personer med arbeidsinntekt like under den gamle terskelen før økningen. Den forsvant etter økningen av terskelen, og det kom en noe svakere oppnopning like under den nye og høyere terskelen. Fjerning av avkortingen for 67-åringer i 2008 gjorde at den tilsvarende oppnopningen forsvant.</p> <p>Pensjonsreformen i 2011 medførte økt avkastning av arbeid for dem som har tidligpensjonen (AFP) i privat sektor, og vi fant at dette ga sterk økning i arbeidsaktiviteten, uten en liknende økning for grupper som ikke var berørt.</p> <p>Det ble også funnet at pensjonering er en «enveis» beslutning: svært få vender tilbake til yrkeslivet.</p>
C	<p>Gi en beskrivelse av samfunnseffektene og på hvilken måte forskningen har bidratt til dem (maks 400 ord):</p> <p>Resultatene har vært presentert i Arbeids- og sosialdepartementet og i mange andre sammenhenger, og skriftlige arbeider har blitt sendt til departementet og vært fritt tilgjengelig på våre nettsider. En del av forskningen ble oppsummert i Hernæs m. fl. (2002). Den forskningen som har foregått i forkant av beslutningene, kan derfor antas å ha vært en del av kunnskapsgrunnlaget for beslutningstakere, og vil fortsatt utgjøre en del av grunnlaget for tilpasninger av pensjonsordningene i både offentlig og privat sektor. Insentiver til arbeid har her vært viktige hensyn, og forskningen vår har klart understøttet slike effekter. Den forskningen som har foregått med evaluering av pensjonsreformen har gitt full støtte til slike antakelser (Hernæs m. fl., 2015).</p> <p>Forskningen basert på AFP-ordningen (Hernæs m fl, 1997 og 2000 og Røed og Haugen, 2003) og på heving av avkortingsterskelen i 2002 (Hernæs og Jia, 2009 og 2013) var formidlet til ASD og kan ha vært en del av grunnlaget for oppheving av avkortingen av alderspensjon mot arbeidsinntekt for aldersgruppen 67-69, trinnvis 2008-2010 og for pensjonsreformen i 2011. I Røed (2006) ble det gitt innspill til utformingen av den nye AFP-ordningen i privat sektor.</p>

	<p>I tillegg til å legge premisser for endring i folketrygdens alderspensjon og privat AFP-ordning har denne forskningen de siste årene bidratt til å sette trykk på endring i offentlig tjenstepensjon, og innsikten har blitt tillagt vekt i arbeidet med utforming av en ny tidligpensjonsordning for ansatte i offentlig sektor.</p>
D	<p>Oppgi referanser til forskningen (for eksempel vitenskapelige publikasjoner, rapporter, offentlige utredninger):</p> <p>Flere arbeider, blant annet:</p> <p>Brinch, C., E. Hernæs and Z. Jia (2015) «Salience and Social Security Benefits», Memorandum nr. 13/2015, Økonomisk institutt, UiO (kommer i <i>Journal of Labor Economics</i>).</p> <p>Hernæs, E., M. Sollie and S. Strøm (1997) «Økonomiske betingelser og pensjonsbeslutning», SNF-rapport 37/97. (Tidlig versjon av Hernæs m. fl. 2000).</p> <p>Hernæs, E., M. Sollie and S. Strøm (2000) «Early Retirement and Economic Incentives», <i>Scand. J. of Economics</i>, 102(3), pp 481-502.</p> <p>Hernæs, E., K. Røed og S. Strøm (2002) «Yrkesdeltakelse, pensjoneringsatferd og økonomiske insentiver», Rapport 4/2002, Frischsenteret.</p> <p>Hernæs, E. and F. Iskhakov (2009) «Effekter på arbeidstilbudet av pensjonsreformen», Rapport 3/2009 fra Frischsenteret.</p> <p>Hernæs, E. and Z. Jia (2009) «Labour Supply Response of a Retirement Earnings Test Reform», Memorandum nr. 2/2009, Økonomisk institutt, UiO.</p> <p>Hernæs, E. and Z. Jia (2013) «Earnings Distribution and Labour Supply after a Retirement Earnings Test Reform», <i>Oxford Bulletin of Economics and Statistics</i>, 75(3), doi: 10.1111/j.1468-0084.2012.00695.</p> <p>Hernæs, E., S. Markussen, K. Røed og J. Piggott (2015) «Pension Reform and Labor Supply – Flexibility vs. Prescription», IZA DP no. 8812.</p> <p>Røed, K. and F. Haugen (2003) “Early Retirement and Economic Incentives: Evidence from a Quasi-natural Experiment”, <i>Labour</i> 17(2), pp153-314, doi: 10.1111/j.1467-9914.00227 .</p> <p>Røed, K. (2005) «En halv pensjonsreform?» <i>Økonomisk Forum</i>, No. 1 (2005)</p> <p>Røed, K. (2006) «Fleksibel pensjon i Norge: En AFP-ordning som motiverer til arbeid.» <i>Økonomisk Forum</i>, No. 2 (2006)</p>
E	<p>Oppgi referanser til kilder som støtter påstanden om oppnådd samfunnseffekt (for eksempel publikasjoner, rapporter, nyhetsoppslag):</p> <p>Våre publikasjoner er ofte omtalt i media, men de mest konkrete kilder for innflytelse på beslutninger finnes i offentlige utredninger og stortingsmeldinger, herunder:</p> <p>NOU 1998: 19 (Ref til tidlig versjon av Hernæs, m. fl., 2000)</p> <p>NOU 2004:1: Tidlig versjon av Hernæs m. fl., 2002</p> <p>Stortingsmelding nr 5 (2006-2007): Hernæs m. fl., 2002</p> <p>NOU 2007:4: Hernæs m. fl., 2002</p>

--	--

7 Institutt for samfunnsforskning (ISF)

11	Samfunnseffekter av instituttets forskning
A	<p>Case 1: Velferd og integrering</p> <p><i>Sammendrag (maks 100 ord):</i></p> <p>Institutt for samfunnsforskning (ISF) har gjennom flere år bygget opp kompetanse på forskning om trygd og velferd. I 2015 ble denne innsatsen formalisert gjennom opprettelsen av Gruppe for velferdspolitik. Instituttet har hatt prosjektlederansvar for ett av to institusjonsforankrede strategiske prosjekter om trygd, finansiert av Norges forskningsråd i perioden 2010–2015. Forskere på instituttet har gjennomført en rekke evalueringer på det velferdspolitiske området i tillegg til mer grunnforskningspregede prosjekter, deltatt i flere ekspertutvalg, og deltar i den norske debatten om velferdspolitik i bred forstand.</p>
B	<p><i>Gi en beskrivelse av forskningen som ligger til grunn for samfunnseffektene (maks 400 ord):</i></p> <p>Offentlige overføringer og offentlig tjenesteproduksjon har stor betydning for folks levekår, adferd og livsløp, og endringer i velferdspolitikken spiller en avgjørende rolle for samfunnsutviklingen i bred forstand. Ved Institutt for samfunnsforskning forsker vi på de politiske, sosiale og økonomiske drivkreftene bak velferdsstatens utvikling, på virkningene av eksisterende ordninger for ulikhet og arbeidsmarkedsdeltakelse og på samspillet med den velferdsproduksjonen som skjer i arbeidsmarkedet, i familiene og i frivillig sektor. Det foregår forskning med velferdspolitisk relevans i alle forskningsgruppene, og vår interesse for og kompetanse på dette feltet har økt de siste årene. Et uttrykk for dette er opprettelsen av en egen forskningsgruppe på feltet, Gruppe for velferdspolitik.</p> <p>Vi studerer de politiske prosessene bak reformer i sentrale trygdeordninger som alderspensjon og helserelaterte ytelser. Hvilken betydning har organiseringen av den politiske beslutningsprosessen, posisjoneringen til sentrale aktører og den virkelighetsforståelsen og verdiorienteringen som kommer til uttrykk i det politiske ordskiftet? Videre studerer vi befolkningens holdninger til velferdspolitik. Hva betyr innvandring og økonomisk globalisering for opplutningen om velferdsstaten, og hvordan varierer opinionsdannelsen med den nasjonale og lokale konteksten? Et tredje temaområde er effektene av velferds-politikken: Virker de ulike tiltakene for å hindre utstøting på arbeidsmarkedet? Hvilke konsekvenser har pensjonsreformen for økonomisk bærekraft og inntektssikringen i alderdommen? Hvordan påvirker trygdeordningene arbeidstilbudet og virksomhetenes etterspørsel etter lavt kvalifisert arbeidskraft? Endelig er innvandreres inkludering i det norske samfunnet, gjennom arbeidsmarkedet og på andre arenaer, et sentralt tema. I hvilken grad opplever unge med innvandrebakgrunn diskriminering på det norske arbeidsmarkedet? Hvordan fungerer integreringstiltakene? Hvor utbredt er problematiske praksiser som tvangsekteskap og kjønnslemlestelse, og hvordan fungerer offentlige innsatser for å begrense disse?</p> <p>En betydelig andel av forskningen på trygd og fordelingseffekter de siste fem årene er gjennomført som del av prosjektet «Trygd i kontekst – effektivitet, rettferdighet, fordeling» (TREF), som har vært en femårig satsing med midler kanalisert gjennom Norges forskningsråd. Dette var et institusjonsforankret strategisk program som fikk svært god evaluering, og ble lyst ut på nytt høsten 2015 i en utlysning øremerket ISF. Gjennom TREF har vi etablert et samarbeid om forskning på implementering av velferdspolitik, med vekt på profesjonenes rolle. Denne interessen gjenspeiles også i instituttets arbeid med kompetanse og læring i Nav. Gjennomgående satser vi på et bredt spektrum av metoder – fra kvalitative intervjuer og dokumentanalyser over survey-data og survey-eksperimenter til</p>

<p>C</p> <p>D</p>	<p>analyser av registerdata.</p> <p><i>Gi en beskrivelse av samfunnseffektene og på hvilken måte forskningen har bidratt til dem (maks 400 ord):</i></p> <p>Samfunnseffekter av instituttets forskning er synlige blant annet på det pensjonspolitiske området. ISF-forsker Axel West Pedersen har vært involvert i diskusjonen om pensjonsreformen fra starten, og bidratt med grunnlagsmateriale gjennom hele reformprosessen. En alternativ modell for utformingen av det reformerte pensjonssystemet som blant annet er omtalt i en mindretallsuttalelse i Pensjonskommisjonens rapport, ble vedtatt som LOs foretrukne modell på kongressen våren 2005, og er nevnt i Stortingsforliket fra 2005 som en av flere aktuelle modeller. Den ble opprinnelig lansert i en artikkel i Tidsskrift for Velferdsforskning fra 2002. I de senere årene har Pedersen holdt en rekke foredrag og bidratt til å skape økt forståelse både om prosessene i reformen og om dens fordelings effekter. Han leder et større pågående prosjekt under Norges forskningsråds evaluering av pensjonsreformen (EVA-PEN).</p> <p>Tidligere i år (2015) hadde ISF hovedansvaret for et prosjekt som dreide seg om å drøfte Nav som en lærende organisasjon. Oppdraget kom fra sekretariatet til det såkalte Vångeng-utvalget. Store deler av ISF-rapporten ble gjengitt i ekspertgruppens sluttrapport, «Et Nav med muligheter», lansert i april 2015. Utredningen til Vångeng-utvalget har hatt betydelige effekter, blant annet i form av topplederskifte i Nav. Diskusjonen om læring i Nav relaterte seg til diskusjonen om forholdet mellom lokalkontor og sentrale enheter i Nav, som framsto som et hovedtema i ekspertgruppens rapport.</p> <p>NOU 2011:7, Velferd og migrasjon (Brochmann-utvalget) har blitt en merkestein i debatten om innvandring som en utfordring for nordiske velferdsstater. Utvalget ble ledet av forsker med langvarig tilknytning til ISF, og trekker i stor grad på instituttets forskning om blant annet likhetsmultiplikatorer, arbeidsinnvandring og oppslutning. Arnfinn H. Midtbøens arbeid om diskriminering i arbeidslivet siteres i stortingsmeldinger både om inkludering og likestilling (Meld. St. 6 (2012–2013), Meld. St. 7 (2015–2016)).</p> <p>ISFs forskning på offentlige tiltak mot tvangsekteskap og kjønnslemlestelse har blitt lyttet til med særlig interesse i politikk og administrasjon. For en gjennomgang vises til Fafo-rapport 2014:16. Et annet eksempel på samfunnseffekt av denne forskningen ved ISF er at det ble satt av midler på nasjonalbudsjettet 2015 til et prøveprosjekt for å bedre ettervernet for personer som har vært utsatt for tvangsekteskap og æresrelatert vold, som en direkte konsekvens av ISF-rapport 2014:13 skrevet av Julia Orupabo og Marjan Nadim (s. 66 i prop 1S (BLD)).</p> <p>Endelig vil vi framheve at instituttets forskere har vært, og er, aktive deltakere i ulike ekspertutvalg på det sosialpolitiske området. Eksempler er Brochmann-utvalget, Fordelingsutvalget, Integreringsutvalget og to pågående utvalg om hhv. støtte til barnefamilier og etterlattepensjon.</p> <p><i>Oppgi referanser til forskningen (for eksempel vitenskapelige publikasjoner, rapporter, offentlige utredninger):</i></p> <p>Bay, A. H., Pedersen, A.W. & Teigen, M. (2015). En kvinnevennlig pensjonsreform? Likestillingsperspektiver i den norske pensjonsreformdebatten. Tidsskrift for Velferdsforskning 18 (3): 164-178</p> <p>Bay, A.H., Hagelund, A. & Hatland, A. (red.) (2015), For mange på trygd? Velferdspolitiske spenninger. Oslo: Cappelen Damm Akademisk</p> <p>Finseraas, Henning, Axel West Pedersen & Ann-Helén Bay (2014). “When the going gets tough: The differential impact of national unemployment on the perceived threats of immigration”, Political Studies, DOI: 10.1111/1467-9248.12162</p> <p>Bay, Ann-Helén, Axel West Pedersen og Henning Finseraas (2014). Comfort in numbers? Social integration and Political Participation among Disability Benefit Recipients in Norway, European Journal of Social Security, 16 (4).</p>
-------------------	---

Bay, Ann-Helén, Henning Finseraas, og Axel West Pedersen (2013). Welfare Dualism in Two Scandinavian Welfare States: Public Opinion and Party Politics, West European Politics. Vol.36 (No1).

Barth, E., Finseraas, H. & Moene, K.O. (2013), Political Reinforcement. How Rising Inequality Curbs Manifested Welfare Generosity. American Journal of Political Science 59 (3): 565–577

Grødem, A.S. & Hansen, I.L.S. (2015), Integrating in Homeownerland: The Norwegian housing regime and why it matters for immigrants' social inclusion. Nordic Journal of Migration Research 5(3): 117-125

Grødem, A.S. (forthcoming), Family-oriented policies in Scandinavia and the challenge of immigration. Accepted for publication in Journal of European Social Policy

Kumlin, S. Stadelmann-Steffen, I. (2014), How Welfare States Shape the Democratic Public: Policy Feedback, Participation, Voting, and Political Attitudes. Cheltenham: Edward Elgar Publishing.

Midtbøen, A. H. og Rogstad, J. (2012): Diskrimineringens omfang og årsaker. Etniske minoriteters tilgang til det norske arbeidslivet. ISF Rapporter 2012:1

Steen-Johnsen, K., Lidén, H. og Aarset, M. F. (2010): Handlingsplan mot tvangsekteskap: Evaluering av utvalgte tiltak Rapport (2010:07) Oslo: Institutt for samfunnsforskning.

E *Oppgi referanser til kilder som støtter påstanden om oppnådd samfunnseffekt (for eksempel publikasjoner, rapporter, nyhetsoppslag):*

Det følgende er noen eksempler på kilder som bekrefter beskrivelsen av samfunnseffekter:

Bergsli, A.T. (2014), En pensjonsreform mot alle odds. Arbeidslivet.no, 17.12.2014

Egeland, J.O. (2013), Det vi ikke snakker om. Dagbladet 2.11.2013

Ekspertgruppen (2015), Et Nav med muligheter. Gjennomgang av Nav. Sluttrapport fra Ekspertgruppen, april 2015 («Vågang-utvalget»)

Bråten, B. & Elgvin, O. (2014), Forskningsbasert politikk? En gjennomgang av forskningen på tvangsekteskap, kjønnslemlestelse og alvorlige begrensninger av unges frihet, og av de politiske tiltakene på feltet. Oslo: Fafo, rapport nr. 2014/16

Fonn, G.O. (2015), Bremses innvandring. Vårt Land 17.6.2015

Helmikstøl, Ø. (2015), Fattigdom, ikke psykologi eller kultur. Tidsskrift for norsk psykologforening (avdeling aktuelt), 5.6.2015

Nilsen, M. (2014), Julegavepress på timeplanen. Bergens Tidende 16.12.2014

NOU 2009: 10, Fordelingsutvalget

NOU 2011:7, Velferd og migrasjon. Den norske modellens framtid.

NOU 2011:14, Bedre integrering – Mål, strategier, tiltak.

Rege, M. (2015), Menns erfaring med kvinner. Dagens næringsliv 13.11.2015

Sterri, A.B. (2012), Velferdsstaten og sirenenes sang. Dagbladet 15.2.2012

Case 2: Valgforskning

- A *Sammendrag (maks 100 ord):*
Institutt for samfunnsforskning (ISF) har stått bak hoveddelen av de norske valgforskningsprosjektene siden den første valgundersøkelsen ble gjennomført i 1957. ISF huser det mest sentrale valgforskningsmiljøet i landet, og står dermed bak et bredt spekter av forskningsprosjekter. Over tid har valgforskningen økt i volum og i faglig bredde. I dag står instituttet bak forskning knyttet til alle demokratiske politiske valg i Norge.
- Valgforskningen ved ISF preger mediernes, akademias, de politiske partienes og allmennhetens forståelse av valg og politikk. I tillegg har instituttet bidratt med forskningsevalueringer knyttet til valg og valggjennomføring som har hatt en konkret effekt på praktisk politikk.
- B *Gi en beskrivelse av forskningen som ligger til grunn for samfunnseffektene (maks 400 ord):*
Valgforskningen ved Institutt for samfunnsforskning (ISF) ble startet av Stein Rokkan og Henry Valen i forbindelse med stortingsvalget i 1957. Det ble ikke gjennomført noen valgundersøkelse ved stortingsvalget i 1961, men deretter, fra og med 1965-valget har ISF gjennomført valgundersøkelser ved hvert stortingsvalg. Fra og med lokalvalget i 1995 har ISF også stått bak lokalvalg/lokaldemokratiundersøkelser ved hvert kommunestyre- og fylkestingsvalg. Instituttet har videre vært en sentral del av Sametingsvalgundersøkelsene i 2009 og 2013, av analyser av kirkevalgene, og har stått bak en rekke utredninger og evalueringer knyttet til valg og valggjennomføring. ISF er dermed det mest sentrale valgforskningsmiljøet i Norge, men det er også viktig å påpeke at alle disse forskningsprosjektene innebærer samarbeid med universitetene, noen høyskoler og andre forskningsinstitutter.
- Den omfattende valgforskningen ved ISF har naturlig nok tatt for seg en rekke ulike temaer og problemstillinger, så vi kan ikke presentere alle her. Hoveddelen av analysene ser på velgernes holdninger og adferd. Analyser av betydningen av politiske skillelinjer og holdningsdimensjoner for fremveksten av politiske partier og for velgernes politiske adferd har vært sentrale. Valgforskningsprosjektet kan, ved hjelp av de lange tidsseriene, beskrive utviklingen av offentlig opinion i Norge i et historisk perspektiv. Andre sentrale temaer er velgerbevegelser, valgdeltakelse, valgordninger og regjeringsdannelse. Velgernes saksprioriteringer og partienes sakseierskap følges nøye av valgprosjektet. Av temaer som har vært tatt opp i nyere tid kan det være grunn til å nevne taktisk stemmegivning, regjeringsslitasje og økonomisk stemmegivning. Valgprosjektet gjennomfører også eksperimenter i analyser av valgdeltakelse og panelstudier av velgere for å studere dynamikken i valgkampen.
- Lokaldemokratiundersøkelsene har hatt et fokus på det lokale demokratiets virkemåte i Norge. I tillegg til studier av velgeradferd, har lokaldemokratiundersøkelsene blant annet sett nærmere på lokal politisk mobilisering, politisk tillit til lokalpolitikere, partienes rolle på lokalt nivå, kommunestruktur og fylkeskommunens rolle.
- Sametingsvalgundersøkelsene har kastet lys over spørsmål som skillelinjer i norsk samepolitikk, Sametingets legitimitet, valgdeltakelse og den samiske offentligheten. Undersøkelsen i 2013 gjennomføres i samarbeid med svenske forskere, slik at det er mulig å sammenligne det norske Sametingets virkemåte med det svenske.
- ISF har gjennomført en rekke evalueringer knyttet til valg og valggjennomføring. Det gjelder blant annet av forsøkene med stemmerett for 16-åringer, forsøkene med internettvalg og ulike utredninger knyttet til valgordningen. Undersøkelsene ved kirkevalgene i 2009 og 2011 inngikk i evalueringen av Demokratireformen i Den norske kirke, der ISF hadde ansvar for velgerundersøkelsene.

C	<p><i>Gi en beskrivelse av samfunnseffektene og på hvilken måte forskningen har bidratt til dem (maks 400 ord):</i></p> <p>Valgforskningen ved Institutt for samfunnsforskning preger mediernes, akademias, de politiske partienes og allmennhetens forståelse av valg og politikk. Valgforskningens begreper og analytiske tilnærming har over tid blitt allemannseie. Det gjelder for eksempel begreper og temaer som politiske skillelinjer, konfliktdimensjoner, sentrum-periferi, sakseienskap, velgervandringer, krysspress og borgerplikt (i forbindelse med valgdeltakelse). Valgforskningen ved ISF spres også til samfunnet for øvrig ved at disse analysene blir fulgt opp og referert til av media, partier og politikere (se referanseliste). ISFs forskere bidrar til dette gjennom utstrakt formidlingsvirksomhet, særlig i forbindelse med valg og valgkamp. Eksempelvis har Bernt Aardal vært NRKs valg ekspert ved alle norske valg siden 1997. Den første sametingsvalgundersøkelsen ble mye brukt av NRK Sápmi foran 2013-valget (Aslaksen 2013a, b).</p> <p>Videre har Institutt for samfunnsforskning vært involvert i en rekke utredninger knyttet til demokrati, valg og valggjennomføring som har hatt konkrete samfunnseffekter.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Den norske valgordningen har vært evaluert og studert i flere runder. Bernt Aardal var blant annet medlem av valglovutvalget som foreslo endringer av valgloven i NOU 2001:3. Mange av forslagene i NOUen ble tatt til følge da en ny valglov ble vedtatt i 2002. Det nyeste eksemplet på utredninger av valgordningen er Bergh m.fl. (2014) som omhandler en mulig innføring av personvalg ved stortingsvalg. Rapporten ligger til grunn for Regjeringens høringsforslag hvor personvalg ved stortingsvalg foreslås innført (KMD 2015a). • Forsøkene med e-valg i 2011 og i 2013 ble begge evaluert av ISF (Segaard m.fl 2012; Segaard m.fl 2014). Evalueringene har vært premiss- og kunnskapsleverandør til særlig den politiske debatten om e-valgs fremtid i Norge (KMD 2014, Prop. 52 L (2012–2013)). • Forsøket med stemmerett for 16-åringer i 2011 ble evaluert av evaluert av ISF (Bergh, red. 2014), og en ny evaluering av et tilsvarende forsøk i 2015 pågår nå. Utredningene har satt sitt preg på den offentlige og politiske debatten om stemmerettsalder i Norge og har bidratt til kunnskap om dette temaet. • Ved lokalvalget i 2015 ble det gjennomført en rekke eksperimenter med tiltak for å mobilisere velgere til å stemme. Avsendere av tiltakene var Kommunal- og moderniseringsdepartementet, Integrerings- og mangfoldsdirektoratet og fylkesmennene. ISF stod bak prosjektet, og vil gjennomføre en effektevaluering av tiltakene. Tiltak som fungerer kan i neste omgang bli innført som en generell ordning (KMD 2015b).
D	<p>Kirkevalgundersøkelsene inngikk i evalueringen av Demokratireformen i Den norske kirke (f.eks. Segaard 2010). Videre har forskere fra prosjektet (Saglie) gitt råd til Den norske kirke ved endringer i valgordningen for menighetsrådsvalg.</p> <p><i>Oppgi referanser til forskningen (for eksempel vitenskapelige publikasjoner, rapporter, offentlige utredninger):</i></p> <p>Bergh, J., red. (2014): Stemmerett for 16-åringer. Resultater fra evalueringen av forsøket med senket stemmerettsalder ved lokalvalget 2011. Oslo: Institutt for samfunnsforskning (Rapport 2014:1)</p> <p>Bergh, J. (2013): "Does voting rights affect the political maturity of 16- and 17-year-olds?"</p>

E	<p>Findings from the 2011 Norwegian voting-age trial", <i>Electoral Studies</i>, 32(1): 90-100.</p> <p>Bergh, J. & D.A. Christensen, red. (2013): Et robust lokaldemokrati: Lokalvalget i skyggen av 22. juli 2011, Oslo: Abstrakt.</p> <p>Bergh, J., D.A. Christensen, B. Folkestad, R. Karlsen & J. Saglie (2014): Personvalg ved stortingsvalg. Konsekvenser av en endring av personvalgreglene ved stortingsvalg. Oslo: Institutt for samfunnsforskning (Rapport 2014:8).</p> <p>Bjørklund, T. & J. Bergh (2013): Minoritetsbefolkningens møte med det politiske Norge: Partivalg, valgdeltakelse, representasjon, Oslo: Cappelen Damm</p> <p>Josefsen, E. & J. Saglie, red. (2011): Sametingsvalg: velgere, partier, medier. Oslo: Abstrakt.</p> <p>Karlsen, R. & B. Aardal. (2014). Political values count but issue ownership decides? How stable and dynamic factors influence party set and vote choice in multiparty systems. <i>International Political Science Review</i>.</p> <p>Segaard, S.B. (2010): «Velgeratferd og valgdeltakelse», i U. Schmidt & S.D. Mogstad, red., Når alle stemmer teller. Evaluering av demokratireformen i Den norske kirke: Kirkevalget 2009. Oslo: KIFO og Menighetsfakultetet.</p> <p>Segaard, S.B., H. Baldersheim & J. Saglie (2012): E-valg i et demokratisk perspektiv. Sluttrapport. Rapport 2012:5. Oslo: Institutt for samfunnsforskning.</p> <p>Segaard, S.B, D.A. Christensen, B. Folkestad & J. Saglie (2014): Internettvalg. Hva gjør og mener velgerne? Rapport 2014:07. Oslo: Institutt for samfunnsforskning.</p> <p>Aardal, B (2011): Det politiske landskap. En studie av stortingsvalget 2009, Oslo: Cappelen Damm Akademisk.</p> <p>Aardal, B. (2011): «The Norwegian Electoral System and its Political Consequences», <i>World Political Science Review</i>, vol. 7, issue 1.</p> <p>Aardal, B. & J. Bergh, red.(2015): Valg og velgere. En studie av stortingsvalget 2013, Oslo: Cappelen Damm Akademisk.</p> <p><i>Oppgi referanser til kilder som støtter påstanden om oppnådd samfunnseffekt (for eksempel publikasjoner, rapporter, nyhetsoppslag):</i></p> <p>Det følgende er noen eksempler på kilder som bekrefter beskrivelsen av samfunnseffekter:</p> <p>Alstadheim, KB (2015): Solberg uten bølge, <i>Dagens Næringsliv</i> (13.08.2015)</p> <p>Aslaksen, E (2013a): Forskjellen mellom «de to store». NRK Sápmi 21.02.2013, http://www.nrk.no/sapmi/-aps-selvbestemmelse-er-uklar-1.10917450</p> <p>Aslaksen, E (2013b) 6.000 «bortkastede» stemmer. NRK Sápmi 05.03,2013, http://www.nrk.no/sapmi/6.000-_bortkastede_-samestemmer-1.10920500</p> <p>Clemet, Kristin (2015): Hva beveger velgerne?, <i>Aftenposten</i> 20.09.2015</p> <p>Dagsavisen (2014): Ungdom og valg, (Leder, 16.01.2014)</p> <p>Hornburg, TB (2014): Ett skritt til høyre og to mot sentrum, <i>Aftenposten</i> (14.03.2014)</p> <p>Klassekampen (2015): Inga høgrebølge i Noreg (13.08.2015).</p> <p>Kommunal- og regionaldepartementet, KMD (2014): Ikke flere forsøk med stemmegivning over Internett. Pressemelding 27.06.2014.</p> <p>Kommunal- og moderniseringsdepartementet, KMD (2015a): Høringsnotat om endring i personvalgreglene ved stortingsvalg.</p> <p>KMD (2015b): Testet ut tiltak som kan bidra til å øke valgdeltakelsen, Pressemelding 23.09.2015</p> <p>Prop. 52 L (2012–2013). Endringer i valgloven og kommuneloven (statlig ansvar for manntall, nye prosedyrer ved forhåndsstemmegivning mv.)</p>
---	--

Case 3: Sivilsamfunn

- A *Sammendrag (maks 100 ord):*
- Sivilsamfunnsforskningen belyser både den frivillige sektorens kjerneområder – omfang, sammensetning, økonomi og deltagelse – og et sett av relaterte fenomener, som sosial kapital, ideelle organisasjoners rolle i velferdsproduksjon, ytringsfrihet, mobilisering og offentlig debatt. Forskningen har sterke koblinger til internasjonale nettverk, blant annet gjennom styreverv (ISTR), redaktørskap (*Voluntas*), og lederskap for et FP7-prosjekt. Samtidig er den sterkt forankret i og formidler kunnskap til den norske konteksten, først og fremst gjennom prosjekter under *Senter for forskning om sivilsamfunn og frivillig sektor* (Kulturdepartementet). Forskningen bidrar til politikkutforming og bygging av kunnskap og holdninger i praksisfeltet og i offentligheten gjennom publikasjoner, komitéarbeid, foredrag og mediedeltagelse.
- B *Gi en beskrivelse av forskningen som ligger til grunn for samfunnseffektene (maks 400 ord):*
- Institutt for samfunnsforskning har siden 1990-tallet hatt et miljø for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor, og deltok blant annet i det toneangivende internasjonale forskningsprosjektet *The Johns Hopkins Comparative Nonprofit Sector Project*. Dette ga anledning til en første kartlegging av frivillig sektor i Norge (se Sivesind et al., 2002). Forskningen på ISF har gjennom 2000-tallet fulgt flere spor, der individuell deltagelse i frivillighet, frivillig organisering og nonprofit sektors omfang, sammensetning og økonomiske betydning har vært bærende elementer. Undersøkelsene har vært longitudinelle, og basert primært på kvantitative metoder og spørreundersøkelser. Forskningen har resultert i en lang rekke rapporter, internasjonale artikler og bidrag til antologier og har dannet faktagrunnlag for en rekke politiske dokumenter.
- Fra 2008 har ISF ledet *Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor* på oppdrag fra Kulturdepartementet, der UNI Rokkansenteret også inngår. Denne satsningen har gitt mulighet til å forsterke og videreutvikle de allerede etablerte forskningsfeltene, men også til å utvide settet av problemstillinger og innfallsvinkler. Blant de forskningstemaene som er kommet inn er blant annet fokus på frivillighetens rolle i integrasjonsprosesser, med vekt på lokalsamfunn, konsekvensene av digitalisering for frivillig organisering, deltagelse og mobilisering, samt et utvidet og fordypet ungdomsfokus. I denne forskningen er både kvalitative og kvantitative metoder benyttet. Senteret har produsert 32 rapporter mellom 2008 og 2015, alle myntet på et allment publikum. I tillegg har forskningen resultert i nasjonale og internasjonale artikler og bøker.
- I den senere perioden har sivilsamfunnsforskningen på ISF beveget seg inn på bredere samfunnsområder, blant annet gjennom studier av ideelle organisasjoners rolle i offentlig tjenesteytelse, studier av ytringsfrihet og offentlig debatt, samt studier av resiliens og sosial kapital i lys av både inkrementelle endringer, som innvandring og eksterne sjokk, som terrorangrep. Disse forskningsområdene er primært finansiert via midler fra Norges forskningsråd (VAM, VERDIKT og SAMRISK), og flere av dem er komparative.
- Sivilsamfunnsforskningen ved ISF har alltid hatt en internasjonal dimensjon, gjennom samarbeid både på nordisk, europeisk og internasjonalt nivå. I perioden 2005–2009 deltok ISF i CINEFOGO – Network of Excellence under EUs 6. rammeprogram, som medlem i nettverkrådet og med koordineringsansvar for flere work packages, og fra 2014 har ISF ledet et EU-prosjekt (FP7-SSH-2013) om «The Contribution of the Third Sector to Europe's Socio-economic Development», med 13 partnere i ulike europeiske land og i USA. I dette prosjektet er det gjennomført møter med representanter fra EU-kommisjonen og direktorater, OECD og europeiske paraplyorganisasjoner, der det er gitt innspill og kunnskapsgrunnlag for politikkutforming.

C	<p><i>Gi en beskrivelse av samfunnseffektene og på hvilken måte forskningen har bidratt til dem (maks 400 ord):</i></p> <p><i>Utforming av politikk.</i> Sivilsamfunnsforskningen har bidratt til sentrale offentlige systemer og ordninger på frivillighetsområdet, for eksempel utvikling av momskompensasjonsordningen, frivillighetsregisteret, samt satellittregnskapet for frivillige organisasjoner, men også den overordnede utformingen av politikken gjennom stortingsmeldinger, NOUer og årlige statsbudsjett. Analyser av rammevilkår for ideelle velferdsaktører i Norge sammenlignet med andre land var viktige for utviklingen av en samarbeidsavtale om helse- og sosialtjenester mellom regjeringen og ideelle organisasjoner. Forskerne har også deltatt i en rekke råd og utvalg som har lagt grunnlag for frivillighetspolitikken, blant annet knyttet til momskompensasjon, frivillighetsregisteret og satellittregnskap. Dette arbeidet har vært rettet mot nasjonalt nivå, men har også en internasjonal dimensjon gjennom Third Sector Impact prosjektet nevnt ovenfor.</p> <p><i>Praktisk politikk på grasrotnivå.</i> Forskningen om offentlige og frivillige organisasjonenes rolle i lokalsamfunn, har satt fokus på sentrale mekanismer når det gjelder betingelser for nettverksbygging, tillit og integrasjon. Denne forskningen er formidlet gjennom bøker og rapporter, men også seminarer, konferanser og arbeidsmøter i en lang rekke fora; Husbanken, IMDi, Helsedirektoratet, departementer, bydelene/Områdeløft i Oslo, kommuner, stiftelser, frivillige organisasjoner innenfor sosialfeltet og kultur- og fritidsfeltet. Den har også konkret inngått i utviklingen av frivillighetsplaner på kommunalt nivå, samt vært retningsgivende for kommune-Norges (KS) satsing på tiltak mot utenforskap i perioden 2015–2019.</p> <p><i>Utvikling av frivillige organisasjoners kompetanse.</i> ISF har bidratt til kunnskap og kompetansutvikling som er direkte nyttig for organisasjonene, for eksempel om hva som motiverer til frivillighet, ressurser og pengestrømmer innenfor frivilligheten, organisasjonsendring i lys av endrede rammevilkår, samspill mellom offentlige og frivillige organisasjoner, sektorforståelse og identitet. Kunnskapen formidles både gjennom rapporter, kunnskapsoppsummeringer og møter og seminarer rettet mot et allment publikum. I tillegg er forskerne aktive foredragsholdere hos organisasjoner og offentlige myndigheter og forvaltningsorganer (f.eks. Lotteritilsynet og Frivillighetsregisteret).</p> <p><i>Forståelser av frivillig sektor og sivilsamfunn i den norske offentligheten.</i> Forskerne bidrar ofte i nasjonale og lokale nyhetsmedier med innsikt på en rekke felter, og er formende for den offentlige debatten. Det gjelder spesielt frivillig innsats og pengegaver, ungdoms engasjement, ideelle organisasjoners rolle på velferdsområdet, betingelsene for dannelse og opprettholdelse av sosial kapital og digitalisering og samfunnsdeltagelse. ISF var med som partner for Nobels Fredssenters utstilling «BeDemocracy» i 2014, som hadde mer enn 125 000 besøkende, blant disse ca. 400 skoleklasser fra 5. til 10.trinn, og var faglige rådgivere for den brede mediekampanjen <i>Minstemme 2013</i> hvis mål var å formidle journalistikk om politikk og valg på en måte og på plattformer som nådde unge velgere.</p>
D	<p><i>Oppgi referanser til forskningen (for eksempel vitenskapelige publikasjoner, rapporter, offentlige utredninger):</i></p> <p>Enjolras, B., Steen-Johnsen, K., Karlsen, R. & Wollebæk, D. (2013). <i>Liker-likes ikke. Sosiale medier, samfunnsengasjement og offentlighet.</i> Oslo: Cappelen Damm.</p> <p>Enjolras, B., Rasmussen, T. & Steen-Johnsen, K. (2014). <i>Status for yringsfriheten i Norge. Hovedrapport fra prosjektet.</i> Oslo: Fritt Ord, ISF, IMK, FAFO.</p>

E	<p>Gulbrandsen, Trygve og Guro Ødegård (2011): <i>Frivillighet i en ny tid. Utfordringer og endringsprosesser</i>. Oslo: Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor.</p> <p>Hegna, Kristinn, Guro Ødegård og Åse Strandbu (2013): En «sykt seriøs» ungdomsgenerasjon. <i>Tidsskrift for norsk psykologforening</i>, 50 (4), 274-277.</p> <p>Sivesind, Karl Henrik (2006) <i>Endringer i barne- og ungdomsorganisasjonene</i>. ISF paper 2006:004. Oslo: Institutt for samfunnsforskning.</p> <p>Sivesind, K. H. (2007). Frivillig sektor i Norge 1997–2004. Frivillig arbeid, medlemskap, sysselsetting og økonomi. Rapport 2007:10. Oslo: Institutt for samfunnsforskning.</p> <p>Trøttestad, H. og Sivesind, K.H. (2015). <i>Ideelle organisasjoners særtrekk og merverdi på helse- og omsorgsfeltet</i>. Oslo: Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor. Rapport 2015:02.</p> <p>Wollebæk, D. og Sivesind, K.H. (2009). <i>Fra frivillighet til filantropi? Frivillig innsats i Norge 1997-2009</i>. Oslo: Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor. Rapport 2010:03.</p> <p>Wollebæk, D. og Seggaard, S.B. (eds) (2011) <i>Oljen i maskineriet – om sosial kapital i Norge</i>. Oslo: Cappelen Damm.</p> <p>Wollebæk, D., Enjolras, B., Steen-Johnsen, K., Ødegård, G: (2012). <i>Ett år etter 22. juli. Har rosetoget gått?</i> Rapport 2012:05. Oslo: Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor.</p> <p>Wollebæk, D., Sætrang, S. og Fladmoe, A. (2015). <i>Betingelser for frivillig innsats. Motivasjon og kontekst</i>. Oslo: Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor. Rapport 2015:01.</p> <p>Ødegård, Guro, Jill Loga, Kari Steen-Johnsen og Bodil Ravneberg (2014). <i>Fellesskap og forskjellighet. Integrasjon og nettverksbygging i flerkulturelle lokalsamfunn</i>. Oslo, Abstrakt forlag.</p> <p><i>Oppgi referanser til kilder som støtter påstanden om oppnådd samfunnseffekt (for eksempel publikasjoner, rapporter, nyhetsoppslag):</i></p> <p>Publikasjoner:</p> <p>Arnesen, Daniel & Sivesind, Karl Henrik (2014) Frivillig sektor i Oslo. Nøkkeltall og hovedtrekk. ISF-notat. <i>Oppdrag fra Oslo Kommune</i>.</p> <p>Sivesind, Karl Henrik (2006), <i>Hvor omfattende kan et frivillighetsregister bli?</i> I: NOU 2006:15, Frivillighetsregister. Oslo: Kultur- og kirke departementet</p> <p>Sivesind, Karl Henrik (2008). Halvveis til Soria Moria. Ikke-kommersielle velferdstjenester, politikkenes blinde flekk? Rapport 2008:03. Oslo: Institutt for samfunnsforskning. <i>Oppdrag fra HSH (nå Virke)</i></p> <p>Sivesind, Karl Henrik (2012). Bruk av ICNPO-kategorier i Frivillighetsregisteret. Notat 2012:01. Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor, Oslo.</p> <p>St.mld. nr. 39 (2006-2007) <i>Frivillighet for alle</i>.</p>
---	---

Wollebæk, Dag & Karl Henrik Sivesind (2011), Økonomi, frivillig arbeid og deltakelse i den frivillige kultursektoren. Notat 10.01.2011. Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor, Oslo. *Oppdrag fra Kulturdepartementet*

Ødegård, Guro (2011): Medborgerskap, politisk deltagelse og makt. Et ungdomsperspektiv, i *NOU 2011:20: Unges syn på deltagelse og innflytelse i skolen, lokalpolitikken og sivilsamfunnet*. Oslo: Barne-, likestilling og inkluderingsdepartementet.

Eksempler på mediedeltagelse:

Nettdebatt og ytringsfrihet:

<http://www.aftenposten.no/viten/Ytringsfrihet--men-ikke-om-jobben-7688124.html>

<http://www.samfunnsforskning.no/Publikasjoner/Kronikker-og-andre-artikler/2014/2014-002>

<http://www.samfunnsforskning.no/Publikasjoner/Kronikker-og-andre-artikler/2013/2013-006>

Terror og samfunnsmessige konsekvenser

<http://www.samfunnsforskning.no/Publikasjoner/Kronikker-og-andre-artikler/2012/2012-019>

Lokalsamfunn og integrasjon

<http://www.samfunnsforskning.no/Publikasjoner/Kronikker-og-andre-artikler/2014/2014-028>

Ideelle organisasjoner på velferdsfeltet

<http://www.dagbladet.no/2015/06/23/kultur/meninger/velferd/privatisering/debatt/39795626/>

Case 4: Likestilling

A *Sammendrag (maks 100 ord):*

Institutt for samfunnsforskning har forsket på likestillingsspørsmål i over 50 år. Instituttets likestillingsforskning har i de senere år vært konsentrert om å undersøke, forstå og forklare likestillingsutfordringer i arbeidslivet. Arbeidsmarkedets kjønnsdelte strukturer, betydningen av kjønn for lønnsforskjeller, kjønnsforskjeller i karriere og kjønnsbalanse i lederposisjoner har vært sentrale tema for vår forskning. Vi har studert betydningen av barn og familieetablering for lønnsforskjeller mellom kvinner og menn, endring i kjønnsdelte mønstre på arbeidsmarkedet over tid, og utviklingen av kjønnsbalanse i bedriftsstyrer og næringslivets toppledelse. Den kunnskapen vi har frembragt har hatt stor innflytelse i politikktutvikling og offentlig debatt.

B *Gi en beskrivelse av forskningen som ligger til grunn for samfunnseffektene (maks 400 ord):*

Institutt for samfunnsforskning har siden 1960-tallet drevet med forskning på likestillingsspørsmål. I 2013 etablerte vi nasjonalt kjernemiljø for likestillingsforskning – CORE. Vår forskning har i senere år vært konsentrert om å undersøke, forstå og forklare likestillingsutfordringer i arbeidslivet. Dette gjelder særlig forskningen på arbeidsmarkedets kjønnsdelte strukturer, betydningen av kjønn og barn for lønnsforskjeller, kjønnsforskjeller i karriere og kjønnsbalanse i bedriftsstyrer og næringslivets toppledelse. Internasjonale sammenligninger viser at det norske arbeidsmarkedet er svært kjønnsdelt. En viktig forskjell mellom Norge og en del andre land er den høye andelen kvinner i lønnet arbeid. I Norge jobber mange kvinner i offentlig sektor og innenfor helse- og omsorgstjenester. I en del andre land er en betydelig del av denne typen omsorg fortsatt en

del av familiens ansvar, og utføres ulønnet av kvinner. Våre forskere har studert hvordan kjønnssegregeringen på arbeidsmarkedet endres dersom vi inkluderer hjemmearbeid/husarbeid som et eget «yrke». Hovedkonklusjonen er at når vi justerer analysene på denne måten, befinner Norge seg blant de minst kjønnsdelte «arbeidsmarkedene» i Europa.

Analyser av lønnsforskjeller mellom kvinner og menn har lange tradisjoner på ISF. Våre studier viser blant annet at barn betyr relativt mye for å forklare timelønnsforskjeller mellom kvinner og menn. Vi finner at kvinner med barn har lavere timelønn enn kvinner uten barn. Menn med barn har derimot høyere timelønn enn menn uten barn. Resultatene antyder at en stor del av lønnsgapet mellom kvinner med og uten barn skyldes reduksjon av personkapital, for eksempel tap av yrkeserfaring i perioder utenfor arbeidsmarkedet.

Studier av kjønnsforskjeller i et karriereperspektiv ble løftet opp gjennom instituttets sentrale rolle i den norske makt- og demokratiutredningen. Der ble for første gang variasjon i kjønns sammensetningen i toppposisjoner mellom ulike samfunnssektorer dokumentert. I 2014 gjennomførte vi en stor undersøkelse av kjønnsfordelingen i norsk næringsliv. Analysene viser at kvinner er svært svakt representert sammenlignet med menn i toppledelsen, at de plasserer seg i ulike deler av ledelsesstrukturen (stab/linje), og at mønstrene for kombinasjon av arbeids- og familiesituasjon betyr at kvinner og menn i toppstillinger ofte har svært ulike konkurransebetingelser.

Instituttets forskere har også vært sentrale i analysene av kjønnsbalanse i bedriftsstyrer. Tidlig på 2000-tallet var det mindre enn 5 prosent kvinner i norske bedriftsstyrer. Forskningen på effekter av lovendringen viser at det om lag er 40 prosent kvinner i styrene som nå omfattes av kvoteringsloven, men at lovendringen i liten grad har hatt ringvirkninger til bedriftsstyrer som ikke omfattes av loven, eller til bedriftenes toppledelse.

C *Gi en beskrivelse av samfunnseffektene og på hvilken måte forskningen har bidratt til dem (maks 400 ord):*

Vår dokumentasjon av at næringslivets toppsjikt gjennom flere undersøkelser har pekt seg ut som et særlig mannsdominert område, er vist til i NOU 2012: 15 *Politikk for likestilling* og i den siste stortingsmeldingen om likestilling (Meld. St. nr. 7 (2015–2016)). I stortingsmeldingen om likestilling gis CORE – kjernemiljøet for likestillingsforskning ved ISF på denne bakgrunn i oppdrag å utvikle en indikator for å måle utviklingen i kjønnsbalanse i toppledelsen i norsk næringsliv over tid. I den siste stortingsmeldingen om likestilling diskuteres også det kjønnsdelte arbeidsmarkedet med utgangspunkt i instituttets forskning.

Forskningen om betydningen av barn for likelønn ble hyppig sitert og inngikk blant annet som en del av beslutningsgrunnlaget til Likelønnsutvalget (NOU:2008:06) for forslagene til tiltak for å redusere lønnsforskjeller mellom kvinner og menn.

Siden opprettelsen av CORE – kjernemiljøet for likestillingsforskning i 2013 har COREs forskere bidratt på mer enn 145 eksterne konferanser og seminarer, og forskningen har resultert i over 250 medieoppslag. I tillegg har forskerne selv arrangert over 20 debatter og seminarer om likestillingspolitiske tema og skrevet i overkant av 25 kronikker og debattinnlegg i nasjonale aviser. Denne aktiviteten har bidratt til å bringe forskere, politikere, arbeidslivets parter, interesseorganisasjoner og andre som arbeider aktivt med likestillingspolitiske temaer sammen i dialog om aktuelle likestillingspolitiske temaer, og samtidig bidratt til å øke bevisstheten og kunnskapen om likestilling mer allment.

Vår forskning blir mye brukt i den løpende media-debatten om mangelen på kvinner i ledelsen i norsk næringsliv. Analyse av Retriever-data viser at dette tema uten sidestykke er

	<p>den mest debatterte likestillingspolitiske saken i løpet av det siste tiåret, og hvor ISFs forskere spiller en sentral rolle som leverandører til en kunnskapsorientert debatt. Internasjonalt har vår forskning om virkninger av lovgivningen om kjønnsbalanse i bedriftsstyrer vært brukt mye i de løpende beslutningsprosessene som har ledet fram til at det i dag er åtte land i Europa som har etablert slik lovgivning.</p> <p>Instituttets forskere har vært aktive deltakere i ekspertutvalg på det likestillingspolitiske området, og på den måten bidratt direkte til regjeringen(e)s beslutningsgrunnlag. Erling Barth var medlem av Likelønnsutvalget (NOU 2008:06). Likelønnsutvalget etablerte et samlet kunnskapsgrunnlag om kjønnsforskjeller mellom kvinner og menn og foreslo en rekke tiltak for å redusere disse forskjellene. Hege Skjeie, som har en bistilling ved ISF, var leder av Likestillingsutvalget (NOU 2011:18 og NOU 2012:15). Mari Teigen og Marjan Nadim var medlemmer av utvalget. Likestillingsutvalget hadde som mandat å utrede norsk likestillingspolitikk med utgangspunkt i livsløp, etnisitet og klasse.</p> <p>D <i>Oppgi referanser til forskningen (for eksempel vitenskapelige publikasjoner, rapporter, offentlige utredninger):</i></p> <p>Barth, Erling, Inés Hardoy, Pål Schøne og Kjersti Misje Østbakken (2014), Hva betyr høy yrkesdeltakelse for kjønnssegregering? I Reisel, Liza og Mari Teigen (red.), <i>Kjønnsdeling og etniske skiller på arbeidsmarkedet</i>. Oslo: Gyldendal Akademisk.</p> <p>Guldbrandsen, T., Engelstad, F., Klausen, T. B., Skjeie, H., Teigen, M., & Østerud, Ø. (2002). <i>Norske makteliter</i>. Gyldendal akademisk.</p> <p>Halrynjo, Sigtona, Mari Teigen og Marjan Nadim (2015). «Kvinner og menn i toppledelsen». I: <i>Virkninger av kjønnskvoltering i norsk næringsliv</i>. Mari Teigen (red.) Oslo: Gyldendal akademisk</p> <p>Hardoy, I., og P. Schøne (2007) <i>Lønnsforskjeller mellom kvinner og menn: Hvor mye betyr barn? Rapport 2007:03</i></p> <p>Hardoy, I., og P. Schøne (2008) :”Hvor mye betyr barn for lønnsforskjeller mellom kvinner og menn?” <i>Tidsskrift for samfunnsforskning</i>, 49: 3-36.</p> <p>Kitterød, Ragni Hege, Mari Teigen og Sigtona Halrynjo (2015), «Fleire kvinner på toppen». I: <i>Virkninger av kjønnskvoltering i norsk næringsliv</i>. Mari Teigen (red.) Oslo: Gyldendal akademisk.</p> <p>Reisel, Liza og Mari Teigen (2014), <i>Kjønnsdeling og etniske skiller på arbeidsmarkedet</i>. Oslo: Gyldendal Akademisk.</p> <p>Skjeie, Hege, og Mari Teigen (2003),</p> <p>Teigen, Mari (2015) (red.). <i>Virkninger av kjønnskvoltering i norsk næringsliv</i>. Oslo: Gyldendal akademisk</p> <p>E <i>Oppgi referanser til kilder som støtter påstanden om oppnådd samfunns effekt (for eksempel publikasjoner, rapporter, nyhetsoppslag):</i></p> <p>Det følgende er noen eksempler på kilder som bekrefter beskrivelsen av samfunns effekter:</p> <p>NOU (2008), <i>Kjønn og lønn</i>. NOU 2008:6</p> <p>NOU (2011), <i>Struktur for likestilling</i>. NOU 2011:18</p> <p>NOU (2012), <i>Politikk for likestilling</i>. NOU 2012:15</p> <p>Meld. St. nr. 7 (2015-2016). <i>Likestilling i praksis – like muligheter for kvinner og menn «Lønnsforskjeller mellom kvinner og menn»</i>. Artikkel i <i>Klassekampen</i> 29.11.2013.</p> <p>«Slik virker kvoteringsloven». Artikkel i ukeavisen <i>Ledelse</i> 22.05.2015.</p> <p>EWL report (2012) <i>Women on boards in Europe: From a Snails Pace to a Giant Leap</i>.</p>
--	--

8 IRIS Samfunnsforskning

I	Samfunnseffekter av IRIS sine stedsspesifikke scenarier
A	<p>Sammendrag (maks 100 ord):</p> <p>IRIS har de siste 15 årene gjennomført en rekke stedsspesifikke scenarier. Det startet i 2000 med Rogaland Perspektivanalyse som beskrev utfordringene det oljerelaterte næringslivet i fylket kunne stå ovenfor de neste 10-15 åra. I 2006 kom Scenarier2020 for regionene Bergen, Stavanger og Kristiansand, med en oppfølger i 2012: Scenarier2029. Scenarier om «Framtidsbygda» representerer en bransjeorientert variant.</p>
B	<p>Gi en beskrivelse av forskningen som ligger til grunn for samfunnseffektene (maks 400 ord):</p> <p>Scenariene bygger på forskning om framtidsstudier i flere land, omfattende trendanalyser av mulige faktorer som kan tenkes å påvirke den økonomiske og sosiale utviklingen i regionene. Det gjelder f.eks. klima, innvandring, de framvoksende økonomiene og demografiske utviklingstrekk. Betydningen av kompetanse og innovasjon har stått sentralt, avledet av omfattende litteratur- og egne studier.</p>
C	<p>Gi en beskrivelse av samfunnseffektene og på hvilken måte forskningen har bidratt til dem (maks 400 ord):</p> <p>De første scenariene ble gjennomført da oljeprisen var på \$10 dollar fatet, og omfattende oppsigelser i Rogaland. Presentasjonen samlet 200 tilhørere fra politikk og næringsliv. Scenariene inneholdt et program for hva som burde gjennomføres av tiltak, noe politikerne gjennomførte nesten til punkt og prikke. Bl.a. ble det på vår anbefaling opprettet et nytt regionalt (interkommunalt) selskap for regional utvikling.</p> <p>Scenarier2020 utviklet et sett av begreper som satte rot i offentligheten. Mulighetsscenariet «Energi» og varslings-scenariet «Exit» ble en referanse for den offentlige diskursen.</p> <p>Scenarier2029 pekte bl.a. på omstillingsbehovet som følge av klimautfordringene, og behovet for å utvikle flere næringsmessige bein å stå på. Disse scenariene ble lagt fram i en periode med rekordstore investeringer i oljenæringen, og tilsvarende sysselsettingsvekst. Vårt varslings-scenarier ble den gang stort sett oversett. I scenariene la vi stor vekt på betydningen av kunnskap og kvaliteten på våre utdanningsinstitusjoner. Det gav skolene og universitetet anledning til å se sin rolle i et næringspolitisk perspektiv. Både Scenarier2020 og 2029 fikk store medieoppslag, fulgt av 30-40 foredrag for politiske partier, skoler, bedrifter etc.</p> <p>For Landbruks og Matdepartementet utviklet vi scenarier for Framtidsbygda og gjennomførte en Norgesturne der disse ble framført.</p>

	Samtlige scenarier er multi-media presentasjoner og de er blitt framført særskilt utvalgte scener for sentrale samfunnsaktører fra privat og offentlig sektor og disse er blitt utfordret. Scenariene har i mange tilfelle satt agendaen for den regionale politiske diskusjonen.
D	Oppgi referanser til forskningen (for eksempel vitenskapelige publikasjoner, rapporter, offentlige utredninger): Scenarier2029 finnes på www.iris.no/forskning/samfunn/kultur-og-samfunn/scenarier-2029 Framtidsbygda https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/framtidsbygda-2020---fire-fortellinger-o/id88185/
E	Oppgi referanser til kilder som støtter påstanden om oppnådd samfunnseffekt (for eksempel publikasjoner, rapporter, nyhetsoppslag): http://www.bt.no/nyheter/okonomi/--Vi-far-det-bedre-i-2029-2599360.html , http://www.aftenbladet.no/meninger/Framtida-gar-pa-skiner-3059954.html ,
II	Samfunnseffekter av IRIS sine næringsanalyser
A	Sammendrag (maks 100 ord): IRIS har de siste 10-15 årene hatt en betydelig aktivitet innen det som kan betegnes som næringsanalyse. Gjennom intervjuer med sentrale ressurspersoner i virksomhetene og inngående studier av individ-, ansatte- og regnskapsdata, har IRIS bistått sentrale beslutningstakere med ny innsikt om konjunkturforløp, næringsstrukturer og kompetanse. Innsiktene er spredt gjennom rapporter, presentasjoner for mindre grupper og deltakelse på større konferanser.
B	Gi en beskrivelse av forskningen som ligger til grunn for samfunnseffektene (maks 400 ord): <ul style="list-style-type: none"> • Dekning av Vestlandet for Norges Banks regionale nettverk: IRIS gjennomfører årlig intervjuer med de 400 mest sentrale virksomhetene i de fire vestlandsfylkene. http://www.norges-bank.no/pengepolitikk/Fakta-om-regionalt-nettverk/ • Ulike rapporter om næringsstruktur innen petroleumsrelatert næringsliv, eksempelvis studien av petroleumsrelatert næringsliv i BI-prosjektet «Et kunnskapsbasert Norge», «Industribyggerne»-rapportserien for Norsk olje og gass, studie av innovasjon i petroleumsnæringen for OED, studie av demografi til offshoreansatte for Norsk olje og gass osv. • Diverse rapporter om næringsutvikling og næringsstruktur i Rogaland/Stavangerregionen, bl.a. for organ som Forus Næringspark, Greater Stavanger osv. Rapporter for Tekna olje og gass som viser hvilke fagbakgrunner som faktisk brukes i petroleumsrelatert virksomhet • Problematisert SSBs metodikk for fylkesfordelt nasjonalregnskap (innlegg i DN

	140215). http://www.dn.no/meninger/debatt/2015/02/13/2152/Forskning-viser-at/oslo-oppskrytt
C	<p>Gi en beskrivelse av samfunnseffektene og på hvilken måte forskningen har bidratt til dem (maks 400 ord):</p> <p>IRIS sine rapporter og presentasjonene av disse har bidratt til å gi norske beslutningstakere dypere innsikt om konjunkturforløp, næringsstrukturer og kompetanse:</p> <ul style="list-style-type: none"> • IRIS sine bidrag inn i Regionalt nettverk sikrer et godt grunnlag for å fatte pengepolitiske beslutninger. • IRIS sine rapporter om sysselsetting og næringsstruktur i petroleumsrelatert virksomhet har gitt lokale og sentrale beslutningstakere et grunnlag for å analysere hvordan de ulike regionene påvirkes av petroleumsrelatert virksomhet. • IRIS sin rapport om offshoreansatte har gitt innsikt i både avlønning og kompetanse til en stor gruppe sysselsatte (rundt 25 000) som en tidligere ikke har visst så mye om. • IRIS sine rapporter om næringsstruktur i Rogaland/Stavangerregionen har gitt lokale beslutningstakere et godt grunnlag for å utøve politikk. • IRIS sin kronikk om metodikken brukt i fylkesfordelt nasjonalregnskap medførte at SSB publiserte et langt svar på sine hjemmesider, og har også medført at KMD nå ønsker en studie av konsekvensene av en annen metodikk.
D	<p>Oppgi referanser til forskningen (for eksempel vitenskapelige publikasjoner, rapporter, offentlige utredninger):</p> <ul style="list-style-type: none"> • Blomgren et. Al (2015): “Industribyggerne 2015: En kartlegging av ansatte i norske petroleumsrelaterte virksomheter, med et særskilt fokus på leverandørbedriftenes ansatte relatert til eksport (Oppdragsgiver: Norsk olje og gass. Utført i samarbeid med Menon Business Economics, Kunnskapsparken Bodø, Impello Management og Østlandsforskning) Rapport IRIS – 2015/031 • Blomgren, A. og Harstad A. M. «Kartlegging av ansatte på Forus 2015 (Oppdragsgiver: Rogaland fylkeskommune med bidrag fra Forus Næringspark). Arbeidsnotat IRIS 2015 • Blomgren, A., Harstad, A.M. og Haus-Reve S.: «Offshoreansatte. Hvem er de? Hvor mange må erstattes i årene som kommer?» (Oppdragsgiver: Norsk olje og gass) [Principal: The Norwegian Oil and Gas Association]. Rapport IRIS – 2014/028 • Blomgren et. Al.: “Industribyggerne: Norsk olje- og gassnæring ut med havet og mellom bakkar og berg” (for Norsk olje og gass, i samarbeid med Menon Business Economics, Kunnskapsparken Bodø, Senter for økonomisk forskning NTNU og Østlandsforskning) Rapport IRIS – 2013/031 • Blomgren, A. «This is a Billion-dollar Country. Ansatte og verdiskaping på Forus 2012 (for Forus næringspark). Arbeidsnotat IRIS – 2012/222 • Sasson, A. and Blomgren A.: “Knowledge based oil and gas industry”. Report BI no. 4 March 2011 Handelshøyskolen BI • Blomgren, A: “Her det plass for (nesten) alle. Petroleumsnæringens bruk av teknologer med mastergrad og norske utdanningsinstitusjoners tilbud.»

	<p>(Oppdragsgiver: Tekna). Arbeidsnotat IRIS 2012/326</p> <ul style="list-style-type: none"> • Fjose, S., Blomgren, A., Gjelsvik, M., Ramm, H.H., Jakobsen, E.W. “Ære være – evaluering av oljeleverandørnæringens bidrag til innovasjoner på norsk continental sokkel” (Oppdragsgiver: Olje- og energidepartementet MENON report 2010.
E	<p>Oppgi referanser til kilder som støtter påstanden om oppnådd samfunnseffekt (for eksempel publikasjoner, rapporter, nyhetsoppslag):</p> <ul style="list-style-type: none"> • Rapportene fra Norges Banks regionale nettverk blir gjenstand for inngående analyser minutter etter at de publiseres. http://www.dn.no/nyheter/okonomi/2015/12/04/1038/Renter/-dette-gir-definitivt-norges-bank-noe--tenke-p • Problematiseringen av SSBs metodikk for fylkesfordelt nasjonalregnskap (DN 140215) førte til at SSB publiserte «svar» på sine nettside: http://ssb.no/nasjonalregnskap-og-konjunkturer/fylkesfordelt-nasjonalregnskap-ofte-stilte-sporsm%C3%A51 • «Industribyggerne 2015» om sysselsetting i petroleumsrelatert virksomhet ble delt ut til alle deltakere på Norsk olje og gass sin årskonferanse på Oslo Plaza 050315 og ble senere gjenstand for utallige nyhetssaker. Rapportens nøkkeltall (bl.a. samlet ringvirkning på 330 000 sysselsatte) ble etter hvert referert til uten kilde til rapporten: <ul style="list-style-type: none"> ○ http://www.tu.no/petroleum/2015/04/06/stor-oversikt-dette-er-de-30-storste-oljeavdelingene-i-norge ○ http://e24.no/energi/disse-13-kommunene-staar-fullstendig-paa-utsiden-av-oljenasjonen-norge/23414712 ○ http://www.adressa.no/meninger/kronikker/article10771938.ece ○ http://www.h-avis.no/naringsliv/maritim-naring/stord/aibel-haugesund-pa-7-plass-i-norge/s/5-62-37606 • Rapporten om bruk av teknologer i petroleumssektoren har blitt brukt aktivt av Tekna i deres mot denne sektoren.

III	Samfunnseffekter av IRIS sin forskning innen politikfeltet
A	<p>Sammendrag (maks 100 ord): Forskningsområdet Politikk</p> <p>Gjennom en rekke forskningsprosjekter og publikasjoner har medarbeider ved IRIS bidratt til å utvikle og spre ny kunnskap om, og forståelse av, politiske prosesser. Tidligere forskere har i stor grad sluttet seg til oppfatningen om Stortinget som «sandpåstråingsorgan», og framhevet den korporative innflytelseskanalen, den segmenterte staten og de politiske jerntrianglerenes hegemoni (Maktutredningen), og politikkenes retrett (Makt- og demokratiutredningen 1998-2003). Forskningen ved IRIS har imidlertid vist at Stortinget er blitt mer aktivt og betydningsfullt, og at det har styrket sin posisjon ifht. regjeringen. Det korporative apparatet er blitt nedskalert, og interesseorganisasjonene driver en langt mer aktiv lobbyvirksomhet, særlig overfor Stortinget.</p>
B	<p>Gi en beskrivelse av forskningen som ligger til grunn for samfunnseffektene (maks 400 ord):</p> <p>Forholdet mellom politikk, forvaltning og organiserte interesser har vært et sentral forskningstema i en årrekke. Utviklingen i de politiske institusjonene og prosessene, utformingen og påvirkningen av den offentlige politikken er blitt analysert innenfor en rekke saksområder, herunder miljøpolitikk, landbrukspolitikk, idrettspolitikk, helsepolitikk og internasjonal handelspolitikk. Studiene er i hovedsak finansiert av forskjellige programmer i Norges forskningsråd.</p> <p>Gjennom denne forskningen er det utviklet nye perspektiver og avdekket en rekke utviklingstrekk som bidrar til å endre forståelsen av hvordan de politiske prosessene virker. Mye av dette er oppsummert i Hilmar Rommetvedts tese om «politikkenes allmenngjøring», også omtalt som segmenteringstesen «antitese» (se ref. i pkt. D). Den sterke innslaget av korporatisme, der politikken i realiteten ble avgjort i forhandlinger mellom byråkrater og interesseorganisasjoner, er betydelig svekket. I stedet er det utviklet en «nypluralistisk» form for parlamentarisme der Stortinget er blitt langt mer aktivt og betydningsfullt. Parlamentet har styrket sin posisjon vis-a-vis regjeringen og forvaltningen, og det blir tillagt større betydning av de organiserte interessene. Interesseorganisasjonenes politiske påvirkning er preget av mindre institusjonaliserte former for lobbyvirksomhet, og en argumentasjon som i større grad viser til at deres interesser også ivaretar mer allmenne hensyn. På denne måten søker de å bygge allianser med andre aktører i et mer pluralistisk samfunn.</p> <p>Makt- og demokratiutredningen 1998-2003 lanserte bl.a. begrepet «den fragmenterte stat». Denne har sammenheng med at samfunnet er blitt mer mangfoldig og spesialisert. Forskningen ved IRIS har imidlertid vist at det er iverksatt en rekke tiltak for å styrke samordningen mellom ulike institusjoner og sektorer. Dette gjelder bl.a. reformer i komitestrukturen og budsjettprosedyrene i Stortinget, styrking av statsministerens kontor, og reformer i forvaltningen, deriblant sykehusreformen og samhandlingsreformen i helsevesenet som IRIS har analysert inngående. Det vil imidlertid være vanskelig å</p>

	<p>organisere seg bort fra samordningsproblemene i et høyt spesialisert samfunn som vårt.</p>
C	<p>Gi en beskrivelse av samfunnseffektene og på hvilken måte forskningen har bidratt til dem (maks 400 ord):</p> <p>Samfunnseffekten av IRIS-forskningen på dette området dreier seg først og fremst om <i>forståelsen av politikkers virkemåte</i>. Det er naturligvis mange faktorer som påvirker denne forståelsen blant politikere og byråkrater, interesseorganisasjoner, kommentatorer og allmennheten, men vi mener at IRIS-forskningen og formidlingen av resultatene av denne har gitt vesentlige bidrag i så måte. Formidlingen er skjedd gjennom bøker og artikler, aviskronikker og mediekommentarer.</p> <p>Flere av publikasjonene er også benyttet som pensumlitteratur, både nasjonalt og internasjonalt. Rommetvedts bok «Politikkens allmenngjøring ...» (se pkt. D) har således i flere år vært, og er fortsatt, pensum for bachelorstudenter i bl.a. statsvitenskap ved de fleste universiteter og høyskoler i Norge.</p> <p>Forskningsleder Hilmar Rommetvedt ledet også arbeidet med å utvikle et nytt bachelorstudium i statsvitenskap ved Institutt for medie-, kultur- og samfunnsfag, Universitetet i Stavanger (der han er professor II). Flere av medarbeiderne ved instituttet har bakgrunn fra forskerstillinger ved IRIS, og benytter publikasjoner fra IRIS-prosjekter i undervisningen.</p>
D	<p>Oppgi referanser til forskningen (for eksempel vitenskapelige publikasjoner, rapporter, offentlige utredninger):</p> <p>Bergsgard, N.A., B. Houlihan, P. Mangset, S.I. Nødland and H. Rommetvedt (2007): <i>Sport Policy: A Comparative Analysis of Stability and Change</i>. Oxford: Butterworth-Heinemann/Elsevier.</p> <p>Farsund, A.A. (2004): <i>Stabilitet og endring i norsk landbrukspolitik. En studie av parlamentariske beslutninger og korporative forhandlinger</i>. Dr.polit.-avhandling, Universitetet i Bergen.</p> <p>Klausen, J.E. og H. Rommetvedt (1997): <i>Miljøpolitikk. Organisasjonene, Stortinget og forvaltningen</i>. Oslo: Tano Aschehoug.</p> <p>Langhelle, O. (ed. 2014): <i>Trade Negotiations and Domestic Politics</i>. London: Routledge.</p> <p>Mangset, P. og H. Rommetvedt (red. 2002): <i>Idrett og politikk – kampsport eller lagspill?</i> Bergen: Fagbokforlaget.</p> <p>Opedal, S. og I.M. Stigen (red. 2005): <i>Helse-Norge i støpeskjeen</i>. Bergen: Fagbokforlaget.</p> <p>Rommetvedt, H., S. Opedal, I.M. Stigen og K. Vrangbæk (2014): <i>Hvordan har vi det i dag, da? Flernivåstyring og samhandling i norsk og dansk helsepolitikk</i>. Bergen: Fagbokforlaget.</p> <p>Rommetvedt, H. (2. utg. 2011, 1. utg. 2002): <i>Politikkens allmenngjøring og den nypluralistiske parlamentarismen</i>. Bergen: Fagbokforlaget.</p> <p>Rommetvedt, H. (2003): <i>The Rise of the Norwegian Parliament</i>. London: Frank Cass.</p> <p>Rommetvedt, H. (2002): <i>Matmakt. Politikk, forhandling, marked</i>. Bergen: Fagbokforlaget.</p>

	<p>I tillegg er det publisert en rekke vitenskapelige artikler i nasjonale og internasjonale tidsskrifter, og populærvitenskapelige framstillinger i norske aviser (se bl.a. H. Rommetvedt (red. 2015): <i>Forskerblikk på politikk og samfunn</i>. Stavanger: IRIS).</p>
E	<p>Oppgi referanser til kilder som støtter påstanden om oppnådd samfunnseffekt (for eksempel publikasjoner, rapporter, nyhetsoppslag):</p> <p>Det er flere uttrykk for at IRIS-forskningen har påvirket politikklforståelsen i H.M. Narud, K. Heidar, T. Grønlie (red. 2014): <i>Stortingets historie 1964-2014</i> (Bergen: Fagbokforlaget). IRIS-medarbeider Hilmar Rommetvedt bidro med et kapittel om «Lobbyvirksomhet». I tillegg har en rekke andre bidragsytere referert til publikasjoner fra ham og andre IRIS-medarbeidere. Se særlig professor Tore Grønlies bidrag, som drøfter Rommetvedts forskning om Stortinget i forhold til andre forskeres syn (bl.a. Makt- og demokratiutredningen 1998-2003). Han slutter seg i hovedsak seg til Rommetvedts oppfatning om at Stortinget er blitt mer betydningsfullt.</p>

IV	Samfunnseffekter av IRIS sin forskning innen sikkerhetsfeltet
A	<p>Sammendrag (maks 100 ord): Forskningsområdet Sikkerhet</p> <p>Fagområdet Sikkerhet har vært et sentralt forskningstema ved IRIS i 30 år. Det har vært gjennomført et utall av prosjekter rettet mot sikkerhetsspørsmål, majoriteten av dem har vært relatert til petroleumsnæringen. Forskningen har typisk vært koblet tett mot industrien og studier har vært gjennomført både mot landbasert virksomhet og installasjoner til havs. Typiske tema har vært HMS, sikkerhetskultur og arbeidsorganisering. Siden 1990 har det også vært utført flere store prosjekter som har studert reguleringsmessige sider ved sikkerhet.</p>
B	<p>Gi en beskrivelse av forskningen som ligger til grunn for samfunnseffektene (maks 400 ord):</p> <p>Sikkerhetsforskningen ved IRIS har vært og er mangesidig, men kan grovt sett grupperes i to deler. Den ene hoveddelen er forskningen som omhandler forhold ved arbeidsplassen. Forskningen er både kvalitativ og kvantitativt orientert, ofte mer bruk av metodetriangulering. Siden år 2000 har IRIS hatt flere prosjekter finansiert gjennom PETROMAKS, både del 1 og 2 (som pågår nå). Et eksempel her er Socioguard som pågikk fra 2007 til 2010 og som hadde Baker Hughes som industripartner. Det ble utviklet en programvare for 3D visualisering av organisasjonsdata i samarbeid med Christian Michelsen Research. Videre ble det publisert flere artikler basert på data fra tre surveys,</p>

	<p>samt en phd-avhandling.</p> <p>Videre har IRIS hatt flere prosjekter for Statoil, der sikkerhet har vært et hovedtema. I forbindelse med fusjonen mellom Statoil og Hydro ledet IRIS et prosjekt som fulgte integrasjonen mellom de to selskapene i de første tre årene etter fusjonen. Dette var et stort prosjekt som munnet ut i en rekke artikler, masteroppgaver, samt boken «A Merger of Equals?».</p> <p>Et annet Statoil-prosjekt er den uavhengige undersøkelsen IRIS gjennomførte for selskapet etter hendelsen på Gullfaks C i 2010. Studien ble initiert som følge av et pålegg fra Petroleumstilsynet og skulle undersøke de bakenforliggende årsakene til hendelsen, samt Statoils evne til å lære av feil. Basert på et stort antall intervjuer og en større survey konkluderte studien med at Statoil har store utfordringer knyttet til evnen til å håndtere kritikk, stor kompleksitet i organisasjonen, samt manglende binding av makt til den formelle linjeorganisasjonen.</p> <p>I 2012 og 2013 gjennomførte tre forskere ved IRIS et oppdrag med å være sekretariat for et regjeringsoppnevnt ekspertutvalg som gjennomgikk HMS regelverket innen petroleumsnæringen. Det ble gjennomført en rekke intervjuer med representanter fra partene i næringen, Petroleumstilsynet, departement og oljeselskap. Utvalget leverte rapporten «Tilsynsstrategi og HMS-regelverk i norsk petroleumsvirksomhet» i august 2013.</p>
C	<p>Gi en beskrivelse av samfunnseffektene og på hvilken måte forskningen har bidratt til dem (maks 400 ord):</p> <p>Samfunnseffektene av sikkerhetsforskningen ved IRIS er som mye annen forskning vanskelig å måle og beskrive presist. En effekt er at IRIS har bidratt til å utvikle kompetanse som er tatt i bruk andre steder, både innen offentlig og privat sektor. Sikkerhetsforskere har lenge vært ettertraktet arbeidskraft i industrien. Per i dag innehar et titalls tidligere forskere ved IRIS nøkkelposisjoner i ulike industri- og oljeselskaper. Det er også flere sentrale ansatte ved Petroleumstilsynet som har bygget opp sin kompetanse ved IRIS. Nevnes skal også at sikkerhetsmiljøet ved Universitetet i Stavanger er bygget opp av forskere som har kommet fra IRIS. Så å si alle professorene innen dette fagfeltet ved UiS har sin bakgrunn fra forskning i IRIS.</p> <p>En annen effekt er de direkte konsekvensene som noen av studiene har hatt på industrien. Her nevnes spesielt forskningen på integrasjonsprosessen i tidligere StailHydro og den såkalte Gullfaks-studien. Spesielt sistnevnte har resultert i flere endringer internt i Statoil som følge av studiens konklusjoner.</p> <p>Også prosjektene som har studert reguleringsmessige sider ved sikkerhet kan antas å ha hatt samfunnseffekter. Dette gjelder spesielt arbeidet med rapporten som gjennomgikk HMS-regelverket i petroleumsnæringen, emn rapport som fikk meget god mottagelse både blant partene og fra oppdragsgiver (Arbeids- og sosialdep)</p>
D	<p>Oppgi referanser til forskningen (for eksempel vitenskapelige publikasjoner, rapporter, offentlige utredninger):</p>

	<p>Engen, O.L, Lindøe, P. and Hansen, K. “Power, Trust and Robustness – The politicization of HSE in the Norwegian Petroleum Regime.,Forthcoming in Policy & Practice in Health and Safety, 2015</p> <p>Gressgård, L.J. & Hansen, K. «Knowledge exchange and learning from failures in distributed environments: The role of contractor relationship management and work characteristics». Reliability Engineering & System Safety, 133, 167-175. 2015.</p> <p>Engen, O. A, Hansen, K, m fl. «Tilsynsstrategi og HMS-regelverk i norsk petroleumsvirksomhet». Rapport avgitt av ekspertgruppe til Arbeidsdepartementet. 2013.</p> <p>Hansen, K., Underhaug, A. R. “Læring av hendelser i Statoil”. En studie av bakenforliggende årsaker til hendelsen på Gullfaks C og av Statoils læringsevne. (with Randi Austnes-Underhaug et al) Rapport 2011/156</p> <p>Colman, H., Stensaker, I. and Tharaldsen, J.E., A Merger of Equals? The Integration of Statoil and Hydro’s Oil & Gas Activities, Bergen:Fagbokforlaget. 2011 .</p>
E	<p>Oppgi referanser til kilder som støtter påstanden om oppnådd samfunnseffekt (for eksempel publikasjoner, rapporter, nyhetsoppslag):</p> <p>http://www.forskningsradet.no/servlet/Satellite?blobcol=urldata&blobheader=application%2Fpdf&blobheadername1=Content-Disposition&blobheadervalue1=+attachment%3B+filename%3D%22Endeligrapport.pdf%22&blobkey=id&blobtable=MungoBlobs&blobwhere=1274507343546&ssbinary=true</p> <p>http://www.iris.no/forskning/samfunn/sikkerhet-og-risiko/l-ring-av-hendelser-i-statoil--en-studie-av-bakenforliggende--rsaker-til-hendelser-p--gullfaks-c-og-av-statoils-l-ringsevne</p>

9 Møreforskning

11	Samfunnseffekter av instituttets forskning
A	<p>EKSEMPEL 1 - SMARTprod</p> <p>Sammendrag (maks 100 ord): SMARTprod er et innovasjonsprosjekt innenfor Forskningsrådets Maroff-program som har som målsetting å redusere byggetid og timeforbruk ved skipsbygging gjennom industrialisering av byggeprosesser, mer effektiv integrasjon med leverandører som arbeider inne på verftet og bedre utnyttelse av multikulturell arbeidskraft. Ulstein Verft er prosjektansvarlig.</p>
B	<p>Gi en beskrivelse av forskningen som ligger til grunn for samfunnseffektene (maks 400 ord): I regi av SMARTprod har Ulstein Verft samordnet et tjuetalls forbedringsprosjekt av ulike slag. Som et eksempel er det bruk <i>Value Stream Mapping</i>-teknikker for å analysere integrasjon og samarbeid mellom leverandører og verftsledelse for prosesser for overflatebehandling og isolasjon/innredning i skipsbyggeprosjekt. Analysen har gitt grunnlag for vesentlig prosessforbedring. Slike teknikker for prosessforbedring skal i neste omgang videreføres i 6-7 andre av de mest sentrale byggeprosessene (rørinstallasjon, elektroinstallasjon, mekaniske installasjoner, osv).</p> <p>Begrepet <i>industrialisering</i> knyttes i dette arbeidet til overgang fra en håndverksmessig arbeidsmåte der det meste av byggearbeidet skjer om bord i skipet til økt grad av industriell prefabrikasjon i automatiserte fabrikker utenfor byggedokk. Et typisk eksempel er en høyt automatisert fabrikk for prefabrikasjon av rørdeler som eliminerer arbeid knyttet til installasjon av rørsystemer om bord.</p>
C	<p>Gi en beskrivelse av samfunnseffektene og på hvilken måte forskningen har bidratt til dem (maks 400 ord): De viktigste effektene kommer i form av forenkling som gir tids- og arbeidsbesparende byggeprosesser, samt en bedre utnyttelse av en multikulturell arbeidsstokk. En bedre fungerende multikulturell arbeidsstokk i en hjørnesteinsbedrift påvirker samfunnet positivt.</p>
D	<p>Oppgi referanser til forskningen (for eksempel vitenskapelige publikasjoner, rapporter, offentlige utredninger):</p> <ul style="list-style-type: none"> - Kazi Tanvir Ahmed og Tarek Nader Fatouh: <i>Time compression in ETO Production Networks – A case Study of Ulstein Shipyard</i>. Masteroppgave, Høgskolen i Molde, juni 2015 - Marte Fanneløb Giskeødegård: <i>Muligheter og utfordringer ved en multikulturell arbeidsstokk på Ulstein Verft</i>. Møreforskning-rapport nr. 65/2015 - Rød, Espen; Guvåg, Bjørn; Shlopak, Mikhail; Oterhals, Oddmund: <i>Managing buyer-supplier relationship in ETO</i>. APMS 2015 International Conference on “Innovative Production Management towards Sustainable Growth:

	Service, Manufacturing, and Resilient Value-chain". September 5-9, 2015, Tokyo, Japan.
E	Oppgi referanser til kilder som støtter påstanden om oppnådd samfunnseffekt (for eksempel publikasjoner, rapporter, nyhetsoppslag): Se pkt D. Det har vært åpne arbeidsseminar og nyhetsoppslag i bl. a. Sunnmørsposten med spesiell fokus på bedre integrasjon og nyttiggjøring av utenlandske arbeidere på skipsverftene.
A	EKSEMPEL 2 - Utnyttelse av dypvannsressurser Møreforskning har vært nasjonalt ledende for å utnytte nye ressurser i havet. På 1990-og 2000 tallet var det små torskekvoter og mange fiskefartøy. Flåten og eksportleddet trengte nye driftsalternativ for å overleve. Det var derfor stor interesse for å utvikle dyphavsarter etter nye fiskeslag i Nord Atlanteren. En rekke forsøksfiske ble gjennomført i nasjonale fiskerifarvann, mens hovedaktiviteten ble gjennomført på fiskefelt vest av de britiske øyer, ved Grønland og på den Midt-Atlantiske ryggen. Arbeidet hadde et verdikjedefokus, og omfatter FoU oppgaver fra ressurs, fangst, produksjon og marked. Utviklingsarbeidet medførte at flere nye arter ble kommersialisert og at flåteleddet fikk utviklet nye driftsalternativ.
B	Gi en beskrivelse av forskningen som ligger til grunn for samfunnseffektene (maks 400 ord): En fokuserte på muligheter for å utnytte dyphavsarter som skolest, isgalt, blåkveite, uer og ulike haiarter kommersielt. Møreforskning hadde ansvaret og var en pådriver for å utarbeide strategi og handlingsplaner og gjennomføre FoU prosjekter i en 10 års periode innenfor dette feltet. Mange flaskehalsen måtte løses langs hele verdikjeden. Det var liten kunnskap om ressursene, hvor og i hvilke dyp de var utbredt. Teknologisk var det en utfordring å lykkes med trål- og linefiske ned mot 2000 meter. Utstyret måtte være robust og egnet for drift og krefter fra dypet. Dyphavsartene er ulike andre arter, gjerne med større størrelse, spesielt utseende og kroppsfasong som prosessutstyret om bord måtte være i stand til å håndtere. Artene var ukjente i mange markeder, mye innsats ble lagt i dokumentasjon, bilder, kjemiske analyser og for å kartlegge produkt og produktgenskaper. Langsiktig arbeid med introduksjon med artene i nye og kjente markeder var nødvendig for å lykkes med å etablere lønnsom omsetning av dyphavsarter.
D	Oppgi referanser til forskningen (for eksempel vitenskapelige publikasjoner, rapporter, offentlige utredninger): <i>Utvalg av de internasjonale artiklene som er utarbeidet:</i> 1. Kjerstad, M., Fossen, I., Willemsen, H.M. (2003). Utilization of Deep-sea Sharks at the Hatton Bank in the North Atlantic. Journal of Northwest Atlantic Fishery Science Vol. 31: 333-338. 2. Synnes. M., Larssen. E.W., Kjerstad, M. (2007) Chemical characterization and properties of five deep-sea species. LWT 40 (2007) 1049-1055. 3. Økland, H. W., Stoknes, I., Remme, F. J., Kjerstad, M., Synnes, M. (2005). Proximate composition, fatty acid and lipid class composition of the muscle from deep-sea teleosts and elasmobranchs. Comparative Biochemistry and Physiology, Part B 140 (2005) 437-

443.

4. Biosynthesis of squalamine in various shark species. Shinnar, A., Musich, J.S. Fishman, O., Willemsen, H. M., Stoknes, I.S., Kjerstad, M. (2002).
5. Fossen, I., Cotton, C., Bergstad, O.A., Dyb, J.E. (2008) Species composition and distribution patterns of fishes captured by longlines on the Mid-Atlantic Ridge. Deep Sea Research Part II Topical studies in oceanography. 55:203-217 (2008)
6. Fossen I, Bergstad OA. Distribution and biology of blue hake, *Antimora rostrata* (Pisces: Moridae), along the mid-Atlantic Ridge and off Greenland. Fish Res 82: 19-29

Poster og foredrag internasjonale konferanser

Foredrag til norsk fiskeriminister, Fiskerimesse Brussel	09.05.02	Foredrag og lunsj til Fiskeriminister og delegasjon frå Fiskeridepartementet.
Foredrag Bremen, WEFTA møte	25.02.02	Processing and product potential of deep sea species.
NAFO/ICES Conference on Deep Sea Fisheries, Valdero Cuba	12.09.01	Utilization of deep sea species sharks at Hatton Bank in the North Atlantic. Poster. Margareth Kjerstad and Inge Fossen.
Nordisk lineseminar, Bergen	20.10.00	Produksjons- og marknadsmulegheiter for djuphavsartar.

Utvalgte prosjekt og rapporter:

Det er utviklet et 30-40 talls rapporter fra utviklingsarbeidet. Noen prosjekter er nylig avsluttet.

Kjerstad, M., 2005. Fangstbehandling og dokumentasjon av råstoffegenskaper til dyphavsarter. Møreforsking Ålesund rapport nr Å 0506.

Remme, F. J., Synnes, M., Kjerstad, M., Økland, H.M.W., Emblem, W., Hellevik, A.H., Stoknes, I.S., 2003. Utilization of selected deep-sea species. Chemical characterisation, raw material properties, value added products and novel compounds. Møreforsking Ålesund rapport nr Å 0323.

Kjerstad, M., Fjørtoft, K.L., Fossen, I., 2002. Resultat frå garantifiske på Hatton bank. Møreforsking Ålesund rapport nr Å 0201.

Fjørtoft, K.L. og M. Kjerstad, 2002. Marknadsutvikling for djuphavsartar. Møreforsking Ålesund rapport nr Å 0212.

Populærvitenskaplig informasjonsformidling

Mange arter inngår i fangstene i dyphavs-fiske. Artene var ukjente for norske fiskere og i mange marked. I utviklingsarbeidet var det derfor lagt stort fokus på å utarbeide populær-vitenskapelig informasjon om drifts-, produkt- og markedsmuligheter for artene.

Bok: Kjerstad, M., Hellevik, A.H., Fossen, I., Dyp, J.E., 2007. Dyphavsarter fra Nord-Atlanteren. Bok. Møreforsking Ålesund. ISBN: 978-8292055-25-0. Boka gir en oppsummering av resultatene fra forskningen i dyphavet. Fokusområder er fangst, biologi, produksjon og produkttegenskaper for artene. Boka finnes i norsk og engelsk utgave.

Video: Informasjonsvideo med gjennomgang og illustrasjon av produksjonsmetoder for nye kommersielle arter i Nord Atlanteren.

E Oppgi referanser til kilder som støtter påstanden om oppnådd samfunnsseffekt (for eksempel publikasjoner, rapporter, nyhetsoppslag):

Artikler i nasjonale og internasjonale tidsskrift

Havbruk	Utg. 7. 00	Artikkel: Hentes fra dypet.
Kystmagasinet	Nr.2 01	Artikkel: Djuphavsartar – eit alternativ for norsk fiskerinæring.
Fiskerimagasinet	Nr 6 juni 01	Artikkel: Dyphavsfiske – et driftsalternativ.
Fiskerimagasinet	Nr 6/7 Sept 01	Garantifisket på Hatton bank. Artikkel: Forsker på kommersiell fangst av dyphavs fisk.
Fiskerimagasinet	Nr 9 Okt. 01	Garantifisket på Hatton bank. Artikkel: Varierende erfaringar fra Hatton.
Aperetiff	November 01	Artikkel i tidsskrift for norske kokkar.
Norsk Fiskerinæring	Nr 1. 07	Artikkel: Skolestens fremtidsutsikter.
Fishing News International	December 07	How deep waters have been exploited. Omtale om dyphavs bok.
Seafood Processor	October 07	Harvesting the bottom of the ocean. Artikkel med info om produksjon og eigenskapar til djuphavsartar.

Radio og TV innslag

Lokalfjernsyn Møre og Romsdal og Norge i dag	28.11.02	Innslag om utviklingspotensialet for biprodukt av djuphavsartar. Reportasje i samband med seminar om bioteknologi.
Lokalfjernsyn Møre og Romsdal	25.05.01	Prosjektaktivitet på Hatton bank. Opplæringskurs for fiskarar som skulle fiske på Hatton bank.
Radioinnslag p4	Nov. 01	Fangst og omsettingsmulegheiter for djuphavsartar.

Utvalgte avisartikler

Øyeblikk	15.02.01	Artikkel i samband med utstilling av djuphavsartar under Martim dag i Ålesund. Tittel. Skinnen bedrar.
Sunnmørsposten	26.05.01	Garantifisket på Hatton bank. Tittel: Skal hente opp delikatesser fra store havdyp.
Sunnmørsposten	29.05.01	Garantifisket på Hatton bank. Artikkel om opplæring av mannskap ombord i Leinebris. Tittel: Leinebris klar for haisommer.
Vestlandsnytt	Mai 01	Garantifisket på Hatton bank. Artikkel om Leinebris som skal på fiske på Hatton bank.
Vestlandsnytt	26.05.01	Garantifisket på Hatton bank. Artikkel som m.a. omtalar garantisystemet Tittel: Framleis skilnad på nord og sør. Satser på nye arter.
Fiskaren	28.05.01	Garantifisket på Hatton bank. Artikkel om Solskjær sitt fiske på Hatton bank Tittel: Satser på nye arter.
Fiskaren	27.06.01	Garantifisket på Hatton bank. Tittel: "Geir"- tap på Hatton bank .
Fiskaren	27.07.01	Garantifisket på Hatton bank. Tittel: Hatton suksess.
Vestlandsnytt	Juli 01	Garantifisket på Hatton bank. Artikkel om Leinebris sitt vellykka fiske på Hatton bank.
Fiskaren	12.09.01	Artikkel med fokus på utnytting av djuphavsartar. Tittel: Vil satse 84 mill. på nye fiskearter.

	Dagens næringsliv	12.09.01	Artikkel med fokus på utnytting av djuphavsartar. Tittel: Vil satse 84 mill. på nye fiskearter.
	Aftenposten	15.10.01	Artikkel med fokus på utnytting av djuphavsartar. Tittel: Frister gjestene med stygge fisker.
	Fiskaren	26.11.01	Utforsker dypet for å finne svar. Artikkel.
	Fiskaren	15.03.02	Artikkel: Ingen søker på million prosjekt. Fokus på garantisystemet i 2002.
	Fiskaren	24.04. 02	Artikkel: Klar med filetmaskin for hai. Artikkel med fokus på resultat frå fangstbehandling av djuphavsartar.

A	<p>EKSEMPEL 3 Utvikling av aromahjul for LEGASEA (tidl.omegaland) klyngen</p> <p>Sammendrag (maks 100 ord): Ny forskning har utviklet nytt verktøy i kvalitetsvurdering av marine oljer</p> <p>Marine oljer oksiderer lett, og lipidoksidasjon er en av de viktigste årsakene til kvalitetsforringelse. Tradisjonelle tran og omega-3 produkt assosieres derfor ofte med harsk smak. Omega-3 industrien har manglet en felles metodikk og et vokabular for sensorisk kvalitetskontroll. Hovedmålet i arbeidet var å definere sensoriske egenskaper assosiert med lukt og smak av marine oljer og sette dem i system slik at den marine næringen kan bruke sensorisk analyse som et verktøy i sin kvalitetsbedømmelse. Arbeidet er gjort i samarbeid med de seks omega-3 bedriftene BASF Brattvåg AS, Berg LipidTech AS, Denomega AS, Epax Norway AS, GC Rieber Oils AS og Pharma Marine AS.</p>
B	<p>Gi en beskrivelse av forskningen som ligger til grunn for samfunnseffektene (maks 400 ord): I prosjektet er det utviklet et metodesett, et aromahjul, et nomenklaturleksikon og ulike treningsstandarder. Metodesettet skal gi industrien god informasjon om produktet og benyttes for å måle de ønskede sensoriske egenskapene til oljene og beskriver hvor stort et eventuelt avvik er i forhold til forventet kvalitet. Per i dag finnes det ingen metode for kvalitetsbedømming av marine oljer hverken nasjonalt eller internasjonalt og metodesettet blir derfor sett på som en nyvinning for industrien. Høsten 2014 starter prosessen med å gi ut metoden i Nordisk metode komite for levelsmedel (NMKL) sin katalog og vil på den måten bli tilgjengelig internasjonalt.</p>
C	<p>Gi en beskrivelse av samfunnseffektene og på hvilken måte forskningen har bidratt til dem (maks 400 ord):</p> <p>Norske omega 3 bedrifter er i verdenstoppen i produksjon av omega konsentrat. Industrien hadde behov for å utvikle en standard for kvalitetsvurdering. Møreforskning og Nofima samarbeidet om området og dro veksel på arbeidet og standarder som er utviklet for olivenolje. Gjennom prosjektet er det utviklet aromahjul, nomenklaturleksikon og forslag til treningsstandarder som er inkludert i metodesettet. Aromahjul og nomenklaturleksikon definerer 21 ulike sensoriske egenskaper som assosieres med marine oljer. Aromahjulet er nyskapende arbeid og fikk god mottakelse på EuroSense høsten 2014 blant annet med å vinne «best poster award». Den sensoriske profilen er sammenlignet med ulike oksidasjonsparametere. Det er positiv korrelasjon mellom stigende oksidasjonsprodukt og utvalgte sensoriske egenskaper som Harsk, Kjemi og Prosess. Det er negativ korrelasjon mellom den sensoriske egenskapen Syrlig og peroksidverdi. Det er utviklet treningsstandarder til 12 som skal bidra til enklere trening og kalibrering av sensoriske dommerpanel. Metodesettet kan brukes som et selvpålagt tillegg for å sikre sensorisk kvalitet av marine oljer og som et supplement til kjemisk karakterisering av oljene.</p>

D	<p>Oppgi referanser til forskningen (for eksempel vitenskapelige publikasjoner, rapporter, offentlige utredninger):</p> <p>Metoden ble godkjent for publisering på NMKLs årsmøte i Reykjavik i august 2014.</p> <p>Poster Eurosense (September 2014) Wenche Emblem Larssen. Sensory characterization of marine oils and development of a sensory lexicon and aroma wheel.</p>												
E	<p>Oppgi referanser til kilder som støtter påstanden om oppnådd samfunnseffekt (for eksempel publikasjoner, rapporter, nyhetsoppdrag):</p> <p>Larssen, W.E., Hersleth, M. (2014) Sensorisk kvalitet på marine oljer. Møreforskning rapport MA 14-16</p> <p>Medieoppdrag</p> <table border="1" data-bbox="264 949 1423 1200"> <tr> <td>Sunnmørsposten Nyhetsoppdrag</td> <td>14.04.2014</td> <td>Her smakes det iherdig på omega 3 oljer.</td> </tr> <tr> <td>Sunnmørsposten Nyhetsoppdrag</td> <td>14.10.2014</td> <td>Pris for aromahjul</td> </tr> <tr> <td>Legasea Nyhetsoppdrag</td> <td>Oktober 2014</td> <td>Pris for aromahjul</td> </tr> <tr> <td>Sensorikk.no Nyhetsoppdrag</td> <td>Oktober 2014</td> <td>Pris for aromahjul</td> </tr> </table>	Sunnmørsposten Nyhetsoppdrag	14.04.2014	Her smakes det iherdig på omega 3 oljer.	Sunnmørsposten Nyhetsoppdrag	14.10.2014	Pris for aromahjul	Legasea Nyhetsoppdrag	Oktober 2014	Pris for aromahjul	Sensorikk.no Nyhetsoppdrag	Oktober 2014	Pris for aromahjul
Sunnmørsposten Nyhetsoppdrag	14.04.2014	Her smakes det iherdig på omega 3 oljer.											
Sunnmørsposten Nyhetsoppdrag	14.10.2014	Pris for aromahjul											
Legasea Nyhetsoppdrag	Oktober 2014	Pris for aromahjul											
Sensorikk.no Nyhetsoppdrag	Oktober 2014	Pris for aromahjul											
A	<p>Sammendrag (maks 100 ord):</p> <p>EKSEMPEL 4 Greenland halibut in East Greenland</p> <p>Greenland halibut in East Greenland: stock structure, reproductive potential and recruitment</p> <p>Prosjektet har ført oss et langt steg videre i forståelsen av blåkveitas biologi. Kunnskap ervervet omkring modningsyklus og gyteforekomster er viktige for å forstå biologien til blåkveita og danner et viktig grunnlag for forvaltningen av bestanden. Nye innsamlingsmetoder har gjort det mulig å følge blåkveitas modning av egg over året på en kostnadseffektiv måte og bidratt til anbefalinger om når på året man bør samle modningsdata. Dette er avgjørende for riktige estimat av gytebestand som igjen er grunnlaget for å kunne ha en bærekraftig forvaltning av bestanden. Nye, standardiserte modningsbeskrivelser er utviklet. Synet på gytebestandsbiomassen er endret.</p>												
B	<p>Gi en beskrivelse av forskningen som ligger til grunn for samfunnseffektene (maks 400 ord):</p> <p>Prosjektet vært et nasjonalt/internasjonalt samarbeid mellom Møreforskning som prosjektleder og Havforskningsinstituttet i Tromsø og Grønlands Naturinstitut som partnere. Forskningen har omfattet:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Metodeutvikling for modningsstudier. Forenkling av histologisk metodikk over til preparat med hele egg. Dette er mindre kostnads- og tidkrevende. Metoden kombineres med eggteiling slik at også dette arbeidet forenkles. 												

	<ul style="list-style-type: none"> - Prosjektleder har ledet standardiseringsarbeid mellom ulike laboratorier i Nord-Atlanteren for å utvikle felles modningskalaer for alle institutt. Arbeidet har vært gjort i ICES-regi. - Metodeutvikling for preparering og analyse av otolittmorfologi til bruk i bestandsdiskrimineringsanalyser. - Tilpasning av statistisk metode (Fourieranalyse) for blåveiteotolitter. - Innsamling av fisk og data fra norske kommersielle fartøy som fisker ved Grønland til bruk i forvaltning. - Sampling fra fisk i grov-lab, opparbeiding av rogn, laboratoriearbeid med fikserte blåveite egg (måling, telling), data-analyser - Rapportering av data til forvaltningsinstanser. - Prosjektmøter med diskusjon om resultat og videre fremdrift. - Formidling på internasjonale, vitenskapelige konferanser. - Publisering av resultat (totalt 9 artikler i internasjonale journaler i tillegg til en rekke rapporter og arbeidsgruppedokument).
C	<p>Gi en beskrivelse av samfunnseffektene og på hvilken måte forskningen har bidratt til dem (maks 400 ord):</p> <p>Kunnskap om biologi og livshistorie gir viktige resultater om biologiske prosesser men har også et svært viktig samfunnsperspektiv. Marine ressurser er blant Norges viktigste i forhold til verdiskapning og næringsutvikling. Fiskeflåten og landindustri som høster og utnytter ressursene utgjør ofte hjørnesteinsbedrifter og viktige arbeidsplasser i lokalsamfunn langs hele kysten og et godt grunnlag for bærekraftig utnyttelse av ressursene over tid er viktig for å opprettholde en næring som er viktig for Norge. Biologisk kunnskap som dette prosjektet har bidratt til danner grunnlag for slik bærekraftig utnyttelse bl.a. ved å skape nødvendig datagrunnlag for bestandsberegninger og forståelse av bestandstilørighet. Dette gir grunnlag for tryggere forvaltning av ressursene, men er også viktig informasjon i forholdet mellom nasjonene som forhandler og fordeling av fiskeressursene seg imellom.</p>
D	<p>Oppgi referanser til forskningen (for eksempel vitenskapelige publikasjoner, rapporter, offentlige utredninger):</p> <p>Oppgi referanser til forskningen (for eksempel vitenskapelige publikasjoner, rapporter, offentlige utredninger):</p> <p>Kennedy, J., Hedeholm, R.B., Gundersen, A.C., Boje, J. 2014. Estimates of reproductive potential of Greenland halibut (<i>Reinhardtius hippoglossoides</i>) in East Greenland based on an update of maturity status. Fisheries Research 154 (2014) 73–81.</p> <p>Gundersen, A. C., Kennedy, J. Woll, A.K., Fossen, I. and Boje, J. 2013. Identifying potential Greenland halibut spawning areas and nursery grounds off East and South-western Greenland and its management implications. Journal of Sea Research. Vol. 75: 110–117</p> <p>Kennedy, J., A.C. Gundersen, Å. S. Høines, O. S. Kjesbu 2011. Greenland halibut (<i>Reinhardtius hippoglossoides</i>) spawn annually but successive cohorts of oocytes develop over two years, complicating correct assessment of maturity. Canadian Journal of Fisheries and Aquatic Science.</p>

	<p>Gundersen, A.C., C. Stenberg, I. Fossen, B. Lyberth, J. Boje, O.A. Jørgensen. 2010. Sexual maturity cycle and spawning of Greenland halibut, <i>R. hippoglossoides</i> Walbum, in the Davis Strait. <i>J. Fish. Biol.</i> 77: 211-226. Doi:10.1111/j.1095-8649.2010.02671.x</p> <p>Gundersen, A. C., E. Hjørleifsson, and J. Kennedy. 2009. Fecundity of Greenland Halibut (<i>Reinhardtius hippoglossoides</i> W.) in the Waters of Iceland. <i>J. Northw. Atl. Fish. Sci.</i>, 40: 75-80. doi:10.2960/J.v39.m656</p> <p>Kennedy, J., Gundersen, A. C. & Boje, J. 2009. When to count your eggs: Is fecundity in Greenland halibut (<i>Reinhardtius hippoglossoides</i> W.) down-regulated? <i>Fisheries Research</i>. 100(3), 260-265.</p> <p>Simonsen, C. S. & Gundersen, A. C. 2005. Ovary development in Greenland halibut (<i>Reinhardtius hippoglossoides</i>) in west Greenland waters. <i>Journal of Fish Biology</i>, 67, 1299-1317.</p> <p>Woll, A.K. & A.C. Gundersen. 2004. Diet composition and intra-specific competition of young Greenland halibut around southern Greenland. <i>Journal of Sea Research</i>, 51: 243-249.</p> <p>Ådlandsvik, B., Gundersen, A.C., Nedreaas, K.H., Stene, A. and Albert, O.T. 2004. Modelling the advection and diffusion of eggs and larvae of Greenland halibut (<i>Reinhardtius hippoglossoides</i>) in the northeast Arctic. <i>Fisheries Oceanography</i>, 13:6, 403–415.</p> <p>Fossen, I., Jørgensen, O.A., Gundersen, A.C. 2003. Roughhead Grenadier (<i>Macrourus berglax</i>) in the Waters off East Greenland: Distribution and Biology. <i>Journal of Northwest Atlantic Fisheries Science</i>, 31:285-298.</p> <p>Morgan, M.J., Bowering, W.R., Gundersen, A.C., Høines, Å., Morin, B., Smirnov, O. & Hjørleifsson, E. 2003. A comparison of the maturation of Greenland halibut (<i>Reinhardtius hippoglossoides</i>) from populations throughout the North Atlantic. <i>Journal of Northwest Atlantic Fisheries Science</i>, 31: 99 – 112.</p>
E	<p>Oppgi referanser til kilder som støtter påstanden om oppnådd samfunnseffekt (for eksempel publikasjoner, rapporter, nyhetsoppslag):</p> <p>Agnes C. Gundersen, Margrete Emblemsvåg and Liv Guri Velle. 2015. In press. Antologi Blue Bioresources. Møreforsking. Greenland halibut in East Greenland waters - a review of early life history stages.</p> <p>Agnes C. Gundersen and Ole Thomas Albert. 2015. In press. Antologi Blue Bioresources. Møreforsking. Commercial fishery for Greenland halibut in East Greenland waters during 2001-2013</p> <p>Agnes C. Gundersen, James Kennedy and Margrete Emblemsvåg. 2015. In press. Antologi Blue Bioresources. Møreforsking. Bycatch composition in trial longlines fisheries targeting Greenland halibut in East Greenland waters.</p>

10 NIFU

11	Samfunnseffekter av instituttets forskning
A	<p>Sammendrag (maks 100 ord):</p> <p>Eksempel 1: Publiseringssindikatoren (tellekantsystemet for forskning)</p> <p>Bibliometrisk forskning kombinert med deltakelse i utvalgsarbeid og rådgivning har gitt grunnlag for å utvikle en publiseringssindikator, en metode for å vekte og sammenlikne vitenskapelig publisering, som inngår i den resultatbaserte finansieringsmodellen for norske forskningsinstitusjoner. Innføringen av systemet har stimulert vitenskapelig publisering i Norge. Systemet er internasjonalt kjent som «The Norwegian Model» og er eksportert til flere andre land. Modellen har påvirket forsknings- og finansieringssystemene i disse landene. Arkitekten bak systemet er forsker 1 ved NIFU Gunnar Sivertsen.</p>
B	<p>Forskningen som ligger til grunn:</p> <p>Publiseringssindikatoren inngår i følgende modell for finansiering av forskningsinstitusjoner som har tre komponenter, hvorav NIFU har bidratt til A og B:</p> <ul style="list-style-type: none">A. En nasjonal database med fullstendig dekning av fagfellevurdert forskningslitteratur med bibliografiske referanser som er standardisert og strukturert på en slik måte at de kan verifiseres og analyseres.B. En publiseringssindikator som gir publikasjonene ulik vekt for å gi balanse mellom publiseringssmønstre i ulike fagtradisjoner og for å stimulere til delvis publisering i de mest krevende og prestisjetunge publiseringsskanalene.C. Et resultatbasert finansieringssystem hvor en mindre del av midlene omfordeles mellom institusjonene ut fra summen av publiseringsspoeng på institusjonsnivå. <p>Sammen går disse tre komponentene under navnet “The Norwegian Model” i utlandet (Schneider, 2009; Ahlgren et al., 2012; Ossenblok et al., 2012).</p> <p>NIFUs forskning medvirket til A og bidro direkte til B da Utdannings- og forskningsdepartementet (UFD) og Helse- og omsorgsdepartementet (HOD) innførte delvis resultatbasert finansiering (C) av sine forskningsinstitusjoner tidlig på 2000-tallet. Inntil da hadde norsk forskningsdokumentasjon arbeidet med ufullstendige og ustrukturerte bibliografiske data. Da behovet for C oppstod, formulerte NIFU en løsning for komponent A (Sivertsen, 2002) som ble fulgt opp i UFDs oppdrag til NIFU og UHR i 2003-2004. Bidraget til komponent B kom første gang i Sivertsen (2003). Begge bidrag ble implementert i 2004-2005 gjennom UHRs rapport Vekt på forskning (2004), hvor Sivertsen skrev kapittel 1-9 i samarbeid med det oppnevnte utvalget, mens de øvrige kapitlene bygget på Sivertsen (2003). Senere har NIFU bidratt til videreutvikling av A ved å lede arbeidet</p>

	<p>som førte til etablering av CRISTIN-systemet (Sivertsen, 2008) og til videreutvikling av komponent B gjennom et kontinuerlig rådgivningsoppdrag for det Nasjonale Publiseringstilvalget hos UHR og hos HOD.</p> <p>Gjennombruddet for NIFUs løsningsforslag var et nasjonalt møte den 17. november 2002 arrangert av UFD og UHR med alle læresteder tilstede som senere ble kalt «den bibliometriske vendingen» i norsk forskningsdokumentasjon. Da Danmark innførte komponent B med hjelp fra NIFU i 2009, fikk den navnet «den bibliometriske forskningsindikator» (BFI). Bibliometri er et internasjonalt forskningsfelt som med egne tidsskrifter og konferanser siden 1970-årene har bidratt vesentlig til studier av og statistikk over forskning. Grunnlaget for bidragene til publiseringstilvalget er at NIFU startet et bibliometrisk forskningsmiljø sammen med daværende Norges allmennvitenskapelige forskningsråd i slutten av 1980-årene. NIFU satset tidlig på internasjonal deltakelse og publisering. En artikkel av Luukkonen, Persson & Sivertsen (1992) ble den mest internasjonalt siterte publikasjonen fra norsk samfunnsforskning dette året. Senere er fagmiljøet bygget ut og har bidratt med høyt siterte artikler internasjonalt som Seglen (1997), Aksnes (2003) og Piro et al. (2013), samtidig som forskergruppen har bidratt vesentlig til å skape oversikt over, og grunnlaget for å evaluering av, norsk og nordisk forskning.</p>
C	<p>Samfunnseffektene og hvordan forskningen har bidratt til dem:</p> <p>I Norge er publiseringstilvalget tatt i bruk i budsjettene til universiteter og høyskoler, i det delvis resultatbaserte tilskuddet til regionshelseforetakene, og i grunnbevilgningene til forskningsinstituttene. Indikatoren har dessuten vært drivkraften bak at forskningsinstitusjonene har fått bedre oversikt over og innblikk i egen forskning gjennom CRISTIN. Den har også drevet fram et utvidet informasjonsgrunnlag for Forskningsrådets fagevalueringer.</p> <p>Få forskningspolitiske tiltak har fått så mye oppmerksomhet blant forskerne selv som publiseringstilvalget. «Ved sida av debatten kring kvalitetsreforma, representerer nok krigen mot tellekantane det viktigaste fagpolitiske ordskiftet dette tiåret» (Grønstad, 2008). Evalueringen av indikatoren i 2013 (Dansk Center for Forskningsanalyse, 2014) viste at indikatoren er godt kjent, at den oppfattes både positivt og negativt, og at den i stor grad også anvendes på lokalt nivå. I følge rapporten har publiseringstilvalget i norsk forskning økt mer enn økte bevilgninger skulle tilsi, særlig i bredden ved at større deler av forskerne bidrar aktivt. En nærmere analyse (Schneider et al., 2015) viser at veksten likevel ikke har gått på bekostning av kvaliteten. Dette er både et nasjonalt (f.eks. Hagen og Johansen (2006) og Østerud (2009)) og et internasjonalt diskusjonstema (f.eks. Colwell (2012), Hammarfelt & de Rijcke (2014), Wilsdon (2015)).</p> <p>Grunnen til at den norske indikatoren diskuteres internasjonalt, er at den senere tatt i bruk i finansieringssystemet for høyere utdanningsinstitusjoner i Danmark og Finland, delvis også</p>

	<p>i Belgia (Flandern), Portugal og Sør-Afrika. Dessuten brukes den til lokale formål ved de fleste svenske universiteter. Spredningen har ikke skjedd gjennom kontakt med norske myndigheter, men ved at NIFU har presentert indikatoren og erfaringene med den på internasjonale konferanser, f.eks. Sivertsen (2006), Sivertsen (2008), Sivertsen (2009), med påfølgende invitasjoner til å presentere for nasjonale myndigheter og/eller rektorkonferanser i Danmark, Finland, Flandern og Sverige i 2007, Sør-Afrika i 2011 og Portugal i 2014.</p> <p>Publiseringsindikatoren er en innovasjon som utgår fra NIFU og som NIFU har bidratt til implementering og spredning av, både nasjonalt og internasjonalt.</p>
D	<p>Referanser til forskningen, også til annen litteratur nevnt ovenfor:</p> <p>Ahlgren, P., Corriander, C., Persson, O. (2012). Field normalized citation rates, field normalized journal impact and Norwegian weights for allocation of university research funds. <i>Scientometrics</i>, 92(3), 767-780.</p> <p>Aksnes, D. (2003). A macro study of self-citation. <i>Scientometrics</i>, 56(2), 235-246.</p> <p>Colwell, R. (2012). Informing research choices indicators and judgment. Ottawa: Council of Canadian Academies = Conseil des académies canadiennes.</p> <p>Dansk Center for Forskningsanalyse. (2014). Evaluering af den norske publiceringsindikator. Aarhus Universitet.</p> <p>Hammarfelt, B., & Rijcke, S. (2014). Accountability in context: Effects of research evaluation systems on publication practices, disciplinary norms, and individual working routines in the faculty of Arts at Uppsala University. <i>Research Evaluation</i>, 24(1), 63-77.</p> <p>Grønstad, A. (2008). Eit forsøk på å oppsummere den evigvarande tellekantdebatten. <i>Prosa</i>, (1), 62-63.</p> <p>Hagen, E.B., & Johansen, A. (Eds.). (2006). Hva skal vi med vitenskap?: 13 innlegg fra striden om tellekantene. Oslo: Universitetsforlaget.</p> <p>Luukkonen, T., Persson, O., & Sivertsen, G. (1992). Understanding Patterns of International Scientific Collaboration. <i>Science, Technology & Human Values</i>, 17(1), 101-126.</p> <p>Ossenblok, T., Engels, T., & Sivertsen, G. (2012). The representation of the social sciences and humanities in the Web of Science--a comparison of publication patterns and incentive structures in Flanders and Norway (2005-9). <i>Research Evaluation</i>, 21(4), 280-290.</p> <p>Piro, F., Aksnes, D., & Rørstad, K. (2013). A macro analysis of productivity differences across fields: Challenges in the measurement of scientific publishing. <i>Journal of the American Society for Information Science and Technology</i>, 64(2), 307-320.</p> <p>Schneider, J. W. (2009). An Outline of the Bibliometric Indicator used for Performance-based Funding of Research Institutions in Norway, <i>European Political Science</i>, 8: 364-78.</p> <p>Schneider, J.W., Aagaard, K., Bloch, C. (2015.). What happens when national research funding is linked to differentiated publication points? A comparison of the Australian</p>

	<p>and Norwegian publication-based models. <i>Research Evaluation</i>, forthcoming.</p> <p>Seglen, P. (1997). Why the impact factor of journals should not be used for evaluating research. <i>BMJ</i>, 314((7079)), 498-502.</p> <p>Sivertsen, G. (2002). Publisering, kvalitet og finansiering. Bibliografiske datakilder i forskningsdokumentasjon. Notat til UFD og Norges forskningsråd, april 2002. Oslo: NIFU.</p> <p>Sivertsen, G. (2003). Bibliografiske datakilder til dokumentasjon av vitenskapelige publikasjoner: En utredning for Utdannings- og forskningsdepartementet. NIFU skriftserie 22/2003.</p> <p>Sivertsen, G. (2006). A bibliometric model for performance-based funding of research institutions. In <i>Proceedings of the 9th International Conference on Science & Technology Indicators</i> (pp. 133-135). Leuven: Katholieke Universiteit Leuven - Steunpunt O&O Statistieken.</p> <p>Sivertsen, G. (2008). Norsk vitenskapsindeks: Forslag til en felles database for vitenskapelig publisering innenfor et nasjonalt system for forskningsinformasjon. Innstilling fra en arbeidsgruppe oppnevnt av Kunnskapsdepartementet. NIFU STEP Rapport 33/2008.</p> <p>Sivertsen, G. (2008). Experiences with a bibliometric model for performance based funding of research institutions. In J. Gorraiz & E. Schiebel (Eds.), <i>Excellence and Emergence. Proceedings of the 10th International Conference on Science & Technology Indicators</i> (pp. 126-128). Vienna: Austrian Research Centers GmbH.</p> <p>Sivertsen, G. (2009). A Bibliometric Funding Model based on a National Research Information System. Keynote Address. In B. Larsen & J. Leta (Eds.), <i>Proceedings of the 12th International Conference on Scientometrics and Informetrics</i> (Vol. 1, p. 264). Rio de Janeiro: Universidade Federal do Rio de Janeiro.</p> <p>Sivertsen, G. (2009). Publiseringsindikatoren. Formålet – resultatene – diskusjonen. In Ø Østerud (Ed.), <i>Hvordan måle vitenskap? Søkelys på bibliometriske metoder</i> (pp. 11-37). Oslo: Det Norske Videnskaps-Akademi.</p> <p>Sivertsen, G. (2010). A performance indicator based on complete data for the scientific publication output at research institutions. <i>ISSI Newsletter</i>, 6(1), 22-28.</p> <p>Universitets- og høgskolerådet. (2004). <i>Vekt på forskning. Nytt system for dokumentasjon av vitenskapelig publisering</i>. Oslo.</p> <p>Wilsdon, J. (Ed.). (2015). <i>The Metric Tide: Report of the Independent Review of the Role of Metrics in Research Assessment and Management</i>. Higher Education Funding Council for England.</p> <p>Østerud, Ø (Ed.). (2009). <i>Hvordan måle vitenskap? Søkelys på bibliometriske metoder</i>. Oslo: Novus, Det norske videnskaps-akademi.</p>
E	<p>Oppgi referanser til kilder som støtter påstanden om oppnådd samfunnseffekt (for eksempel publikasjoner, rapporter, nyhetsoppslag):</p> <p>For dokumentasjon av effekter utenfor Norge, se referanser ovenfor under D til publikasjoner som ikke er fra NIFU eller Norge. Dokumentasjon av effekter i Norge:</p> <p>Dansk Center for Forskningsanalyse. (2014). <i>Evaluering af den norske</i></p>

	<p>publiceringsindikator. Aarhus Universitet.</p> <p>«Tellekantsystemet» har egen artikkel i Store norske leksikon: https://snl.no/tellekantsystemet</p> <p>Søk i Retriever (norske medier) desember 2015:</p> <ul style="list-style-type: none"> - 201 artikler gir treff på «tellekantsystemet» - 170 artikler gir treff på «publiseringspoeng» - 159 artikler gir treff på «publikasjonspoeng» - 16 artikler gir treff på «publiseringsindikatoren» <p>Søk i Forskerforum desember 2015:</p> <ul style="list-style-type: none"> - 34 artikler gir treff på «tellekantsystemet» - 61 artikler gir treff på «publiseringspoeng» - 38 artikler gir treff på «publikasjonspoeng» - 8 artikler gir treff på «publiseringsindikatoren» <p>Søk i Google desember 2015:</p> <ul style="list-style-type: none"> - 3 020 treff på «tellekantsystemet» - 38 000 treff på «publiseringspoeng» - 21 900 treff på «publikasjonspoeng» - 1 570 treff på «publiseringsindikatoren» <p>Søk i svensk Google desember 2015:</p> <ul style="list-style-type: none"> - 65 200 treff på «norska modellen publikationer» - 72 400 treff på «norska listan publikationer»

11	Samfunnseffekter av instituttets forskning
A	<p>Sammendrag (maks 100 ord):</p> <p>Eksempel 2: Nye virkemidler mot frafall i videregående opplæring</p> <p>Forskning om frafall i videregående opplæring kombinert med utvalgsarbeid og aktiv formidling la grunnlaget for et nytt kortere utdanningsløp på nivå under fagbrev (praksisbrev) og bidro til å avstigmatisere valget av slike løp gjennom å foreslå ny språkbruk («Grunnkompetanse» i stedet for «Kompetanse på lavere nivå»). Dette har trolig bidratt til at flere ungdommer gjennomfører både korte løp og fullt fagbrev. Gjennomføring</p>

	<p>øker sannsynligheten for å fullføre fagbrevet, bidrar til jobb og inkludering i arbeidslivet, reduserer samfunnets utgifter til stønader og øker inntekt og livskvalitet for den enkelte.</p>
B	<p>Gi en beskrivelse av forskningen som ligger til grunn for samfunnseffektene (maks 400 ord):</p> <p>Prosjektet <i>Bortvalg og kompetanse</i> fulgte nesten 10.000 ungdommer fra de gikk ut av grunnskolen til fem år etter påbegynt videregående, fra 2002 til 2007. Initiativtaker var sju fylkeskommuner på Østlandet. Prosjektet kartla hvor mange som fullførte, gjennomførte uten å bestå eller avbrøt utdanningen, og identifiserte fire grupper av forhold med betydning for utfallet av videregående: Bakgrunn, skoleengasjement, kunnskapsnivå ved overgangen fra grunnskolen til videregående, samt utdanningens kontekst.</p> <p>Resultatene er publisert i delrapporter, i sluttrapporten <i>Bortvalg og kompetanse</i> (Markussen mfl. 2008) og i artikkelen <i>Reaching for the unreachable</i> i <i>Scandinavian Journal of Educational Research</i> (Markussen mfl. 2011).</p> <p>Det som har mest å si for utfallet av videregående er kunnskapsnivået ved oppstarten av videregående (målt med tiendeklassekarakterer). Om lag hver tiende elev går ut av ungdomsskolen uten fullstendig vitnemål, og har så svakt faglig grunnlag at sannsynligheten for at de slutter eller stryker er stor. Markussen mfl. (2008, 2011) argumenterte for at en viktig konsekvens er at videregående må ta større hensyn til variasjonen i elevmassen.</p> <p>Prosjektet fremmet to konkrete forslag.</p> <p><u>For det første</u> at lærekandidatordningen tas i bruk i langt større utstrekning. Dette utdanningsløpet frem mot yrkeskompetanse på et nivå lavere enn full yrkeskompetanse, er tenkt for elever som har vansker med å fullføre og bestå et ordinært løp. Argumentet var at ordningen kan bidra til økt mestring for elever som sliter og til å holde flere unge innenfor videregående.</p> <p><u>For det andre</u> å endre navnet på kompetanseformen <i>Kompetanse på lavere nivå</i> til <i>Grunnkompetanse</i>. Argumentet var å erstatte et stigmatiserende og negativt ladet begrep med en nøytral betegnelse.</p> <p>Denne forskningen om gjennomføring og avbrudd av videregående inngår i en omfattende NIFU-forskning på feltet. Eksempler er evalueringen av Reform 94 (Støren mfl. 1998) og Kunnskapsløftet (Vibe mfl. 2012), studier av kompetanseoppnåelse i Finnmark (Markussen mfl. 2012, Markussen 2016a), i Akershus (Markussen & Seland 2012a), og en studie av frafall i Norden (Markussen (red.) 2010). Mye av forskningen har også vært formidlet gjennom dagspresse-kronikker (Markussen 2014, 2015, Markussen & Lødding 2012, Markussen & Seland 2012b).</p>

	<p>Som en del av denne forskningen har NIFU siden 2006 deltatt i et internasjonalt nettverk, som resulterte i boka <i>Dropout and Completion</i> (Lamb mfl. 2011) på Springer Verlag. Eifred Markussen og Nina Sandberg fra NIFU var medredaktører, og NIFU-forskere hadde flere bidrag. Nå deltar NIFU i et stort internasjonalt prosjekt innenfor det samme nettverket. Prosjektet følger rundt 30.000 ungdommer fra 12 byer verden over gjennom videregående (se www.iscy.org).</p>
C	<p>Gi en beskrivelse av samfunnseffektene og på hvilken måte forskningen har bidratt til dem (maks 400 ord):</p> <p><i>Bortvalg og kompetanse</i> ble initiert av sju fylkeskommuner på Østlandet. Prosjektet produserte flere rapporter og artikler. I perioden 2002-2010 ble det holdt 239 foredrag fra prosjektet, og i perioden 2014-2015 rundt 50 foredrag basert på prosjektet og oppfølgingsstudien <i>Ni år etter</i>, som fulgte de samme ungdommene frem til de var 25 år i 2011 (Markussen 2014, 2016b). Disse foredragene ble holdt for flere av de sju fylkeskommunene som initierte prosjektet, men også for en rekke andre målgrupper blant politikere, utdanningsadministrasjon, skoleledere og/eller lærere på skole-, nasjonalt, fylkeskommunalt og kommunalt nivå.</p> <p>I 2006 oppnevnte Kunnskapsminister Djupedal en arbeidsgruppe som skulle foreslå tiltak for bedre gjennomføring i videregående opplæring (GIVO-utvalget). På grunnlag av sin forskning om gjennomføring og avbrudd av videregående opplæring deltok forsker Eifred Markussen fra NIFU i arbeidsgruppa. Her tok han opp to forslag fra <i>Bortvalg og kompetanse</i> (jf. over) som fikk gjennomslag i utvalget.</p> <p>Samfunnseffektene av prosjektet:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Resultatene fra prosjektet har blitt brukt i arbeidet for bedre gjennomføring og redusert frafall og stryk, særlig i noen av de sju Østlandsfylkene, men også i andre fylkeskommuner. - Resultatene fra prosjektet har inngått som en del av den forskningsbaserte kunnskapen i arbeidet for bedre gjennomføring og redusert frafall og stryk på nasjonalt nivå, jf. referanser i Stortingsmeldingene <i>...og ingen sto igjen</i>, <i>Utdanningslinja</i> og <i>På rett vei</i>. Også Kunnskapsdepartementets satsing mot frafall Ny GIV hadde funn fra <i>Bortvalg og kompetanse</i> som en del av sitt kunnskapsgrunnlag. - Formidlingen fra prosjektet har økt kunnskapen om gjennomføring og avbrudd innenfor videregående opplæring i Norge, og kan ha bidratt til riktigere tiltak for å få flere gjennom - GIVO-utvalget foreslo, som «en videreutvikling og formalisering av lærekandidatordningen» (KD 2006, side IV), å etablere ordningen med praksisbrev, også det en mulighet for å gjennomføre en yrkesutdanning på et lavere nivå enn fullt fag- /svennebrev. Praksisbrev ble innført som en forsøksordning i tre fylker. Etter evalueringen (Høst 2011) som rapporterte gode resultater for de som deltok, varslet stortingsmeldingen <i>På rett vei</i> at praksisbrevet skulle innføres over hele landet. Dette har så langt ikke skjedd, men «Forsøksordningen for praksisbrev er forlenget til 2017»

	<p>(Utdanningsdirektoratet 2015).</p> <ul style="list-style-type: none"> – Markussen mfl. (2006) foreslo å innføre «(...) Grunnkompetanse som en erstatning for Kompetanse på lavere nivå» (side 31). GIVO-utvalget fulgte opp og foreslo at «Dagens kompetanse på lavere nivå endrer navn til grunnkompetanse» (KD 2006, side V). I 2011 ble Opplæringslova endret slik at det nå heter: «Den videregående opplæringa skal føre fram til studiekompetanse, yrkeskompetanse eller grunnkompetanse» (Opplæringslova §3-3). <p>Evalueringer og oppfølgingsforskning (Høst 2011, Markussen 2014) indikerer at etableringen av nytt utdanningsløp (praksisbrev) og «avstigmatisering» av valget av et slikt løp gjennom ny språkbruk («grunnkompetanse») har medført at mange ungdommer som ellers hadde falt fra i stedet har fullført både grunnkompetanse og fagbrev. Dette har mest sannsynlig spart samfunnet for store utgifter til stønader. Det har trolig resultert i jobb, økt inntekt, inkludering i arbeidslivet og økt livskvalitet for den enkelte.</p> <p>Selv om forskning og evalueringer sannsynliggjør positive samfunnseffekter av praksisbrevet har det vært betydelig diskusjon og politiske kompromisser om innføringen, og motstand fra bl.a. enkelte organisasjoner på arbeidstakersiden. Dette viser hvordan politiske prosesser medierer mellom forskning og samfunnseffekt, det er sjelden direkte «implementering» av forskningsresultatene.</p>
D	<p>Oppgi referanser til forskningen (for eksempel vitenskapelige publikasjoner, rapporter, offentlige utredninger):</p> <p>Frøseth, M. & Vibe, N. (2014). <i>Fem år etter grunnskolen. Kompetanseoppnåelse i videregående opplæring og overgangen til høyere utdanning og arbeid før og etter Kunnskapsløftet</i>. Rapport 3. Oslo: NIFU</p> <p>Høst, H. (2011). <i>Praksisbrev – et vellykket tiltak mot frafall. Hva er lærdommene? Sluttrapport fra den forskningsbaserte evalueringen av forsøk med praksisbrev 2008-2011</i>. Rapport 27. Oslo: NIFU</p> <p>Lamb, S., Markussen, E., Teese, R., Sandberg, N., & Polesel, J. (eds) (2011). <i>School dropout and completion: international comparative studies in theory and policy</i>. Springer: Dordrecht.</p> <p>Markussen, E. (2016a – under utgivelse). De' hær e'kke nokka for mæ. Om hvorfor så mange ungdommer i Finnmark ikke fullfører videregående. I Regaard, K. & Rogstad, J. (red) (2016 – in press). <i>De frafalne. Om frafall i videregående opplæring – hvem er de, hva vil de, og hva kan gjøres?</i> Oslo Gyldendal</p> <p>Markussen, E. (2016b – under utgivelse). Forskjell på folk! Om å avbryte videregående opplæring før tida – og konsekvensene for overgang til arbeidslivet. I Regaard, K. & Rogstad, J. (red) (2016 – in press). <i>De frafalne. Om frafall i videregående opplæring – hvem er de, hva vil de, og hva kan gjøres?</i> Oslo Gyldendal</p> <p>Markussen, E. (2015). <i>Hvert fullført skoleår er viktig for å få jobb</i>. Fredrikstad Blad 2.juli 2015</p> <p>Markussen, E. (2014). <i>Også litt utdanning lønner seg</i>. Kronikk Aftenposten 14.februar 2014.</p> <p>Markussen, E. (2014). <i>Utdanning lønner seg. Om kompetanse fra videregående og overgang til utdanning og arbeid etter avsluttet grunnskole 2002</i>. Rapport 1. Oslo: NIFU</p> <p>Markussen, E. (2010). <i>Frafall i videregående opplæring i Norge: Forskning, omfang, hva kan gjøres og</i></p>

	<p>hva virker. I E. Markussen (red.), <i>Frafall i utdanning blant 16–20-åringar i Norden</i>. København: Nordisk ministerråd.</p> <p>Markussen, E. & Lødding, B. (2012), <i>Hva skjer i Finnmark?</i> Klassekampen 7.juni 2012</p> <p>Markussen, E. & Seland, I. (2012a). <i>Å redusere bortvalg - bare skolens ansvar? En undersøkelse av bortvalg ved de videregående skolene i Akershus fylkeskommune i skoleåret 2010-2011</i>. Rapport 6. Oslo: NIFU</p> <p>Markussen, E. & Seland, I. (2012b). <i>Psykisk psyke gir opp skolen</i>. Dagsavisen 21.mai 2012</p> <p>Markussen, E., Frøseth, M.W. & Sandberg, N. (2011). Reaching for the Unreachable: Identifying Factors Predicting Early School Leaving and Non-completion in Norwegian Upper Secondary Education. <i>Scandinavian Journal of Educational Research</i>. Volume 55, Issue 3, 2011, Pages 225 – 253. Routledge: London.</p> <p>Markussen, E., Lødding, B. & Holen, S. (2012). <i>De' hær e'kke nokka for mæ. Om bortvalg, gjennomføring og kompetanseoppnåelse i videregående skole i Finnmark i skoleåret 2010–2011</i>. Rapport 10. Oslo: NIFU.</p> <p>Markussen, E., Frøseth, M.W., Lødding, B. & Sandberg, N. (2008). <i>Bortvalg og kompetanse. Gjennomføring, bortvalg og kompetanseoppnåelse i videregående opplæring blant 9749 ungdommer som gikk ut av grunnskolen på Østlandet våren 2002. Hovedfunn, konklusjoner og implikasjoner fem år etter</i>. Rapport 13. Oslo: NIFU STEP</p> <p>Markussen, E., Lødding, B., Sandberg, N. & Vibe, N. (2006). <i>Forskjell på folk – hva gjør skolen? Valg, bortvalg og kompetanseoppnåelse i videregående opplæring blant 9749 ungdommer som gikk ut av grunnskolen på Østlandet våren 2002</i>. Rapport 3. Oslo: NIFU STEP</p> <p>Støren, L. A., Skjersli, S. & Aamodt, P.O. (1998). <i>I mål. Evaluering av Reform 94. Sluttrapport i NIFUs hovedprosjekt. Rapport 18/98</i>. Oslo: NIFU</p> <p>Støren, L.A., Helland, H. & Grøgaard, J.B. (2007). <i>Og hvem stod igjen? Sluttrapport fra prosjektet Gjennomstrømning i videregående opplæring blant elever som startet i videregående opplæring i årene 1999-2001</i>. Rapport 14. Oslo: NIFU STEP.</p> <p>Vibe, N., Frøseth, M.W., Hovdhaugen, E. & Markussen, E. (2012). <i>Strukturer og konjunkturer. Evaluering av Kunnskapsløftet. Sluttrapport fra prosjektet «Tilbudsstruktur, gjennomføring og kompetanseoppnåelse i videregående opplæring»</i>. Rapport 26. Oslo: NIFU.</p>
E	<p>Oppgi referanser til kilder som støtter påstanden om oppnådd samfunns effekt (for eksempel publikasjoner, rapporter, nyhetsoppslag):</p> <p>Kunnskapsdepartementet (2006). <i>Tiltak for bedre gjennomføring i videregående opplæring</i>. Oslo: Kunnskapsdepartementet</p> <p>Lov om grunnskolen og den videregående opplæringa (opplæringslova). https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1998-07-17-61#KAPITTEL_3. Lastet ned 8.12.2015</p> <p>Meld. St. 20 (2012–2013). <i>På rett vei</i>. Oslo: Kunnskapsdepartementet</p> <p>St.meld. nr. 44 (2008-2009). <i>Utdanningslinja</i>. Oslo: Kunnskapsdepartementet</p> <p>St.meld. nr. 16 (2006-2007). <i>... og ingen sto igjen — Tidlig innsats for livslang læring</i>. Oslo: Kunnskapsdepartementet</p> <p>Utdanningsdirektoratet (2015). http://sok.udir.no/Sider/utdanningresults.aspx?k=praksisbrev. Lastet ned 8.12.2015</p>

A	<p>Eksempel 3 FoU-statistikken og indikatorrapporten</p> <p>Sammendrag (maks 100 ord):</p> <p>FoU-statistikken</p> <p>Den norske statistikken om forskning og utviklingsarbeid (FoU) utarbeides årlig. NIFU har ansvaret for statistikkproduksjonen for universitets- og høyskolesektoren, instituttsektoren og helseforetak og private, ideelle sykehus og dessuten for å sammenstille de ulike sektorstatistikken (inkludert næringslivet som SSB har produksjonsansvaret for) til en samlet FoU-statistikk for Norge. En viktig del av det FoU-statistiske arbeidet er å bruke informasjon og data fra FoU-undersøkelsene til å gjøre anslag for FoU-innholdet i statsbudsjettet.</p> <p>Indikatorrapporten</p> <p>Publikasjonen <i>Det norske forsknings- og innovasjonssystemet – statistikk og indikatorer</i> – utgis årlig; 2015-utgaven ble publisert i september 2015. Indikatorrapporten utgis i et samarbeid mellom NIFU, SSB og Forskningsrådet. I framstillingen settes ulike tall og indikatorer for aktivitet som sikter mot å generere ny kunnskap og innovasjoner inn i en sammenheng. Det gjelder indikatorer for så vel ressursinnsatsen som hentes fra den nasjonale statistikken for forskning og utviklingsarbeid (FoU) som for resultatsiden der NIFUs bibliometriarbeid er en vesentlig komponent. Foruten at mange av bidragene til publikasjonene er utarbeidet av medarbeidere ved NIFU, spiller instituttet en sentral rolle i det redaksjonelle arbeidet.</p>
B	<p>Gi en beskrivelse av forskningen som ligger til grunn for samfunnseffektene (maks 400 ord): Se punkt A over.</p> <p>Produksjon av FoU-statistikk og indikatorer innebærer kontinuerlig utviklingsarbeid.</p>
C	<p>Gi en beskrivelse av samfunnseffektene og på hvilken måte forskningen har bidratt til dem (maks 400 ord):</p> <p>FoU-statistikken og Indikatorrapporten gir beslutningsgrunnlag for endringer i forskningspolitikken.</p> <p>Gjennom en årrekke har FoU-statistikken vært en fast ingrediens i sentrale policy-dokumenter på det forskningspolitiske området. Et eksempel er fremstillingen i kapittel 3 Status og utviklingstrekk i norsk forskning i St. meld. nr. 30 (2008-2009) Klima for forskning som i stor grad referer til ulike deler av FoU-statistikken og til NIFU.</p> <p>Tallgrunnlag fra vedtatt statsbudsjett oversendes årlig til Kunnskapsdepartementet som</p>

	<p>benytter materialet i sitt arbeid med statsbudsjettet. Et synlig uttrykk for dette er den årlige tabellen i budsjettproposisjon som viser FoU-budsjettet for kommende år; se f.eks. Prop. 1 S (2015-16). Det Kongelege Kunnskapsdepartement (Tabell 5.2 Overslag over løyvingar til FoU i statsbudsjettet, i mill. kr.; s. 236).</p>
D	<p>Oppgi referanser til forskningen (for eksempel vitenskapelige publikasjoner, rapporter, offentlige utredninger):</p> <p>Karl Erik Brofoss & Randi Søgne (red.), <i>FoU-begrepet under press. Om møtet mellom forskningspolitikk og forskningsstatistikk</i>. Tapir Akademisk Forlag. ISBN 978-82-519-2526-6.</p> <p>Gunnes, Hebe; Wendt, Kaja Kathrine; (2013). Tidsbruksundersøkelser for FoU-statistikk i UoH-sektoren for 2011. ISSN: 1894-8200. Nordisk institutt for studier av innovasjon, forskning og utdanning. Sider: 38.</p> <p>Gulbrandsen, Magnus; Kyvik, Svein; (2010). Are the concepts basic research, applied research and experimental development still useful? An empirical investigation among Norwegian academics. ISSN: 0302-3427. Science and Public Policy.</p> <p>Sundnes, Susanne Lehmann; Gunnes, Hebe; Wiig, Ole; Olsen, Bjørn Magne; (2015). Ressursinnsatsen i medisinsk og helsefaglig FoU i 2013: En analyse basert på FoU-statistisk materiale. ISSN: 1892-2597. ISBN: 978-82-327-0128-5. Nordisk institutt for studier av innovasjon, forskning og utdanning. Sider: 114.</p> <p>Wendt, Kaja Kathrine; Söder, Isabelle; Leppälähti, Ari; (2015). A guide to understanding higher education R&D statistics in the Nordic countries. ISSN: 1894-8200. ISBN: 978-82-327-0102-5. NIFU. Sider: 60.</p> <p>Wiig, Ole (2015). Ressursbruk til forskning i helseforetakene i 2014: Hovedresultater og dokumentasjon. ISSN: 1892-2597. ISBN: 978-82-327-0104-9. NIFU Nordisk institutt for studier av innovasjon, forskning og utdanning. Sider: 68.</p>
E	<p>Oppgi referanser til kilder som støtter påstanden om oppnådd samfunnseffekt (for eksempel publikasjoner, rapporter, nyhetsoppslag):</p> <p>Indikatorrapporten er f.eks. referert til i:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Meld. St. / (2014-2015). Langtidsplan for forskning og høyere utdanning 2015-2024 (litteraturliste 2013-utgaven) - Meld. St. 18 (2012-2013). Lange linjer – kunnskap gir muligheter (litteraturliste 2012-utgaven) - St. meld. nr. 30 (2008-2009). Klima for forskning (tekstboks s. 25)

11 Nordlandsforskning

11	Samfunnseffekter av instituttets forskning FORSKNINGSGRUPPEN VELFERD
A	<p>Sammendrag (maks 100 ord):</p> <p>Nordlandsforskning har hatt en viktig rolle i utviklingen av straffereaksjonene «ungdomsstraff og ungdomsoppfølging». Vi evaluerte forprosjekt som utgjorde begynnelsen på straffereaksjonene, og har forsket på bruk av konfliktråd i saker med vold og overgrep i en landsdekkende evaluering av konfliktrådene (Justisdepartementet). Vår evaluering av problemorientert politiarbeid og restorative justice (Politidirektoratet), står på pensum på Politihøgskolen. I kjølvannet av vår forskning på justisfeltet, var en av våre forskere invitert inn i kommisjonen som reviderte konfliktrådsloven. Arbeidet har dannet grunnlag for konfliktrådslovgivningen i dag. Vår pågående evalueringen av ungdomsstraff og ungdomsoppfølging, er sentral i rettsutvikling, rettssikkerhet og utforming av framtidige straffereaksjoner.</p>
B	<p>Gi en beskrivelse av forskningen som ligger til grunn for samfunnseffektene (maks 400 ord):</p> <p>Nordlandsforskning har hatt en viktig rolle i utviklingen av straffereaksjonene «ungdomsstraff og ungdomsoppfølging». Disse straffereaksjonene ble utviklet på basis av forprosjekt, som Felles Ansvar i Salten, som Nordlandsforskning evaluerte på oppdrag fra Justis- og politidepartementet. Felles ansvar er ett prosjektene under prosjektet Snu unge lovbrøyttere som ble igangsatt på bakgrunn av at det i perioden 1998 til 2003 ble registrert en urovekkende økning i antallet 15-20 åringer som ble siktet for forbrytelser. Justis- og politidepartementet tok tak i denne negative utviklingen med å understreke at en forutsetning for å nå målet om redusert kriminalitet var en aktivisering av det sivile samfunn og et forpliktende samarbeid mellom skole, helse, sosialetat, Aetat, barnevern, konfliktråd, politi og kriminalomsorg.</p> <p>Nordlandsforskning har også forsket på gjenopprettende prosesser (RJ, restorative justice) i forhold til såkalt problemorientert politiarbeid (POP), som handler om at politiet skal arbeide strategisk og proaktivt. Prosjektet POP og RJ rettet søkelys mot prosesser i politiet som har betydning for å få flere og mer alvorlige saker over i konfliktråd. Evalueringen så på erfaringene fra implementeringen, slik at disse skal kunne komme til nytte i det videre arbeidet med POP og RJ, med arbeidsrutiner der problemorientert politiarbeid og konfliktråd kunne integreres i en mer total kriminalitetsbekjempelse.</p>

	<p>Tematikken ble tatt videre i en landsdekkende evaluering av konfliktrådene som Nordlandsforskning utførte, igjen på oppdrag fra Justisdepartementet. Forskningen tematiserte utfordringer ved bruk av gjenopprettende prosesser («restorative justice», i praksis konfliktrådene) i saker med alvorligere personkrenkende handlinger, vold og trusler. Fokuset lå på anvendelse av konfliktråd som alternativ eller supplement til straff.</p> <p>I kjølvannet av dette arbeidet ble en av forskerne ved Nordlandsforskning invitert til dialog med komiteen som reviderte konfliktrådsloven, og innspillene her, samt den forskningen vi har utført på feltet, er blitt aktivt brukt i debatter og lovutforming.</p> <p>Nordlandsforskning var også ansvarlig for en landsdekkende evaluering av overgrepsmottakene, samt en landsdekkende evaluering av incestsentrene i Norge, og har på områdene overgrep, vold, rettsutvikling, rettsikkerhet og utforming av straffereaksjoner, bygget opp en betydelig portefølje av forskning som er blitt benyttet i utforminger av Stortingsmeldinger og proposisjoner.</p>
C	<p>Gi en beskrivelse av samfunnseffektene og på hvilken måte forskningen har bidratt til dem (maks 400 ord):</p> <p>Nordlandsforskning har ikke bare bidratt inn i viktige debatter i forhold til utforming av tiltak for overgreps- og voldsutsatte, og reaksjoner i forhold til lovbrytere, men konkret bidratt til rettsutviklingen i Norge. Se punktene under.</p>
D	<p>Oppgi referanser til forskningen (for eksempel vitenskapelige publikasjoner, rapporter, offentlige utredninger):</p> <p>Prop. 57 L (2013–2014) Lov om konfliktrådsbehandling (konfliktrådsloven) https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/Prop-57-L-20132014/id754374/?q=nordlandsforskning&ch=2#match_0</p> <p>Prop. 13 L (2010–2011) Endringer i lov om rettergangsmåten i straffesaker (straffeprosessloven) https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/prop-13-l-20102011/id622748/?q=nordlandsforskning&ch=2#match_0</p> <p>Prop. 135 L (2010–2011) Endringer i straffeloven, straffeprosessloven, straffegjennomføringsloven, konfliktrådsloven m.fl. (barn og straff)</p>

	<p>https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/prop-135-l-20102011/id649036/?q=nordlandsforskning&ch=10#match_0</p> <p>Prop. 1 S (2010–2011) FOR BUDSJETTÅRET 2011 — Utgiftskapitler: 61, 400–491 Inntektskapitler: 3061, 3400–3490 https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/prop-1-s-20102011/id617449/?q=nordlandsforskning&ch=2#match_0</p> <p>St.meld. nr. 37 (2007-2008) Straff som virker – mindre kriminalitet – tryggere samfunn— (kriminalomsorgsmelding) https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/stmeld-nr-37-2007-2008-/id527624/?q=nordlandsforskning&ch=2#match_0</p> <p>NOU 2008: 15 Barn og straff— – utviklingsstøtte og kontroll https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/nou-2008-15/id527241/?q=nordlandsforskning&ch=6#match_0</p> <p>Meld. St. 15 (2012–2013) Forebygging og bekjempelse av vold i nære relasjoner https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/meld-st-15-20122013/id716442/?q=nordlandsforskning&ch=2#match_0</p> <p>Prop. 1 S (2009–2010) FOR BUDSJETTÅRET 2010 — Utgiftskapitler: 61, 400–480 Inntektskapitler: 3061, 3400–3474 og 5630 https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/prop-1-s-20092010-2/id580981/?q=nordlandsforskning&ch=2#match_0</p> <p>Prop. 1 S (2011–2012) FOR BUDSJETTÅRET 2012 — Utgiftskapitler: 61, 400–491 Inntektskapitler: 3061, 3400–3490 https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/prop-1-s-20112012/id657376/?q=nordlandsforskning&ch=2#match_0</p>
E	<p>Oppgi referanser til kilder som støtter påstanden om oppnådd samfunnseffekt (for eksempel publikasjoner, rapporter, nyhetsoppslag):</p> <p>Endringer i straffeloven, straffeprosessloven, straffegjennomføringsloven, konfliktrådsloven m.fl. (barn og straff) Prop. 135 L (2010-2011), Innst. 83 L (2011-2012), Lovvedtak 24 (2011-2012) https://www.stortinget.no/no/Saker-og-publikasjoner/Saker/Sak/?p=50940</p>

Representantforslag om en nasjonal handlingsplan for legevakt for å sikre kvalitet, kompetanse og tilgjengelighet for brukerne

Dokument 8:76 S (2012-2013), Innst. 341 S (2012-2013)

<https://www.stortinget.no/no/Saker-og-publikasjoner/Saker/Sak/?p=56993>

Statsbudsjettet for 2012 (kapitler fordelt til familie- og kulturkomiteen)

Prop. 1 S (2011-2012), Innst. 14 S (2011-2012)

<https://www.stortinget.no/no/Saker-og-publikasjoner/Saker/Sak/?p=51391>

Statsbudsjettet for 2012 (kapitler fordelt til kommunal- og forvaltningskomiteen)

Prop. 1 S (2011-2012), Innst. 16 S (2011-2012)

<https://www.stortinget.no/no/Saker-og-publikasjoner/Saker/Sak/?p=51393>

Endringer i straffeloven, straffeprosessloven, straffegjennomføringsloven, konfliktrådsloven m.fl. (barn og straff)

Prop. 135 L (2010-2011), Innst. 83 L (2011-2012), Lovvedtak 24 (2011-2012)

<https://www.stortinget.no/no/Saker-og-publikasjoner/Saker/Sak/?p=50940>

Straff som virker - mindre kriminalitet - tryggere samfunn (kriminalomsorgsmelding)

St.meld. nr. 37 (2007-2008), Innst. S. nr. 169 (2008-2009)

<https://www.stortinget.no/no/Saker-og-publikasjoner/Saker/Sak/?p=39282>

Endringer i lov om rettergangsmåten i straffesaker (straffeprosessloven)

Prop. 13 L (2010-2011), Innst. 106 L (2010-2011), Lovvedtak 24 (2010-2011)

<https://www.stortinget.no/no/Saker-og-publikasjoner/Saker/Sak/?p=48218>

Statsbudsjettet for 2012 (kapitler fordelt til justiskomiteen)

Prop. 1 S (2011-2012), Innst. 6 S (2011-2012)

<https://www.stortinget.no/no/Saker-og-publikasjoner/Saker/Sak/?p=51383>

Lov om konfliktrådsbehandling (konfliktrådsloven)

Prop. 57 L (2013-2014), Innst. 268 L (2013-2014), Lovvedtak 69 (2013-2014)

<https://www.stortinget.no/no/Saker-og-publikasjoner/Saker/Sak/?p=59586>

Forebygging og bekjempelse av vold i nære relasjoner. Det handler om å leve

Meld. St. 15 (2012-2013), Innst. 339 S (2012-2013)

<https://www.stortinget.no/no/Saker-og-publikasjoner/Saker/Sak/?p=56696>

Endringer i straffeloven, straffeprosessloven, straffegjennomføringsloven, konfliktrådsloven m.fl. (barn og straff)

Prop. 135 L (2010-2011), Innst. 83 L (2011-2012), Lovvedtak 24 (2011-2012)

<https://www.stortinget.no/no/Saker-og-publikasjoner/Saker/Sak/?p=50940>

--	--

11	Samfunnseffekter av instituttets forskning FORSKNINGSGRUPPEN MILJØ
A	<p>Sammendrag (maks 100 ord):</p> <p>Nordlandsforskning har de siste årene gjennomført en rekke studier i skjæringsflaten mellom naturbaserte næringer, klima- og miljøendringer og lokalsamfunnsutvikling i nord. Sentrale perspektiver i forskningen har vært møte mellom småsamfunn og endringsprosesser i form av storskala industriprosjekter, samt naturmessige og/eller politiske konsekvenser som følge av klimaendringene. Et særlig fokus har vært satt på offentlig forvaltning og næringsutvikling, blant annet hvilken tilpasnings- og omstillingskapasitet næringene har til å møte disse mulighetene og utfordringene.</p>
B	<p>Gi en beskrivelse av forskningen som ligger til grunn for samfunnseffektene (maks 400 ord):</p> <p>Mange prosjekter undersøker hvilke konsekvenser klimarelatert risiko har for befolkningen i Nord og hvordan denne risikoen innvirker på velferd, bosetning og næringsutvikling på sikt. Vi studerer også hvordan ulike næringer som landbruk, havbruk og fiskeri tilpasser seg et endret klima og hvilke faktorer som fremmer og hemmer tilpasning. Klimapolitikk og endrede rammebetingelser kan også skape behov for omstillingsprosesser. Vi er opptatt av ulike forvaltningsnivåer og hvilke faktorer som muliggjør eller hindrer tilpasningstiltak. I prosjektene undersøker vi derfor hvilke forutsetninger primærnæringene (jordbruk, fiskeri, oppdrett og reindrift) har for å gjennomføre det «grønne skifte»: en framtid med endret klima og andre rammebetingelser.</p> <p>Sammen med ungarske forskningsinstitutter og NGOer arbeider vi per i dag for å utvikle tilpasningskapasitet på kommunalt nivå. Her bidrar Nordlandsforskning med generell tilpasningskunnskap og “best practice”-eksempler. Kommunene kurses i ulike måter å håndtere tilpasningsutfordringer på.</p> <p>Forskningsgruppa jobber med tverrfaglige problemstillinger der utslippsreduksjoner og tilpasning ses i sammenheng med andre samfunns og miljøendringer. Vi har en bred samfunnsfaglig kompetanse og et tett samarbeid med andre kunnskapsmiljøer – nasjonalt og internasjonalt- innen klima og naturvitenskaplige fagområder. Forskningen har et tydelig nordområdefokus: Nordland, Troms, Finnmark, Barentsregionen, og Arktis, men er opptatt av sammenlignende studier med andre regioner og land. Eksempelvis så inngår gruppa i et Europeisk prosjekt som skal heve Ungarske kommuners kapasitet til å tilpasse seg klimaendringer, og et prosjekt i regi av AMAP (Arktisk råd) om tilpasning til miljøendringer i</p>

	Arktis.
C	<p>Gi en beskrivelse av samfunnseffektene og på hvilken måte forskningen har bidratt til dem (maks 400 ord):</p> <p>Forskningen har først og fremst bidratt til politikktutforming og som beslutningsgrunnlag i planprosesser på lokalt, regionalt, nasjonalt og internasjonalt nivå. Blant de mest sentrale arbeidene er den femte rapporten fra FNs klimapanel – arbeidsgruppe 2. Her ble studier fra norske, nordiske, arktiske og globale lokalsamfunn presentert og satt i sammenheng med litteratur som omhandlet lokalsamfunn, urfolk og menneskelig sikkerhet. I 2010 NoU om klimatilpasning ble viktige føringer for norsk klimatilpasning lagt, på tvers av sektorer og administrative nivåer. Forskningsresultater fra tilpasningsstudier i Norden og sirkumpolart stod sentralt i denne prosessen som resulterte i sektorspesifikke tiltak for utforming av tilpasningspolitikken. Kompetansen ved Nordlandsforskning har også blitt inkludert i flere rapporter til bruk i internasjonale og regionale fora som Arktisk råd og Nordisk råd. Dette inkluderer rapporter som Arctic Resilience Report, Arctic Human Development Report, Adaptation Action in a Changing Arctic alle bestilt av Arktisk Råd. Forskningen har også blitt inkludert i fylkeskommunal og kommunal planlegging for eksempel i Hammerfest og Stavanger.</p> <p><i>Lytring</i> er et samarbeid mellom Stormen bibliotek, Nordlandsforskning og UiN og har til hensikt har vært å bringe forskningen på Mørkved ut til Bodø by, skape refleksjon og diskusjon rundt samfunnet vi lever i, trekke ned noen nasjonale debatter/spørsmål, og gi det «form og farge» fra Bodø by og fylket for øvrig. Lytring er sammensatt av «lytte» og «ytte», og uttrykker et ønske om å skape en toveis kanal for formidling, der forskningsbasert kunnskap blir gjenstand for debatt med deltagere fra praksisfeltet og folk flest. Lytringene har bestått av ett faglig innlegg med utgangspunkt i forskningsmiljøet på Mørkved, et refleksjonspanel med håndplukkede deltakere, og en ordstyrer. Tematikken rundt naturressurser i nord har vært tema for to lytringer høsten 2015; fiskeri (24.sept) og petroleum (22.okt).</p>
D	<p>Oppgi referanser til forskningen (for eksempel vitenskapelige publikasjoner, rapporter, offentlige utredninger):</p> <ul style="list-style-type: none"> • Aall, C., A. Carlsson-Kanyama and G. Hovelsrud, 2012. Local climate change adaptation: Missing link, Black Jack or blind alley? Local Environment. 17 (6-7), 573-78. • Arctic Human Development Report: Regional Processes and Global Linkages (Editors: Larsen, Joan Nyman; and Fondahl, Gail) Copenhagen: Nordisk Ministerråd, 2015. 500

p.ISBN: 978-92-893-3881-3

- Arctic Council, 2013. Arctic Resilience Interim Report 2013. Stockholm, Stockholm Environment Institute and Stockholm Resilience Centre. 134.
- NOU, 2010. Tilpassing til eit klima i endring: Samfunnet si sårbarheit og behov for tilpassing til konsekvensar av klimaendringane. Oslo Norges offentlige utredninger.
- Bay-Larsen, I. 2012. The Premises and the Promise of Trolls in Biodiversity Assessment and Management, to Environmental Management, 48 (5).
- Bay-Larsen, I. 2012. The Constitution of Power in Norwegian Protected Areas -onshore and in the sea. Local environment, 17(3) 331-347.
- Dale, Brigit. Securing a Contingent Future: how threats, risks and identity matter in the debate over petroleum development in Lofoten, Norway. Tromsø: Universitetet i Tromsø 2011
- Førde, Anniken; Magnussen, Tone. Invaded by weeds: Contested landscape stories. Geografiska Annaler. Series B. Human Geography 2015 ;Volum 92.(2) s. 183-193
- Dannevig, H., G.K. Hovelsrud and I.A. Husabø, 2013. Driving the agenda for climate change adaptation in Norwegian municipalities. Environment and Planning C: Government and Policy. 31 (3), 490-505.
- Iakovleva, T., Bay-Larsen, I., Kharitonova, G., Didyk, V. 2012. Small business development in protected areas in Norway and in Russia – the role of external environment. Special Issue JSBE The Challenges and Opportunities of Sustainable Development, 25:4, 433-450.
- Jansson, R., C. Nilsson, E.C.H. Keskitalo, et al., 2015. Future changes in the supply of goods and services from natural ecosystems: prospects for the European north. Ecology and Society. 20 (3).
- Myrvoll, Elin Rose; Magnussen, Tone; Johansen, Thomas; Dale, Brigit; Thuestad, Alma; Barlindhaug, Stine. Kulturminner og verdiskaping i Nord-Norge. Oslo: Norsk institutt for kulturminneforskning 2013 (ISBN 978-82-8101-098-7) 101 s. NIKU Rapport(66)
- Kristoffersen, Berit; Dale, Brigit. 2014. Post-Petroleum Security in Lofoten: Why Identity Matters. Arctic Review on Law and Politics 2014 ;Volum 5.(2) s. 201-226
- Lundberg, A.K.A., E. Hongslo, S. Hovik, Bay-Larsen, I. 2013. Hva skjer i den nye lokale

	<p>forvaltningsmodellen for verneområder? En forskningsstatus. Utmark (1).</p> <ul style="list-style-type: none"> • Rosenqvist, Olli; Appelblad, Håkan; Dale, Brigte. THROUGH JOY: Mapping sporty activities in Norway, Sweden and Finland with a view to enhancing regional attractiveness. Kokkola: University of Jyväskylä, Kokkola University Consortium Chydenius 2014 98 s. • Risvoll, C. (2015). Adaptive capacity and adaptation processes within pastoral communities in the face of environmental and societal change. Ph.D Thesis, University of Nordland, Bodø. • Risvoll, C., Fedreheim, G., Sandberg, A. and BurnSilver, S. (2014) Does pastoralists' participation in the management of national parks in northern Norway contribute to adaptive governance? Ecology and society 19(2): 71. • Oort, Bob van ; Bjørkan, Maiken ; Klyuchnikova, Elena M. 2015. Future narratives for two locations in the Barents region, Research report 2015:06 CICERO Center for International Climate and Environmental Research - Oslo
E	<p>Oppgi referanser til kilder som støtter påstanden om oppnådd samfunnseffekt (for eksempel publikasjoner, rapporter, nyhetsoppslag):</p> <p>Forskningen på klimatilpasning som har skjedd gjennom IPCC, Arktisk råd og norske myndigheter er reflektert i store deler av debatt om norsk klimapolitikk. Dette er ikke gjengitt her. I tillegg har Nordlandsforskning deltatt i offentlig ordskifte om petroleumsutvikling i nord, gjennom følgende bidrag:</p> <p>Populærvitenskapelige publikasjoner:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Dale, Brigte. Bill.mrk. søkes: Nordlending 2.0.. High North News 2015 NF • Dale, Brigte. Innledning.. Ottar 2015 (4) s. 2-3 NF • Dale, Brigte. Oljesmellen: Ei kjempe fell?. Dag og Tid 2015 NF • Dale, Brigte; Kristoffersen, Berit. Petroleumseventyret på (is)kanten: Nord-Norge, oljen og de evige ressursene.. Ottar 2015 (4) s. 9-14 NF UiT • Dale, Brigte; Kristoffersen, Berit. Tenk på en iskant. Aftenposten (morgenutg. : trykt utg.) 2015 s. 36-37 NF UiT • Dale, Brigte. Er det de sørpå som skal sette premissene?. NRK 2014 NF

	<ul style="list-style-type: none"> • Dale, Brigit. Hva man egentlig snakker om. Avis Nordland 2014 s. 3-NF • Dale, Brigit. Lek og alvor i Lofotfjell. Våganavisa 2014 NF • Dale, Brigit; Kristoffersen, Berit. Lofoten post-petroleum: et liv etter oljen. Bladet Nordlys 2014 NF UiT • Dale, Brigit. Hva er det med Lofoten?. Avis Nordland 2013 NF • Amundsen, Helene; Andersen, Gisle; Kristoffersen, Berit; Dale, Brigit; Dannevig, Halvor. For sant til å være godt. Aftenposten (morgenutg. : trykt utg.) 2011 s. 29-29 CICERO UiB UiT • Dale, Brigit. Framtid i det blå?. Avis Nordland 2011 UiT • Bay-Larsen, I, Hovelsrud, G., Rebours, C. 2013. Bærekraftig utvikling for norsk havbruk, kronikk i Avis Nordland 26 Sept, Intrafish 29 sept. • Olsen, J, Bay-Larsen, I., Hovelsrud, G. Lån en forsker: Mat i et langsiktig perspektiv. Besøk ved 4 videregående skoler i Nordland under forskningsdagene 2015.

11	Samfunnseffekter av instituttets forskning FORSKNINGSGRUPPEN NÆRING
A	<p>Sammendrag (maks 100 ord):</p> <p>Reiselivet har tradisjonelt vært lite opptatt av forskning og utvikling som kilde til kunnskap og innovasjon. Men i en nyere undersøkelse sier mer enn åtte av ti reiselivsbedrifter i Nord-Norge at de mener forskning er viktig eller svært viktig for utviklingen av reiselivet i landsdelen. En av årsakene til den høye andelen «forskningspositive» bedrifter i Nordland er at tre ulike programmer har virket sammen: Arena Innovative Opplevelser, VRI Reiseliv samt det åtteårige forskningsprogrammet Opplevelser i nord. Gjennom disse tre programmene har reiselivsnæringen, forvaltningen og forskerne skapt et felles kunnskapsgrunnlag. Det er etablert et godt samarbeid mellom næring og forskning, og triple helix systemet er utviklet. Flere av bedriftene er både samarbeidspartnere og "forskningsobjekter" – de forskes både med og på.</p>

<p>B</p>	<p>Gi en beskrivelse av forskningen som ligger til grunn for samfunnseffektene (maks 400 ord):</p> <p>For å kunne konkurrere effektivt må reiselivsbedriftene være ytterst innovative enten ved å kutte kostnader eller ved å utvikle nye høykvalitetsprodukter som møter turistenes krav og etterspørsel. Det viktige spørsmålet blir da <i>hvordan en kan utvikle et slikt innovativt reiseliv som kan skape økte turiststrømmer og verdiskaping?</i> I instituttets reiselivsforskning og særlig i prosjektet <i>Opplevelser i nord (OiN)</i> er hovedoppmerksomheten nettopp rettet mot: <i>hvordan reiselivsbedriftene kan oppnå større verdiskaping gjennom innovasjon og tilegnelse av kunnskap og kompetanse om kunder og opplevelsesskaping.</i> Forskningsområdene er konsentrert om innovative og konkurransedyktige reiselivsbedrifter, verdiskapende turistopplevelser og destinasjonsressurser. Sammen med bedriftene har vi kommet langt i å få en bedre forståelse av hva innovasjon i reiselivsnæringen er og hvordan dette leder til nye og forbedrede opplevelser, utvikling og verdiskaping i bedriften.</p> <p>Bedriftsledere og investorer må vite hva en turistopplevelse kan være og forstå hvordan ulike verdier skapes. Den største andelen av empiri gjelder naturbaserte opplevelser, men også ekstraordinære eller ekstreme opplevelser blir undersøkt. Opplevelsesverdi skapes i samspillet mellom kunde og tilbyder innenfor ulike typer av opplevelsesarenaer. Sammen med bedrifter og kunder har vi fått god innsikt i hva som skal til for utvikling av opplevelser sett fra kundens synsvinkel og reiselivsbedriftenes, særlig de små opplevelsesbedriftenes evne til å legge til rette for opplevelsen, læring og innovasjon.</p> <p>Oppmerksomhet rundt bruk av stedlige natur- og kulturressurser for å skape opplevelser for besøkende synes å ha fått en ny giv i opplevelsesøkonomien. Destinasjonens ressurser kan betraktes både som potensial for reisemålet i seg selv og som innsatsfaktor til videre bearbeiding av aktuelle reiselivsbedrifter. Utvikling og verdien av lokale ressurser, destinasjonssamarbeid og markedsføring/bruk av digitale media, historie og kulturtradisjoner som kan danne grunnlag for nye opplevelsestilbud, studeres i prosjektet.</p> <p>Mange av de bedriftene vi møter er små, men synes å ligge helt i fronten som opplevelsesprodusenter. Vi ser en reiselivsnæring som er sulten på kunnskap om hvordan de kan utvikle seg videre, og som etterspør forskning på området. Opplevelser i nord har gitt et godt grunnlag til å utvikle et mer innovativt og profesjonelt reiseliv. Dette er i tråd med den nasjonale reiselivsstrategien hvor det overordnede målet er økt verdiskaping og produktivitet, flere helårs arbeidsplasser og mer solide bedrifter, og flere unike og gode opplevelser som tiltrekker seg flere gjester med høy betalingsvillighet.</p>
<p>C</p>	<p>Gi en beskrivelse av samfunnseffektene og på hvilken måte forskningen har bidratt til dem (maks 400 ord):</p> <p>Opplevelser i nord er et forskningsprosjekt hvor forskerne innhenter data direkte fra bedriftene og presenterer resultater for bedrifter. Koblingen mellom næring og forskning er</p>

sikret gjennom VRI-prosjekter, der forskningsresultater tilgjengeliggjøres for bedriftene, gjennom oversetterfunksjonen til klyngefasilitatoren, ved utarbeidelse av veiledere og gjennom etablering av arenaer («tenkeloft») der næringsaktørene kan identifisere problemstillinger som reiselivsforskerne kan arbeide med. VRI- og RFF-prosjekter gjorde det også mulig å ta tak i problemstillinger som har kommet opp underveis i OiN. Absorpsjonsevnen til involverte bedrifter er markant forbedret, og kompetansen som tilføres bedriftene er i fremste rekke knyttet til opplevelsesproduktene som tilbys. Bedriftene har oppnådd en erkjennelse av kompleksiteten i opplevelsesproduksjon, inkludert blant annet det psykologiske aspektet og betydningen av opplevelsesdesign. Et resultat av dette er at Innovasjon Norge har innvilget om lag et dusin designprosjekter til næringen de senere årene.

OiN har lyktes meget godt med å kombinere støtten fra NORDSATS med VRI-satsingen i Nordland og klyngeutviklingsprosjektet Innovative Opplevelser. Disse tre virkemidlene/innsatsene fungerte svært hensiktsmessig sammen i utviklingen av reiselivsnæringen i Nordland, og utløste synergieffekter. Klyngeprosjektet har levert bedriftsnettverket, interesse for forskningsbasert innovasjon og bestillerkompetanse. VRI Nordland har levert blant annet finansielle og kompetansemessige ressurser for samspill i triple helix, og bedriftsprosjekter som har koblet nærings- og forskningsaktører og dermed modnet bedriftene for forskningsdrevet innovasjon. OiN har muliggjort bygging av forskningsmiljøet på reiselivfeltet. De tre initiativene har styrket hverandre gjensidig. OiN har tilført opplevelsesproduksjon et forskningsperspektiv, som ikke ville eksistert uten OiN, mens Innovative Opplevelser og VRI har sikret næringsinngripen for forskningsmiljøet. Spissingen mot opplevelsesproduksjon er både forsknings- og bedriftsrelevant. Fasilitatoren for Innovative Opplevelser har fungert som mellomromarbeider og «oversetter» mellom næringsaktørene og forskningsaktørene. Nordland fylkeskommune er en aktiv støttespiller for utvikling av reiselivsnæringen i fylket, og fagmiljøet oppleves som en attraktiv samarbeidspartner. Nordlandsforskning er blant annet benyttet til å utvikle fylkets innovasjonsstrategi gjennom bruk av EUs smart spesialiseringsmetode. Nordland er det første fylket i Norge som tar denne metoden i bruk.

Det er en målsetting å øke absorpsjons-kapasitet i næringslivet i regionen. Dette innebærer et næringsliv med forsterket evne til å innhente forskningskunnskap, og ta denne i bruk på en måte som medfører inntekter for bedriftene. Det er i første rekke de involverte reiselivsbedriftene som har økt sin absorpsjonskapasitet som resultat av involveringen med OiN. I denne prosessen har det vært avgjørende med en «oversetter» av forskningskunnskapen, i regi av en fasilitatorressurs med kjennskap til både academia og næringslivet. Universitetet i Nordland og Nordlandsforskning har etter oppfordring fra næringen selv og virkemiddelapparatet etablert et kunnskapssenter, NOVADIS – Norsk forskningssenter for opplevelsesbasert reiseliv, i 2011 for å ivareta slike funksjoner. Senteret rolle er å være et kopleingspunkt mellom opplevelsesbasert reiseliv, virkemiddelapparat og FoU i det regionale innovasjonssystem. Resultatene så langt er oppløftende. Det har også vært en styrke med forskere som har tatt en aktiv interesse for samarbeid med reiselivsnæringen.

D	<p>Oppgi referanser til forskningen (for eksempel vitenskapelige publikasjoner, rapporter, offentlige utredninger):</p> <ul style="list-style-type: none"> • Alsos, G.A., Carter, S. & Ljunggren, E. 2014. <i>Kinship and business: how entrepreneurial households facilitate business growth</i>. Entrepreneurship and Regional Development, vol. 26(1-2), 97-122. • Alsos, G.A., Carter, S. & Ljunggren, E. 2015. <i>Entrepreneurial Families and Households</i>. The Routledge Companion to Entrepreneurship, New York, Routledge, 165-178. • Solvoll, S., Alsos, G.A. & Bulanova, O., 2015. <i>Tourism Entrepreneurship - Review and Future Directions</i>. Tourism Entrepreneurship - Review and Future Directions. Scandinavian Journal of Hospitality and Tourism, vol. 15 (1) 120-137. • Alsos, G.A., Eide D. & Madsen, E.L., 2014. <i>Introduction: Innovation in tourism industries</i>. In Alsos, G., Eide, D. & Madsen, E.L. (eds), Handbook of Research on Innovation in Tourism Industries, Edward Elgar, 1-10. • Clausen, T.H. & Madsen, E. L., 2014. <i>Innovations, their knowledge sources and their Effects in Experience-based Tourism</i>. • In Alsos, G., Eide, D. & Madsen, E.L. (eds), Handbook of Research on Innovation in Tourism Industries, Edward Elgar, 113-131. • Ljunggren, E., 2015. <i>Opplevelsesøkonomien og lokal mat: Restauranter som verdiskapere</i>. I Jensen, Ø. & Skallerud, K. (red.) Innovativ og opplevelsesbasert verdiskaping i reiselivsnæringen • Madsen, E.L. & Vinogradov, E., 2015. <i>Forretningsmodeller innenfor gårdsturisme</i>. I Jensen, Ø. & Skallerud, K. (red.) Innovativ og opplevelsesbasert verdiskaping i reiselivsnæringen, 293-324. • Magnussen, R. & Wiggen, O., 2015. <i>"Hadde det ikke vært for turismen" - Omverdensarv og reiselivsutvikling på Vega</i>. I Jensen, Ø. & Skallerud, K. (red.) Innovativ og opplevelsesbasert verdiskaping i reiselivsnæringen, 347-364. • Eide, D. & Ljunggren, E. 2014 <i>Towards a framework for studying gendering Processes of innovations</i>. In Alsos, G., Eide, D. & Madsen, E.L. (eds), Handbook of Research on Innovation in Tourism Industries, Edward Elgar, 84-112. • Madsen, Einar Lier; Løvland, Jarle. Cruise Shipping Miami 2015. Notater fra deltakelsen på konferansen. Bodø: Nordlandsforskning 2015 78 s. NF-notat(1006/2015) • Løvland, Jarle; Fabritius, Merete Kvamme; Madsen, Einar Lier. Erfaringer fra bedriftsnettverket Lofoten Winter. Bodø: Nordlandsforskning 2014 78 s. NF-notat(1014/2014) • Carlsen, Thomas; Hind, Liv Jorunn; Johansen, Thomas; Løvland, Jarle. Bærekraftig
---	---

havbasert reiseliv. Bioforsk 2013 (ISBN 978-82-17-01069-2) ;Volum 8.34 s. Bioforsk Rapport(40)

- Fabritius, Merete Kvamme; Løvland, Jarle; Vinogradov, Evgueni. Utviklingspotensial for fenomenbasert turisme. Forprosjekt. Bodø: Nordlandsforskning 2013 (ISBN 978-82-7321-643-4) 100 s.
- Løvland, Jarle; Bergsli, Marie; Jervan, Bård; MacKay, Magnus; Fabritius, Merete Kvamme; Bulanova, Oxana. Markedsanalyser for NordNorsk Reiseliv. Konkurrentanalyse. Bodø, Larvik: Nordlandsforskning og Mimir 2013 86 s. NF-notat(1006/2013)
- Løvland, Jarle; Bergsli, Marie; Jervan, Bård; MacKay, Magnus; Fabritius, Merete Kvamme; Bulanova, Oxana. Markedsanalyser for NordNorsk Reiseliv. Turoperatøranalyse. Bodø, Larvik: Nordlandsforskning og Mimir 2013 60 s. NF-notat(1007/2013)
- Mariussen, Åge; Knudsen, Jon Paschen; Gjertsen, Arild; Løvland, Jarle; Lindeløv, Bjarne. SMART 4H. Forslag til Smart Spesialisering for Nordland. Bodø: Nordlandsforskning 2013 (ISBN 978-82-7321-642-7) ;Volum 2013.168 s. Nordlandsforskning rapport(4)
- Løvland, Jarle. Statistiske data og bedriftsdata for reiselivsrelatert næringsliv i Lofoten. Bodø: Nordlandsforskning 2012 ;Volum 2012.28 s. NF-notat(1004)
- Løvland, Jarle; Dag, Koppervik. Sluttrapportering Kompetansemeglingsprosjekt: Lofoten "Golf Resort" - Destinasjon Hov. Bodø: Nordlandsforskning 2012 ;Volum 2012.21 s. NF-notat(1002)
- Løvland, Jarle; Sjøfting, Erika; Samuelson, R.; Ekelund, Bjørn Zakarias. Veileder for ledere og medarbeidere i opplevelsesbedrifter. Bodø: Nordlandsforskning 2011 64 s. NF-notat(2011-1010)
- Samuelson, Roar; Sjøfting, Erika; Ekelund, Bjørn; Løvland, Jarle. Opplevelsesbasert verdiskaping. Bodø: Nordlandsforskning 2010 120 s. NF-notat(1001)
- Ljunggren, Elisabet. Linking Local Food Resources to high-quality restaurants in the Nordic Region. I: Food and the Tourism experience: The OECD-Korea Workshop, OECD Studies on Tourism. OECD Publishing 2012 ISBN 978-92-64-11059-5. s. 63-74
- Ljunggren, Elisabet; Høberg, Eva Narten. Matopplevelser på Helgeland – Et himmelsk sidesprang. Tjøtta: Bioforsk 2011 25 s.
- Ljunggren, Elisabet; Markowska, M; Mynttinen, S; Samuelson, R.; Sæmundsson, Rögnvaldur J; Virtanen, M.; Wiklund, J. EXPOLORE - EXPeriencing LOcal food RESources in the Nordic countries. Oslo: NICE 2010 104 s.
- Madsen, E. L., Vinogradov, E., og Velvin, J. 2015. Gjesteundersøkelse i Lofoten, NF-rapport 3/2015, Bodø: Nordlandsforskning.
- Madsen, E. L., Vinogradov, E., Kjelsberg, M., og Clausen, T. H. 2011. Gårdsturisme i Nordland, NF-rapport 14/2011, Bodø: Nordlandsforskning
- Krane, V. og Madsen, E.L. 2014. Gjestedøgnstatistikk i Nordland. Arbeidsnotat nr.: 1010/2014, Bodø: Nordlandsforskning
- Waldahl, R.W., og Madsen, E.L. Naturbasert aktivitet som ressurs for opplevelsesturisme. NF-arbeidsnotat 1018/2013, Bodø: Nordlandsforskning.
- Clausen, T.H., Madsen, E.L. og Vinogradov, E. 2010. Midtveisundersøkelse blant bedriftene i ARENA Innovative opplevelser. NF-arbeidsnotat 1011/2010, Bodø: Nordlandsforskning.
- Clausen, T.H., Madsen, E.L. og Vinogradov, E. 2010. Innovasjonsundersøkelse blant bedrifter innen opplevelsesbasert reiseliv på Helgeland. NF-arbeidsnotat 1010/2010,

	Bodø: Nordlandsforskning.
E	<p>Oppgi referanser til kilder som støtter påstanden om oppnådd samfunnseffekt (for eksempel publikasjoner, rapporter, nyhetsoppslag):</p> <ul style="list-style-type: none"> • Analyse av Forskningsløft i nord, Oxford Research, 2014. • Meld. St. nr 13 (2012-2013) Ta heile Noreg i bruk. • Evaluering av Arena Innovative Opplevelser. Sluttevaluering av Arena-prosjekt. Oxford Research, 2012. • 5 år med Opplevelser i nord, Opplevelser i nord, 2015 (www.opplevelserinord.no). • Medieklipp (http://www.opplevelserinord.no/medieklipp/category350.html). • Clausen, T.H., Madsen, E.L. og Vinogradov, E. 2010. Midtveisundersøkelse blant bedriftene i ARENA Innovative opplevelser. NF-arbeidsnotat 1011/2010, Bodø: Nordlandsforskning.

12 Norut

11	Samfunnseffekter av instituttets forskning
A	<p>Sammendrag (maks 100 ord): Følgeforskning Snøhvit og Goliat.</p> <p>Følgeforskningene av Snøhvit- og Goliatutbyggingene har gitt kunnskap om omfang og fordeling av økonomiske effekter, utvikling av næringsliv i regionen, utvikling i sosiale forhold og ungdoms kunnskap og holdninger, og analyser av tiltak for best mulige utvikling på disse feltene. Samfunnseffektene av forskningen er en bedre og sterkere politikk for å tilrettelegge for best mulig lokale og regionale effekter. Det inkluderer endringer i regimene for utforming av kontrakter fra oljeselskapene, bedre kunnskap for å vurdere regionale virkninger i framtidige utbygginger, og tiltak mot barn og ungdom og deres karriere- og utdanningsplaner.</p>
B	<p>Gi en beskrivelse av forskningen som ligger til grunn for samfunnseffektene (maks 400 ord):</p> <p>Følgeforskningene av Snøhvit og Goliat har dokumentert viktige samfunnsmessige effekter av disse to store industriprosjektene i Finnmark. Dette inkluderer økonomiske virkninger av utbyggingen på bedriftsnivå, kommunenivå og regionnivå, leveransestrukturer i utbyggingsprosjekter, og den geografiske fordelingen av disse. Man har studert brede samfunnsmessige forhold som kommunale tilpasningsstrategier og regionale strategier for å kvalifisere seg til å delta i konkurranse om oppdrag innenfor sektoren. Man har videre studert sosiale forhold og ungdommers utdannings- og yrkespreferanser i lys av utbyggingene.. Til sist, men ikke minst, har fokuset på oppgradering av kompetanse innenfor forskning og på bedriftsnivå stått sentralt.</p> <p>Følgeforskning av utbyggingen av Snøhvit pågikk 2002-2008. Man fikk økonomiske data direkte fra Statoil som gjorde det mulig å følge leveranser knyttet til utbyggingen. Andre data har vært fra offentlige registre, blant annet om sysselsetting og næringsstruktur, flytting og pendling. Det har også vært gjennomført spørreundersøkelser blant ungdom på videregående skoler i Vest-Finnmark. Videre har intervjuer med aktører både i privat næringsliv og det offentlige vært viktige, samt dokumentstudier.</p> <p>Den viktigste lokale effekten er at Snøhvitutbyggingen snudde en årelang negativ samfunnsutvikling i og ved ilandføringsstedet ved Hammerfest. Området har opplevd en betydelig befolkningsvekst i aldersgruppa 20-40 år, boligbygginga og boligenes verdi har økt og de unge har fått større tro på ei framtid i nord. Det ble skapt en sterk lokal sysselsetningsvekst og en rask endring av næringsstrukturen i retning privat kunnskapsbasert tjenesteyting rettet mot olje- gassnæringsens virksomheter.</p>

	<p>Vertskommunen har bidratt til kapasitetsutviklingen gjennom en sterk satsing på kultur- og oppvekstsektoren med målsetninger om å utvikle Hammerfest som et attraktivt bosted.</p> <p>Følgeforskning av Goliatutbyggingen startet i 2009 og skal gå til 2017. Prosjektet følger de regionale fordelinger av kontrakter i utbyggingsfase og driftsfase, endringer i regionale bedrifter med kontakt med Goliatprosjektet, og hvordan Goliatprosjektet utvikles i relasjon med offentlige regionale aktører i nord. Prosjektet dokumenterer hvordan utbygging og drift påvirker logistikk til og fra regionen og internt i regionen, og gjennom surveyer analyseres hva Goliat og petroleumsnæringen betyr for ungdom ved de videregående skolene i Hammerfest, Alta og Nordkapp, og for deres utdannings- og karriereplaner.</p> <p>Nord-Norge og Finnmark er fortsatt en langt mindre moden petroleumsregion sammenliknet med regioner på Vestlandet, men det foregår oppgraderingsprosesser med utspring i bl.a. Hammerfest og Harstad som kan forsterke regionenes posisjon.</p>
C	<p>Gi en beskrivelse av samfunnseffektene og på hvilken måte forskningen har bidratt til dem (maks 400 ord):</p> <p>Selv om det er vanskelig å dokumentere at akkurat denne forskningen er årsak til spesielle effekter, har Følgeforskning av Snøhvit og Goliat-utbyggingen bidratt til viktig kunnskap for politikk-utforming i Finnmark og i Nord-Norge. Vi vil trekke fram tre områder.</p> <p>Det første området inkluderer utforming av kontraktsregimer fra Statoil og hvilke samfunnsmessige effekter disse har for regionalt næringsliv. Kunnskap fra følgeforskningen viste at en oppbrytning av kontraktene i mindre enheter muliggjorde regionale bedrifters involvering i driftsprosjektene.</p> <p>Det andre er om den regionale fordelingen av leveranser til utbyggingsprosjektet. Regionale økonomiske effekter i nord av Snøhvit-utbyggingen var i konsekvensutredning og PUD anslått til å bli 600 millioner kroner, men følgeforskningen dokumenterte at det ble 2,8 mrd kroner. Forskningsprosjektet dokumenterte altså at de samlede regionale virkningene ble langt større enn det som var anslått på forhånd og bidro derfor til et mer balansert kunnskapsgrunnlag for regionale virkninger i framtidige utbygginger.</p> <p>Det tredje er på hvilken måte ungdom i de videregående skolene har tilpasset seg endring i næringsstrukturen i Finnmark. Jevnlige ungdomsundersøkelser med over 1000 respondenter utført over 10 år har dokumentert en nokså svak interesse for å arbeide innenfor petroleumsnæringen blant unge i Finnmark, og forskningen har derfor vært et viktig innspill til oljeindustrien og myndigheter som ønsker lokal og regional arbeidskraft i utbyggings- og driftsprosjektene.</p>
D	<p>Oppgi referanser til forskningen (for eksempel vitenskapelige publikasjoner, rapporter,</p>

offentlige utredninger):

Vitenskapelige publikasjoner

1. Nilsen, T. og Braadland, M. 2014 EPC som kontraktstrategi i offshore-næringen» *MAGMA* august 2014
2. Nilsen, T., Karlstad, S. og Nylund, I. 2014. Hete markeder, kalde regioner. En studie av klimatiske og operasjonelle utfordringer i sub-arktiske områder. *Tidsskriftet Kart og Plan* 3/2014
3. Eikeland, S. Nilsen T. & Taylor, A. 2016 (forthcoming). Re-evolution of Growth Pole Settlements in Northern peripheries, in Taylor, et al 2016. *Settlements on the Edge*, Ashgate Publishing, 2016
4. Eikeland, S. & Nilsen, T. 2016 (forthcoming). Local content in emerging growth poles: Local effects of multinational corporations' use of contract strategies. *Norwegian Journal of Geography* Vol. 00, 00–00. ISSN 0029-1951.
5. Eikeland, Nilsen, Karlstad, 2010. "Framveksten av vekstpoler i nord. i Arbo, P og B Hersoug, 2010 *Oljeøkonomiens inntog i nord. Næringsutvikling, politikk og samfunn*. Gyldendal Akademisk
6. Nilsen, T. 2010. Regionale interessers møte med oljeselskaper, i Selle, P og S Eikeland (2010), "Nordområdesatsingens møte med regionale strategier", Fagbokforlaget

Rapporter Snøhvit og Goliat

7. Goliat og stedsattraktivitet. En analyse av tilflytting til Hammerfest. Norut-rapport 2015:27. Aure, M. 2015
8. Skaper Goliat-utbyggingen kompetanseutvikling? En undersøkelse av kompetanseprosjekter finansiert av Eni Norge i tilknytning til Goliat-utbyggingen. NORUT-rapport 2015:16. Ringholm, T, Bye, G. og Nilsen, T .
9. *Lokal samfunnsutvikling i kjølvannet av Goliatprosjektet. Møter mellom influenskommuner og Eni Norge under utbygging av Goliatfeltet*. Ringholm, T og Nilsen, T (2014). Norut Alta-rapport 2014:7
10. *Norsk leverandørindustri sin konkurransevne i en global offshore-næring. Leveranser til Goliat prosjektet i Barentshavet* (Nilsen, T (red), Karlstad, S og I Nilssen 2013) Norut Alta-rapport Norut Alta rapport 2013:11
11. *Ungdoms holdning til Goliat-prosjektet*, Følgforskning Goliat , Sammen med Abelsen, B og M: Aure 2012:4
12. *Finnmarkskart i endring? Samhandling mellom kommuner i Finnmark og Eni Norges Goliatprosjekt*. Norut-rapport 2011:5
13. *Regionale forventninger om ringvirkninger av utbygging og drift av Goliat-feltet*, Rapport nr. 5 2010. Goliat Følgforskning. Finanisert av Eni Norge.

	<p>14. <i>Dette er Snøhvit. Sluttrapporten fra følgeforskning av Snøhvitprosjektet 2002-2008</i>, (2009), Eikeland (red), Karlstad, Nilsen, Ness og Nilssen, Norut Alta</p> <p>Kronikker;</p> <p>15. <i>Skvis av nye leverandører? Side 3-kronikk i Nordlys, 17.juli 2013</i></p> <p>16. <i>Russisk rulett. Side 3-kronikk i Dagens Næringsliv, 5.juni 2012</i></p>
E	<p>Oppgi referanser til kilder som støtter påstanden om oppnådd samfunnseffekt (for eksempel publikasjoner, rapporter, nyhetsoppslag):</p> <p>Finnmark Fylkeskommunes petroleumsstrategi 2006-2009: Side 17: «Forskning og innsikt om samfunnsutvikling ved store utbygginger som Snøhvit gir verdifull kunnskap. Et treårig samarbeidsprosjekt om følgeforskningen av Snøhvitprosjektet varer ut 2006. Prosjektet er finansiert av Hammerfest kommune, Statoil og Finnmark fylkeskommune. Det gis ut bl.a. «Snøhvit- barometre».</p> <p>Stavanger Aftenblad 29. august 2008: «[Statsekretær Stubholt] gir kreditt til forskningen som nå er gjort på Snøhvit-følgene. – Men mer forskning er nødvendig for å sikre mest mulig positive ringvirkninger. Nå blir det viktig å få kartlagt langtidseffektene av Snøhvit, sier Liv Monica Bargem Stubholt. Departementet kommer snart med en veiledning til industrien, som konkretiserer hvordan denne kan spille på lag med de regioner det skal bygges ut i.» http://www.aftenbladet.no/energi/olje/Sju-feite-ar-i-nord-2416353.html</p> <p>ENI Norge pressemelding 2010 «Eni Norge ønsker å bidra til og videreutvikle den kunnskap og kompetanse om samfunnsmessige virkninger som er opparbeidet i regionen i forhold til petroleumsaktivitet. Norut Alta-Åltà er derfor valgt for å gjennomføre følgeforskning av Goliat-prosjektet.» «Følgeforskningen vil bistå med oppdatert informasjon om utviklingstrekk som kan anvendes av politiske myndigheter, leverandørindustri og andre regionale aktører. Til sist vil følgeforskningen bidra med å videreutvikle kunnskapsbasen i regionen knyttet til olje- og gassutviklingen i nordområdene.» http://www.eninorge.com/no/Nyheter/Nyheter/2010/Eni-Norge-vil-dokumentere-ringvirkninger/</p>

13 NTNU Samfunnsforskning

1	Samfunnseffekter av instituttets forskning	
1		
1	Prosjekt 1: Å vokse opp med funksjonshemming	
		Sammendrag (maks 100 ord):
A		Prosjektet handler om oppveksten til barn med funksjonshemming i Norge i dag, både om barna og deres familier. Fokus er på inkluderingsproblematikk i barnehage og skole, i hvilken grad familien framstår som «vanlig» og familiens erfaringer med det offentlige hjelpeapparatet. Barn født på midten av 1990-tallet er fulgt gjennom oppveksten med datainnsamling hvert tredje år. Inkludering i barnehagen ser ut til å fungere, men det stilles spørsmålsteget ved realiseringen av inkluderingsidealene etter at barnet kommer i skolealder. Familiens hovedutfordring synes ikke å være kvaliteten på tjenester, men tilgangen til dem. Prosjektet viser også at familiene på tross av betydelige meroppgaver, framstår som ganske vanlige og at for eksempel den økte skilsmisseraten er en myte.
B		Gi en beskrivelse av forskningen som ligger til grunn for samfunnseffektene (maks 400 ord): Prosjektet er longitudinalt og følger familier til funksjonshemmete barn født 1993-95 gjennom oppveksten fra de er 3-5 år inntil de er 17-19 år. Årskullene er valgt fordi de representerer barn som vokser opp etter gjennomføringen av de store integreringsreformene på 1990-tallet, og prosjektets problemstillinger fokuserer på: 1) I hvilken grad inkluderingsidealene realiseres i barns oppvekst. 2) Det er forventet at barn vokser opp med familien, og at det offentlige skal gi slik støtte at barna gis en så normal oppvekst som mulig og at foreldrene gis samme mulighet for deltakelse i arbeids- og samfunnsniv som andre. Prosjektet undersøker a) i hvor stor grad vi ser et vanlig familieliv og vanlig deltakelse på ulike samfunnsarenaer blant foreldrene, og b) hvordan foreldrene opplever arbeidsdelingen med det offentlige hjelpeapparatet. Det er samlet data fra ca 600 familier som besvarer spørreskjema og 30 familier som intervjues. Det er samlet data i 1998/99, 2003, 2006, 2009 og 2012. Prosjektet har gjort tilleggsundersøkelser om søsken, om foreldrekurs og om funksjonshemmete barn i minoritetsfamilier.
C		Gi en beskrivelse av samfunnseffektene og på hvilken måte forskningen har bidratt til dem (maks 400 ord): Samfunnseffektene er av to slag, begge rettet mot offentlig politikk på feltet: 1) Økt oppmerksomhet om tematikken, og 2) en endring av politisk fokus og utvikling av nye tiltak. 1) Prosjektets tema er av en slik art at det fra tid til annen er på den politiske dagsorden, og et prosjekt vil aldri være den eneste impulsen til at det løftes høyere. Resultatene fra tidlige faser av prosjektet var imidlertid en viktig foranledning til at Regjeringen tok opp et arbeid med å lage en Strategiplan for familier med funksjonshemmete barn, som ble iverksatt fra 2005. Det ble parallelt satt i gang en satsning i regi av Europarådet under norsk formannskap, der resultatet fra prosjektet ble presentert ved flere anledninger (Strasbourg, St. Petersburg). 2) Vridningen av oppmerksomheten handler særlig om at prosjektet viste at den største utfordringen for foreldrene verken var økt skilsmisserate, lav arbeidsdeltakelse eller dårlig kvalitet

	<p>på tjenestene, men tilgangsproblematikk – hva foreldrene måtte stå i for å få tilgang til tjenestene. Fokus ble derfor i større grad rettet mot informasjon, samordning, avslag som omgjøres etter klage, hvordan familier møtes og støttes i å få tjenester på plass og lignende. Det følges opp med flere tiltak i Strategiplanen og senere satsninger fra Helse- og sosialdirektoratet (koordinering, utvidelse individuell plan, enklere tilgang til informasjon). Barne-, ungdoms og familiedirektoratet brukte senere faser av prosjektet til å ta opp tematikken på ny i 2014, blant annet i forbindelse med markeringen av funksjonshemmetes dag 3 desember 2014.</p>
D	<p>Oppgi referanser til forskningen (for eksempel vitenskapelige publikasjoner, rapporter, offentlige utredninger):</p> <p>Bøker:</p> <p>Tøssebro og Lundebj (2002). <i>Å vokse opp med funksjonshemming</i>. Oslo, Gyldendal</p> <p>Tøssebro og Ytterhus (2006). <i>Funksjonshemmete barn i skole og familie</i>. Oslo, Gyldendal</p> <p>Tøssebro og Wendelborg (2014). <i>Oppvekst med funksjonshemming</i>. Oslo, Gyldendal</p> <p>Doktorgrader:</p> <p>Lundebj (2008). <i>Foreldre med funksjonshemmete barn</i>. NTNU</p> <p>Wendelborg (2010). <i>Å vokse opp med funksjonshemming i skole og blant jevnaldrende</i>. NTNU</p> <p>Vitenskapelige artikler:</p> <p>Sju engelskspråklige vitenskapelige artikler, hvorav fem også inngår i de to doktoravhandlingene. I tillegg er det publisert en rekke kapitler i norske bøker.</p>
E	<p>Oppgi referanser til kilder som støtter påstanden om oppnådd samfunnseffekt (for eksempel publikasjoner, rapporter, nyhetsoppslag):</p> <p>Funksjonshemmetes dag 3 desember 2014, Bufdir</p> <p>Human Rights – disability – children, Council of Europe, Strasbourg 2004</p> <p>Strategiplan for familier med barn som har nedsatt funksjonsevne, Oslo, ASD, 2005</p> <p>TaKT – Helsedirektoratet, 2006-07</p>
2	<p>Prosjekt 2: Årsaksanalyse etter gassutblåsning på Snorre A i 2004</p>
A	<p>Sammendrag (maks 100 ord):</p> <p>Gassutblåsningen på Snorre A i 2004 er en av de alvorligste hendelsene på norsk sokkel, der en i siste øyeblikk unngikk en større miljømessig og økonomisk katastrofe. Petroleumstilsynets granskning avdekket en lang rekke avvik forut for hendelsen, og påla derfor Statoil å utarbeide en årsaksanalyse som kunne forklare hvorfor denne situasjonen kunne oppstå. NTNU Samfunnsforskning – Studio Apertura hadde faglig hovedansvar for denne årsaksanalysen, som avdekket en rekke organisatoriske og ledelsesmessige svakheter i Snorre-organisasjonen. Analysen la grunnlag for omfattende investeringer og forbedringstiltak som til sammen bidro til</p>

	<p>en betydelig økning av sikkerhetsnivået på sokkelen.</p>
3	<p>B Gi en beskrivelse av forskningen som ligger til grunn for samfunnseffektene (maks 400 ord):</p> <p>Snorreanalysen var basert på to fundament: (1) omfattende organisasjonsfaglig og sikkerhetsfaglig kompetanse, og (2) lang erfaring fra organisasjonsstudier i Statoil og på sokkelen. Datainnsamlingen ble gjort i felleskap mellom forskerne og utvalgte representanter fra Statoil. Til sammen ble det gjennomført ca 150 omfattende intervjuer med alle deler av Snorreorganisasjonen, både på land og ute på plattformen. Intervjuene ble tatt opp og analysert fortløpende, slik at de analytiske modellene ble utviklet ut fra en form for grounded theory. Det ble også gjennomført en spørreundersøkelse og foretatt inngående dokumentstudier.</p>
4	<p>C Gi en beskrivelse av samfunnseffektene og på hvilken måte forskningen har bidratt til dem (maks 400 ord):</p> <p>Årsaksanalysen var Statoils svar på Petroleurstilsynets pålegg. I Statoil ble den presentert for konsernledelsen, styret og på selskapets årlige ledersamling. Helge Lund uttalte både i KL og i styremøtet at dette var det viktigste dokumentet han hadde lest etter at han tiltrådte som konsernsjef. Analysen er også presentert i en rekke andre fora, både i og utenfor Statoil.</p> <p>Som svar på de sikkerhetsmessige svakhetene som ble avdekket i årsaksanalysen ble det iverksatt en rekke forbedringstiltak, både spesifikt i forhold til Snorreorganisasjonen, men også av mer generell karakter. Til sammen utløste dette investeringer på flere hundre millioner. De viktigste var knyttet til:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Planlegging, risikogjennomganger og ledelsesinvolvering i forbindelse med bore- og brønnoperasjoner i Statoil. 2. Ledelses- og ressursituasjonen i Snorre 3. Integrering av Snorre-organisasjonen i Statoil. 4. Kompetanse på brønnkontroll og barriereforståelse i Statoil. 5. Brønnintegritet for Statoils brønner på norsk sokkel 6. Samarbeid og kommunikasjon mellom land- og sokkelorganisasjonen i Snorre 7. Etablering av "Subsurface Support Centre" i Teknologi & Prosjekter B&B. 8. Utvidet TTS på Snorre A. 9. Teknisk oppgradering av Snorre A-anleggene 10. RESU-organiseringen i Tampen og Snorre. 11. Forbedring og forenkling av Styrende dokumentasjon i Statoil 12. Ledertrening for operative ledere 13. Gjennomgang av «Den administrative hverdag» for operative ledere med sikte på forenkling og frigjøring av tid

	<p>14. Forbedring av HMS-verktøy, - systemer og – analyser i UPN</p> <p>NTNU Samfunnsforskning hadde også ansvar for en oppfølgende studie av effektene av disse tiltakene. Denne analysen konkluderte med at en kunne etterspore tydelig positive konsekvenser med hensyn til fokusering på operativ sikkerhet i alle deler av organisasjonen. Særlig fremstod tre forhold som sentrale:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Økt oppmerksomhet omkring problemstillinger i tilknytning til brønnintegritet. • Generell bevisstgjøring om behovet for å prioritere sikkerhet, og å ta den tiden og de kostnadene som er nødvendig. I tilknytning til dette fremheves at signalene fra konsernledelsen og UPN er helt tydelige på dette punktet. • Mer robuste planleggingsløp, og vekt på å følge alle bestemmelsene i styrende dokumentasjon. <p>Innsikter fra Snorreanalysen kom også til nytte ved gjennomføringen av den påfølgende fusjonen mellom Statoil og Hydros oljedivisjon.</p>
D	<p>Oppgi referanser til forskningen (for eksempel vitenskapelige publikasjoner, rapporter, offentlige utredninger):</p> <p>Schiefloe, Per Morten m.fl. (2005) <i>Årsaksanalyse etter Snorre A hendelsen 28.11.04</i>. Stavanger: Statoil</p> <p>Schiefloe, Per Morten m.fl. (2007) <i>Effektmåling. Tiltak etter gassutblåsningen på Snorre A</i>. Stavanger: Statoil</p> <p>Schiefloe, Per Morten og Kristin M. Vikland (2007) "Når barrierene svikter. Gassutblåsningen på Snorre A, 28.11.04". <i>Søkelys på arbeidslivet</i> 2/07 (207-219)</p>
E	<p>Oppgi referanser til kilder som støtter påstanden om oppnådd samfunnseffekt (for eksempel publikasjoner, rapporter, nyhetsoppslag):</p> <p>Terje Overvik, konserndirektør i Statoil UPN (undersøkelse og produksjon norsk sokkel):</p> <p>«Hendelsen på Snorre A var en alvorlig vekker for oss alle. Vårt arbeid med helse, miljø og sikkerhet er daglig og det har ingen ende. Systematisk arbeid har gitt gode resultater. Vi er blitt veldig mye bedre. Høy HMS-kvalitet er og skal være vårt varemerke.</p> <p>Professor Per Morten Schiefloe ved Studio Apertura, en enhet ved NTNU Samfunnsforskning, har gjort et stort og viktig arbeid i forbindelse med både kartleggingen av årsaksforhold etter Snorre A og med forslag til forbedrende tiltak. Det er interessant å registrere at en av hans hovedobservasjoner er denne: På spørsmål om en samlet vurdering svarer så å si alle at risikovurderingene gjennomføres på en bedre måte, og bekrefter at sikkerheten ivaretas bedre nå enn tidligere.</p>

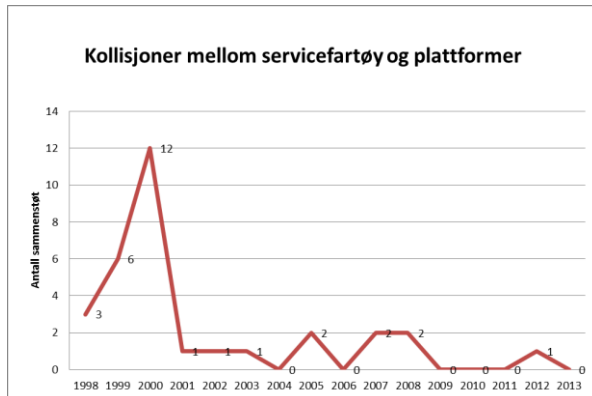
	<p>Så godt som samtlige informanter i undersøkelsen beskriver utviklingen av sikkerheten i Statoil som positiv etter gassutblåsningen. Selskapet har fått en mer eksplisitt fokusering på sikkerhet, og dette gjelder for hele organisasjonen.</p> <p>Granskningene etter gassutblåsningen pekte på at Snorre ikke ble raskt nok integrert i Statoils sikkerhetskultur, og på manglende HMS fokus fra ledelsen i denne perioden. Basert på lærdommen fra hendelsen på Snorre A-plattformen, har Statoil og Hydro besluttet at våre installasjoner og landanlegg ikke skal berøres i planleggingen av integrasjonen av selskapene. Det skal sikre den nødvendige fokus på HMS fra både ledelse og ansatte på installasjonene i løpet av integrasjonsperioden.»</p> <p><i>Aktuelt, internt magasin for Statoil UPN nr4/2007</i></p>
	<p>Prosjekt 3: Asylsøkeres livssituasjon og levekår</p>
<p>A</p>	<p>Sammendrag (maks 100 ord):</p> <p>Vårt forskningsmiljø har siden tidlig på 1990-tallet gjennomført forskning på asylsøkeres situasjon i Norge og asylmottakene som levesteder. Tema som har vært i fokus:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Organisering og rammebetingelser - Norskopplæring, arbeidsmuligheter og hverdagsliv - Psykisk helse - Levekår blant asylbarn - Asylsøkere med funksjonshemmede barn
<p>B</p>	<p>Gi en beskrivelse av forskningen som ligger til grunn for samfunnseffektene (maks 400 ord):</p> <p>I perioden 1990-2015 er det gjennomført 9 forskningsprosjekter om asylsøkeres situasjon (jfr over). Prosjektene er finansiert av Norges forskningsråd, Extrastiftelsen, Utlendingsdirektoratet, Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet (BLD), Justisdepartementet (JD), Barne-, ungdoms- (Bufd og Redd Barna). I 2012 ble resultatene fra de mange av prosjektene samlet i antologien «Asylsøker – velferdsstatens venterom» (Valenta og Berg), utgitt på Universitetsforlaget. Etter dette har vi avsluttet et 3-årigt prosjekt for BLD/JD, med rapporten «Levekår for barn i asylsøkerfasen» (Berg og Tronstad 2015).</p>

C	<p>Gi en beskrivelse av samfunnseffektene og på hvilken måte forskningen har bidratt til dem (maks 400 ord):</p> <p>I perioden 1990-2015 er det årlig gjennomført et stort antall formidlingsoppdrag – rettet mot allmennhet, forskersamfunn og beslutningstakere – både nasjonalt og internasjonalt. Vi har deltatt i offentlige utvalg (Berit Berg – i utvalget som resulterte i NOU 2011:10), vi har deltatt i radio- og Tv-programmer, diverse avisoppslag mm.</p>	
D	<p>Oppgi referanser til forskningen (for eksempel vitenskapelige publikasjoner, rapporter, offentlige utredninger):</p> <p>Berg, B. (1990). <i>Asylmottak – et sted å være eller et sted å lære?</i> SINTEF IFIM, Trondheim.</p> <p>Berg, B. (2011). «Lost in translation?» Om kulturell brobygging og bruk av tolk som kommunikasjons hjelpemiddel». I: Berg, B. & T.A. Ask (red): <i>Minoritetsperspektiver i sosialt arbeid</i>. Universitetsforlaget, Oslo.</p> <p>Berg, B. (2006). «Jeg glemmer å være trist». <i>Gruppebehandling og veiledning av barn og foreldre i asylmottak</i>. Trondheim: SINTEF</p> <p>Berg, B., Sveaass, N. et al. (2005). "Det hainnle om å leve...". Tiltak for å bedre psykisk helse for beboere i asylmottak. SINTEF IFIM, Trondheim.</p> <p>Berg, B. og Tronstad, K.R. (red.) <i>Levekår for barn i asylsøkerfasen</i>. Trondheim: NTNU Samfunnsforskning.</p> <p>Kittelsaa, A. M. og Berg, B. (2012). <i>Dobbelt sårbar – Funksjonshemmete barn og unge i asylmottak</i>. NTNU Samfunnsforskning, Trondheim.</p> <p>Lauritsen, K. og Berg, B. (1999). <i>Mellom håp og lengsel. Levekår i asylmottak</i>. SINTEF IFIM, Trondheim.</p> <p>Valenta, M. (2009). <i>Asylsøkerbarns rett til skole. Kartlegging av skoletilbudet til asylsøkerbarn</i>. NTNU Samfunnsforskning. Trondheim.</p> <p>Valenta, M. og Berg, B. (red.) <i>Asylsøker – i velferdsstatens venterom</i>. Oslo: Univeristetsforlaget.</p> <p>Valenta, M. og Berg, B. (2010). "User involvement and empowerment among asylum seekers in Norwegian reception centres". <i>European Journal of Social Work</i>, 13(4): 483-501.</p> <p>Valenta, M. og Berg, B. (2012). <i>Asylsøker – i velferdsstatens venterom</i>. Universitetsforlaget, Oslo.</p>	
E	<p>Oppgi referanser til kilder som støtter påstanden om oppnådd samfunnseffekt (for eksempel publikasjoner, rapporter, nyhetsoppslag):</p>	

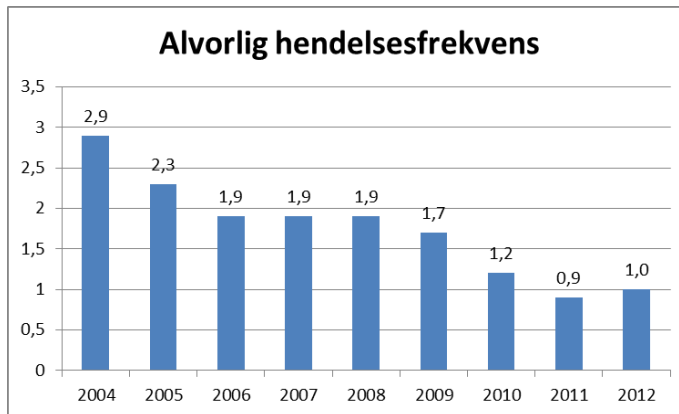
	Jfr.pkt D.	
	Prosjekt 4: Marine operasjoner i Statoil	
	Sammendrag (maks 100 ord):	
A	<p>Statoil opplevde i årene 1997 – 2000 en foruroligende utvikling i kollisjoner mellom supplyfartøyer og plattformer. Disse medførte store kostnader og en betydelig ulykkesrisiko. I samme periode var det også flere dødsulykker og alvorlige personskader på fartøyene. Tilliten mellom selskapet og rederier og sjøfolk var også dårlig. I samarbeid med NTNU Samfunnsforskning – Studio Apertura lanserte Statoil derfor aksjonsforskningsprogrammet «Bedre fartøysikkerhet». Dette samarbeidet varte frem til 2012. Basert på datainnsamling og analyser ble det iverksatt et mangfold av forbedringstiltak, som i løpet av denne perioden bidro til at ulykkesfrekvensen ble kraftig redusert.</p>	
B	<p>Gi en beskrivelse av forskningen som ligger til grunn for samfunnseffektene (maks 400 ord):</p> <p>En vesentlig del av forskningsarbeidet gikk ut på å kartlegge arbeidsforhold, relasjoner og grensesnitt i logistikkjeden: landorganisasjon, forsyningsbaser, fartøyer, plattformer. Dette ble gjort gjennom en sikkerhets- og arbeidsmiljøundersøkelser blant mannskapene, og ved observasjoner, intervjuer og diverse feltarbeidsaktiviteter. Programmet ga også grunnlag for doktorgradsstudier, både gjennom finansiering og tilgang til data.</p> <p>Det ble også gjennomført mer spesifikke undersøkelser og utredninger rettet mot bestemte personellkategorier og problemområder. Eksempler er:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Utarbeiding av informasjons- og veiledningsmateriell for risikoutsatte operasjoner • Studier for å redusere risikoeksponering på dekk («mannskapsfrie dekk») • Utvikling av bedre og sikrere ankerhåndtering • Kartlegging av sikkerhetsopplæringen i maritime skoler • Prinsipper for bedre bruk av prosedyreverk • Kapteinsrollen og rammebetingelser for å være sikkerhetsleder • Ivaretagelse av nye om bord • Sikkerhetsutfordringer for båter på korttidskontrakt <p>Resultater fra de ulike undersøkelsene ble fremlagt og drøftet i regelmessige samlinger, som årlige kapteinforum og verneombudsmøter. På grunnlag av disse drøftingene og i samarbeid mellom forskere, rederier, sjøfolk og Statoil ble det så iverksatt en rekke forbedringstiltak av ulik karakter.</p>	

	<p>C Gi en beskrivelse av samfunnseffektene og på hvilken måte forskningen har bidratt til dem (maks 400 ord):</p> <p>For å øke sikkerheten i fartøyvirksomheten ble det på grunnlag av de ulike undersøkelsene gjennomført forbedringstiltak på mange ulike områder. Noen av de viktigste er gjengitt punktvis, gruppert under hovedoverskrifter:</p> <p><u>Tiltak for bedre samhandling</u></p> <p>Sikkerhetsutvalg logistikk</p> <p>Kapteinform – årlige arbeidskonferanser</p> <p>Verneombudskonferanse</p> <p>Maskinsjefforum</p> <p>Logistikkportal</p> <p><u>Regelverks- og praksisendringer</u></p> <p>Innført felles grense for bølgehøyde og vind for losse- og lasteoperasjoner, for å unngå at skip og skipsførere ble satt under press under vanskelige værforhold.</p> <p>Statoil Marine: «single point of contact»</p> <p><u>Teknologiske forbedringer</u></p> <p>Ulike teknologiske forbedringstiltak, f.eks. signalfargede bulkslanger, bedre lys på dekk, forbedringer av vinsjer og lengre stropper på tunge løft.</p> <p>Strengere krav til støydemping av lugarer på alle nye fartøyer, for å sikre at mannskap får tilstrekkelig søvn («comfort class»).</p> <p><u>Bemanning</u></p> <p>Innført ekstra navigatør, slik at det alltid er to på broen under krevende operasjoner (ved plattform).</p> <p>Generell utvikling</p> <p>Sikkerhets- og arbeidsmiljøundersøkelsene som ble gjennomført annethvert år viste at mannskapene fikk større tillit til at Statoil prioriterer sikkerhet foran økonomiske hensyn, og at man i stadig mindre grad opplevde at effektivitetskrav gikk på bekostning av sikkerheten.</p> <p>Figurene nedenfor viser utviklingen på kritiske sikkerhetsområder i perioden før og under</p>
--	---

prosjektperioden:

Utvikling i antall sammenstøt

Antall alvorlige personhendelser per million arbeidstimer

D Oppgi referanser til forskningen (for eksempel vitenskapelige publikasjoner, rapporter, offentlige utredninger):

Kongsvik, Trond & Lisbeth Hansson (2006) *Sikkerhetstiltak som lønnsom investering – Et eksempel fra Statoils fartøyvirksomhet*. *Magma* 4/2006

Solem, A. & Kongsvik, T. (2015). «Utvikling av sikkerhetskultur i praksis». I: Antonsen, S. & Kongsvik, T. (red.). *Sikkerhet i norske farvann*. Oslo: Gyldendal Akademisk

E Oppgi referanser til kilder som støtter påstanden om oppnådd samfunns effekt (for eksempel

	<p>publikasjoner, rapporter, nyhetsoppslag):</p> <p>Initiativtaker i Statoil, Gunnar Todnem, oppsummerer resultatene for selskapet på følgende måte:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Vi har fått kunnskap og ferdigheter som dramatisk reduserer risikoen for kollisjoner mellom fartøy og rigg. • Uønskede hendelser er redusert med 80 prosent. • Vi har oppnådd årlige besparelser i størrelsesorden NOK 100 millioner. • Tillit og relasjoner mellom StatoilHydro og rederiene/sjøfolkene er styrket <p>Todnem, Gunnar (2009) «Hvordan kan forskning bidra i endringsprosesser?» I. Hepsø, Irene Lorentzen & Trond Kongsvik (red.) Forskning som endringsverktøy i organisasjoner. Forståelse og utvikling av praksis. Trondheim: Tapir akademisk forlag (s227)</p>

14 NUPI

E1	HANDELSPOLITIKK
A	<p>Sammendrag (maks 100 ord):</p> <p>NUPI har i flere tiår spilt en viktig rolle som kunnskapsprodusent overfor norsk handelspolitikk. Her omtales to studier om handelspolitikken overfor utviklingsland. De minst utviklede land (MUL) har siden 2002 hatt fri adgang til det norske markedet for alle varer inkludert landbruk. Forskningen viser at disse landene i liten grad klarer å nyttiggjøre seg disse preferanseordningene, og friere handel for de ”nest fattigste” landene er nødvendig for at handel skal bidra til utvikling. Vi dokumenterer hvordan NUPIs forslag har endret forståelse og praksis nasjonalt og blitt fulgt opp av norske myndigheter. Dette har ført til økt handel og bedring for fattige land.</p>
B	<p>Gi en beskrivelse av forskningen som ligger til grunn for samfunnseffektene (maks 400 ord):</p> <p>NUPI har siden 1990-tallet vært et viktig miljø for forskning og utredning om handelspolitikk i Norge, for eksempel om WTO og andre handelsavtaler. Forskningen har vært preget av større og mer langsiktige prosjekter, med Norges forskningsråd som den viktigste finansieringskilden. I tillegg har NUPI jevnlig utført oppdragsprosjekter for ulike brukere. Forskningen har hatt god samfunnsrelevans, men utredningene har vært enda mer direkte relatert til politikktutforming. Forskningen har gjort NUPI i stand til å utføre god utredning, med basis i doktorgrader på feltet, forskningserfaring og metodekunnskap. Oppdragsprosjektene har inneholdt viktige funn og problemstillinger som er fulgt opp i videre forskning. For eksempel fant studien fra 2012 at Norges import fra utviklingsland i gjennomsnitt nesten dobles i verdi på veien fra eksportlandet til Norge (Melchior, Perry & Rich 2012). Årsakene til dette undersøkes nærmere i nye forskningsprosjekter (Melchior 2013).</p> <p>NUPIs utredninger om handelspolitikk har vært forsknings- og faktabaserte, og NUPI har dermed vært i stand til å bevare integritet og uavhengighet selv når analysene har berørt politisk kontroversielle temaer. Et eksempel er boken Melchior & Sverdrup (red.): Interessekonflikter i norsk handelspolitikk, Universitetsforlaget 2015. Boken reiser kontroversielle problemstillinger og debatt men er forsknings- og faktabasert.</p> <p>Som et annet eksempel trekker vi her fram NUPI-analyser av handelspreferanser for vareimporten fra utviklingsland, der aktiviteten ligger litt tilbake i tid slik at samfunnseffektene eksplisitt kan dokumenteres. NUPI utførte på dette området to ulike oppdrag i 2004-5 og 2011-12. Begge prosjektene var utlyst i åpen konkurranse med Utenriksdepartementet som oppdragsgiver. WTO-avtalen (World Trade Organization) gir anledning til positiv</p>

	<p>særbehandling av fattige land, særlig gjennom det såkalte GSP-systemet (Generalized System of Preferences) der tollene reduseres for utviklingsland. Norge innførte GSP i 1971, og fra 2002 fikk de minst utviklede land (MUL) null toll for alle varer inkludert landbruk. De to utredningene analyserer virkningene av preferanser og kommer med forslag til reformer:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Utredningen om GSP i 2004-5 konkluderte at nulltollordningene for MUL i liten grad hadde ført til økt handel, fordi de aller fattigste landene har for mange begrensninger på tilbudssiden. Studien viser at de ”nest fattigste” landene derimot har langt større handelspotensial, og foreslår en utvidelse av nulltollordningen til å gjelde alle lavinntektsland; samt forbedringer i GSP-ordningen for andre utviklingsland. – NUPI-studien i 2011-12 analyserte virkningene av reformer i Norges GSP-ordning fra 2008 og viste at inkluderingen av 13 lavinntektsland i nulltollordningen ga økt handel. Likevel argumenterte studien for at GSP-ordningen burde forbedres også for lavere mellominntektsland, som har langt høyere eksportkapasitet.
<p>C</p>	<p>Gi en beskrivelse av samfunnseffektene og på hvilken måte forskningen har bidratt til dem (maks 400 ord):</p> <p>Utredningene fra 2004-5 og 2011-12 ledet begge ut i en rekke konkrete forslag til reformer. F.eks. ble rapporten fra 2004-5 fulgt opp gjennom en interdepartemental utredning og dernest forslag som ble vedtatt av Stortinget. En rekke av NUPIs forslag ble tatt til følge, dels i den politiske behandling og dels administrativt. Referanser til stortings- og andre dokumenter er oppgitt i punkt E.</p> <p>Utredningen i 2011-12 ble tatt politisk til følge (se punkt E) ved at det ble innført bedringer i GSP-systemet for lavere mellominntektsland. Reformene i den norske GSP-ordningen var imidlertid svakere enn foreslått av NUPI, antakelig fordi landbruksbeskyttelsen kunne bli mer berørt. Det er imidlertid fortsatt debatt om dette og Stortinget har i desember 2015 gitt signaler om bedringer i GSP-ordningen.</p> <p>Reformene i GSP har gjort Norge til et foregangsland internasjonalt ved å utvide ”nulltollordningen” til andre enn MUL-landene. Med forskning og utredning som viser at handel avhenger av tilbudskapasitet og infrastruktur, ikke bare tollfrihet, har NUPI bidratt til å sette dette spørsmålet på dagsorden. De fattigste landene stiller her bakerst i køen, mens de ”neste fattigste” landene oppfyller kravene og kan nyttiggjøre seg handelspreferanser mye bedre. Handelspreferanser for de nest fattigste er derfor mer kontroversielt fordi det reiser motstand fra lobbyer som ønsker beskyttelse, i Norge særlig landbruket.</p> <p>NUPI har på dette området dermed bidratt til endret forståelse og praksis nasjonalt, ved å påvirke kunnskapsgrunnlag, diskurs og politiske vedtak. Internasjonalt har Norge vært et foregangsland ved å innføre nulltoll for de ”nest fattigste”. Hva så med de økonomiske og materielle effektene? For GSP-reformen i 2008 er det en dokumentert effekt i form av økt handel med flere lavinntektsland. Evalueringen av dette var ett av temaene i GSP-utredningen i 2011-12, og disse handelseffektene er omtalt i studien (Melchior, Perry og Rich 2012). Det fins</p>

	<p>også andre kilder (for eksempel Perry 2012 i referanseliste nedenfor) som tyder på at denne handelsveksten også har bidratt til utvikling og fattigdomsreduksjon i de land som er berørt. Det er derfor grunn til å si at NUPIs forskning og utredning har bidratt til utvikling og fattigdomsreduksjon internasjonalt.</p>
D	<p>Oppgi referanser til forskningen (for eksempel vitenskapelige publikasjoner, rapporter, offentlige utredninger):</p> <p>Melchior, A., K. Rich og B. Perry, 2012, Norsk handel med det fattigste: Mellom profitt og utviklingspolitikk, NUPI-rapport, 142s., www.nupi.no</p> <p>Perry, B., 2012, The structure and dynamics of cut flower export markets from Kenya and Ethiopia - with particular reference to trade with Norway, NUPI Paper No. 797.</p> <p>Melchior, A., 2005, Norges tollpreferanser for import fra u-land, NUPI-notat 680a, med Engelsk versjon som NUPI Paper 680b. (For prosjektet i 2005 finnes også fem bakgrunnsnotater som analyserer ulike aspekter, se NUPI papers 681-685).</p> <p>Prosjektene har også ført til vitenskapelige publikasjoner, for eksempel</p> <ul style="list-style-type: none"> – Melchior, A., 2006, The Most and the Least Favoured Nations: Norway's Trade Policy in Perspective, <i>The World Economy</i> 29(10): 1329-46, October 2006. – Melchior, A., 2013, International Trade, Trade Costs and Middlemen: A New Look at Mirror data, in <i>Journal of Social and Economic Development</i> Vol. 15 (Special Issue), pp. 50-67. <p>Andre forskningsprosjekter som bygger på utredningene:</p> <p>NFR-prosjekt 233836 Traders in the food value chain bygger delvis på resultater fra prosjektet om GSP-reform i 2011-2012, som reiste interessante problemstillinger for ny forskning.</p>
E	<p>Oppgi referanser til kilder som støtter påstanden om oppnådd samfunnseffekt (for eksempel publikasjoner, rapporter, nyhetsoppslag):</p> <ul style="list-style-type: none"> – GSP-utredning 2005: Som oppfølging av NUPIs studie ble det nedsatt en interdepartemental arbeidsgruppe for å vurdere handelspolitiske reformer. Dette er dokumentert i: Utenriksdepartementet, 2007, Utviklingslandenes markedsadgang til Norge. En gjennomgang av den norske GSP-ordningen med forslag til forbedringer. Rapport fra Utenriksdepartementet, 58s, samt vedlegg med høringsnotater (113s.). Basert på dette ble forslag til endringer i GSP-systemet foreslått av regjeringen i St.prp. nr. 1 (2007-2008), Skatte-, avgifts- og tollvedtak, s. 94-95. Reformen førte til økt import fra utviklingsland. De samfunnsmessige effektene av GSP-reformen i 2008 er vurdert og omtalt i NUPIs studie av GSP-systemet i 2011-12. – GSP-studien fra NUPI i 2012 foreslo ytterligere reformer i Norges GSP-system. Noen av forslagene ble tatt til følge i Prop. 1 LS (2012–2013), Skatter, avgifter og toll 2013, avsnitt 12.4. Reformen var imidlertid mindre omfattende enn foreslått av NUPI. I

	<p>behandlingen av Meld. St. nr. 29 (2014-15) om Globalisering og handel har imidlertid Stortingets utenriks- og forsvarskomite foreslått ytterligere utvidelse av Norges GSP-ordning (Innst. 101S (2015-2016)). I hvilken grad disse vil følge NUPIs forslag fra 2011 er for tidlig å si. NUPI har bl.a. holdt foredrag om studien for ulike politiske partier (KrF, FrP). De samfunnsmessige effekter av videre reformer er det for tidlig å si noe om.</p> <p>– De handelpolitiske reformene nevnt ovenfor har betydd at Norge har vært et foregangsland på feltet, med nye tilnæringer som dels bygger på NUPIs innspill og som har grunnlag i både utredning og langsiktig forskning.</p>

11	Samfunnseffekter av instituttets forskning
E2	RUSSLAND OG ENERGI
A	<p>Sammendrag (maks 100 ord):</p> <p>Å ha en god forståelse av de politiske og økonomiske rammevilkårene for russisk petroleumssektor er av avgjørende betydning for Norge som olje- og gassnasjon, og for norske selskap, som Statoil. Det er essensielt å inneha egen, norsk forskningsbasert ekspertise på russisk energipolitikk som kan forsyne norske aktører med analyse fra et norsk ståsted. NUPI møter dette samfunnsansvaret gjennom en bevisst, langsiktig satsning på å utvikle en bred og unik forskningskompetanse i skjæringsfeltet mellom russisk regimeutvikling og energipolitikk. Forskningen gir innsikter som overføres til norske myndigheter og energiaktører og bidrar til redusert risiko i deres virksomhet og relasjoner til Russland.</p>
B	<p>Gi en beskrivelse av forskningen som ligger til grunn for samfunnseffektene (maks 400 ord):</p> <p>NUPI har siden 1995 hatt en egen seksjon for Russlandsforskning. For det første har vi arbeidet med russisk regimeutvikling og politikktutforming. Vi har studert konsekvensene av at det russiske regimet under Vladimir Putin har slått inn på en kurs i retning av stadig sterkere sentralisering av politikk og samfunn, og hvordan de stadig mer lukkede og personbaserte/av-institusjonaliserte beslutningsprosessene påvirker utforming og gjennomføring av Moskvas politikk.</p> <p>Parallelt har NUPIs Russlandsportefølje de siste drøye ti årene blitt komplettert med forskning på russisk energisektor. Denne forskningen har dels vært offentlig finansiert (av Forskningsrådet og Olje- og energidepartementet), dels næringslivsfinansiert (av Statoil og Hydro). De viktigste prosjektene innenfor denne delen av vår portefølje har vært de Forskningsrådsfinansierte RussCasp- (PETROSAM) og RussChange- (PETROSAM II)</p>

	<p>konsortiene (begge delfinansiert av Statoil og OED). Men vi har også fått finansiert forskning på russisk petroleumssektor og endringer i rammevilkårene for og/eller i de politiske og økonomiske ringvirkninger knyttet til denne sektoren gjennom internasjonale finansieringsmekanismer (for eksempel gjennom EØS-midler og partnerskap med internasjonale forskningsinstitusjoner samt midler fra EUs 7. rammeprogram).</p> <p>Vår forskning har vist at de tette båndene mellom myndigheter og de viktigste aktørene i russisk energisektor preger både politikktutforming og implementering. Dette har konkrete konsekvenser for kortsiktige prioriteringer og mer langsiktige strategier i russisk energipolitikk. Vi har påvist at dette har direkte og indirekte følger for industrien, og likeledes ringvirkninger for russisk økonomi og samfunnsutvikling mer generelt. Vi har også belyst sammenhengen mellom russisk utenrikspolitikk og nedstrømsaspekter ved russisk petroleumsvirksomhet, for eksempel gasseskport og transittspørsmål. Vi har også forsket på EUs og europeiske lands politiske og regulative responser på russisk energipolitikk, et felt som har stor direkte betydning også for norsk energipolitikk markedsadgang.</p> <p>I sum innebærer denne systematiske satsningen at NUPI over tid har bygget opp en bred og unik forskningskompetanse i skjæringsfeltet mellom russisk regimeutvikling og energipolitikk/utvikling i petroleumssektoren. I motsetning til mange internasjonale fagmiljøer, tilbyr vi kompetanse som er tilpasset norske beslutningstakeres behov. På denne måten bidrar vi til å gi norske aktører et bedre grunnlag for risikovurdering og for å fatte viktige operasjonelle, taktiske og strategiske beslutninger både på det korporative og det nasjonale plan.</p>
<p>C</p>	<p>Gi en beskrivelse av samfunnseffektene og på hvilken måte forskningen har bidratt til dem (maks 400 ord):</p> <p>Fra første øyeblikk har vi som bakteppe for NUPIs Russlandsforskning vektlagt samfunnsmessig relevans: vår Russlandskompetanse skal være relevant og nyttig for norske beslutningstakere i deres kontakt med russisk motparter, for norske aktører som konkurrerer med russiske selskaper i internasjonale markeder og for den norske befolkningens forståelse av vår store nabo i øst.</p> <p>På et overordnet nivå har vår forskning bidratt til å øke forståelse og kunnskap om sammenhengen mellom russisk samfunnsutvikling og energipolitikk. Kunnskap har bidratt til å redusere risiko og usikkerhet på områder som er av stor betydning for Norge, og for norske kommersielle aktører. For de kommersielle aktørene har slik kunnskap vært verdifull både med hensyn til beslutninger om utvikling og investeringer på norsk sokkel, i samarbeidsprosjekter med russiske aktører, med tanke på direkte engasjement i Russland, og i forhold til markedsadgang på det europeiske markedet.</p> <p>Koblingen mellom forskning og brukere finner sted på mange måter. For vår</p>

	<p>Russlandsforskning har vi etablert en referansegruppe med representanter fra sentrale myndigheter. Vi arrangerer også en årlig internasjonal Russlandskonferanse der vår og andres forskning presenteres til et bredt publikum fra academia, offentlig forvaltning, media og næringsliv. Vi har også etablert et Statoil-NUPI Political Risk and Security Forum der forskere, foretak og myndigheter møtes. Forumet, som gjennomføres i form av nettverksmøter og arbeidsseminarer, er ment å bistå med analyser og styrke Statoils kunnskapsbase innen politisk risiko og sikkerhetstrusler. Vi inviteres jevnlig til individuelle konsultasjoner/møter med representanter for Statoil og til å bidra med faglige innlegg på interne arrangementer og i strategiprosesser.</p> <p>NUPIs forskningskompetanse og forskningsarbeider på russisk petroleumssektor og de politiske rammebetingelsene oppfattes som relevant for viktige næringslivsaktører som Statoil, og inngår i beslutningsgrunnlaget for strategiske beslutninger om aktivitet og investeringer – med de samfunnsmessige ringvirkningene dette har for Norge i stort.</p>
D	<p>Oppgi referanser til forskningen (for eksempel vitenskapelige publikasjoner, rapporter, offentlige utredninger):</p> <p>Utvalg av nyere forskningspublikasjoner relatert til utviklingen i russisk petroleumssektor:</p> <p>Fjaertoft, Daniel og Indra Øverland (2015) “Financial Sanctions Impact Russian Oil, Equipment Export Ban’s Effects Limited”, <i>Oil and Gas Journal</i> 113 (8): 66–72.</p> <p>Godzimirski, Jakub M. (2015) “Russia–EU energy relations: from complementarity to distrust?” i Jakub M. Godzimirski (red.) <i>EU Leadership in Energy and Environmental Governance? Global and Local Challenges and Responses</i>. Basingstoke: Palgrave Macmillan.</p> <p>Øverland, Indra (2015) “Joining Rosneft in the Sea of Okhotsk: Statoil’s Pivot to Asia?” i Jing Huang og Alexander Korolev (red.) <i>International Cooperation in the Development of Russia’s Far East and Siberia</i>. Basingstoke: Palgrave MacMillan.</p> <p>Øverland, Indra og Andrey Krivorotov (2015) “Norwegian–Russian Political Relations and Barents Oil and Gas Developments” i Anatoli Bourmistrov, Frode Mellempvik, Alexei Bambulyak, Ove Gudmestad, Indra Øverland og Anatoly Zolotukhin (red.) <i>International Arctic Petroleum Cooperation: Barents Sea Scenarios</i>. Abingdon: Routledge.</p> <p>Godzimirski, Jakub M. (2014) “Energy in the neighborhood: Russian and EU perspectives and policies”, <i>The Polish Quarterly of International Affairs</i> 23 (4): 31–52.</p> <p>Godzimirski, Jakub M. (red.) (2013) <i>Russian Energy in a Changing World: What is the Outlook for the Hydrocarbons Superpower</i>. Farnham: Ashgate.</p>

	<p>Lunden, Lars Petter, Daniel Fjaertoft, Indra Øverland og Alesia Prachakova (2013) “Gazprom vs. other Gas Producers: Friends or Foes?”, <i>Energy Policy</i> 61: 663–670.</p>
<p>E</p>	<p>Oppgi referanser til kilder som støtter påstanden om oppnådd samfunnsseffekt (for eksempel publikasjoner, rapporter, nyhetsoppslag):</p> <p>Intervju med Indra Øverland, ”Syria-strid åpner for gass fra Iran”, Dagens Næringsliv, 1. desember 2015</p> <p>Intervju med Indra Øverland, ”Milliardkollaps for Gazprom”, Dagens Næringsliv, 10. august 2015.</p> <p>Intervju med Indra Øverland, ”Derfor er det krise i Russland”, E24 http://e24.no/makro-og-politikk/derfor-er-det-krise-i-russland/23505470</p> <p>Intervju med Indra Øverland av Øystein Byberg, ”Gazprom-verdien har stupt over 2.500 mrd.”, Hegnar online, 10. august 2015, http://www.hegnar.no/bors/artikkel557953.ece</p> <p>Intervju med Jakub M. Godzimirski ”Ber topper droppe Russland-konferanse”, Dagens Næringsliv, 24. April 2014 http://www.dn.no/nyheter/politikkSamfunn/2014/04/29/Finans/ber-topper-droppe-russlandkonferanse</p> <p>Intervju med Jakub M. Godzimirski ”Statoil-sjefen dropper møte med Putin” Dagens Næringsliv, 15. mai 2014 http://www.dn.no/nyheter/2014/05/15/statoilsjefen-dropper-mte-med-putin</p> <p>Intervju med Jakub M. Godzimirski ”Det er ingen planer om å møte Putin,” Dagens Næringsliv, 16. mai 2014 http://www.dn.no/nyheter/politikkSamfunn/2014/05/16/Telenor/-det-er-ingen-planer-om--mte-putin</p>

11	Samfunnseffekter av instituttets forskning
E3	NORSK UTENRIKSPOLITIKK
A	<p>Sammendrag (maks 100 ord):</p> <p>NUPI har utført en rekke forskningsarbeider om norsk utenrikspolitikk. Disse har bidratt til å forandre synet på Norges plass i verden, både i embetsverket, blant norske utenrikspolitikere, og blant deltakerne i det norske utenrikspolitiske ordskiftet. Dette arbeidet har også bidratt til innovasjon og nye aktiviteter i utenrikspolitikken. Vi har valgt å illustrere denne delen av forskningen ved å trekke frem et eksempel fra vår forskning på strukturelle rammer for norsk utenrikspolitikk, som påvirket blant annet innholdet og retningen i en betydningsfull Stortingsmelding nr. 15 (2008-2009) om hovedlinjene i norske utenrikspolitikk «Interesser, ansvar og muligheter – hovedlinjer i norsk utenrikspolitikk».</p>
B	<p>Gi en beskrivelse av forskningen som ligger til grunn for samfunnseffektene (maks 400 ord):</p> <p>Forskningen på de strukturelle rammebetingelser for norske interesser var knyttet til NUPIs Hegemoniprogram, forskning på Utenriksdepartementets historie, og et langvarig fokus på norsk utenrikspolitikk. En sentral innsikt fra forskningen var at i) norske sikkerhetspolitiske interesser er grunnleggende knyttet til beskyttelsen av globale fellesgoder, særlig internasjonale rettsregler, ii) det er lite fruktbart å se på «verdier» og interesser som motsetninger, og iii) at interesser må forstås i lys av de tilgjengelige handlingsalternativer. Forskningen bygde opp et bredt fagmiljø bestående av blant annet Iver B. Neumann, Espen Barth Eide, Ole Jacob Sending, Henrik Thune og Halvard Leira, som alle sammen på ulike måter har bidratt direkte (Eide ble senere statssekretær i Forsvarsdepartementet, Utenriksdepartementet og også utenriksminister), eller mer indirekte til å påvirke utenrikspolitisk debatt og retning.</p>
C	<p>Gi en beskrivelse av samfunnseffektene og på hvilken måte forskningen har bidratt til dem (maks 400 ord):</p> <p>En direkte effekt var at en av deltakerne (Barth Eide) senere ble helt sentrale beslutningstakere og at de da brukte innsiktene fra egen og NUPIs forskning for å bygge opp under sin forståelse av utenrikspolitiske utfordringer, og understøtte sin politikk.</p> <p>En annen direkte effekt var at to av NUPI-forskere– Henrik Thune og Ole Jacob Sending – ble i en periode engasjert som ansatte i UD for å arbeide med et stort prosjekt</p>

	<p>om norske interesser i utenrikspolitikken, under tittelen «Refleks». Andre NUPI-forskere bidro med bakgrunnsnotater inn i den samme prosessen.</p> <p>Basert på forskningen om de strukturelle rammer for norsk utenrikspolitikk bidro disse til å endre forståelsen av norske utenrikspolitiske interesser. «Norske interesser» ble i mindre grad ansett som å stå i motsetning til «verdier», og «interesser» ble presentert som et verktøy for prioritering i utenrikspolitikken og i Utenriksdepartementets ressursallokering. Resultatene ble dels presentert i bokform «Norske Interesser» (Lunde, Thune m fl. 2008), og preget også Stortingsmelding nr 15 (2008-2009), hvor særlig Thune var en sentral medforfatter. Denne meldingen, samt NUPIs deltakelse i offentlige debatt gjennom publikasjoner, seminarer og mediedeltakelse, bidro til å endre det norske utenrikspolitiske ordskiftet.</p> <p>På sikt har det også gradvis preget ressurs allokeringen i utenriktjenesten. I løpet av de siste par årene har NUPI videre fulgt opp dette med systematiske analyser av hvordan utestasjonene vurderer og vektlegger ulike interesser. Disse analysene har kartlagt fordeling av oppmerksomhet, tid og ressurser. Resultatene er formidlet til ledelse i UD og de er også publisert (Sverdrup m.fl 2012 og Leira og Sverdrup 2015). Analysene inngår i de vurderingene man nå gjør om ressursbruk i utenriktjenesten.</p>
D	<p>Oppgi referanser til forskningen (for eksempel vitenskapelige publikasjoner, rapporter, offentlige utredninger):</p> <p>Thune, Henrik og Ståle Ulriksen (2002) “Norway as an Allied Activist: Prestige and Penance through Peace” NUPI Rapport 637.</p> <p>Thune, Henrik og Knut Nustad (2003) “Norway: political consensus and the problem of accountability” i Charlotte Ku og Harold Jacobson (red) <i>Democratic Accountability and the Use of Force in International Law</i>. Cambridge University Press.</p> <p>Neumann, Iver (2004) «Det er typisk norsk å krige», <i>Arr</i> 2-3</p> <p>Neumann, Iver og Halvard Leira (2005) <i>Aktiv og avventende. Utenriktjenestens liv 1905-2005</i>. Pax Forlag.</p> <p>Leira, Halvard (red) (2007) <i>Norske selvbilder og norsk utenrikspolitikk</i>. Oslo: NUPI.</p> <p>Leira, Halvard (2007) “Norge – en fredsnasjon”, <i>Hvor hender det?</i> 2006-2007: 22.</p> <p>«Perspektiver på Norge og nasjonale interesser», Forum i <i>Internasjonal Politikk</i> (2007)</p>

	<p>65(3): 71-102. Bidrag av Tore Nyhamar, Karsten Friis og Knut G. Nustad, de to siste ved NUPI</p> <p>«Nasjonale interesser og Norge», Forum i <i>Internasjonal Politikk</i> (2007) 65(4): 91-122. Bidrag av Ulf Sverdrup, Jon Harald Sande Lie og Stein Sundstøl Eriksen, de to siste ved NUPI.</p> <p>Leira, Halvard & Ole Jacob Sending (2013) “Maktforskyvning, global organisering og norsk utenrikspolitikk”, p. 15-36 in Odd Mølster & Åsmund Weltzien (eds): <i>Norge og det nye verdenskartet</i>. Oslo: Cappelen Damm</p> <p>Sending, Ole Jacob and Iver B. Neumann (2006) “Governance to Governmentality: Analyzing NGOs, States, and Power” <i>International Studies Quarterly</i>, 50, 651—672.</p> <p>Leira, Halvard & Ole Jacob Sending (2013) “Maktforskyvning, global organisering og norsk utenrikspolitikk”, p. 15-36 in Odd Mølster & Åsmund Weltzien (eds): <i>Norge og det nye verdenskartet</i>. Oslo: Cappelen Damm</p> <p>Sverdrup, Ulf m.fl (2012) «Norske interesser – sett fra utestasjonene». NUPI rapport.</p> <p>Leira, Halvard og Ulf Sverdrup (2015) «Norske interesser og norske utestasjoner». NUPI rapport.</p>
E	<p>Oppgi referanser til kilder som støtter påstanden om oppnådd samfunnseffekt (for eksempel publikasjoner, rapporter, nyhetsoppslag):</p> <p>Stortingsmelding nr. 15. (2008-2009) Interesser, Ansvar, Muligheter.</p> <p>Lunde, Leiv m fl. (2008) <i>Norske Interesser. Utenrikspolitikk for en globalisert verden</i>. Cappelen Damm.</p>

11	Samfunnseffekter av instituttets forskning
E4	FNs FREDSBEVARENDE OPERASJONER
A	<p>Sammendrag (maks 100 ord):</p> <p>Siden tidlig 1990-tallet har NUPIs forskning på FN-spørsmål og fredsoperasjoner bidratt til å endre holdninger, kapasitet, kompetanse, politikk og praksis i Norge og internasjonalt. Denne forskningen var blant de første til å studere den ”sivile dimensjonen” ved fredsoperasjoner. Arbeidet omfatter beskyttelse av sivile, kjønnsperspektivet, sikkerhetssektorreform, utviklingstrender, og fokus på lærdommer om hva som fungerer og ikke. Forskningen avdekker avvik mellom teori og praksis, betydningen av den menneskelige dimensjon, viktigheten av helhetlig fokus, og gir konkrete anbefalinger innenfor ulike felt. Forskningen har bidratt til at FNs fredsoperasjoner over tid har endret karakter, noe som er gjenspeilet i policydokumenter og i praksis.</p>
B	<p>Gi en beskrivelse av forskningen som ligger til grunn for samfunnseffektene (maks 400 ord):</p> <p>En sentral problemstilling i NUPIs forskning på FNs fredsoperasjoner har vært å supplere den militære siden med en sivil dimensjon. Forskningsfokuset har tatt utgangspunkt i konkrete samfunnsutfordringer, som har vært empirisk og teoretisk interessante. Det faktum at NUPI var blant de første til å jobbe med tematikken i større målestokk internasjonalt, kombinert med vår aktive nettverksbyggende tilnærming, har etablert oss som en viktig partner, for UD, FD, FN og den Afrikanske Union.</p> <p>NUPI har gjennomført forskning, produsert policyrapporter- og briefere, som har dannet kunnskapsgrunnet for utviklingen av doktriner/retningslinjer for fredsoperasjoner. NUPI er ofte tilrettelegger og vertskap for regionale og tematiske konsultasjoner, som gir ytterligere mulighet til å påvirke agenda, bidra med faglige innspill og således påvirke politikktutforming.</p> <p>Hovedtemaene i forskningen på den sivile dimensjonen ved fredsoperasjoner har vært:</p> <p>Beskyttelse av sivile. Særlig gjennom Training for Peace in Africa (TfP), som de siste 20 år har brakt forskere fra Afrika og NUPI sammen for å støtte FN og den Afrikanske Union med å forbedre måten fredsoperasjoner gjennomføres, har forskningen bidratt til å styrke forståelsen av sivile og politi som bærende elementer for ikke bare å trygge en konflikt, men også utvikle institusjoner og skape grunnlag for varig fred.</p> <p>Dette er relatert til forskningen på sikkerhetssektorreform generelt og politireform spesielt. Et sentralt funn er lokalt eierskap som essensielt for å sikre levedyktige reformer.</p>

	<p>NUPI har bidratt med forskning og konseptutvikling for hvordan politireformer skal implementeres.</p> <p>Helhetlig/integrert tilnærming har også stått sentralt. Blant annet skrev NUPIs forskere et av FNs sentrale dokumenter på feltet i 2005, som førte til fornyet fokus på koordinering av FNs ulike komponenter. Nåværende doktrine om integrering av FN i fredsoperasjoner er i stor grad basert på 2005-studien.</p> <p>Vår forskning på endringer og trender bragte en av NUPIs forskere inn som rådgiver i FNs Høynivåpanel på ”Threats, Challenges and Change”. Gjennom arbeidet bidro vi med å unnfange ideen til fredsbyggingsarkitekturen vedtatt av FNs generalforsamling i 2005. Vi har siden støttet revisjonene av arkitekturen (2010, 2015). Våre innspill om et endret sikkerhetslandskap, som ikke reflekteres i dagens doktriner, ble gjenspeilet i den endelige rapporten til FNs Høynivåpanel på fredsoperasjoner.</p> <p>Gjennom årene har vi også arbeidet med ”best practices”. Vi har støttet utviklingen av nye doktriner for fredsoperasjoner, deriblant: 1) styrking av den sivile dimensjonen (2011-12) 2) ny doktrine for FNs politiarbeid 3) å fange og forstå lokale oppfatninger (2014), og 4) engasjere og snakke med sivilsamfunnsaktører (2015).</p>
C	<p>Gi en beskrivelse av samfunnseffektene og på hvilken måte forskningen har bidratt til dem (maks 400 ord):</p> <p>Vår forskning har bidratt til endret forståelse på strategisk nivå for hvordan sivile kapasiteter bør brukes, noe som har ført til faktisk endring operasjonelt, fra få til mange sivile ressurser kanalisert til institusjonsbygging. I tillegg har vi, ved å etablere partnerskap med lokale aktører i landene vi studerer, bidratt til kapasitet- og kompetanseutvikling, begge veier.</p> <p>Videre, blant annet fordi vi har tett samarbeid med utviklerne av kurs, har vi bidratt til å påvirke trening/opplæring av sivile i fredsoperasjoner, særlig vedrørende kjønnsbasert tilnærming, menneskerettigheter, engasjementsregler og «code of conduct». Resultatene av forskningen har bidratt til at man søker å finne lokale og bærekraftige løsninger i freds- og statsbyggingsaktivitetene. Studiene av sivil- og politikomponentene har bidratt til økt erkjennelse av at bærekraftig fred ikke oppnås med militære midler alene. Dette er reflektert i policynotater, rapporter og retningslinjer som FN og AU har utviklet, ofte i tett samarbeid med NUPI.</p> <p>I FNs fredsoperasjoner har vi over mange år bistått med utviklingen av retningslinjer for beskyttelse av sivile og et styrket kjønnsperspektiv. Vi har hatt direkte innflytelse på utformingen av retningslinjer for hvordan bedre fange opp, forstå og respondere på lokale persepsjoner av arbeidet FN gjør i sine fredsoperasjoner.</p>

	<p>Vi har gjort kritisk forskning på grensene for hva FNs fredsbevarende operasjoner kan foreta seg innenfor de grunnleggende prinsippene om upartiskhet, samtykke og ikke bruk av makt unntatt ved selvforsvar. Denne forskningen har hatt en direkte innvirkning på anbefalingene Høynivåpanelet for fredsoperasjoner ga i juni 2015, og som ble fulgt opp av FNs generalsekretær og medlemslandene i Generalforsamlingen. I arbeidet med Høynivåpanelet for fredsoperasjoner bidro vi til å bygge bro over kløften som vanligvis eksisterer mellom akademia og politikk. Videre sikret vi deltakelse fra sivilsamfunnsmedlemmer fra land rammet av konflikt, noe som gav en motvekt og alternativt perspektiv til det som ellers ofte utformes som en elitestyrte, mellomstatlig prosess.</p> <p>Vår forskning og samarbeid med FN har resultert i at NUPI nå er i en posisjon til fortsatt å kunne utvikle vårt samarbeid med AU. Vi har blitt invitert til å bistå med å utvikle AU sin evne til å gjennomføre fredsoperasjoner mer effektivt. Dette bygger på tidligere forskning og utvikling av et overordnet strategisk rammeverk for fredsoperasjoner og retningslinjer for hvordan også deres operasjoner best kan beskytte sårbare sivile og kvinner i konfliktområder.</p>
D	<p>Oppgi referanser til forskningen (for eksempel vitenskapelige publikasjoner, rapporter, offentlige utredninger):</p> <ul style="list-style-type: none"> • De Coning, Cedric, John Karlsrud, Paul Troost (2015) Towards More People-Centric Peace Operations: From ‘Extension of State Authority’ to ‘Strengthening Inclusive State-Society Relations’. <i>Stability Journal</i>, 4(1). • Eide, Espen, et.al (2005) Report on Integrated Missions. New York: United Nations • Karlsrud, John (2015) The UN at war: examining the consequences of peace-enforcement mandates for the UN peacekeeping operations in the CAR, the DRC and Mali. <i>Third World Quarterly</i>, 36(1), 40-54. • Osland, Kari Margrethe (2014) <i>Much Ado About Nothing? The impact of international assistance to police reform in Afghanistan, Bosnia and Herzegovina, Kosovo, Serbia and South Sudan. A Comparative Case Study and Developing a Model for Evaluating Democratic Policing</i>. Oslo: Faculty of Social Sciences, University of Oslo/Akademika publishing, pp. 519 • Peter, Matjea (2015) Between doctrine and practice: The UN peacekeeping dilemma. <i>Global Governance</i> 21, 351–370. • Schia, N. Niels and John Karlsrud (2013) ‘Where the rubber meets the road’: Everyday friction and local level peacebuilding in South Sudan, Liberia and Haiti’, <i>International Peacekeeping</i>, 20 (2): pp. 233-248. • Schia, Niels N., Ingvild M. Gjelsvik and John Karlsrud (2014) ‘Connections and Disconnections: Understanding and Integrating Local Perceptions in United Nations Peacekeeping’, <i>Conflict Trends</i> 2014 (1): pp. 28-34.

	<ul style="list-style-type: none"> • de Coning, Cedric (2015) Implications of Offensive and Stabilisation Mandates for the Future of UN Peacekeeping, presentation at the Addis Success Factors Workshop, 13 February. • de Coning, Cedric (2015) Mali at the cusp of UN peace operations reform, 30 June 2015, The Broker. • de Coning, Cedric (2015) Will the High-level Independent Panel Manage to Revitalise a New Generation of UN Peace Operations? ACUNS Quarterly Newsletter 2015: Issue 2. • Karlsrud, John and Adam Smith (2015) European Military Participation in MINUSMA, IPI/NUPI Report, February 2015. • Karlsrud, John and Kari Osland (2015) 'USAs nye FN-politikk', <i>Dagens Næringsliv</i>, 26 November 2015. Available at: http://www.dn.no/meninger/debatt/2015/11/25/2152/FN/usas-nye-fnpolitikk. • Osland, Kari (2015) European perspectives on making and building peace, presentation at the European consultation in Brussels, 20 February. • Peter, Mateja (2015) Success factors workshop, internal report for the Panel, Dhaka, 23 January. • Peter, Mateja (2015) The High-Level Independent Panel on UN Peace Operations. NUPI Policy Brief 1. • Peter, Mateja (2015, ed.) United Nations peace operations: aligning principles and practice. A compendium of research by the Norwegian Institute of International Affairs. NUPI Report 2
E	<p>Oppgi referanser til kilder som støtter påstanden om oppnådd samfunnseffekt (for eksempel publikasjoner, rapporter, nyhetsoppslag):</p> <ul style="list-style-type: none"> • African Union (2011) <i>Indicative elements for the African Peace and Security Architecture (APSA) Roadmap 2011-2013</i>. Addis Ababa: African Union. • African Union (2012) <i>Draft Aide-Memoire on Protection of Civilians</i>. Addis Ababa: African Union. • African Union (2013) <i>AMISOM Gender Mainstreaming Strategy 2013-2017</i>. Addis Ababa: African Union. • United Nations (2014) <i>Guidelines on Understanding and Integrating Local Perceptions in UN peacekeeping</i>. New York: United Nations. • United Nations (2015) <i>A/70/95-S/2015/446. Report of the High-level Independent Panel on Peace Operations on uniting our strengths for peace: politics, partnership and people</i>. New York: United Nations.

15 PRIO

Impact Case 1: ‘Conflict is Development in Reverse’

A: Summary:

War is a major obstacle to development. Long-time PRIO collaborator and former World Bank Director of Research Paul Collier, goes further, stating: conflict is development in reverse. PRIO has analyzed the effects of armed conflict on economic growth, women and children’s health, human rights abuses, and democratization. This work has contributed strongly to shaping the United Nations’ and the World Bank’s analyses and policies.

B: Describe the research at the core of the societal impact:

The consequences of armed conflict are profound and far-reaching, and extend far beyond direct battlefield casualties. Although media attention usually stops soon after a ceasefire has been signed, this is when the most dramatic consequences kick in. PRIO research has examined three types of development consequences: economic, political and health. A great deal of analysis has been carried out in the past decade on the economic consequences of war. A central finding of this literature is that war, especially civil war, is a development issue. War is at once is both a consequence of lacking development, and a cause of it. This has the potential of locking countries in a conflict trap. Wars, the most severe form of conflict, differ from less violent armed conflicts in that the latter usually inflict relatively fewer consequences on their communities. Wars have a lingering effect on growth; conflict both pushes a country off its initial growth path, and may slow it down long after the conflict has ended. Wars also have detrimental development effects as evaluated in terms of the United Nation’s Millennium Development Goals (MDGs). More concretely, a medium-sized conflict with 2,500 battle deaths is estimated to increase undernourishment by 3.3%, reduce life expectancy by about one year, increase infant mortality by 10%, and deprive an additional 1.8% of the population from access to potable water. The detrimental effects of war on children are especially severe.

MDG	Label	Indicator	Effect of conflict		Effect of fragility	
			Cross-section	Fixed-effects	Cross-section	Fixed-effects
MDG 1	Ending Poverty and Hunger	Undernourishment	Detrimental	Detrimental	Detrimental	Unclear
MDG 1		Poverty Headcount	Detrimental	Detrimental	Detrimental	No effect
MDG 1		Life expectancy	Detrimental	Detrimental	Detrimental	Detrimental
MDG 1		GDP per capita	Detrimental	Detrimental	Detrimental	Detrimental*
MDG 2	Universal Education	Prim. Sch. Enrollment	Detrimental	Detrimental	Detrimental	Beneficial?
MDG 2		Sec. Sch. Attainment	Detrimental	Unclear	Detrimental	Unclear
MDG 3	Gender Parity	Primary School ratio	Detrimental	Beneficial?	Detrimental	No effect
MDG 3		Life expect. ratio	No effect	Unclear	No effect	No effect
MDG 4	Child Mortality	Infant Mortality	Detrimental	Detrimental	Detrimental	Detrimental
MDG 4		Under-5 Mortality	Detrimental	Detrimental	Detrimental	Detrimental
MDG 5	Maternal Mort.	Birth Attendance	No effect	Unclear	Detrimental	Beneficial?
MDG 6	Combat AIDS	% HIV positive	Beneficial?	Beneficial?	Beneficial?	No effect
MDG 7	Environmental Sustainability	Access to Water	Detrimental	Detrimental	Detrimental	Detrimental
MDG 7		Access to Sanitation	No effect	Unclear	No effect	No effect

*:Estimated on growth in GDP per capita using OLS with panel-corrected standard errors.

The political consequences the effects of conflict are also considerable. Conflict all too often leaves a legacy of repression in its wake. A country which experienced a durable war has a significantly higher probability of being in a situation where “murders, disappearance and torture are a common part of

life”. The mechanism causing this is state securitization. War induces insecurity for leaders and this causes them to resort to political incarceration, brutal subjugation and torture.

C: Describe the societal impact and how the research has contributed to these:

PRIO research has contributed fundamentally to World Bank and UN reports. In fact, the [2011 World Development Report](#) (WDR) included references to 23 different publications involving PRIO researchers. The 2011 WDR in particular has been referred to as a “[game changer](#)”. PRIO research as reflected in the 2011 WDR and other reports altered the prioritization of conflict as a development issue. In other words, PRIO’s research on the consequences of conflict directly influenced the World Bank’s and the United Nation’s policies on development and conflict. Indeed, when world leaders reached a consensus regarding a set of new development goals, the Sustainable Development Goals (SDGs), which replaced the Millennium Development Goals (MDGs), conflict was placed at the center of the agenda. PRIO’s research served as the analytical and substantive backbone to the 2011 [World Development Report: Conflict, Security and Development](#). This WDR was a watershed in terms of altering World Bank policy. PRIO research also [served as the principal background](#) paper for [two ESCWA reports](#). A number of aid agencies, such as UK’s DIFID, have also incorporated our analysis into their policymaking. From its beginnings the World Bank has seen violent conflict as a profound development challenge. Much of the world has made rapid progress in building stability and reducing poverty in the past 60 years, but areas characterized by persistent violence and fragile institutions are being left far behind, their economic growth compromised, their citizen security threatened. PRIO researchers have a long history working with the World Bank and the United Nations, especially the Economic and Social Commission for Western Asia (ESCWA). Our research has been instrumental in establishing the relationship between development and conflict. Indeed, the concept of the conflict trap came from our collaboration with Paul Collier during his tenure as World Bank Research Director. Up to this point most research focused on how poverty and underdevelopment was casually linked to the onset of armed conflict. PRIO researchers are now engaged in the process of developing indicators of the SDGs. These indicators will play a critical role in shaping how development policy is assessed. PRIO research will have served an instrumental role in shaping development policy.

D : Provide references to the research:

Gates, Scott; Håvard Hegre, Håvard Nygård & Håvard Strand (2010) [’The Consequences of Armed Conflict in the Middle East and North Africa Region’](#). Background Report for the World Bank.

Gates, Scott; Håvard Hegre, Håvard Nygård & Håvard Strand (2011) [’The Development Consequences of Conflict’](#). Background paper for the World Development Report, World Bank.

Gates, Scott; Håvard Hegre, Håvard Mogleiv Nygård & Håvard Strand (2012) [’Development consequences of armed conflict’](#), *World Development* 40(9): 1713-1722.

Håvard Hegre & Håvard Nygård (2011) [’The Governance-Conflict Trap in the ESCWA Region’](#), paper for the UN-ESCWA study on The Governance Deficit and Conflict Relapse in the ESCWA Region, 2011.

Gates, Scott; Håvard Hegre; Håvard Mogleiv Nygård & Håvard Strand (2014) [’Development Consequences of Internal Armed Conflict’](#), *Conflict Trends Policy Brief*, 3. Oslo: PRIO.

E: Provide references to sources that support the claim of achieved societal impact:

MENA Flagship Report 2011. 'Reducing Conflict Risk: Conflict, Fragility and Development in the Middle East and North Africa'. 2011. The World Bank, December 2011.

Economic and Social Commission for Western Asia (ESCWA). 2011. 'The Governance Deficit and Conflict Relapse in the ESCWA Region', United Nations, New York, 2011. Report no.: 11-0208.

Economic and Social Commission for Western Asia (ESCWA). 2015. 'Protracted Conflict and Development in the Arab Region, Trends and Impacts. Issue No. 4, United Nations, New York, 2015.

The Economist. 2011. The Economics of Violence. 14 April 2011.

Wolf, Martin. 2011. Remove the scourge of conflict. Financial Times April 26, 2011.

Impact Case 2: 'Debunking Myths about Peace and Conflict'

A: Summary:

Truth and facts are among the first victims of war. The number of people that are affected by an armed conflict is often highly uncertain. Yet, perceptions and numbers about human suffering in conflicts greatly influence public opinion and the willingness of governments to act. Conflict parties often have great incentives to misinform, and third parties working to address humanitarian concerns often have incentives to inflate numbers. PRIO research on conflict data has significantly contributed to shape policy and public debates about conflict developments and has affected how policymakers, media and humanitarian organizations relate to systematic knowledge about conflicts patterns.

B: Describe the research at the core of the societal impact:

PRIO has had a long-term interest in conflict data and was involved in the initial development of both of the leading global conflict datasets, the Correlates of War Project and the Uppsala Conflict Data Project (UCDP). In 1991 discussions started between PRIOs *Journal of Peace Research* (JPR) and the Department of Peace and Conflict Research (DPCR) at Uppsala University about the publication of the conflict list. The definitions were polished and the threshold for inclusion was set to 25 battle deaths in a calendar year. The first *JPR* article was published in 1993, and the article has been published annually since. In 2000, PRIO obtained funding from the World Bank and in collaboration with DPCR the armed conflict data were backdated to 1946 and published in *JPR* in 2002. The idea was to create a standard tool for empirical conflict research, and this proved quite successful. With 694 citations of Web of Science (as of 9 December 2015), the 2002 article is now the most widely cited article in *JPR* ever and the most cited article from DPCR and PRIO. The data showed a strong increase in the number of armed conflicts during the Cold War and a marked decrease afterwards. More recently, the number of armed conflicts has fluctuated but with no clear long-term trend. With PRIOs Centre for the Study of Civil War (CSCW), starting in 2002, a project was initiated to assess the annual number of battle deaths (BDs) in the UCDP-PRIO armed conflict dataset, covering the period 1900–2008. Like the UCDP-PRIO armed conflict data, this has become a standard research

tool. The data show a jagged curve in annual battle deaths, heavily influenced by individual wars, but with a clear long-term declining trend. Eventually, UCDP started collecting its own BD data, going back to 1989, with 'low', 'best' and 'high' estimates. The two data series are now often used as equivalent by conflict researchers. Recently, the conflict data research at PRIO has been extended to develop forecasting models describing under what development trajectories and in which geographical areas and countries conflict is becoming more or less likely. The forecasts predict a continued decline in armed conflict globally. PRIO has pioneered the geographical disaggregation of conflict studies, and developed key geo-coded data resources. PRIO/CSCW researchers initiated and developed the openly available Armed Conflict Location and Event Dataset and the PRIO-GRID.

C: Describe the societal impact and how the research has contributed to these:

The conflict data research at PRIO has shaped perceptions of the global conflict picture, helped governments and international organizations take an evidenced-based approach to conflict-related issues, and confronted persistent myths. A recent vehicle for this impact has been Conflict Trends, a collaborative project between the Norwegian Ministry of Foreign Affairs and PRIO. Through this work PRIO provides the MFA with information about general trends in armed conflict, their implications, and their resolution and settlement worldwide. Minister of Foreign Affairs, Børge Brende, [referred directly to PRIOs work](#) when announcing a forthcoming (2016) government white paper (Stortingsmelding) on major international security challenges. Leading Norwegian newspapers like *VG* and *Aftenposten* regularly use PRIO data and perspectives in their coverage of global trends in conflict. In two recent cases, [PRIO has publically criticized NGOs](#) for knowingly publishing exaggerated estimates of the impact of armed conflict. There is indication that these efforts have had a restraining influence on NGO rhetoric. Popular scholarly work using the conflict data has contributed to shape an international debate about conflict trends. Steven Pinker's book *The Better Angels of our Nature* (2011) relied heavily on data from UCDP and PRIO. It had a wide impact on the public debate about these issues, [it was named a New York Times Notable Book of 2011](#) and received massive praise. The *Human Security Report* (2005–13), edited by Andrew Mack, has used our data extensively, and has received very wide publicity in policy circles. Pinker & Mack's op-ed on [the global decline in violence](#) was shared more than 110,000 times on Facebook. PRIO research has directly fed into policy processes in the World Bank and UN organizations. The [2011 World Development Report](#) on 'Conflict, Security, and Development' included references to 23 different publications involving PRIO researchers. PRIO researchers have authored recent policy documents for organizations like USAID, the World Bank, UNESCO and UN OCHA. PRIO projects on conflict prediction and early warning, drawing both on the global conflict data and the GIS-coded event data (facilitated by PRIO-GRID), have led to the inclusion of PRIO researchers into ongoing conflict forecasting projects with the UN FAO and the EU. PRIO contributed directly to the development of EUs Global Conflict Risk Index (GCRI), which is a global conflict early warning system. The European External Action Service is now using the GCRI directly in its decision making.

D: Provide references to the research:

Gleditsch Nils Petter; Erik Melander & Henrik Urdal (2016) Introduction – patterns of armed conflict since 1945, in D. Mason & S. McLaughlin Mitchell, eds, *What Do We Know About Civil War?* Lanham, MD: Rowman & Littlefield, in press.

Gleditsch, Nils Petter, Peter Wallensteen, Mikhael Eriksson, Margareta Sollenberg & Håvard Strand (2002) Armed conflict 1946–2001: A new dataset, *Journal of Peace Research* 39(5): 615–637.

Hegre, Hegre; Joakim Karlsen, Håvard M. Nygård, Håvard Strand & Henrik Urdal (2013) Predicting armed conflict, 2011–2050, *International Studies Quarterly* 57(2): 250–270.

Lacina Bethany & Nils Petter Gleditsch (2005) Monitoring trends in global combat: A new dataset of battle deaths, *European Journal of Population* 21(2–3): 145–166.

Østby, Gudrun & Henrik Urdal (2014) Conflict and Educational Inequality: Evidence from 30 Countries in Sub-Saharan Africa. Commissioned report for USAID.

http://pdf.usaid.gov/pdf_docs/PA00JW56.pdf

E: Provide references to sources that support the claim of achieved societal impact:

Beadle, Alexander & Sverre Diesen, FFI Report 15/01452. Globale trender mot 2040 – implikasjoner for Forsvarets rolle og relevans. <https://admin.ffi.no/no/Rapporter/15-01452.pdf> (p. 4: ‘Rapporten benytter blant annet Institutt for fredsforskning (PRIO)s prediksjoner i vurderingene av konfliktpotensialet i geografiske områder av relevans for Norge.’)

[Human Security Report 2013](#) (p. 13 ‘Chapter 1 reports on a remarkable recent statistical study by the Peace Research Institute, Oslo (PRIO) that found that if current trends in key structural variables are sustained, the proportion of the world’s countries afflicted by civil wars will halve by 2050.’ There are numerous other examples).

[World Development Report 2011](#) (p. 3 contains a figure showing battle deaths and number of conflicts over time, crediting PRIO. P. 64 contains a graph and reference to PRIO research on the economic consequences of conflict).

Østby, Gudrun & Henrik Urdal, 2010. [Education and civil conflict: A review of the quantitative, empirical literature](#). Background report for UNESCO’s Education for All: Global Monitoring Report 2011. Oslo: PRIO & UNESCO.

Impact Case 3: ‘Defining Global Policy on Climate and Conflict’

A: Summary:

Increased conflict and instability are arguably among the gravest possible consequences of climate change. Unfortunately, the early policy debate on the topic suffered from speculative reasoning, selective referencing, and a poor understanding of historical climate-conflict connections. PRIO research has been instrumental in providing rigorous scientific evidence on security implications of climate change and thereby making human and national security an integral part of the mandate of the

UN's Intergovernmental Panel on Climate Change (IPCC) – the agenda setter on climate change adaptation and mitigation policies.

B: Describe the research at the core of the societal impact: PRIO-based research on security implications of climate change gained momentum with the establishment of the Centre for the Study of Civil War in 2003. With one of the seven working groups dedicated to environmental factors, supplemented by independent research projects funded by, e.g., the UN's Office for the Coordination of Humanitarian Affairs, the World Bank, the EU 7th Framework Programme, and the Research Council of Norway, PRIO has established itself as the leading provider of empirical research on the environment and armed conflict. More recently, this research portfolio has been strengthened further with financial support from the US Department of Defense's Minerva program and the European Research Council. Over the past decade, this research has resulted in some of the most widely read and cited academic articles in the field as well as a highly influential World Bank-commissioned report that offers important evidence-based recommendations for peers, policy, and practice. This report has shaped the World Bank's thinking on this issue. Testimony to PRIO's central role in developing the field, PRIO researchers Gleditsch and Nordås coordinated and guest-edited the first two special issues of scientific journals on climate change and conflict (*Political Geography* 2007; *Journal of Peace Research* 2012) and several PRIO scholars have offered critical input to the IPCC's recent Fifth Assessment Report (AR5; 2014). A fundamental component of this research is, and has always been, rigorous statistical research of the historical association between shifting environmental and climatic conditions and societal response, analyzing as many cases as possible to maximize generalizability and making use of the best available data and advanced methods. Much of the conflict data has been collected by PRIO and collaborating partners at Uppsala University, and the freely available PRIO-GRID data framework uniquely provides meteorological, environmental, and societal data in a common high-resolution space-time framework suitable for visualization and statistical analysis. Collectively, this research has revealed that climatic changes are not linked to insecurity and conflict in the simple and direct manner that sometimes is assumed, although more research is needed to identify and assess possibly more subtle and indirect climate effects that only play out under certain conditions. This insight, now shared by the large majority of the scientific community, has accentuated calls to exercise restraint whenever discussing security dimensions of climate change.

C: Describe the societal impact and how the research has contributed to these: PRIO's status as a global leader in peace and conflict studies and the institute's (including several of its researchers') conscious investment in broadening the research portfolio on environmental issues has earned PRIO the reputation as the main hub for quantitative, evidence-based knowledge production on climate and conflict. The fact that the European Research Council in 2015 awarded a prestigious consolidator grant to one of PRIO's researchers (Buhaug) for a five-year project on 'Climate Variability and Security Threats' is testimony to the topic's importance, the high quality of PRIO's past research, PRIO's success in communicating findings and recommendations to policy and the public, and PRIO's continued commitment to improving our understanding of nature-society relations. Publication downloads and citation statistics reveal that PRIO's investment has been an academic success, and that our research has reached far beyond our peers and into the field of policy-making. Perhaps most

importantly, we have shaped the UN's Intergovernmental Panel on Climate Change's (IPCC) and other policy actors' treatment of the security issue in important ways, first by contributing to putting security consequences on the policy agenda and then by ensuring that unfounded alarmist (and denialist) claims were replaced by more careful, evidence-based assessments and advice. With regard to putting security on the agenda, we believe our 2008 World Bank-commissioned study played a pivotal role. The sixth and final recommendation from that report is unambiguous in recommending that "the IPCC should take the lead in investigating [security implications of climate change] systematically." As the IPCC took this advice onboard, our research continued to contribute to, and form, the IPCC's take on the climate security issue. First, by serving as invited expert to an IPCC-focused workshop in Paris in May 2012, where Buhaug provided extensive guidance on the scope paper underlying the 'Human Security' chapter. Then, Buhaug, Gleditsch, and Theisen served as expert reviewers on three rounds of drafts of various chapters of the AR5. A systematic comparison of these drafts reveals that our comments were important in improving the report. Naturally, PRIO research features centrally; the 'Human Security' chapter alone cites 12 PRIO-authored studies as substantiation for its conclusions. As a further contribution to the IPCC AR5, Buhaug served as Contributing Author to the 'Adaptation' chapter.

D: Provide references to the research:

Buhaug, Halvard (2010). Climate Not to Blame for African Civil Wars, *Proceedings of the National Academy of Sciences of the USA* 107: 16477–16482.

Theisen, Ole Magnus; Helge Holtermann; & Halvard Buhaug (2012). Climate Wars? Assessing the Claim that Drought Breeds Conflict, *International Security* 36(3): 79–106.

Buhaug, Halvard; Nils Petter Gleditsch & Ole Magnus Theisen (2008). 'Implications of Climate Change for Armed Conflict'. Report delivered to the workshop on Social Dimensions of Climate Change, The World Bank, Washington, DC, 5–6 March. A more recent version published as a chapter in In R. Mearns and A.P. Norton, eds. 2010. *Social Dimensions of Climate Change: Equity and Vulnerability in a Warming World*. Washington, DC: The World Bank.

Tollefsen, Andreas Forø; Håvard Strand; & Halvard Buhaug (2012). 'PRIO-GRID: A Unified Spatial Data Structure', *Journal of Peace Research* 49(2): 363–374. Available at <http://grid.prio.org/>.

Buhaug, Halvard; Jonas Nordkvelle; Thomas Bernauer; Tobias Böhmelt; Michael Brzoska; Joshua W. Busby; Antonio Ciccone; Hanne Fjelde; Erik Gartzke; Nils Petter Gleditsch; Jack A. Goldstone; Håvard Hegre; Helge Holtermann; Vally Koubi; Jasmin S. A. Link; Peter Michael Link; Päivi Lujala; John O'Loughlin; Clionadh Raleigh; Jürgen Scheffran; Janpeter Schilling; Todd G. Smith; Ole Magnus Theisen; Richard S. J. Tol; Henrik Urdal & Nina von Uexkull (2014). 'One effect to rule them all? A comment on climate and conflict', *Climatic Change* 127(3): 391–397.

E: Provide references to sources that support the claim of achieved societal impact:

Adger, W.Neil, et al. 2014. 'Chapter 12: Human Security.' In *Climate Change 2014: Impacts, Adaptation, and Vulnerability*, Working group II contribution to the IPCC Fifth Assessment Report.

Steinbruner, JohnD., Paul C. Stern, and Jo L. Husbands (eds), 2013. *Climate and Social Stress: Implications for Security Analysis*. US National Research Council.

OECD 2010. 'Security Implications of Climate Change in the Sahel Region: Policy considerations'. OECD Report.

Klein, Richard J.T., et al. 2014. 'Chapter 16: Adaptation Opportunities, Constraints, and Limits.' In 'Climate Change 2014: Impacts, Adaptation, and Vulnerability', Working group II contribution to the IPCC Fifth Assessment Report.

Impact Case 4: 'Placing Gender on the Peace and Security Agenda'

A: Summary:

Why does war and armed conflict affect men and women differently? Why is sexual violence used as a weapon in war? Why are so few women included in peace processes? While researching these questions, gender researchers at PRIO has played an important role in changing the public discourse, policy and practice on peace and security in Norway as well as internationally. Over the past two decades PRIO has emerged as the leading scholarly milieu for research on gender, peace and conflict in Norway, and our strategies and methods for societal impact have led to direct input in policymaking domestically and globally.

B: Describe the research at the core of the societal impact:

UN Security Council Resolution 1325 on Women, Peace and Security (WPS) calls for increased attention to women in conflict and underlines the importance of applying a gender perspective in all efforts to promote international peace and security. PRIO researchers have scrutinized this resolution and crafted projects responding to identified knowledge gaps and concerns. Our gender research revolves around three core thematic issues: the role and impact of the WPS framework on policymaking; understanding the nature and scope of sexual violence in armed conflict; and women's participation in peace processes and mediation. PRIO's research on *the normative aspects of the WPS agenda* has been much sought after by government institutions in Norway. The research is primarily focusing on processes taking place within the auspices of the UN and regional organizations such as NATO and OSCE. This has generated important insights and lessons for policy making and practices on WPS both at home and in multilateral contexts, including the crafting of National Action Plans (NAPs). This has also been the case with PRIO's research on *sexual violence in armed conflicts*. While other research institutions have had a primary focus on the survivors of sexual violence, PRIO has addressed important knowledge gaps in understanding the scope and impact of conflict related sexual violence and the perpetrators of this particular kind of violence. The research shows that sexual violence in war is perpetrated for a variety of reasons and that military leaders to a large extent view these acts as normal and integral to warfare. Holding military leaders as well as principal perpetrators

accountable is therefore hugely important. PRIO's Sexual Violence in Armed Conflict (SVAC) dataset (the first of its kind in the world) shows that state militaries are more likely to be perpetrators than rebel groups and that sexual violence by armed groups can continue long into the post-conflict period. This is important knowledge for policy makers. Most research on *women in peace processes* focuses primarily on peace processes led by international organizations like the UN. PRIO's research looks at the role of third party facilitators like Norway or the UN in advocating for the rights and interests of women. Do small countries like Norway have a greater ability to maneuver and promote women and women's rights than the UN? Are there specific lessons to be learnt?

C: Describe the societal impact and how the research has contributed to these:

PRIO's gender researchers seek impact in three ways: *direct impact* through the provision of drafts and background data for speeches and government documents; serving as a '*sounding board*' for policy makers (brainstorming sessions, feedback on drafts); and through *teaching and training* of policy makers, practitioners, and civil society groups. With regard to *direct impact* and serving as a '*sounding board*' these interactions have been hugely successful in [the development of national action plans \(NAPs\) for the implementation of WPS](#). Since 2006 successive Norwegian governments have adopted three such plans. PRIO has been centrally involved in crafting all of them, drafting text, participating in workshops, and providing updated data. The first Norwegian NAP on WPS – of which PRIO's Helga Hernes and Torunn L. Tryggestad were principal authors – on WPS was one of the first to be adopted globally. [As such it became an important model for many other countries](#). Engaging closely with the Norwegian government – who is a driver of these issues on the global arena – ensures that our input has wider effects on the advancement of gender focus in foreign policy. Nationally, the three NAPs have impacted Norwegian policy development and implementation efforts. The NAPs have had a great impact on the operational activities of women's organizations in conflict and post-conflict countries. The societal impact of PRIO's research on sexual violence is also notable. Norwegian policies on sexual violence in armed conflicts have been closely aligned with UN policies with its emphasis on survivors. However, in recent years Norway has paid particular attention to the perpetrators of sexual violence. This policy reorientation is informed by PRIO's research and our provision of text and the most updated findings from the SVAC database. Data from SVAC has also featured in speeches by Norwegian officials. Finally, PRIO is heavily engaged in *teaching and training* activities on WPS. This is increasingly central to our societal impact, especially on the topic of women's participation in peace processes. The major training activity is the UN High-Level Seminar on Gender and Inclusive Mediation Processes aimed at envoys, special representatives and mediation experts mainly from the UN. The purpose of this seminar [is to make mediation processes more gender inclusive](#), ensuring women's direct participation and inclusion of clauses on women's issues and concerns in peace agreements. PRIO has organized six such seminars, with more than 130 high-level representatives attending. The seminars have contributed to a higher level of gender awareness in the UN Department of Political Affairs (DPA).

D: Provide references to the research:

Cohen, Dara & Ragnhild Nordås (2015). 'Do States Delegate Shameful Violence to Militias? Patterns of Sexual Violence in Recent Armed Conflicts', *Journal of Conflict Resolution* 59(3).

Kuehnast, Kathleen; Chantal de Jonge Oudraat & Helga Hernes, eds (2011). *Women and War: Power and protection in the 21st century*. United States Institute for Peace Press: Washington DC (Several contributions by PRIO researchers).

Schjølseth, Anita, ed. (2014). *Gender i Forsvaret. Fra teori til praksis* [Gender in the Armed Forces: From theory to practice], Abstrakt forlag: Oslo (incl. contributions from PRIO researchers Ragnhild Nordås and Torunn L. Tryggestad).

Skjelsbæk, Inger (2012). *The Political Psychology of War Rape*. Routledge: London/New York.

Tryggestad, Torunn L. (2009). ‘Trick or Treat?’ The UN and Implementation of Security Council Resolution 1325 on Women, Peace and Security’, *Global Governance* 15(4): 539–557.

E: Provide references to sources that support the claim of achieved societal impact:

Scanteam (2014) [‘Review of PRIO’s Project. Gender, Conflict and Peacebuilding’](#), Norad Report no 7, August 2014.

[Report of the High-Level Independent Panel on Peace Operations \(HIPPO\)](#), 2015.

[Report of the Secretary-General on women and peace and security](#) (S/2015/716).

[OSCE study on National Action Plans on the Implementation of UN Security Council Resolution 1325](#), OSCE/PRIO: Vienna, 2014.

Impact Case 5: ‘Promoting Migrants’ Transnational Engagements’

A: Summary:

Research within PRIO’s Migration Research Group has significantly affected public perceptions and policy regarding migrants’ transnational engagements in their countries of origin. Such engagements include transfers of money, engagement in peacebuilding, contributions to development, and social interaction that is important for psychosocial well-being. PRIO’s research has encouraged transnational engagement in the sense of reducing suspicions and promoting a policy environment that allows migrants to act in accordance with their own priorities. The impact has been achieved by combining knowledge production with the simultaneous involvement with policy makers, the media, and migrant communities.

B: Describe the research at the core of the societal impact:

Migrants’ transnational engagements in their countries of origin have been a core theme in much of PRIO’s migration research. In the wake of international migration, social, economic and political ties extend across borders and raise important questions for society: How do such ties affect the countries that migrants left behind? How is commitment elsewhere shaping integration processes? Can migrants be well integrated and maintain strong transnational ties at the same time? PRIO’s research has addressed such questions through a series of projects with different thematic and regional foci. Throughout the past decade, research on migrant remittances—money transfers to communities of origin—have been central to this research portfolio. Remittances to developing countries are

tremendously important in their own right, amounting to more than three times the value of official development assistance. Moreover, the decisions migrants make about remittances can tell us much about their multiple attachments and commitments. PRIO's research has made use of in-depth interviews with migrants and their relatives, survey data, and analysis of media and policy documents to develop expertise that is not only the foremost in Norway but also a reference point on the international research frontier. In particular, the combination of methodologies has been innovative and essential for the results. Much of the research among migrants has been carried out in Norway, which is also where the societal impacts have been most tangible. The international orientation of the projects has nevertheless been decisive for understanding the totality of migrants' lives and for achieving excellence in the research. The analyses of remittances have dovetailed with research on return migration, religious philanthropy, national identity and citizenship to provide answers to the larger questions about integration and transnationalism. In short, PRIO's research has demonstrated that successful integration can coexist with transnational engagement. This is an important finding that runs counter to popular belief. PRIO's expertise in this area has been developed through long-term researcher-initiated research, funded primarily by the Research Council of Norway and European funding sources. This basic research has contributed directly to the impact described here, and also provided the foundation for smaller applied projects commissioned by users such as the Norwegian Ministry of Foreign Affairs, the Norwegian Ministry of Children, Equality and Social Inclusion, the Norwegian Agency for Development Cooperation, Open Society Foundations, the UK Department for International Development, and the United Nations Development Programme.

C: Describe the societal impact and how the research has contributed to these:

PRIO research contributed to a shift in Norwegian attitudes, policy, and legislation on migrant remittances, evident in changes during the period 2005–2010. At the beginning of this period, money sent by immigrants to their countries of origin was generally viewed with suspicion. The market for transfer services was tightly regulated, and legal services were expensive, slow, and even inexistent for some groups. PRIO researchers were able to demonstrate the market deficiencies, the humanitarian aspects of the transfers, and the importance of legal services for immigrants' integration in Norway. Legislative changes were prompted by an EU directive, and PRIO's research contributed to a synergy between deregulation and a policy environment that valued the contribution of migrant remittances to humanitarian and development objectives. The government invested in an online monitoring service for money transfers that drew upon PRIO's market survey. PRIO's impact resulted from a combination of long-term academic research and commissioned research to meet a specific policy challenge. Moreover, it was based on parallel interaction with migrant communities, the media, civil servants, politicians and the media. Beyond money transfers, PRIO research has helped the international development sector adapt to the increasing role that migrants play in peacebuilding and development. This work has shown the importance of recognizing migrants' contributions, highlighted the unique potential of these contributions, and analysed the challenges faced—which are partly related to integration processes. Based on collaborative European research, PRIO published a handbook for development policymakers and practitioners in 2010. This handbook appeared in print and online form (600 hard copies, 4600 downloads from the PRIO website over the past two years)

and is being used by various NGOs, and development agencies. PRIO's expertise on the connections between integration and transnationalism is also informing the efforts of the Norwegian National Security Authority in developing security clearance procedures that are appropriate for a society with increasing diversity and transnational connections. Such clearance procedures have traditionally regarded connections with foreign countries as a deviance that is associated with considerable risks. Today there is not only greater prevalence of such ties, but also stronger emphasis on non-discrimination and the need to safeguard the interests of a diverse population. PRIO has produced an analytical framework called the Matrix of Attachment that has proven valuable for the challenges faced by the National Security Authority.

D: Provide references to the research:

- Carling, Jørgen; Marta Bivand Erdal & Cindy Horst (2012). 'How does Conflict in Migrants' Country of Origin Affect Remittance-Sending? Financial Priorities and Transnational Obligations among Somalis and Pakistanis in Norway', *International Migration Review* 46(2): 283–309.
- Carling, Jørgen; Marta Bivand Erdal; Cindy Horst & Hilde Wallacher (2007) '[Legal, Rapid and Reasonably Priced? A Survey of Remittance Services in Norway](#)'. PRIO Report 3. Oslo: PRIO.
- Carling, Jørgen & Silje Vatne Pettersen (2015). '[The Matrix of Attachment: Immigrant Integration and Transnationalism](#)'. PRIO Policy Brief 8. Oslo: PRIO.
- Horst, Cindy; Rojan Ezzati; Matteo Guglielmo; Petra Mezzetti; Päivi Pirkkalainen; Valeria Saggiomo; Giulia Sinatti & Andrea Warnecke (2010). '[Participation of diasporas in peace building and development. A handbook for practitioners and policymakers](#)'. PRIO Report 2. Oslo: PRIO.
- Sinatti, Giulia & Cindy Horst (2015). 'Migrants as agents of development: Diaspora engagement discourse and practice in Europe', *Ethnicities* 14(2): 134- 152.

E: Provide references to sources that support the claim of achieved societal impact:

- Norwegian Ministry of Foreign Affairs (2007) '[Pressemelding: Innvandreres pengeoverføringer til hjemlandet](#)' 23.08.2007.
- Weinstein, Hannah (2007) '[Forskning på hawala gir håp om lovliggjøring](#)', *Utrop*, 18.12.2007.
- Finansportalen (2010) '[Pressemelding: Finansportalen lanserer sendepengerhjem.no](#)' 08.11.2010.
- Olsen, Maren Næss (2012) 'Det er typisk somalisk å være god', *Morgenbladet* 18.10.2012.

Impact Case 6: 'Setting the Agenda for Societal Security in Europe'

A: Summary:

Over the course of almost two decades PRIO's research on societal security has had widespread impacts on the development of policy and practice in Norway and Scandinavia, as well as within the European Union. By today, PRIO's research has impacted security-related news coverage, policy-making, funding bodies as well as security practitioners. Through consistent communication with media representatives, policy makers, politicians, technology providers and running analytical

commentary, PRIO has fostered an understanding of security and insecurity as based on *societal relations*, as opposed to notions of state security.

B: Describe the research at the core of the societal impact:

The agenda of societal security research emerged in parallel with the fall of the Berlin Wall when the focus shifted from notions of state security or the newer concept of human security to societal relations as a significant referent of security and insecurity. PRIO's research on societal security intensified after 9/11, in particular in relation to the discussions surrounding the War on Terror. [In the wake of the 22 July attacks](#) our research on the different facets of societal security also began to include research on societal resilience. Societal security, as used in PRIO's research projects, extends beyond the material aspects of life such as physical protection, shelter, food and subsistence, and gives attention to social structures and their resilience. It includes complex moral and social aspects such as confidence, trust, belonging and loyalty, making social cohesion a central indicator of security. While assuring societal security means protection from crises caused by intentional and unintentional human acts, natural hazards and technical failures, this protection depends heavily on societal values and the cultural and moral facility of citizens. It includes perceptions of 'meaningful existence', or 'human well-being', geared towards securing a particular (liberal) way of life. PRIO's research on societal security also carved out a specific temporal dimension of threat and insecurity as related to the future that becomes manifested in security practices of risk, prediction, prevention and pre-emption. The concept of societal security is evolving, as it incorporates new themes and dimensions of security. One example is the way in which finance and the economy have become significant for societal security in the wake of the global financial crisis. Another example is the focus on data-driven surveillance technologies, and the ways they relate to fundamental rights such as privacy and data protection. A dedicated research group at PRIO and a high-profile portfolio in this field continues to develop, refine and re-assess the notion of societal security in light of contemporary politics. Discourses on security capitalize on the impact that has been achieved in various political and societal spheres, and continues to diversify these very same discourses. Since a strategic inclusion of private companies and policy actors, as well as dialogue with funders, lobbying efforts and reports are part of our societal security research, a variety of impacts have been achieved over the past 15-20 years. Besides stakeholder-integration classic research activities, theoretical and empirical inquiry are necessary requirements for a running analytical commentary.

C: Describe the societal impact and how the research has contributed to these:

PRIO's research on societal security has led to an increased awareness, a more nuanced understanding and a diversified dialogue on security practices in journalism, in the work of governmental authorities and in the general public. Security-discourses in the news media increasingly cover the impact of security measures on society at large. Here, PRIO researchers contribute with open editorials and expert commentary, key examples of which are mentioned below. PRIO has actively collaborated with governmental agencies including Avinor, Frontex, and the European Commission, in various research projects of its societal security portfolio. The impact of PRIO's societal security research is also visible in Norwegian policy-making where PRIO researchers have been consulted by the DSB, PST, Ministry of Justice and the Ministry of Defense for advice. This has led, for example, to an increased

interest in the societal security perspective for drafting official recommendations to the government (forthcoming Stortingsmelding on societal security, PRIO researchers consulted for inputs). PRIO has succeeded in sparking a debate about the societal dimensions of security by providing a distinct terminology and established a conceptual understanding of societal security in the European Commission. Funding calls in FP6, FP7 and H2020 have increasingly adopted a societal security perspective indicated by the fact that societal impact assessments are becoming a standard requirement for most security research projects. Due to the funding programs' close relation to the commission's work, this development is indicative of a strengthened focus on societal security in EU policy – and a consequence of PRIO's efforts. Societal security has furthermore become an important aspect of Scandinavian funding programs - including SAMRISK and NordForsk – that explore whether there is a unique Nordic model of societal security. In both fields impact manifests itself in a dual manner: through the funding of collaborative projects that include academia, industry and government agencies, as well as through the funding of projects that generate new methodologies for ethical and societal impact assessment. Based on a vast range of research projects, PRIO has also impacted the community of security practitioners by offering concrete terminology and methods for integrating societal concerns into security planning, or for designing solutions from a societal angle. This community includes end-users that have a stake in the security business and who develop security technologies, which, for example, increasingly incorporate concepts such as privacy and data protection by design. For example, we gave advice to the Red Cross and the German Aerospace Center to design crisis management solutions from an angle that fosters societal security.

D: Provide references to the research:

The [*PRIO New Security Studies Series*](#), published since 2009, offers state-of-the-art theoretical reflection and empirical research in security studies scholarship. Prominent authors who published in this series and who have impacted the discourse on societal security include Thierry Balzacq, Michael Dillon, Claudia Aradau, Rens van Munster, Anna Leander and Jef Huysmans.

[*Security Dialogue*](#), owned and run by PRIO, publishes innovative analyses, new approaches and methodologies in security studies in general and societal security in particular. The journal is consistently ranked within the top 20 journals in International Relations on the Thomson Reuters impact rating.

Burgess, J. Peter (2010) *Handbook of New Security Studies*. London: Routledge.

Dunn Cavelty, Myriam; Mareile Kaufmann & Kristian Sjøby Kristensen, eds, (2015). 'Resilience and (in)Security: Practices, Subjects, Temporalities', Special Issue, *Security Dialogue* 46(1).

PRIO (with RAND Europe and ISCA): '[Policy and strategic impacts, implications and recommendations](#)', Deliverable 8.2 for the EU FP7 project TACTICS: Tactical Approach to Counter Terrorists in Cities – August 2015.

E: Provide references to sources that support the claim of achieved societal impact:

[EU Success](#) on Societal Security, *Bladet Forskning* Nr 2/2012.

Need [for research on societal security](#) after 22 July: Terrorhandlingene gir nye forskningsbehov, *Bladet Forskning*, Nr 3/2011.

[On the refugee situation and EU responses](#), seminar at the Norwegian Parliament with participation of PRIO researchers, a key reference in Parliament the following day in questions to the Prime Minister.

Commissioned report on Societal Security in Europe: Standing Committee for the Humanities (SCH) (2014) [The Future of Security Research in the Social Sciences and Humanities](#). Discussion Paper. European Science Foundation.

Burgess, Peter (2012): [‘The societal impact of security research’](#), PRIO Policy Brief 9/2012

16 Samfunns- og næringslivsforskning (SNF)

11	Samfunnseffekter av instituttets forskning
A	<p>Eksempel 1: Metodikk for samfunnsøkonomisk analyse av store offentlige investeringer</p> <p>Sammendrag (maks 100 ord):</p> <p><i>SNF har deltatt i en konstellasjon som har rammeavtale med Finansdepartementet om å kvalitetssikre beslutningsunderlaget for store offentlige investeringer. Det har gitt mange empiriske case hvor vi har kunnet anvende teori og metode i samfunnsøkonomiske analyse i praksis. Det har synliggjort utfordringer i operasjonaliseringer av etablert metodikk. I kombinasjon med økonomifaglig spisskompetanse i NHH-miljøet er det gjennom disse prosjektene i SNF utviklet forbedrete løsninger, som senere har resultert i endringer i Finansdepartementets veileder for samfunnsøkonomisk analyse av offentlige investeringer i Norge. Ett konkret eksempel er behovet for realprisjusteringer i analysen av investeringsprosjekt som ligger flere år frem i tid.</i></p>
B	<p>Gi en beskrivelse av forskningen som ligger til grunn for samfunnseffektene (maks 400 ord):</p> <p><i>Forskningen har dreid seg om å vinne praktiske erfaringer med anvendelsen av forskningsbasert kunnskap om samfunnsøkonomiske verdivurderinger av store offentlige investeringsprosjekt. Disse prosjektene har vært av høyst ulik karakter. Det er gjennomført samfunnsøkonomiske analyser av et mulig vinter-OL i Tromsø, av mange forskjellige veiprojekt og samferdselsinvesteringer (fra enkeltstrekninger til mer omfattende løsninger i byregioner), av lokaliseringalternativer for nye logistikknutepunkt og av store bygg. Disse analysene har bidratt til å utfordre etablert metodikk, slik den beskrives i Finansdepartementets veileder for samfunnsøkonomiske analyser, på mange på ulike områder.</i></p> <p><i>Ett konkret eksempel hentes fra den samfunnsøkonomiske analysen av et mulig vinter-OL i Tromsø, hvor vi ble bevisst at det var behov for realprisjusteringer av de økonomiske verdiene som skulle inngå i analysen. I veilederen opererte man med faste priser. Men et vinter-OL i Tromsø ville først finne sted mer enn 10 år etter at prosjektet ble kvalitetssikret, og virkninger måtte antas å gjøre seg gjeldende i flere år deretter. Da syntes det klart at de økonomiske analysene ikke ville fange opp de faktiske forhold hvis de ble foretatt ved å bruke faste priser, dvs. prisene slik de var det året som lå til grunn for anslagene som ble gitt målt i kroneverdien for det året. Det skyldes at priser på varer og tjenester ikke endrer seg likt over tid. Vi vet at lønninger, dvs. prisen på arbeid, øker mer enn den generelle prisstigningen. Følgelig vil prisen på arbeidsintensive varer og tjenester øke relativt til prisen på mindre arbeidsintensive</i></p>

	<p><i>produkter. En følge av dette er også at verdien av tid, og verdier knyttet til menneskeliv, øker. Den samfunnsøkonomiske analysen av et mulig Tromsø-OL er den første hvor det ble gjort slike realprisjusteringer innenfor Finansdepartementets kvalitetssikringsordning.</i></p> <p><i>Også andre spørsmål av generell relevans har dukket opp i disse analysene. Det gjelder f.eks. valg av diskonteringsrate. Hvordan skal det tas hensyn til gevinster av investeringer som først realiseres mange år etter at investeringen blir gjennomført? Da må i tilfelle diskonteringsraten settes lavere langt frem i tid. Eller; hvordan håndtere usikkerhet i anslagene på økonomiske verdier? Det anbefales ofte å gjøre det ved å gi et påslag på risikofri rente slik at verdien av forventede gevinster ikke overvurderes. Men i prosjekter som har en netto samfunnsøkonomisk kostnad, innebærer det at det i stedet er kostnadene som undervurderes, som er det motsatte av hva man egentlig ønsker når det er usikkerhet i anslagene det skal tas hensyn til.</i></p>
C	<p>Gi en beskrivelse av samfunnseffektene og på hvilken måte forskningen har bidratt til dem (maks 400 ord):</p> <p><i>Erfaringer med samfunnsøkonomiske analyser i praksis ble vunnet gjennom alle prosjekter under ordningen med å kvalitetssikre store offentlige investeringer. I 2011 oppnevnte Finansdepartementet et ekspertutvalg for å gjennomgå rammeverket for samfunnsøkonomiske analyser. To av forskerne som har vært sentrale i kvalitetssikringsoppdragene som SNF har deltatt i, Kåre Petter Hagen og Karl Rolf Pedersen, ble oppnevnt i dette utvalget. Kåre Petter Hagen ble oppnevnt som leder av utvalget.</i></p> <p><i>Ekspertutvalget leverte sin innstilling i form av en NOU i 2012. Innstillingen herfra lå til grunn for de nye retningslinjene som Finansdepartementet trakk opp i et rundskriv om prinsipper og krav ved utarbeidelsen av samfunnsøkonomiske analyser i 2014. Disse er senere nedfelt i gjeldende veileder for samfunnsøkonomiske analyser som kom senere samme år, og som nå håndteres av Direktoratet for økonomistyring.</i></p>
D	<p>Oppgi referanser til forskningen (for eksempel vitenskapelige publikasjoner, rapporter, offentlige utredninger):</p> <p><i>Andersen, C; R.J. Brunstad, K.P. Hagen, P. Heum og K.R. Pedersen (2008), «Samfunnsøkonomisk analyse av et vinter-OL i Tromsø i 2018», SNF-Arbeidsnotat nr. 34/08.</i></p>
E	<p>Oppgi referanser til kilder som støtter påstanden om oppnådd samfunnseffekt (for eksempel publikasjoner, rapporter, nyhetsoppslag):</p> <p><i>NOU 2012:16 «Samfunnsøkonomiske analyser», Finansdepartementet Rundskriv R-109/14 Finansdepartementet datert 30.04.2014 «Prinsipper og krav ved utarbeidelse av samfunnsøkonomiske analyser mv.» (se 6.1.2 Realprisjustering) Direktoratet for økonomistyring, «Veileder i samfunnsøkonomiske analyser», Fagbokforlaget, 2014 (se 3.4.6 Realprisjuster relevante verdier).</i></p>

--	--

A	<p>Eksempel 2: Strukturavgift for fiskeflåten</p> <p>Sammendrag (maks 100 ord):</p> <p><i>I 2002 fikk SNF i oppdrag av Fiskeridepartementet å lage en rapport som kunne danne underlagsmateriale for Departementets arbeid med å innføre en strukturavgift for fiskeflåten og opprette et midlertidig strukturfond for kapasitetstilpasning i flåten. Tanken bak Fondet var at det skulle ha en levetid på 5 år. Prosjektet het «Utredning av strukturavgift for fiskeflåten».</i></p>
B	<p>Gi en beskrivelse av forskningen som ligger til grunn for samfunnseffektene (maks 400 ord):</p> <p><i>Forskningen inngikk som underlagsmateriale til Fiskeridepartementets arbeid med etableringen av et strukturfond for kapasitetstilpasning av fiskeflåten. Etter planen skulle fondet etableres i begynnelsen av 2003, og virke over fem år. Målsettingen med fondet var å redusere kapasiteten i først og fremst kystflåten, deler av reketrålerflåten, notfiske etter sei, sild og makrell samt industritrålerflåten. Fondet skulle redusere kapasiteten ved å kjøpe fartøy ut av adgangsbegrensede fiskerier, og kapitalbehovet skulle dekkes ved å avgiftsbelegge førstehåndsomsetningen av fisk.</i></p> <p><i>Oppdraget til SNF gikk i korthet ut på å beregne optimal avgiftssats, optimal størrelse på fondet samt verdien av fartøyene som ble omfattet. Hensikten var å redusere kapasiteten i kystflåten og å få til en bedre langsiktig balanse mellom fangstkapasitet og ressursgrunnlag. Målet med Fondet var å redusere overkapasiteten i flåten ved å kjøpe ut fartøyer i adgangsbegrensede fiskerier. Utfordringen bestod i å beregne incentivriktige priser og kompensasjonsordninger slik de med lavest lønnsomhet gikk ut først, og totalkapasiteten kunne nærme seg et mer adekvat nivå.</i></p> <p><i>Finansieringen av fondet skjedde gjennom en avgift på førstehåndsomsetningen pluss direkte innskudd fra Staten. I denne sammenhengen bestod utfordringen i å beregne riktig avgiftssats. Forskningen bestod i å lage en modell for å beregne grunnrenten i de ulike fiskeriene.</i></p> <p><i>Resultatene fra prosjektet oppsummert var at vi kom fram til et finansieringsbehov på i størrelsesorden 520 mill. til 1 mrd. kr. totalt og hvordan dette fordelte seg på de 10 fartøygruppene som ble analysert. Dette ville gi mulighet til å fase ut ca. 450 fartøy med en sysselsetting på ca. 500 mann og frigjøre 172 000 tonn fisk. Verdien på førstehåndsomsetningen lå på det tidspunktet på ca. 11 mrd. kroner, og konklusjonen ble at finansieringsbehovet kunne oppfylles gjennom en avgift på 1 % av førstehåndsomsetningen. Støtte til kondemnering skulle gis til fartøy under 15 meter etter særskilte regler.</i></p>

C	<p>Gi en beskrivelse av samfunnseffektene og på hvilken måte forskningen har bidratt til dem (maks 400 ord):</p> <p><i>Siden dette prosjektet hadde et meget konkret formål, nemlig å øke lønnsomheten i den norske fiskeflåten ved å redusere overkapasiteten, må en også kunne si at samfunnseffektene er klart definert.</i></p> <p><i>Ordnningen ble innført i juli 2003, på grunnlag av behandlingen av Ot. prp. nr. 76 (2001-2002) og St. meld. nr. 20 (2002-2003) Strukturiltak i kystfiskeflåten. Det vises særlig til stortingsmeldingens kapittel 8.4 og 10.4 for en nærmere redegjørelse for bakgrunnen for ordningen. Reglene for ordningen er gitt i forskrift av 30. juni 2003 nr. 876 om strukturavgift og strukturfond for kapasitetstilpasning av fiskeflåten. Satsen ble satt til 0,35 % av førstehåndsomsetningen. Siden det hele tiden var meningen at dette skulle være en midlertidig femårig ordning, ble strukturfondet oppløst 1. juli 2008.</i></p> <p><i>De konkrete samfunnseffektene ble økt lønnsomhet og bedre kapasitetsutnyttelse for de gjenværende fartøyene og mer optimal totalkapasitet oppnådd gjennom en frivillig kapasitetsreduksjon ved at man måtte søke kondemneringsstøtte gjennom fondet.</i></p>
D	<p>Oppgi referanser til forskningen (for eksempel vitenskapelige publikasjoner, rapporter, offentlige utredninger):</p> <p><i>T. Lorentzen og S.I. Steinshamn, 2002. Strukturfond, strukturavgift og verdsetting av fartøy. SNF-Rapport nr. 24/2002.</i></p> <p><i>Ot. prp. nr. 76 (2001-2002)</i></p> <p><i>St. meld. nr. 20 (2002-2003) Strukturiltak i kystfiskeflåten</i></p> <p><i>Fiskeridepartementets forskrift av 30. juni 2003 nr. 876 om strukturavgift og strukturfond for kapasitetstilpasning av fiskeflåten.</i></p>
E	<p>Oppgi referanser til kilder som støtter påstanden om oppnådd samfunnseffekt (for eksempel publikasjoner, rapporter, nyhetsoppslag):</p> <p>http://www.nrk.no/nyheter/distrikt/nrk_troms_og_finnark/finnmark/3080352.html</p>

A	<p>Eksempel 3: Beyond Budgeting</p> <p>Sammendrag (maks 100 ord):</p> <p><i>The Beyond Budgeting research program started in 2008 and has been financed by Statoil and forms the basis for collaboration between Statoil and SNF/NHH/AFF. The program is multidisciplinary and focuses on the link between organizational change, management, leadership and the design and use of management accounting systems. The aims of the program are:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - <i>Increase the focus on the empirical phenomena Beyond Budgeting (BB) and its links to theoretical areas such as leadership, management and management accounting.</i> - <i>Increase the focus of Master and PhD-students on oil and energy industry and management control systems through courses, and projects.</i>
---	--

B	<p>Gi en beskrivelse av forskningen som ligger til grunn for samfunnseffektene (maks 400 ord):</p> <p><i>Our research has mainly been focusing on two areas. The first area focuses on budgeting control and on-going Beyond Budgeting movements and how it contributes to changes in management control approaches in terms of design and use. This part examines how organizations are trying to change the balance between control and autonomy by changing management control tools and by introducing new types of tools.</i></p> <p><i>Several of our studies focuses on how budgets are used and what contingencies that can explain how companies try to handle uncertainty in the environment. We have also more broad studies of management control systems not only focusing on budgets but also other tools, such as balanced scorecard and activity-based costing, that aim to exert control over activities. We use data from surveys where we highlights the performance effects of different tools.</i></p> <p><i>Furthermore, the Beyond Budgeting movement is analyzed from different perspectives. For example differences between different countries. In addition, we focus on implementation of Beyond budgeting ideas into large organizations. We have improved our understanding of Beyond Budgeting as a practice both for managers and for controllers. The work of a controller is shifting from a more mechanical management control approach toward a paradigm of realism in which the work is based on a more dialectic perception of the business environment. In the latter situation, the controller's role is more reflective and interactive.</i></p> <p><i>The second area is studies with a broader scope where we discuss control, such as self-control, time control and cultural control. For example do we discuss how management control approaches can be organized in order to meet the real-time needs of managers. In another study we provide three examples of how budgeting activities are connected to the behavior of actors located in specific settings. This helps us to understand why companies use certain forms of budgeting.</i></p> <p><i>The Beyond Budgeting program does also have several studies of leadership and how to handle more dynamic environments. Furthermore we have studies focusing on the degree to which key employees of the future desire autonomy-creativity in their future work. This is based on a study of students at elite business schools in Norway and North America. Many of these students are destined to become leaders who will have a profound influence on creativity and innovation in the future. In addition we have studies focusing on tension between organizational systems of accountability and the individual's sense of personal responsibility.</i></p>
C	<p>Gi en beskrivelse av samfunnseffektene og på hvilken måte forskningen har bidratt til dem (maks 400 ord):</p> <p><i>This research has contributed to changes in how management control systems are being</i></p>

	<p><i>designed and developed. The research done in the Beyond Budgeting research program has been done in close cooperation with Statoil. We have been given feedback both by annual seminars where we discuss themes each year and a number of Statoil employees participate. The last years we have had these seminars together with the FOCUS-program which means that not only Statoil but also other companies such as DNB, Telenor, Deloitte has participated and learned. This has given us a good arena to get our research accessible for practitioners. Furthermore, we have participated at meetings at Statoil where they wanted us to present our research. Often this is done as a feedback to the changes we have studied and they are doing.</i></p> <p><i>Our research has also of cause been presented at the common areas for research, such as at different international conferences and workshops mainly in Europe but also in the rest of the world. We have also written more easy read articles and books for practitioners.</i></p> <p><i>Furthermore, we teach what we have learned from our studies at the regular education at NHH, at the NHH Executive education and at different private companies asking us to tell about our research.</i></p>
D	<p><i>Oppgi referanser til forskningen (for eksempel vitenskapelige publikasjoner, rapporter, offentlige utredninger):</i></p> <p><i>This is a small selection of publications. We have picked out a few articles published in good academic journals and articles published in more popular journals. In addition a book chapters and a book is part of it.</i></p> <p><i>Academic journals:</i></p> <p><i>Bourmistrov, A. and K. Kaarbøe (2013) "From comfort to stretch zones: A field study of two multinational companies applying "beyond budgeting" ideas". Management Accounting Research, Vol. 24, pp. 196-211.</i></p> <p><i>Østergren K and I Stensaker (2011) Management control without budgets: A field study of "beyond budgeting" in practice. European Accounting Review. Vol. 20, pp. 149–181.</i></p> <p><i>Heinzelmann, R. (2015). Beyond Budgeting and Enterprise Resource Planning Systems integration, BETA Scandinavian Journal of Business Research, Vol. 29, pp. 25-48.</i></p> <p><i>Gooderham, P., Morley, M., Parry, E., Stavrou, E. (2015). National and firm level drivers of the devolution of HRM decision making to line managers. Journal of International Business Studies, Vol. 46, 715-723.</i></p> <p><i>Popular journals:</i></p> <p><i>Meidell A and K Kaarbøe (2015) Enterprise Risk Management i Statoil - en balansegang mellom evolusjonære og revolusjonære faser. November. Magma. Nr. 4.</i></p>

	<p><i>Bjørnenak T and Kaarbøe K (2011) Dynamiske styringssystemer – hva er det? Magma. Nr. 3.</i></p> <p><i>Heinzelmann, R. (2015). Insights of using Beyond Budgeting ideas for performance management and control in Norwegian companies, Zeitschrift für Controlling, No. 2, pp. 96-101.</i></p> <p><i>Kaarbøe K and L J Tynes Pedersen (2015) Innovation in Business Models and Management Control Systems: Introduction to the Special issue. BETA, pp. 6-9.</i></p> <p><i>Book chapters and books:</i></p> <p><i>Bjørnenak T and K Kaarbøe (2013) Beyond Budgeting – former, drivere og løsninger. Hva gjør bedrifter uten budsjetter? In (eds. K Nyland and L Falland). Perspektiver på økonomistyring. Fagbokforlaget: Bergen. s. 223-239.</i></p> <p><i>K Kaarbøe, P Gooderham and H Nørreklit (2013) Managing in dynamic business environment –from control to autonomy. Edward Elgar.</i></p>
E	<p>Oppgi referanser til kilder som støtter påstanden om oppnådd samfunnseffekt (for eksempel publikasjoner, rapporter, nyhetsoppslag):</p> <p><i>Se ovenfor.</i></p>

A	<p>Eksempel 4: Studie av skatteunndragelse og moralsk motivasjon</p> <p>Sammendrag (maks 100 ord):</p> <p><i>Våren 2013 gjennomførte forskere knyttet til program for Atferdsøkonomi ved SNF et felteksperiment i samarbeid med Skatteetaten. Formålet med felteksperiment var å evaluere forskjellige måter å stimulere personer som er skattemessig bosatt i Norge til å rapportere inntekt og formue i utlandet korrekt og fullstendig i den norske selvangivelsen. Spesielt ønsket prosjektet å studere hvorvidt en moralsk appell ville føre til redusert skatteunndragelse.</i></p> <p><i>Intervensjonen var et informasjonsbrev som ble sendt til skatteyterne og effektevalueringen ble gjort ved å se på hvor mye skattyterne i eksperimentet rapporterer av utenlandske inntekter på selvangivelsen for skatteåret 2012. Funnene viser at det å motta et brev hadde en effekt på hvor mange som rapporterte, og hvor mye disse rapporterte. Spesielt slående er resultatet at det inkludere en moralsk appell i brevet har stor effekt på rapportert utenlandsinntekt.</i></p>
B	<p>Gi en beskrivelse av forskningen som ligger til grunn for samfunnseffektene (maks 400</p>

	<p>ord):</p> <p><i>Inntekt som er opptjent i Norge blir som en hovedregel automatisk rapportert til skattemyndighetene. For inntekt opptjent i utlandet må imidlertid skatteyter selv oppgi beløpet i selvangivelsen og tradisjonelt har Skatteetaten hatt begrensede muligheter til å kontrollere disse opplysningene. De såkalte Automatiske Kontrolloppgaver Utland (AKU) har de siste årene gitt norske skattemyndigheter bedre informasjon om nordmenns inntekt et utvalg land.</i></p> <p><i>Forskningsprosjektet tok sikte på å studere hva som bidrar til å øke etterlevelse hos skatteytere med utenlandsinntekt. Spesielt var vi opptatt av hvordan en moralsk appell påvirker etterlevelse. I tillegg ønsket vi å undersøke om det fantes en kostnadseffektive måter å øke etterlevelse på.</i></p> <p><i>Som ledd i felteksperimentet identifiserte skatteetaten 18 000 skatteytere hvor avviket mellom AKU-rapport og selvrapportert utenlandsinntekt var mellom 2 000 og 200 000 kr i 2011. I samarbeid med Skatteetaten sendte vi disse skatteyterne et informasjonsbrev om hvordan inntekt i utlandet skal rapporteres. En gruppe ble holdt utenfor som kontroll, og fikk ikke noe brev. Vi var interessert i å studere hvordan det å inkludere en moralsk appell i dette brevet påvirket selvrapportert inntekt. To grupper mottok brev med forskjellige appeller til rettferdighetsmotiver. I det ene brevet inkluderte vi setningen: "Det store flertallet rapporterer korrekt og fullstendig inntekt og formue i Norge. For å få en rettferdig behandling av alle skattebetalere, er det derfor viktig at inntekt og formue i utlandet rapporteres på samme måte." I det andre brevet inkluderte vi setningen: "Din skattebetaling gir grunnlaget for offentlig finansierte tjenester innenfor skole, helse og andre viktige samfunnsområder." Utover dette var brevene identiske med det nøytrale informasjonsbrevet.</i></p>
C	<p>Gi en beskrivelse av samfunnseffektene og på hvilken måte forskningen har bidratt til dem (maks 400 ord):</p> <p><i>Skatteunndragelse, som innebærer at man gir uriktige opplysninger til myndighetene i selvangivelser, merverdiavgiftsoppgaver og andre oppgaver som alle er pålagt å innlevere, er stort samfunnsproblem. Forsøk på å estimere omfanget på skatteunndragelsen i Norge gir anslag på om lag 100 milliarder kroner som er unndratt beskatning. Skatteunndragelse er trolig den formen for kriminalitet med størst samfunnsøkonomisk betydning. Det er også en form for økonomisk kriminalitet som har svært mange involverte. En indikasjon på dette er det faktum at om lag 40 prosent av befolkningen oppgir at de syntes det er greit å betale svart for mindre jobber, og like mange innrømmer å ha betalt for svart arbeid. Konsekvensene av skatteunndragelse er ikke bare at det offentlige inntekter reduseres, men også at skattemoralen i samfunnet undergraves. I tillegg fører skatteunndragelse til at det oppstår konkurransevridding i næringslivet fordi de kriminelle kan drive et foretak med lavere kostnader.</i></p> <p><i>Forskningsprosjektet viser at det er mulig på en kostnadseffektiv måte å redusere skatteunndragelse. Videre har forskningen vist at en moralsk appell kan øke etterlevelse. Vi finner en stor effekt av informasjonsbrevet og av å inkludere en moralsk appell i brevene.</i></p>

	<p><i>Sammenliknet med kontrollgruppen førte det nøytrale informasjonsbrevet til en økning i selvrapportert utenlandsinntekt med nesten 40 prosent. Enda mer slående er det at det å inkludere en moralsk appell i brevet økte rapportert inntekt med drøyt 2/3 i forhold til det nøytrale brevet. Basert på disse estimatene førte eksperimentet til 150 millioner i økt rapportert utenlandsinntekt det første året. En variant av brevet brukes nå hvert år av skatteetaten.</i></p>
D	<p>Oppgi referanser til forskningen (for eksempel vitenskapelige publikasjoner, rapporter, offentlige utredninger).</p> <p><i>Paperet er ennå ikke ferdigskrevet, men arbeidsnotat er: «You've got mail: A randomised field experiment on tax evasion» (av Kristina Bott, Alexander W. Cappelen, Erik Ø. Sørensen og Bertil Tungodden).</i></p>
E	<p>Oppgi referanser til kilder som støtter påstanden om oppnådd samfunnseffekt (for eksempel publikasjoner, rapporter, nyhetsoppslag):</p> <p><i>Prosjektet har fått mye mediedekning og en oppsummering av den samfunnsmessige effekten er gitt her:</i></p> <p>http://www.bt.no/nyheter/okonomi/Et-lite-stikk-av-moral-ga-millioner-i-kassen-3132671.html</p>

17 SINTEF Teknologi og samfunn

11	<p data-bbox="256 327 820 360">Samfunnseffekter av instituttets forskning</p> <p data-bbox="256 367 1481 633">Overordnet sammendrag av samfunnseffekter av instituttets forskning Instituttets samspill med resten av fagmiljøene i SINTEF gir våre samfunnsforskere et fortrinn, nasjonalt og internasjonalt, til å utnytte interaksjon og samspill mellom menesker, teknologi og organisasjon, for å kunne realisere vår visjon Teknologi for et bedre samfunn. Vi illustrerer samfunnseffektene av vår forskning gjennom fem eksempler fra praksisfeltet: 1) Innflytelse på politikk og regelverksutforming, 2) Utvikling av konsept for bærekraftig regional næringsutvikling, 3) Forbedring av samfunnets evne til å yte gode helse- og velferdstjenester, 4) Global helse, og 5) Forbedring av sikkerhet i organisasjoner og samfunn</p> <p data-bbox="256 667 911 701">1) Innflytelse på politikk- og regelverksutforming</p> <p data-bbox="256 703 1123 736">1.1 Sammendrag innenfor området politikk- og regelverksutforming Gjennom jevnlig deltakelse i offentlig oppnevnte utvalg, gjennomføring av evalueringer og kartlegginger, blir SINTEFs kompetanse brukt til å belyse sentrale samfunnsforhold slik at grunnlaget for politikk og regelverksutforming kan bli best mulig. Myndigheter og sentrale beslutningstakere viser gjennom sin anvendelse at de har stor tillit til SINTEFs forskning. Vi har valgt å illustrere denne anvendelsen innenfor tre politikk- og samfunnsområder med lange forskningstradisjoner i våre miljø: innenfor arbeidslivsområdet, innenfor sikkerheten i petroleumsvirksomheten og innen helse- og velferdstjenester.</p> <p data-bbox="256 1003 1214 1070">1.2 Våre forskningstradisjoner som beskriver vår innflytelse på politikk- og regelverksutforming Samfunnseffektene av SINTEFs forskning ligger i vår praksisnære og langsiktige FoU-partnerskap med organisasjoner i privat og offentlig sektor. Vårt institutt er en integrert del av SINTEF, Skandinavias største uavhengige forskningsinstitutt, med mer enn 2000 ansatte og en omsetning på over 3 milliarder NOK. Vår styrke er vår tverrfaglighet.</p> <p data-bbox="256 1220 1481 1422">Våre samfunnsforskningsmiljøer har gjennom snart 60 år vært med på å bygge SINTEF. Felles med de polytekniske miljøene har samfunnsforskningen i SINTEF vært preget av nærhet til brukere og problemeiere. Miljøene ble ofte etablert og støttet etter initiativ fra sentrale myndigheter og samfunnsaktører. Disse så den store verdien i å koble samfunnsforskningen tett opp mot landets største polytekniske forskningsmiljø, ved det gamle NTH og SINTEF-miljøene for øvrig. Vi har valgt å trekke nærmere fram samfunnseffekten av vår forskning på tre politikkområder:</p> <p data-bbox="256 1440 608 1473"><u>Arbeidslovgivningen i Norge</u></p> <p data-bbox="256 1489 1481 1792">Vårt fagmiljø har i over femti år bidratt til eksperimentell og nyskapende forskning innenfor organisering og ledelse i arbeidslivet. Røttene til norsk arbeidsforskning ligger hos oss, gjennom de velkjente samarbeidsforsøkene. (Thorsrud og Emery, 1964). Vårt institutt representerer kontinuiteten innenfor arbeidsforskningen fram til i dag (Levin et.al, 2012). Partene i arbeidslivet har sammen med Forskningsrådet finansiert prosjekt som har identifisert, dokumentert og utviklet nye samarbeidsmønstre med stor konkurransekraft for industribedrifter. (Finnestrand, 2011). Gjennom å være eneste norske forskningspartner i EU sine to største forskningssatsinger om utviklingen i europeisk arbeidsliv (prosjektene <u>WORKS</u> og <u>Walqing</u> i 6. og 7. rammeprogram), har vi utviklet en fagkompetanse og et nettverk som daglig blir benyttet i utredninger og kartlegginger.</p> <p data-bbox="256 1809 719 1843"><u>Sikkerheten i petroleumsvirksomheten</u></p> <p data-bbox="256 1859 1481 2033">Sikkerhetsforskningen i SINTEF har vært en viktig bidragsyter for den markerte forbedringen i sikkerhetsnivå, som petroleumsvirksomheten opplevde i etterkant av ulykken Alexander Kielland i 1980. Utover 1980-tallet har SINTEF hatt et nært samarbeid med Oljedirektoratet, Petroleumsstilsynet og flere oljeselskaper om utvikling av teknisk og organisatorisk sikkerhet og læring i etterkant av hendelser. Gjennom å ha vært en kunnskaps- og premissleverandør for den norske</p>
----	---

petroleumsvirksomheten har vi bidratt til å oppfylle regjeringens målsetning om at norsk sokkel skal være verdensledende på HMS.

Helse- og velferdstjenester

Helsetjenesteforskningen på finansierings- og ressursfordelingsmodeller og psykiske helsetjenester er en viktig del av myndighetenes beslutningsgrunnlag for inntektsfordeling og tjenesteutvikling. Innenfor velferdsforskning leverer vi kunnskapsgrunnlag knyttet til IA-avtalen og til satsinger og reformer på arbeids- og velferdsområdet. Forskningen vår er hovedsakelig rettet mot nasjonale samfunnsutfordringer. I tillegg har vi en betydelig forskningsvirksomhet innenfor Global helse. SINTEF sin faglige satsing på Velferdsteknologi har siden 2008 bidratt signifikant til utviklingen av teknologi og tjenester som blir implementert i stadig flere norske kommuner. I samarbeid med Helsedirektoratet, KS, enkeltkommuner, brukerorganisasjoner og industribedrifter, har vi bidratt til utvikling av løsninger som er basert på brukerbehov hos både sluttbrukere og tjenesteytere.

1.3 Beskrivelse av samfunnseffektene

Arbeidslovgivningen i Norge

Norsk konkurransekraft er nært knyttet til utviklingen av den norske samarbeidsmodellen. Partene i arbeidslivet har spilt en sentral og avgjørende rolle i å støtte forskning og utviklingsarbeid rettet mot de bedriftsnære problemstillingene. Senest i 2014, ved den årlige Felleskonferansen mellom LO og NHO, ble vårt miljø invitert til å holde hovedinnlegget. Temaet var den norske samarbeidsmodellens historiske røtter. Den norske samarbeidsmodellen er arbeidslivets praktiske samarbeidsferdigheter, og demokratiprosessene i arbeidslivet er sentrale forhold med stor påvirkning på både samfunnsøkonomi og demokrati. Vår kompetanse blir kontinuerlig brukt av beslutningstakere for å frambringe et best mulig beslutningsgrunnlag, f.eks. innenfor utviklingen av Internkontrollforskriften, kartlegging av HMS-tilstanden, bruk av verneombudsordningen. I den viktigste gjennomgangen av norsk arbeidsliv som Stortinget har gjort etter 2005, ble SINTEF aktivt trukket fram som en sentral kunnskapsleverandør på feltet. Meld.St. 29 (2010-2011).

Sikkerheten i petroleumsvirksomheten

Sikkerheten i Nordsjøen er et resultat av langsiktighet. Den største effekten ligger i den sikkerhetskulturen som har blitt dyrket fram over tid. Vi vil trekke fram tre viktige områder hvor SINTEF har hatt en sentral rolle. Det første er de tre helikoptersikkerhetsstudiene (HSS), som har blitt gjennomført over en periode på tjue år. Studiene har vært basis for arbeidet i "Samarbeidsforum for helikoptersikkerhet", som har som mandat å være en pådriver i forhold til ansvarlige myndigheter og aktører når det gjelder helikoptersikkerhet. Næringen har tillagt SINTEFs studier svær stor vekt gjennom implementering av anbefalte tiltak. De siste årenes statistikk viser at Norge har hatt en vesentlig bedre utvikling i helikoptersikkerhet offshore enn f.eks. Storbritannia. Det andre området er en rekke prosjekter i regi av SINTEFs rammeavtale med Petroleumstilsynet siden 2006. Et eksempel på dette er våre bidrag i Petroleumstilsynets jevnlig sikkerhetskartlegging "Risikonivå i norsk petroleumsvirksomhet (RNNP)". SINTEF har her levert en rekke bidrag som danner grunnlag for næringens risikoforståelse og satsingsområder. Det tredje området er vårt bidrag til bedre design og operasjon av bemannede kontrollrom på olje- og gassinntallasjoner. SINTEF har utviklet en metode (CRIOP) for vurdering av kontrollromsløsninger. Metoden oppdateres jevnlig via et bredt industriforum og er blitt en bransjestandard for vurdering av kontrollromsløsninger under planlegging og drift av olje- og gassinntallasjoner på norsk sokkel.

Helse- og velferdstjenester

Virksomheten har vært initiert av samfunnsutfordringene knyttet til inntektsfordeling, psykisk helse, funksjonshemmede, demografisk utvikling med flere eldre, sykefravær, og inkludering i arbeidslivet. SINTEF ledet prosjektet Trygge spor, som har fremskaffet praktisk erfaring og forskningsbasert kunnskap om bruk av lokaliseringsteknologi for personer med demens/ kognitiv svikt. Denne kunnskapen har gitt grunnlag for revidering av Pasient- og brukerrettighetsloven § 4-6a, slik at varsling og lokalisering kan benyttes til brukere over 18 år som ikke har samtykkekompetanse. Resultatene fra vår forskning har ført til nye inntektsfordelingsmodeller mellom helseforetakene, nye regler for oppfølging av personer med sykefravær og nye praksiser i behandling og oppfølging av psykisk syke.

1.4 Oppgi referanser til forskningen:

Arbeidslivsområdet

- Medvirkning og medbestemmelse i arbeidslivet (NOU 2010:1), spesielt vedlegg 1
- Meld. St. 29 (2010-2011) Felles ansvar for eit godt og anstendig arbeidsliv

Sikkerheten i petroleumsvirksomheten

- Meld. St. 29 (2010-2011) Felles ansvar for eit godt og anstendig arbeidsliv
- Herrera I.A. et al. (2010): *Helicopter safety study 3*. SINTEF, Trondheim
- Johnsen, S.O. et al. (2011) CRIOP: A scenario method for Crisis Intervention and Operability analysis. <https://www.sintef.no/projectweb/criop/>

Helse- og velferdstjenester

- Pasient- og brukerrettighetsloven § 4-6a
- Veikart for implementering av velferdsteknolog: www.samveis.no/
- Trygge spor: www.sintef.no/globalassets/sintef-teknologi-og-samfunn/prosjektwebber/velferdsteknologi/hvordan-ta-i-bruk-gps-for-personer-med-demens_hefte.pdf
- Se også referanser under pkt 3 og 4

- **Oppgi referanser til kilder som støtter påstanden om oppnådd samfunnseffekt:**

2) Utvikling av konsept for bærekraftig regional næringsutvikling

2.1 Sammendrag

Gode Sirklar AS er kommunene Fjell, Sund og Øygarden sitt operative verktøy for å skape god næringsutvikling i regionen. Kommunene har inngått en partnerskapsavtale med SINTEF som har påtatt seg å drifte selskapet. For å oppnå fleksibilitet og for å kunne skaffe tilveie den kunnskapen næringslivet til enhver tid har behov for, er det ingen ansatte i selskapet, og kompetansen leies inn ved behov. Denne innovative organiseringen av kommunenes næringsutviklingsarbeid og deres kunnskapsstrategi har vært en formidabel suksess. Kommunene reinvesterer i dette partnerskapet på det 11 året.

2.2 Beskrivelse av forskningen som ligger til grunn for samfunnseffektene.

Det er et bredt spekter av forskning som ligger til grunn for denne organiseringen. Hovedtyngden er basert på sentrale elementer innenfor økonomisk geografi og organisasjons- og arbeidslivs-forskningen med utgangspunkt i sosiologifaget. Sentralt i forskningen er behovet for å forstå kunnskapsutviklingsprosesser og hvordan disse utvikler og utspiller seg over avstand, og hvordan man kan bygge bærekraftige strategier for å håndtere avstandsdimensjonen i dette (Nilsen, 2006). Å forstå sted og territoriets særegenheter og egenskaper i forhold til både teknologi og organisasjon, er en viktig forutsetning for å oppnå utvikling av stedets næringsliv (Storper 1997, Nilsen 2006). Samhandlingen mellom territoriet, teknologi og organisasjon kan også forstås ved Etzkowitz & Leydesdorff Triple Helix modell (1999), hvor de sentrale drivkreftene er de offentlige myndigheter (eiere av sted), næringsliv (organisasjon) og kunnskapsmiljøer (teknologi). Messner (2004) mener at regioner må bygge nettverk på tvers av offentlige og private aktører for å skape effektive lokale næringsstrategier. Dynamikken i den lokale næringsutviklingen kan forstås som en kombinasjon av både endogene og eksogene prosesser. Dette innebærer at det sentrale aspektet ved regional utvikling ikke lenger bare er evnen til å tiltrekke seg bedrifter eller støtte utenfra, men også kapasiteten til å generere forhold for transformasjon av egen produksjonsstruktur (Dinis, 2006). Man må evne å være god både internt og eksternt i regionen, bygge gode relasjoner internt mellom sentrale aktører, og samtidig være god til å bygge relasjoner og åpne opp for innspill fra eksterne aktører. Det sentrale begrepet her er «governance», det man på norsk kan kalle lokal samstyring. Samskapt læring (Finne et. al., 1995) og forståelse er sentrale kollektive lærings- og innovasjonsprosesser i Gode Sirklar-konseptet. Det er viktig å forstå den historiske og prosessuelle bakgrunnen for klyngebegrepet

(Porter,1990), Regional Innovasjon (Storper 1997) og regionale Innovasjonssystemer (Tödtling, F. and M. Tripl (2011). Samskaping av kunnskap og tillit på tvers av sektorer og bransjer er sentralt i denne sammenheng. I Gode Sirklar danner dette et utgangspunkt for og behov for flere nye forskningsaktiviteter, som for eksempel skoleutvikling.

2.3 Beskrivelse av samfunnseffektene

Effektene av Gode Sirklars aktiviteter de siste 10 årene er betydelige, samtidig som de spenner relativt vidt. Her kan nevnes alt fra klynge- og bedriftsutvikling innenfor olje og gass-sektoren og mekanisk industri, til utvikling av kulturtilbud og salg av lokalprodusert mat og håndverksprodukter. Gode Sirklar AS har vært sentral i etableringen av flere klyngeaktiviteter. Etableringen av NCE Subsea (i dag GCE) for snart 10 år siden kom som en direkte konsekvens av Gode Sirklars initiativ og innsats. Denne typen utvikling av næringslivet er videreført, Etablering av "Verkstedgruppen" (30 mekaniske bedrifter) er en tilsvarende aktivitet som bidrar til å styrke samarbeidsrelasjoner, kunnskapsutveksling og markedssamarbeid mellom bedrifter som har liten tradisjon for slikt samarbeid. Samme type aktiviteter jobbes det systematisk med innenfor sjømat, en av de største vekstnæringene i Norge.

Det har vært gjennomført store skoleutviklingsprosjekter i regionen, delvis finansiert av kommunene selv og delvis av Utdanningsdirektoratet. Sentralt i dette har vært konseptet "Praksisnær læring". Dette har vært en systematisk organisering av samarbeidet mellom skole og lokalt næringsliv, med formål å styrke læringen i skolen gjennom å utvikle mer praksisbaserte oppgaver. Dette har i følge kommunen selv bidratt til positive resultater for elevene og skolen, ikke minst har det bidratt til å endre deres måte å samhandle med næringslivet på.

Kommunene selv hevder at samarbeidet med Gode Sirklar har ført til at kommunene er blitt mer utadrettet i sin virksomhet og at man i dag har langt flere prosjekter med eksterne aktører enn hva man har hatt tidligere. Kommunen har altså utviklet sitt repertoar for samarbeid og samhandling med andre. Det er grunn til å anta at deres absorpsjonskapasitet er økt og at de derigjennom har økt sin kompetanse og relevans for samarbeidspartnere som lokalt næringsliv og ikke minst brukerne.

Et eksempel på samfunnseffekter for brukerne er prosjektet "Fremtidens helse og omsorgstjenester". Prosjektet har gjennomført ulike scenarier for å forstå eldres fremtidige behov for tjenester, hva tjenestene vil bestå av og hvordan dette kan løses med en økende andel eldre. Disse prosessene er blitt tatt entusiastisk imot av elderråd og andre brukere. Prosessuelt er de blitt involvert i sine egne fremtidige muligheter på en motiverende måte. Kunnskapsgrunnlaget som beslutningene baserer seg på, er solide og relevante gjennom at de er basert på hva forskeren mener og hva brukerne selv hevder, gjennom deres medvirkning i prosjektet.

Gode Sirklar AS ble eksternt evaluert i 2010. Agderforskning konkluderte med at "ingen andre regionale utviklingsselskap i Norge kan foreløpig vise til noe lignende".

2.4 Referanser til forskningen

- Karlsen, T.K. & Cruickshank, J. (2010) Gode Sirklar – en evaluering. Prosjektrapport nr 1/2010, Agderforskning.
- Dinis, A. (2006) "Marketing and innovation: Useful tools for competitiveness in rural and peripheral areas." *European Planning Studies* 14(1): 9-227
- Etzkowitz, H., Leydesdorff, L. (1999) The future location of research and technology transfer. *Journal of Technology Transfer*
- Finne et. al. (1995) "Trailing Research. A Model for Useful Program Evaluation", in *Evaluation*, vol 1, no 1,
- Finnestrand (2011) The role of the shop Steward in organizations using High Involment Workplace Practies. Doctoral thesis: 299. NTNU
- Herrerra I.A. et al. (2010) Helicopter safety study 3. SINTEF, Trondheim
- Holtgrewe et al. (eds) (2015) *Hard Work in New Jobs. The quality of Work and Life in*

European Growth Sectors.

- Karlsen, T.K. & Cruickshank, J. (2010) Gode Sirklar – en evaluering. Prosjektrapport nr1/2010.
- Levin et.al. (2012) Demokrati i arbeidslivet. Den norske samarbeidsmodellen som konkurransefortrinn.
- Meld. St. 29 (2010-2011) Felles ansvar for eit godt og anstendig arbeidsliv
- Messner, D. (2004) Regions in the 'world economic triangle'. Local Enterprises in the Global Economy. H. Schmitz. Cheltenham, Edward Elgar: 20-52
- Nilsen, S.K. (2006) Technology Transfer- a case study of the prominence of place and reciprocity in the global economy. Doctoral thesis: 67. NTNU
- NOU 2010:1 Medvirkning og medbestemmelse i arbeidslivet.
- Porter, M.E. (1990) The competitive advantage of nations. Macmillan
- Ptil (2016) Deepwater Horizon/Macondo - oppfølging i Ptil.
<http://www.ptil.no/deepwater-horizon-oppfoelging/category1050.html>
- Schön, D. A. (1983). The reflective practitioner: how professionals think in action.
- Storper, M. (1997). The regional world: territorial development in a global economy.
- Tinmannsvik, R. et al. (2011) Deepwater Horizon-ulykken: Årsaker, lærepunkter og forbedringstiltak for norsk sokkel. SINTEF, Trondheim.
- Thorsrud og Emery (1970) Mot en ny bedriftsorganisasjon: Eksperimenter i industrielt demokrati
- Tödtling, F. and M. Trippel (2011) Regional innovation systems. Handbook of Regional Innovation and Growth. P. Cooke, B. Asheim, R. Boschma et al. Cheltenham, Edward Elgar: 455-466

3. Forbedring av samfunnets evne til å yte gode helse- og velferdstjenester

3.1 Sammendrag (maks 100 ord)

SINTEFs mangeårige virksomhet for Helsedirektoratet, med innhenting og analyse av data fra spesialisthelsetjenesten (SAMDATA) og Norsk Pasientregister, utgjorde et viktig grunnlag for utvikling og styring av helsevesenet fram til hhv 2010 og 2008, da denne virksomheten ble overtatt av staten. SINTEFs helsetjenesteforskning fortsatte likevel å være en sentral bidragsyter til helsemyndighetene, og har i tillegg utviklet en stor portefølje av forskningsrådsprosjekter og EU-prosjekter. Her vil vi trekke fram forskning som har bidratt til finansierings- og ressursfordelingsmodeller samt omfattende forskning på psykiske helsetjenester. På arbeids- og velferdsområdet har inkluderende arbeidsliv, sysselsetting av personer med nedsatt funksjonsevne, ungt utenforskap (skole, utdanning og arbeidsliv) samt velferdstjenestenes utforming og fungering, vært sentrale forskningstema.

3.2. Beskrivelse av forskningen som ligger til grunn for samfunnseffektene (maks 400 ord)

SINTEFs helsetjenesteforskning på finansierings- og ressursfordelingsmodeller leveres direkte til helsemyndighetene. Eksempler på dette er: a) leveranser til (og deltakelse i) Magnussen-utvalget (NOU 2008:2) om inntektsfordeling mellom regionale helseforetak, b) evalueringer, f.eks. av kriteriesystemet for budsjettfordeling mellom bydelene i Oslo kommune og evaluering av finansiering av forskning i helseforetakene, c) store forskningsprosjekter, for eksempel i Project Integrate, hvor SINTEF leder arbeidspakke om finansieringsmodeller for integrated care, og i NFR-

prosjekt som ser på betydningen av innsatsstyrt finansiering i sykehus.

SINTEFs forskning på psykiske helsetjenester omfatter: a) Årlige kartlegginger av det psykiske helsearbeidet i kommunene siden 2007 og omfattende pasienttellinger i psykisk helsevern hvert femte år, b) utvikling av veiledere på oppdrag fra Helsedirektoratet hhv i psykisk helsearbeid og utvikling av Individuell plan, c) omfattende evalueringsforskning blant annet ifm Opptappingsplanen for psykisk helse, kunnskapsoppsummeringer samt anvendt forskning med fokus på tjenesteutvikling, d) store forskningsprosjekter finansiert av NFR og EU på tema integrerte og gode pasient- og brukerforløp, effekter av poliklinisk behandling og utstrakt bruk av registerdata for sammenligning mellom land.

Innenfor tema velferdsforskning har SINTEF hatt ansvaret for begge de store nasjonale evalueringene av IA-avtalen (i 2009 og 2013). Begrepet om det inkluderende arbeidsliv har vært langt framme i den politiske debatten siden den første avtalen ble inngått i 2001, og arbeidet med evalueringene har gitt SINTEF stor synlighet som forskningsaktør på fagområdet. Videre har SINTEF gjennomført prosjekter om gradert sykefravær og oppfølging av sykmeldte. Dette er eksempler på rapporter som har gitt viktige innspill til debatten om inkluderende arbeidsliv og håndtering av sykefravær og utstøting fra arbeidslivet.

I de senere år har også sysselsetting av personer med nedsatt funksjonsevne, ungt utenforskap (skole, utdanning og arbeidsliv) samt velferdstjenestenes fungering blitt stadig mer sentrale forskningstema for SINTEF. Gjennom vår forskning ønsker vi å øke forståelsen av hvilke faktorer som fremmer og hemmer gjennomføringen av politiske satsinger og reformer på arbeids- og velferdsområdet. Mye av den forskningen som vi utfører på dette området, gjøres på oppdrag fra styrende myndigheter (departementer og direktorater). Dette gir oss en unik mulighet til å påvirke beslutningsapparatet.

3.3. Beskrivelse av samfunnseffektene (maks 400 ord)

SINTEFs studier om inntektsfordeling mellom RHF'ene viste betydelig underfinansiering av Helse Vest og Helse Midt-Norge, noe som bidro til utjevning (NOU 2008:2). Senere SINTEF-prosjekter for helsemyndighetene har bidratt til fornying av inntektsfordelingsmodeller. Evaluering av kriteriesystemet for Oslo kommune bidro til justering av inntektsfordelingen mellom bydeler. I EU-prosjektet REFINEMENT bidro SINTEF til utvikling av toolkit for evaluering av finansiering, organisering og kvalitet i psykiske helsetjenester.

SINTEFs jevnlige kartlegginger og pasienttellinger for Helsedirektoratet (etter statens overtakelse av Samdata og NPR) benyttes konkret som beslutningsgrunnlag i helsemyndighetenes videre utvikling av psykiske helsetjenester. Veiledere utarbeidet av SINTEF for Helsedirektoratet, benyttes i tjenesteapparatet. SINTEF gjennomførte de fleste evalueringsprosjektene ved Opptappingsplanen for psykisk helse, som oppsummert viste at de kvantitative målene i stor grad var nådd, mens det gjensto arbeid for å oppnå større kvalitet i tjenesteapparatet. SINTEFs følgeevaluering av pilotutprøving for felles akutt-tjeneste mellom barnevern og Bup i Kristiansand har effekter på prosjektets videre arbeid og satsing. SINTEFs kunnskapsoppsummering om barn og unges samlede tjenestetilbud innenfor psykisk helse, samt ni andre SINTEF-rapporter, danner kunnskapsgrunnlag for Flatøutvalget sin utredning om styrking av et helhetlig psykisk hestetilbud til barn og unge (NOU 2009:22). SINTEF leverte analyser av samhandling mellom tjenester i samband med Olsen-utvalget om Drap i Norge (NOU 2010:3), i tillegg til sju andre SINTEF-rapporter som utgjør kunnskapsgrunnlag.

SINTEF foreslo i 2013 forenklinger i gjennomføringen av dialogmøter ved sykefravær. Myndighetene fulgte dette opp. Fra og med 1. juli 2014 bortfalt kravet om at sykmelder og bedriftshelsetjeneste skulle delta i dialogmøte 1. Møtet skulle nå være en arena for arbeidsgiver og den ansatte, og andre aktører (inkludert fastleger) skal kun delta dersom partene ønsker det. I tråd med SINTEFs anbefalinger ble det også gjort andre justeringer i retningslinjene for oppfølging av sykmeldte, knyttet bl.a. til arbeidsgivers rapporteringsplikt ved 9-ukerstidspunktet.

I rapporten fra Almlid-utvalget om hvordan sykefravær og utstøting i helse- og omsorgssektoren kan forebygges og reduseres (NOU 2010: 13), inngår flere av SINTEFs rapporter som del av kunnskapsgrunnlaget, blant annet på sykefraværs- og IA-området.

De siste årene har sysselsetting av personer med nedsatt funksjonsevne, velferdstjenestenes fungering, gjennomføringen av arbeidsrettede tiltak samt organisering og frafall i skolen, vært sentrale forskningstema. SINTEFs forskning inngår som kunnskapsgrunnlag i Statsbudsjettet for 2016. Et eksempel på dette er forslag om at ordningen med tilretteleggingsgaranti må forbedres og styrkes, blant annet basert på de svakheter som SINTEFs evaluering av Jobbstrategien viste. Et annet eksempel er SINTEFs evaluering av arbeidsavklaringspenger som ytelse og ordning, som viste at den største svakheten er at NAV-kontorene ikke har tilstrekkelige ressurser til følge opp og avklare mottakerne av ytelsen.

3.4. Referanser til forskningen (vitenskapelige publikasjoner, rapporter, offentlige utredninger)

SINTEF-rapporter:

- Ose, Ådnes & Pettersen (2014) Polikliniske pasienter i psykisk helsevern for voksne 2013
- Ose & Kaspersen (2015) Kommunale tiltak i psykisk helsearbeid 2013. Årsverksstatistikk og analyser av kommunal variasjon
- Andersson et al. (2005) Kunnskapsstatus om det samlede tjenestetilbudet til barn og unge
- Kalseth & Magnussen (2008) Fordeling av inntekter mellom regionale helseforetak
- Kalseth et al. (2010) Evaluering av finansiering av forskning i helseforetakene. Trondheim
- Mandal et al. (2015) Hvordan fungerer arbeidsavklaringspenger (AAP) som ytelse og ordning? Et samarbeidsprosjekt mellom SINTEF og Nasjonalt kompetansesenter for arbeidsretta rehabilitering'
- Dyrstad et al. (2014) Evaluering av Jobbstrategien for personer med nedsatt funksjonsevne
- Ose et al. (2013) Evaluering av IA-avtalen (2010-2013)
- Ose et al. (2013) Oppfølging av sykmeldte: Fungerer dagens regime? Oppfølgingsplaner, dialogmøter, rapportering, kontroller og sanksjoner
- Ose et al. (2012) Sykefravær – gradering og tilrettelegging.

EU-prosjekt:

- Salvador-Carulla L, Amaddeo F, Gutiérrez-Colosía MR, Salazzari D, Gonzalez-Caballero JL, Montagni I, et al. Developing a tool for mapping adult mental health care provision in Europe: the research on financing systems' effect on the quality of mental health care mapping services tool research protocol and its contribution to better integrated care. *International Journal of Integrated Care*. 2015;15(4).
- Decision Support Toolkit: <http://refinementproject.eu/>

Offentlige utredninger:

- NOU 2010:3 Drap i Norge i perioden 2004-2009
- NOU 2009:22 Det du gjør, gjør det helt — Bedre samordning av tjenester for utsatte barn og unge
- NOU 2008:2 Fordeling av inntekter mellom regionale helseforetak
- NOU 2010: 13 Arbeid for helse – Sykefravær og utstøting i helse- og omsorgssektoren
- Prop. 102 L (2013–2014) - Endringer i arbeidsmiljøloven og folketryktdloven

4. Global helse

4.1 Sammendrag (maks 100 ord)

SINTEF har gjennomført en rekke forsknings- og utviklingsprosjekter i fattige land, særlig i sørlige Afrika, gjennom de siste 15 årene. Tematisk omfatter dette svake gruppers levekår, tilgang på tjenester og sammenhengen mellom fattigdom og funksjonshemming spesielt. FoU-virksomheten omfatter store nasjonale surveys i syv ulike land, flere mindre kvalitative studier samt tjenesteutvikling. SINTEF er gjennom denne FoU-virksomheten etablert som et sentralt

forskningsmiljø internasjonalt innen forskning om funksjonshemming og fattigdom i lavinntektsland.

4.2. Beskrivelse av forskningen som ligger til grunn for samfunnseffektene (maks 400 ord)

SINTEF har i perioden 2001 – 2015 gjennomført ni nasjonale, representative surveys om levekår blant funksjonshemmede i åtte land i sørlig Afrika samt i Nepal. Gjennom dette er det etablert en regional database på et område med store mangler når det gjelder kartlegging og kunnskap. Databasen inneholder en lang rekke viktige levekårsindikatorer og et godt grunnlag for komparative analyser mellom land og grupper, inkludert sammenligning av levekår blant mennesker med og uten funksjonshemninger.

En stor kombinert studie om tilgang til og kvalitet på grunnleggende tjenester for svake grupper ble gjennomført i fire land i Afrika sør for Sahara i perioden 2008 – 2012. Studien omfattet en omfattende kvalitativ studie, en husholdningssurvey og en policy analyse i hvert av de fire landene.

En stor, nasjonal studie om alkoholbruk i befolkningen er gjennomført i ett land (Malawi). Studien er en kombinasjon av en representativ kartlegging og policy analyse og kvalitative studier om drikkemønstre, konsekvenser av alkoholbruk og implementering av alkohol lovgiving og programmer.

Vi har gjennomført en rekke mindre og mellomstore studier i lav- og mellom-inntektsland. Her har vi brukt ulike kombinasjoner av metoder, inkludert kvalitative dybdestudier innenfor spesialområder som funksjonshemmedes tilgang på tjenester rettet mot TB og HIV rammede, funksjonshemmede og fattigdom, mental helse i marginale områder, tilgang på helsetjenester, vold mot og misbruk av funksjonshemmede kvinner, funksjonshemmede og seksualitet, og tilgang på utdanning for barn med funksjonsnedsettelse og spesielle behov.

Vi har gjennomført studier om tilgang til og kvalitet på tekniske hjelpemidler i fattige områder, kombinert med et langsgående program (1999 – 2015) for utvikling av et formidlingsystem for tekniske hjelpemidler i to land i sørlige Afrika (Zimbabwe og Namibia), som også inkluderer etablering av hjelpemiddelproduksjon.

4.3. Beskrivelse av samfunnseffektene (maks 400 ord)

SINTEFs forskningsvirksomhet i fattige land er gjennomført i nært samarbeid med funksjonshemmedes organisasjoner, myndigheter og forskningsmiljøer i de ulike landene. Særlig har funksjonshemmedes organisasjoner har vært sterkt involvert, til dels i en koordinerende funksjon (deltagende forskning). Noen kjente effekter av forskningen er:

- Styrking av kapasiteten blant funksjonshemmedes organisasjoner til å forstå, bruke og engasjere seg i forskningsvirksomhet. Omfattende prosesser for tilpasning og utvikling av forskningsdesign ligger til grunn for mange av de større studiene. Dette har økt organisasjonenes kompetanse og bidratt til å styrke organisasjonene sin evne til å samarbeide med og utfordre ansvarlige myndigheter.
- Etablering av og styrking av relasjonene mellom funksjonshemmedes organisasjoner og andre sentrale aktører med ansvar og interesse for funksjonshemmedes levekår.
- Gjennom samarbeidet med relevante ministerier og spesielt Central Statistical Office i de fleste landene, har SINTEF bidratt til opplæring/kompetansebygging innenfor statistikk om funksjonshemming. Blant annet har dette bidratt til endringer i måten funksjonshemming blir operasjonalisert i censuser og surveys som gjennomføres av nasjonale statistikk kontorer.
- SINTEFs forskning har vært benyttet av flere internasjonale organisasjoner som arbeider med forbedring av situasjonen for funksjonshemmede i fattige land, og spesielt av de organisasjonene som arbeider med forbedring av statistikkgrunnlag. Ett eksempel er 23 referanser til SINTEFs studier i WHO sin World Report on Disability (WHO 2011)
- Direkte impact i prosesser der forskningen er blitt brukt som sentralt grunnlag for policy utvikling: HIV/AIDS policy i Sør-Afrika, Disability policy i Malawi, Alcohol policy i

Malawi.

4.4. Referanser til forskningen

- Braathen, S.H., Munthali, A.C., Grut, L. (2015) Explanatory models for disability – perspectives of health providers working in Malawi. *Disability and Society*. doi=10.1080/09687599.2015.1099517.
- Eide A H, Mannan H, Khogali M, van Rooy G, Swartz L, Munthali A, Hem K-G, MacLachlan M, Dyrstad K (2015) Perceived barriers for accessing health services among individuals with disability in sub-Saharan Africa. *PLOS ONE*. DOI: 10.1371/journal.pone.0125915.
- Grut L, Sanudi L, Braathen S H, Jürgens T, Eide A H (2015) Access to tuberculosis services for individuals with disabilities in rural Malawi, a qualitative study. *PLOS ONE* 10(4): e0122748.
- Natvig H, Eide A H, Døving M H, Hessen A L, Hoel E, Ndawala J, Azalde G, Braathen S H, Munthali A (2014) Self- and collateral spouse-reported alcohol use in Malawi: Exploring social drinking norms' potential for alcohol prevention. *African Journal of Drug and Alcohol Studies*, 13, 1, 1 – 13.
- Eide A H, Amin M, MacLachlan M, Mannan H, Schneider M (2013) Addressing equitable health of vulnerable groups in international health documents. *Alter. European Journal on Disability Research*. 7, 3, pp. 153-162. DOI: 10.1016/j.alter.2013.04.004.
- Groce N, Rohleder P, Eide A H, MacLachlan M, Mall S, Swartz L (2013) Disability and AIDS: A Review and Agenda for Research. *Social Science & Medicine*, 77, 31 -40. DOI:10.1016/j.socscimed.2012.10.024.
- Braathen, S.H.; Vergunst, R.; Mji, G.; Mannan, H. and Swartz, L. 2013, 'Understanding the local context for the application of global mental health: a rural South African experience', in *International Health*, Vol.5: 38-42: <http://inthehealth.oxfordjournals.org/content/5/1/38.full.pdf+html>.
- Ingstad, B., Munthali, A. Braathen, S.J., Grut, L. (2012) Disability, malaria and the evil circle of poverty. *Malaria Journal*, 11:15. doi:10.1186/1475-2875-11-15.
- Eide A H, Schür C, Ranchod C, Rohleder P, Swartz L, Schneider M (2011) Level of knowledge and access to HIV prevention and services among disabled people in South Africa. *AIDS Care*, 23, 12, 1595 – 1601. doi.10.1080/09540121.2011.575119.
- Eide A H, Ingstad B (2011) *Disability and Poverty*. London; The Policy Press. Braathen, S.H. & Kvam, M.H. (2008) "Can anything good come out of this mouth?"- Female experiences of disability in Malawi', in *Disability and Society*, Volume 23, nr. 5, pp. 461-474.

5. Forbedring av sikkerhet i organisasjoner og samfunn

5.1 Sammendrag

Forskningen på sikkerhet i organisasjon og samfunn er per definisjon rettet inn mot å oppnå positive samfunnseffekter. SINTEF har gjennom mer enn tretti år utviklet kunnskap knyttet til å forstå de menneskelige, tekniske og organisatoriske faktorene som skaper sikkerhet. I tillegg til å utvikle denne kunnskapen, anvender vi den også praktisk for å redusere risikoen for ulykker. I vårt langvarige samarbeid med bedrifter og tilsynsmyndigheter har vi studert hvordan sikkerheten kan ivaretas og forbedres. Medarbeidere fra SINTEF har videre vært sentrale i oppbygging av undervisning innenfor organisasjon og sikkerhet ved NTNU. Vi beskriver her tre utvalgte eksempler som illustrerer effekter på bransjenivå og selskapsnivå.

5.2. Beskrivelse av forskningen som ligger til grunn for samfunnseffektene

Felles for all forskningen som ligger til grunn for effektene, er at den er basert på et MTO-perspektiv på sikkerhet. Med dette mener vi at den tar utgangspunkt i inngående forståelse av menneskelig atferd, organisering, samt tekniske systemer. Videre har forskningen vært medvirkningsbasert på flere måter. For det første bygger den på medvirkning fra problemeiere, i den forstand at kunnskapen er utviklet i tett samspill mellom forskere og praktikere. For det andre har det blitt lagt vekt på å forstå hvordan risiko arter seg for de operativt ansatte. En slik modell for samskapt læring minsker avstanden mellom teoretisk kunnskap og praksisfeltet og bidrar til at kunnskap blir nyttiggjort.

Læring i norsk petroleumsvirksomhet etter Deepwater Horizon

Ett av områdene hvor våre arbeider har påvirket praksis rundt sikkerhet i Norge, er arbeidet knyttet til læring i etterkant av ulykken på boreriggen Deepwater Horizon i Mexico-gulven i 2010. Dette var den mest alvorlige petroleum-relaterte ulykken på flere tiår, og medførte økt oppmerksomhet på risiko knyttet til både mennesker og miljø. SINTEF utførte på oppdrag fra Petroleumstilsynet en sammenligning og systematisering av informasjon fra ulykken med flere andre relevante hendelser i inn- og utland. Det primære datagrunnlaget for analysen var rapporter etter granskninger av ulykken. I tillegg ble det gjort inngående studier av rapporter, utredninger og forskningslitteratur knyttet til risiko for ulykker. Arbeidet ble gjennomført i samarbeid med flere forskningsmiljøer og mottok også innspill fra en referansegruppe av sentrale fagfolk. SINTEF har senere støttet Ptils satsing på læring gjennom å utarbeide en kunnskapsoversikt og bidrag til informasjonsheftet "En bok om læring".

Sikkerhetsstyring i bygg- og anleggsbransjen (SIBA):

Hvert år mister flere arbeidstakere livet på norske bygge- og anleggsplasser og flere tusen har skaderelatert fravær. Gjennom det pågående SIBA-prosjektet skaper vi et bransjeløft for å bedre sikkerheten. Hovedformålet er å utvikle metoder og verktøy som kan ivareta sikkerheten gjennom alle faser i bygg- og anleggsprosjekter. Det er etablert et nettverk av aktører i bransjen. Gjennom intervjuer med ansatte på ulike nivåer, av ulike nasjonalitet og med ulike ansettelsesforhold beskriver vi utfordringer og løsninger knyttet til å ivareta sikkerheten i lange kontraktørkjeder.

Langsiktig sikkerhetsforbedring i Eni Norge:

Gjennom flere tiår har SINTEF samarbeidet tett med Eni Norge. Vi har vært en FoU-partner som har bidratt til å påvirke måten selskapet jobber for å ivareta sikkerheten. Forskningsaktivitetene inkluderer studier av relasjoner mellom innleid personell og fast ansatte, utvikling av menneske-maskin-grensesnitt i kontrollrom, utvikling av organisatoriske og operasjonelle barrierer, samt identifisering av organisatoriske betingelser for å håndtere uforutsette hendelser.

5.3. Beskrivelse av samfunnseffektene (maks 400 ord)

Læring i norsk petroleumsvirksomhet etter Deepwater Horizon

Lærdommer fra ulykker må oversettes til nasjonale kontekster for å kunne ha samfunnseffekt. SINTEFs arbeid på oppdrag fra Petroleumstilsynet var viktig for å skape en holdningsendring og et fornyet fokus på storulykkesrisiko. I rapporten blir det gitt 18 anbefalinger for å sikre at en lignende ulykke ikke kan skje på norsk sokkel. Ptil har i årene etter jobbet kontinuerlig for å sikre at lærdommene fra ulykken spres i næringen (Ptil 2015). Dette illustrerer at forskningen har samfunnseffekt gjennom å være en uavhengig kunnskapsleverandør for tilsynsmyndigheters virksomhet. Arbeidet har også vakt interesse hos regulatorer/tilsyn i andre land.

SIBA – Sikkerhetsstyring i bygg- og anleggsbransjen:

Siden SIBA er et pågående prosjekt, er det i utgangspunktet for tidlig å påvise effekter. Vi nevner likevel SIBA som et eksempel på en arbeidsform hvor forskningen er direkte orientert mot å skape effekter i en bransje. Som forskningsmiljø spiller vi en viktig rolle for å utvikle praksisnær kunnskap, metoder for kartlegging og styring av risiko, og ikke minst skape bransjearenaer for læring og formidling av kunnskap. Eksempel på leveranse er et temahefte for Sikker jobbanalyse, med formål å etablere en felles praksis i bransjen. Det rapporteres allerede om at prosjektet har gitt gode ringvirkninger internt i samarbeidende virksomheter.

Langsiktig utvikling av sikkerhet i Eni Norge:

En langsiktig relasjon til oppdragsgivere gir en unik problemforståelse, tilgang til data og tillit til å prøve ut nye løsninger. Dette gir en direkte effekt gjennom at resultater av forskningen påvirker f.eks. bevisstheten om sikkerhet, valg av risikoindikatorer, måten granskninger blir gjort, måten tilstanden på sikkerhetsbarrierer blir overvåket og hvordan selskapet jobber for å bli i stand til å takle uforutsette hendelser. Like viktig er imidlertid den indirekte effekten som ligger i å være en faglig sparringspartner over tid. Det har f.eks. blitt avholdt todagens fagseminar for å diskutere hvordan ny kunnskap kan anvendes i selskapet, og hvilke kunnskapsgap som finnes. Denne typen arenaer for "reflection on practice" (Schön 1980) har viktige effekter på selskapets sikkerhetsarbeid.

Effektene har relevans utover selskapets grenser. For det første er ulykker i petroleumssektoren et nasjonalt anliggende, på grunn av næringens sentrale politiske og økonomiske posisjon. For det andre er Eni en pionér i petroleumsakтивiteten i Arktis. Den kunnskapen vi skaper sammen med Eni, er dermed i front når det gjelder sikkerhet i Arktis.

Den samfunnsøkonomiske nytteverdien av sikkerhetsforskningen er betydelig siden enhver storulykke representerer en stor samfunnsmessig kostnad. Gjennom samarbeidet med Eni har SINTEF vært en bidragsyter for å sikre høyt sikkerhetsnivå ved oljeutvinning i nordområdene.

5.4. Referanser til forskningen

Eni Norge

Renn et al. (2012) Benefit-risk trade-offs in retrospect: how major stakeholders perceive the decision-making process in the Barents Sea oil field development. *Journal of Risk Research* 13 (9).

Læring i norsk petroleumsvirksomhet etter Deepwater Horizon:

- Tinmannsvik, R.K., et al. (2011) *Deepwater Horizon-ulykken: Årsaker, lærepunkter og forbedringstiltak for norsk sokkel*. SINTEF, Trondheim.
- Pressemelding: <http://www.sintef.no/aktuelt/forskere-etter-gulf-utblasingen--nye-ferdigheter-ma-til-for-a-unnga-storulykker/> (17.06.2011)
- Petroleumstilsynets beskrivelse av arbeidet

Sikkerhetsstyring i bygg- og anleggsbransjen (SIBA):

- Prosjektets webportal: www.sikkerhet-ba.no
- Albrechtsen, E. et al. (2015): Safety management issues in the transition from project development to project construction in the construction industry. Paper ved *Working on Safety Conference*, Porto, 23. – 25. september 2015.

18 Telemarksforsking

11	Samfunnseffekter av instituttets forskning
	<i>EKSEMPEL 1: KUNSTNERØKONOMI</i>
A1	<p>Sammendrag (maks 100 ord): <i>Eksempel 1: Kunstnerøkonomi</i></p> <p><i>Instituttet har gjennomført to større surveyundersøkelser av norske kunstneres inntekter og arbeidsforhold, den ene basert på data fra 2006 (hovedrapport i 2008), den andre basert på data fra 2013-14 (hovedrapport i 2015). Undersøkelsene har dessuten vært lagt opp slik at man har kunnet sammenligne med en tilsvarende undersøkelse fra 1993-94 (Elstad/Pedersen 1996). Dermed har TF kunnet dokumentere utviklingen av norske kunstneres inntekter og arbeidssituasjon fra tidlig 1990-tall til 2013-14 – og dessuten analysere mekanismer som påvirker denne utviklingen. Undersøkelsene har i høy grad påvirket kulturpolitisk debatt, kunstnerorganisasjoners lobbyvirksomhet og statlige myndigheters kunstnerpolitikk.</i></p>
B1	<p>Gi en beskrivelse av forskningen som ligger til grunn for samfunnseffektene (maks 400 ord):</p> <p><i>Begge undersøkelsene bygde på surveyundersøkelser med medlemmer av norske kunstnerorganisasjoner (alle kunstfelt inkludert). 2008-undersøkelsen bygde på et (endelig) stratifisert utvalg av ca. 3000 respondenter. Representativitet kunne kontrolleres/korrigeres ved hjelp av supplerende data fra SSB. 2015-undersøkelsen bygde på et representativt utvalg på (endelig) ca. 4000 respondenter. Begge undersøkelser viste at store kunstnerkategorier har lave – dels svært lave – kunstneriske inntekter. Det gikk også fram at mange kunstnere kombinerer kunstnerisk og annet arbeid («mangesyslere»).</i></p> <p><i>Undersøkelsene viste også at inntektsforskjeller mellom ulike kunstnergrupper har vært nokså stabile over tid. 2008-undersøkelsen viste videre at kunstnere generelt hadde en betydelig svakere realinntektsvekst (kunstnerisk inntekt) enn folk flest fra 1993-94 til 2006. 2015-undersøkelsen viste i tillegg at kunstnere generelt hadde hatt en klar realinntektsnedgang (kunstnerisk inntekt) fra 2006 til 2013-14.</i></p> <p><i>Selvstendige/frilanskunstnere hadde hatt svakest inntektsutvikling. 2015-undersøkelsen tydet i tillegg på at det har skjedd en tydelig forskyvning fra kunstnerisk til kunstnerisk tilknyttet og ikke-kunstnerisk arbeidstid blant norske kunstnere siden 2006.</i></p>
C1	<p>Gi en beskrivelse av samfunnseffektene og på hvilken måte forskningen har bidratt til dem (maks 400 ord):</p> <p><i>Undersøkelsene har bidratt til økt samfunnsmessig fokus på mange kunstneres vanskelige økonomiske levekår. Kunstnerorganisasjonene har brukt undersøkelsene ivrig i sitt</i></p>

	<p>lobbyarbeid overfor myndighetene. Statlige kulturmyndigheter/offentlige utredninger har brukt forskningsresultatene i sitt planarbeid, for eksempel i NOU 2013:4 (Enger-utvalgets utredning) og i Kunstnerøkonomi-utredningen (Skarstein-utvalget). Forskningen har også bidratt til økt offentlig debatt om hvilke mekanismer/virkemidler som påvirker kunstneres inntektsutvikling/levestandard: Skyldes den svake inntektsutviklingen primært overrekuttering, sviktende kunstnerpolitikk/stipendier, sviktende etterspørsel – eller snarere andre forhold? Kunstnerundersøkelsene kan også ha bidratt til at statlige kulturmyndigheter har a) prøvd å stimulere kunstnere til å styrke sin næringskompetanse («kulturelt entreprenørskap») og til at de har b) økt de økonomiske rammene for statlige kunstnerstipender betydelig (2015).</p>
D1	<p>Oppgi referanser til forskningen (for eksempel vitenskapelige publikasjoner, rapporter, offentlige utredninger):</p> <ul style="list-style-type: none"> - Heian, M. T., Løyland, K. and P. Mangset (2008). <i>Kunstneres aktivitet, arbeids- og inntektsforhold, 2006. Bø: Telemarksforskning-Bø.</i> - Heian, M.T., Løyland, K. and P. Mangset (2012): <i>Stability and change – work and income conditions for Norwegian artists. Nordisk kulturpolitisk tidsskrift, 1/2012.</i> - Heian, M.T, Kleppe, B. and Løyland, K. (2015): <i>Kunstnerundersøkelsen 2013. Kunstneres inntekter. TF-rapport nr. 350.</i> - Heian, M.T. (2015): <i>Kunstnerroller – kunstneres holdninger til arbeid og inntekt. Paper to the 7th Nordic Conference on Cultural Policy Research, Bø, august 2015.</i> - Mangset, P./Heian, M. T./Løyland, K. (2010): <i>For mange fattige kunstnere? Nytt Norsk Tidsskrift 2010, Volum 27.(4) s. 389-400.</i> - Mangset, P. /Heian, M. T./Kleppe, B./Løyland, K. (2015): <i>Why are artists getting poorer? The reproduction of low income among artists. Paper to the 7th Nordic Conference on Cultural Policy Research, Bø, august 2015.</i> - NOU 2013:4. <i>Kulturutredningen 2014.</i> - <i>Kunstens økonomi og kunstneres økonomi (Skarstein-utvalgets innstilling).</i> - <i>Debattartikler i Aftenposten, bl.a. i februar-mars, 2015.</i>
E1	<p>Oppgi referanser til kilder som støtter påstanden om oppnådd samfunns-effekt (for eksempel publikasjoner, rapporter, nyhetsoppslag):</p> <ul style="list-style-type: none"> - NOU 2013:4. <i>Kulturutredningen 2014.</i> - <i>Kunstens økonomi og kunstneres økonomi (Skarstein-utvalgets innstilling).</i>

	<i>EKSEMPEL 2: Hvorfor vokser steder?</i>
A2	<p>Sammendrag (maks 100 ord): Eksempel 2: Hvorfor vokser steder?</p> <p><i>Gjennom forskning og nært samspill med brukere i kommuner og fylkeskommuner har Telemarksforskning utviklet et analyse- og metodeverk som a) har til hensikt å beskrive og forstå hvilke faktorer som påvirker regional vekst og b) å finne ut hvilke av disse faktorene som er et resultat av eksterne forhold (og dermed som det er vanskelig å påvirke) og hvilke som kan påvirkes gjennom lokal, regional eller nasjonal politikk. Analysemodellene og begrepsapparatet som er utviklet brukes nå av mange kommuner og fylkeskommuner i deres strategiske planarbeid og kommer dermed direkte til nytte for å legge til rette for en kunnskapsbasert samfunnsutvikling og planlegging.</i></p>
B2	<p>Gi en beskrivelse av forskningen som ligger til grunn for samfunnseffektene (maks 400 ord):</p> <p><i>Telemarksforskning har gjennom 15 år jobbet med spørsmålet: Hvorfor vokser steder? Bakgrunnen for forskningen er observasjonen om at beslutninger i viktige samfunnsutviklingsspørsmål – kommuneplaner og fylkesplaner – ofte tas på et åpenbart sviktende kunnskapsgrunnlag. For eksempel ser man ofte at kommuner vedtar mål om folketallsvekst som ut fra forutsetningene ikke er realistiske. Det er kjent at det er en nær sammenheng mellom befolkningsvekst og arbeidsplassvekst, men vår forskning viser at arbeidsplassveksten bare forklarer ca 50% av befolkningsveksten i en kommune/fylke. Vi har arbeidet med å forstå a) hva som påvirker arbeidsplassveksten og b) hvilke faktorer som forklarer den andre halvparten.</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>Ad a) Ved å analysere verdiskaping, lønnsomhet, produktivitet og nyskaping/innovasjon i næringslivet, og sette resultatene inn i vårt modellverk, kan vi si noe om årsaker og drivkrefter, som igjen gir grunnlag for et målrettet næringsutviklingsarbeid i kommuner og fylkeskommuner.</i> • <i>Ad b) Noen kommuner/fylker vokser <u>mer</u> enn arbeidsplassveksten skulle tilsi – de er mer attraktive enn en kommune som vokser likt med eller mindre enn arbeidsplassveksten skulle tilsi. Hva er det da som gjør dem mer attraktive? Er det kulturtilbudet, boligtilbudet, det sosiale livet, sentrumsfunksjoner, typen av mennesker eller andre ting? Vi har systematisk arbeidet med å finne fram til og operasjonalisere disse ukjente faktorene.</i> <p><i>Denne forskningen ble først finansiert gjennom en serie av årvisse regionale analyser for oppdragsgivere i kommuner/fylkeskommuner, og siden gjennom forskningsprosjekter finansiert av VRI og RFF-Oslofjordfondet parallelt med fortsatte regionale rapporter til kommuner/fylkeskommuner. I perioder har vi også hatt metodeutviklingsfinansiering fra Kommunal- og moderniseringsdepartementet og Distriktssenteret.</i></p>
C2	<p>Gi en beskrivelse av samfunnseffektene og på hvilken måte forskningen har bidratt til dem (maks 400 ord):</p> <p><i>«Hvorfor vokser steder?-kunnskapen» er tatt i bruk av et stort antall</i></p>

	<p><i>kommuner/fylkeskommuner i deres politikkutforming for næringsutvikling og attraktivitet. Sentralt i den siste forskningen vår er skillet mellom basisnæringsattraktivitet, besøksattraktivitet og bostedsattraktivitet. En kommune/fylke kan, ved å velge hvilke attraktivitetstype man vil satse på å forbedre, måtte velge ulike virkemidler i sitt samfunnsutviklingsarbeid. Dette innebærer en målretting av virkemidlene som gir langt større mulighet for at de faktisk vil virke.</i></p> <p><i>Metode og analyseverktøyet er også slik innrettet at man systematisk kan benchmarker utviklingen over tid, f.eks. ved å gi svar på spørsmål av typen «Har forbedret basisbedriftsattraktivitet bidratt til flere arbeidsplasser i denne delen av næringslivet i vår kommune 3 år etter?» eller «Betydde det noe for tilflyttingen at vi har satset på attraktive boområder og billige tomter?».</i></p> <p><i>Et vesentlig element i vårt arbeid har vært samspillet mellom forskningen og det praktiske arbeidet i kommuner og fylker gjennom at det hvert år blir produsert minst 30 regionale oppdragsrapporter der metodene er anvendt for å beskrive utviklingstrekk og scenarier for kommuner/fylkeskommuner, og der kundene har gitt feedback på relevans og anvendelighet av de grep som forskningen foreslår.</i></p>
D2	<p>Oppgi referanser til forskningen (for eksempel vitenskapelige publikasjoner, rapporter, offentlige utredninger):</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>Vareide, K., Storm, H.N. (2010) Attraktivitetsbarometeret. Hvordan måle regional bostedsattraktivitet? TF-rapport nr 277. Bø. Telemarksforskning</i> • <i>Vareide, K, Storm; H.N. (2013) Attractiveness for settlement. Studies of regional attractiveness for settlement in Norway, Sweden, Germany, Poland, Latvia and Lithuania. TF-notat nr 20/2013, Bø. Telemarksforskning.</i> • <i>Vareide, K., Kobro, L.U. og Storm H.N. (2013). Programteori for attraktivitet. Sammenndragsrapport. TF-notat nr. 13/2013. Bø. Telemarksforskning</i> • <i>PhD-stipendiat Hanna Storm skriver dr.grad med arbeidetittel: «Why do regions grow? Measuring regional attractiveness»</i> <ul style="list-style-type: none"> ○ <i>Arbeidstittel artikkel 1: Regional effects of culture houses</i> ○ <i>Arbeidstittel artikkel 2: The effect of the Norwegian kindergarten reform on family residential choice</i>
E2	<p>Oppgi referanser til kilder som støtter påstanden om oppnådd samfunnseffekt (for eksempel publikasjoner, rapporter, nyhetsoppslag):</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>300+ regionale rapporter for kommuner, regioner, fylkeskommuner om befolkningsutvikling, næringsutvikling, attraktivitet og scenarier gjennom de siste 11 år (se følgende lenke for oversikt):</i> https://www.telemarksforskning.no/publikasjoner/start.asp?merket=3&gID=REI&Fagomr=Regional%20utvikling • <i>161+ nyhetsoppslag fra kommuner og fylkeskommuner over hele landet de siste 365 dager om dette og andre tilgrensende temaer</i> <i>(søk i Retriever med søkeord: «Telemark*forsk* Vareide»)</i>

--	--

19 Uni Research

19.1 Uni Research Helse

11	Samfunnseffekter av instituttets forskning
A	<p>Sammendrag (maks 100 ord):</p> <p>Instituttet er en viktig samfunnsaktør på legevaktfeltet og organisering av den akuttmedisinske kjeden i Norge. Nklm har levert bakgrunnsdata, analysert egen forskning og kommet med en rekke forslag som ligger til grunn for nye lover og forskrifter samt organisering av legevakttjenesten i kommunene. Eksempler er Lov og kommunale helse- og omsorgstjenester (2012), Fastlegeforskriften (2013) og Akuttmedisinforskriften (2015). Nklms sentrale dokumenter i denne sammenheng (inkludert oppsummering av egen og andres forskning) er: Forslag til Nasjonal handlingsplan for legevakt, Rapport nr. 1/2009, og Nasjonale krav til legevakt og fremtidens øyeblikkelig hjelp-tilbud i kommunene, Rapport 7/2014 (for originalreferanser, se nedenfor).</p> <p>Instituttet v/forskningsgruppen GAMUT har bidratt vesentlig til kunnskapsgrunnlaget for anbefalinga – Gradering A, evidensnivå 1a – av musikkterapi i «Nasjonal faglig retningslinje for utredning, behandling og oppfølging av personer med psykoselidelser» (Helsedirektoratet, 2013): «Musikkterapi fremmer tilfriskning, og behandlingen bør starte i en så tidlig fase som mulig med henblikk på å redusere negative symptomer. Behandlingen må utføres av terapeuter med godkjent utdanning innen musikkterapi. (...) Musikkterapi er like effektivt for pasienter som er innlagt på døgnenheter, som for dem som får poliklinisk behandling (265;269). Forskning viser at musikkterapi både kan inngå i behandling innen psykisk helsevern (265;270) og i kommunalt arbeid (267).»</p> <p>Instituttet har utviklet og drevet den longitudinell befolkningsbaserte studien Barn i Bergen. Studien har fulgt et populasjonsutvalg av alle barn født i Bergen 1993 -95 fra tidlig skolealder til ungdomstiden. Formålet er å få kunnskap som kan bidra til at det psykiske helsetilbudet for barn og unge bedres. Studien omfatter også andre temaer, som livsstil, skolefungering og familiesituasjon. De tre første innsamlingsrundene foregikk da barna var 8 - 10, 11 - 13 og 14 - 16 år. Den siste runden ble omdøpt til ung@hordaland og ble gjennomført da deltakerne var 16 – 18 år. Arbeid er påbegynt med å koble data fra Barn i Bergen med relevante norske registerdata.</p>
B	<p>Gi en beskrivelse av forskningen som ligger til grunn for samfunnseffektene (maks 400 ord):</p> <p>Instituttet gjennomfører forskning på legevakttjenesten med fokus på epidemiologi, klinisk innhold og organisering av legevakttjenesten.</p> <p>Instituttet driver allsidig forskning på musikkterapifeltet – RCTer, metaanalyser (inkludert Cochrane-reviews), kvalitative studier (blant annet på prosess og på brukerperspektiv) og ressurs- og</p>

	<p>deltakingsorientert teoriutvikling – danner til sammen en helhet som anbefalingen i psykoseretningslinjen reflekterer.</p> <p>Instituttet driver anvendt forskning med relevans for barn og unges psykiske helse og barnevern – i tillegg til epidemiologiske studier av psykisk folkehelse, kartlegging av tjenester og tjenestebehov, driver vi på dette feltet også forskningsbasert utvikling av nye modeller, evalueringsstudier og RCTer.</p>
C	<p>Gi en beskrivelse av samfunnseffektene og på hvilken måte forskningen har bidratt til dem (maks 400 ord):</p> <p>Legevakt: Forskning fra instituttet har gitt Helsedirektoratet og Helse- og omsorgsdepartementet direkte kunnskapsgrunnlag for utvikling av nye forskrifter. Nklm har gitt underlag for store nasjonale utredninger. Nklm har på grunnlag av egne prosjekter fått oppdrag å utvikle nasjonale kompetansekrav for legevaktarbeidere (leger og sykepleiere), kursopplegg for slike samt utforming og innhold av primærhelsetjenesten/legevakt.</p> <p>Musikkterapi: En anbefaling i en retningslinje er en moderat samfunnseffekt. Når anbefalingen blir implementert, blir samfunnseffekten mer betydelig. Implementering av helt nye tilbud i helsevesenet tar tid, men en prosess er i gang. Ved årlig tildeling av implementeringsmidler, har Helsedirektoratet både i 2014 og 2015 gitt støtte til musikkterapeutisk tjenesteutvikling, både i kommunale helsetjenester og i spesialisthelsetjenesten. Helsedirektoratet har også med utgangspunkt i retningslinjen gitt GAMUT bevilgninger både i 2014 og 2015 for å spre informasjon og drive etterutdanning. Dessuten har retningslinjene stimulert nye utviklingsprosjekt, både i forhold til tjenesteutvikling og forskning, slik det for eksempel er manifestert i «POLYFON kunnskapsklynge for musikkterapi».</p> <p>Barn i Bergen prosjektet har gitt viktige samfunnseffekter ved å fremskaffe et sentralt datagrunnlag for beregning av utbredelse av ulike psykiske vansker og dermed for beslutninger om dimensjonering av tjenester. Prosjektet refereres til i flere sentral nasjonale dokumenter. Datamaterialet gir også et svært godt grunnlag for analyser av barn og unges psykiske folkehelse. Eksempel de senere årene er her forskning på søvn, sosial ulikhet i helse, kroppsbygge og barn med kronisk sykdom. Datamaterialet utgjør også et viktig referansegrunnlag for studier av subgrupper, herunder studier av kliniske barne- og ungdomspopulasjoner.</p>
D	<p>Oppgi referanser til forskningen (for eksempel vitenskapelige publikasjoner, rapporter, offentlige utredninger):</p> <p><i>Originalartikler om legevakt (utvalgte eksempler):</i></p> <ul style="list-style-type: none"> •Johansen IH, Morken T, Hunnskaar S. How Norwegian casualty clinics handle contacts related to mental illness: A prospective observational study. <i>Int J Ment Health Syst.</i> 2012; 6: 3. •Rebnord IK, Sandvik H, Hunnskaar S. Use of laboratory tests in out-of-hours services in Norway. <i>Scand J Prim Health Care</i> 2012; 30: 76-80. PMID: 22643151. •Sandvik H, Hunnskaar S, Diaz E. Immigrants' use of emergency primary health care in Norway: a

registry-based observational study. BMC Health Serv Res 2012; 12: 308.

- Raknes G, Hansen EH, Hunskaar S. Distance and utilisation of out-of-hours services in a Norwegian urban/rural district: an ecological study. BMC Health Serv Res 2013; 13: 222.
- Rørtveit S, Meland E, Hunskaar S. Changes of triage by GPs during the course of prehospital emergency situations in a Norwegian rural community. Scand J Trauma, Resuscitation and Emergency Medicine 2013, 21: 89. DOI: 10.1186/1757-7241-21-89.
- Ellensen EN, Hunskaar S, Wisborg T, Zakariassen E .Variations in contact patterns and dispatch guideline adherence between Norwegian emergency medical communication centres - a cross-sectional study. Scand J Trauma Resusc Emerg Med 2014; 22: 2.
- Raknes G, Hunskaar S. Method Paper – Distance and Travel Time to Casualty Clinics in Norway Based on Crowdsourced Postcode Coordinates: A Comparison with Other Methods. PLoS ONE 2014; 9: e89287. doi:10.1371/journal.pone.0089287
- Burman RA, Zakariassen E, Hunskaar S. Chest pain out-of-hours - an interview study of primary care physicians' diagnostic approach, tolerance of risk and attitudes to hospital admission. BMC Fam Pract 2014; 15: 207. PubMed PMID: 25527871
- Raknes G, Morken T, Hunskår S. Reisetid og avstand til norske legevakter Tidsskr Nor Legeforen 2014; 134: 2145-50.

Originalartikler om musikkterapi (utvalgte eksempler):

Fire av de seks referanser som ligger til grunn for retningslinjens anbefaling av musikkterapi viser til forskning gjennomført ved GAMUT (Uni Research og Universitetet i Bergen). Den delen av GAMUTs forskning som er referert i psykoseretningslinjene listes opp her (tallene refererer til referansene i teksten, se sitat under pkt. A):

- Gold C. Music therapy improves symptoms in adults hospitalised with schizophrenia. Evid Based Mental Health 2011;10:77. (265)
- Stige B, Aarø LE. Invitation to community music therapy. New York, NY: Routledge; 2011.(267)*
- Mössler K, Chen X, Heldal TO, Gold C. Music therapy for people with schizophrenia and schizophrenia-like disorders. Cochrane Database Syst Rev 2011;:CD004025. (269)
- Gold C, Solli HP, Krüger V, Lie SA. Dose-response relationship in music therapy for people with serious mental disorders: Systematic review and meta-analysis. Clin. Psychol Rev 2009;29:193-207.(270)

*GAMUT er et tvillingsenter som Uni Research driver i samarbeid med Universitetet i Bergen. Forskningen bak referansen er i hovedsak gjennomført av Universitetet i Bergen.

Originalartikler fra Barn i Bergen (utvalgte eksempler):

Fra Barn i Bergen-studien trekkes følgende artikkel frem i svært mange sammenhenger:

- Heiervang E, Stormark KM, Lundervold AJ, Heimann M, Goodman R, Posserud MB, Ullebø AK, Plessen K, Bjelland I, Lie SA, Gillberg C. (2007) Psychiatric disorders in Norwegian 8-to 10-year-olds: An epidemiological survey of prevalence, risk factors, and service use. Journal of the American Academy of Child and Adolescent Psychiatry 2007;46:38-447.

For øvrige referanser se: <http://uni.no/nb/staff/publications/AR/project/30/>

E Oppgi referanser til kilder som støtter påstanden om oppnådd samfunnseffekt (for eksempel publikasjoner, rapporter, nyhetsoppslag):

Kilder til samfunnseffekter av forskning på legevakt:

- Regjeringens akuttutvalg (NOU 2015:17)
- Akuttutvalgets delrapport til Helse og omsorgsdepartementet. 1.oktober 2014.
<https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/hod/sha/akuttutvalgetsdelrapport.pdf>
- Guldvog B. Hilsen fra Helsedirektoratet. I: Ti år i legevaktens tjeneste. Nklm 2005-2015. Rapport nr 6-2015. Bergen: Nasjonalt kompetansesenter for legevaktmedisin, Uni Research Helse, 2015.

Kilder til samfunnseffekter av forskning på musikkterapi:

Anbefalinga av musikkterapi og implementeringsprosessen har skapt oppmerksomhet og interesse, både i media, på aktuelle nettsteder og hos landets helsepolitikere.

Eksempler på oppslag i media:

-«Study examines effectiveness of musical therapy for mental health care clients». *News Medical* - Frontpage - 23. okt., 08:48 (Omtale av Christian Gold sine forskningsresultater.)

-«Musikkterapi inn i varmen» *Bergens Tidende* - Musikk - 29. juni, 21:23

(Reportasje i forbindelse med nye nasjonale faglige retningslinjer for utredning, behandling og oppfølging av psykoselidelser)

Eksempel på oppslag på nettsteder:

<http://www.psykologforeningen.no/foreningen/nyheter-og-kommentarer/aktuelt/Vil-tidligere-inn-med-psykosebehandling>

Eksempler på oppfølging i form av politiske diskusjoner og initiativ:

- I «Innstilling fra kirke-, utdannings- og forskningskomiteen om langtidsplan for forskning og høyere utdanning 2015–2024» har musikkterapi fått tydelig omtale: Under pkt. 2.13 uttaler *helse* komiteen at «Norge bør sette seg høye mål, ikke bare for de etablerte disipliner og profesjoner innen helsevesenet, men også artikulere en ambisjon om kunnskapsbasert innovasjon i utvikling av nye relevante tilbud og tjenester, slik som velferdsteknologi og musikkterapi».

- Det politiske ansvaret for å integrere musikkterapi i helsetjenestene var tema i interpellasjonsdebatten på Stortinget 4. juni 2015. Representanten Ruth Grung (AP) tok opp spørsmålet om implementering av musikkterapi, der representanten bl.a. la vekt på at det er et politisk ansvar å utvide nasjonal utdanningskapasitet i musikkterapi, slik at nasjonale retningslinjer lar seg implementere. Debatten som fulgte viser at mange representanter på tvers av de politiske skillelinjene argumenterer for at musikkterapi bør bli en integrert del av helsetjenestene. For omtale av debatten, se for eksempel nettsidene til Fagrådet – Rusfeltets hovedorganisasjon www.rusfeltet.no/musikkterapi-debatt-i-stortinget-saerlig-effektivt-sa-bent-hoie/ For Stortinget sin utskrift av hele debatten, se <https://www.stortinget.no/no/Saker-og-publikasjoner/Publikasjoner/Referater/Stortinget/2014-2015/150604/>

Kilder til samfunnseffekter av forskning fra Barn i Bergen-studien:

- Hordaland Fylkeskommune (2014) Fleire gode leveår for alle! Regional plan for folkehelse 2014-2025.
- NOU 2010: 8 Med forskertrang og lekelyst - Systematisk pedagogisk tilbud til alle førskolebarn.

<ul style="list-style-type: none"> • Helsedirektoratet (2008) Psykologer i kommunene - barrierer og tiltak for økt rekruttering. IS-1565 Rapport. • Fossum S, Lauritzen C, og Vis SA. (2014) Samhandling og samarbeid mellom barnevern og psykisk helsevern - en kunnskapsoversikt. RKBU Nord. • http://www.fhi.no/artikler/?id=110554 • https://sites.helsedirektoratet.no/sites/fristed/nyheter/Sider/verdens-sovndag.aspx • https://helsedirektoratet.no/konferanser/frokostseminar-om-psykisk-helse-i-folkehelsearbeidet-sosial-ulikhet

19.2 Uni Research Rokkansenteret

Samfunnseffekter av instituttets forskning
CASE A: Fastlegen som portvakt
<p>Sammendrag (maks 100 ord):</p> <p>I Norge og en rekke andre land er helsesystemet basert på at fastlegene har en nøkkelrolle som portvakter i helsevesenet. Rollen er viktig både for kvalitet og rettferdig fordeling av helsetjenester, samt for å sikre kostnadskontroll. Det er imidlertid mye som tyder på at portvaktrollen ikke fungerer optimalt. Vi har gjennomført en rekke studier, i form av spørreundersøkelser og intervjuer som alle har utforsket hemmere og fremmere i fastlegenes portvaktrolle. Resultatene har gitt viktige indikasjoner på hva som skal til for at legenes portvaktrolle skal fungere etter intensjonen. Forskingen har fått grundig oppmerksomhet i massemedia, hos legeföreningen og i helseforvaltningen.</p>
<p>Gi en beskrivelse av forskningen som ligger til grunn for samfunnseffektene (maks 400 ord):</p> <p>Vi har gjennomført en rekke prosjekter innenfor temaet legens portvaktrolle, ledet av seniorforsker ved Uni Research Rokkansenteret, Benedicte Carlsen. Prosjektene har alle vært finansiert av Forskningsrådet. Vi har hatt en rekke samarbeidspartnere i Norge og utlandet. De viktigste norske samarbeidspartnere har vært: Kunnskapssenteret for Helsetjenesten, Legeforskningsinstituttet, Frisch-senteret og Universitetet i Bergen.</p> <p>Prosjektene er her listet opp i kronologisk rekkefølge med stikkordsmessig indikasjon på metode og tema.</p> <p>2001-3: Gruppeintervjuer med fastleger om advokat-portvaktrollene i Fastlegeordningen.</p> <p>2003-6: Spørreundersøkelse blant fastleger og deres pasienter om portvaktrollen og pasienters medbestemmelse</p> <p>2006-8: Gruppeintervjuer med fastleger om sykmeldingsrollen.</p> <p>2007: Internasjonal kunnskapsoppsummering om allmennlegers holdninger til å følge</p>

retningslinjer.

2006-7: Gruppeintervjuer med norske fastleger om portvaktrollen og prioritering gjennom retningslinjer og portvaktrollen.

2008-9: Gjentakelse av den norske studien i Danmark. Komparativ analyse Norge - Danmark.

2009: Spørreundersøkelse gjennom Legeforskningsinstituttet. Paneldata om holdninger til portvaktrollen og rasjonering av tjenester generelt.

2010-13: Spørreundersøkelser, survey-eksperimenter i Norge, Danmark, England og Skottland om holdninger til styring av praksis gjennom rasjonerende retningslinjer.

Gi en beskrivelse av samfunnseffektene og på hvilken måte forskningen har bidratt til dem (maks 400 ord):

Kunnskapen oppsamlet gjennom disse prosjektene har blitt formidlet brett i massemedia og blitt presentert og diskutert på flere sentrale arrangementer med representanter for forvaltningen og legeprofesjonen. Disse aktørene har så brakt kunnskapen videre inn i arbeidet med å formulere retningslinjer og andre styringsredskaper for praksis. Prosjektet har blant annet spilt inn og blitt inkludert i ekspertgruppen Mykletun-utvalgets rapport til Arbeidsdepartementet (Tiltak for reduksjon i sykefravær i 2010), og en av prosjektdeltakerne Ole Frithjof Norheim, ledet nylig det siste prioriteringsutvalget (NOU 2014:12). Under følger et utvalg av prosjektleder, Benedicte Carlsens, aktiviteter i form av formidling til allmennheten, praktikere og planleggere.

Innlegg og deltakelse på møter med helseplanleggere, praksisfeltet og brukere:

Er fastlegen med på å prioritere? Helse i utvikling 14. Nasjonalt råd for kvalitet og prioritering. 18. november 2014.

Fastlegen som forvalter: Portvakt og døråpner. NAV Hordaland; Et kurs for fastleger. Bergen 18. okt 2011.

Fastlegenes portvaktrolle. Seminar om sykefravær, Arbeid- og inkluderingsdepartementet, 12.01.10.

Hvordan er sammenhengen mellom legens handlingsfrihet og rettferdig fordeling av helsetjenester? Innlegg på Årskonferanse for Nasjonalt råd for kvalitet og prioritering i helsetjenesten; 3. desember 2008.

Hvorfor følger ikke legene kliniske retningslinjer? Presentasjon for SHDir. 19.05.2008.

Prioriterer fastlegene ved henvisninger til spesialisthelsetjenesten? Innlegg for Nasjonalt råd for prioriteringer i helsevesenet: 27.04.2006.

Oppgi referanser til forskningen (for eksempel vitenskapelige publikasjoner, rapporter, offentlige utredninger):

Prosjektene har resultert i rundt 30 vitenskapelige artikler publisert i internasjonale, skandinaviske og noen norske tidsskrift.

Publiserte artikler i refereebaserte tidsskrift:

Julie Riise, Dorte Gyrd-Hansen, Line Bjørnskov Pedersen, and Arne Risa Hole "GPs' shifting agencies in choice of treatment". *Applied Economics*, 2014, 46(7), p750-761.

Benedicte Carlsen og Julie Riise. (2013) Fastlegenes dilemma: Pasientvelferd eller

kostnadshensyn. *Nytt Norsk Tidsskrift*, 4/13: 349-58.

Julie Riise, Arne Risa Hole and Dorte Gyrd-Hansen "Inferred vs stated attribute non-attendance in choice experiments: A study of doctors' prescription behavior". *Journal of Economic Behavior and Organization*, 2013, 96, p21-31

Miriam Hartveit, Olav Thorsen, Eva Biringer, Kris Vanhaecht, Benedicte Carlsen and Aslak Aslaksen. (2013) Recommended content of referral letters from general practitioners to specialised mental health care: a qualitative multi-perspective study. *BMC Health Services Research* 08/2013 13(1):329.

Carlsen B, Glenton C. (2012) Scanning for satisfaction or digging for dismay? Comparing findings from a postal survey with those from a focus group-study. *BMC Medical Research Methodology* 12:134

Carlsen, Benedicte; Hole, Arne Risa; Kolstad, Julie Riise and Norheim, Ole Frithjof. (2012) When you can't have the cake and eat it too. A study of medical doctors' priorities in complex choice situations. *Social Science & Medicine*, 75(11): 1964–1973.

Winde, Lee D, Alexanderson, Kristina, Carlsen, Benedicte, Kjeldgård, Linnea, Wilteus, Anna Löfgren and Gjesdal, Sturla. (2012) General practitioners' experiences with sickness certification: A comparison of survey data from Sweden and Norway. *BMC Family Practice* 13(1):10

Johansen, Ingrid H, Carlsen, Benedicte and Hunskaar, Steinar (2011). Psychiatry out-of-hours: a focus group study of GPs' experiences in Norwegian casualty clinics. *BMC Health Services Research* 11:132

Carlsen, Benedicte and Bringedal, Berit (2011). Attitudes to clinical guidelines - do GPs differ from other medical doctors? *BMJ Quality and Safety*, 20:158-162.

Carlsen, Benedicte (2010). The last frontier? Autonomy, uncertainty and standardisation in general practice. *Health Sociology Review*.19(2): 260 – 272.

Carlsen, Benedicte and Kjellberg, Pia K. (2010) Guidelines; from foe to friend? Comparative interviews with GPs in Norway and Denmark. *BMC Health Services Research*, 10:17

Carlsen, Benedicte (2008) Dobbeltmoralens voktere? Intervjuer med fastleger om sykemelding. *Tidsskrift for velferdsforskning*, 11(4): 259-275.

Benedicte Carlsen and Ole F Norheim. (2008) "What lies beneath it all?" – an interview study of GPs' attitudes to the use of guidelines. *BMC Health Services Research*, 8:218 doi:10.1186/1472-6963-8-218

Carlsen, Benedicte, Aakvik, Arild and Norheim, Ole Frithjof (2008). Variation in practice: A questionnaire survey of how congruence in attitudes between doctors and patients influence referral decisions. *Medical Decision Making*, 28:262-268.

Carlsen, Benedicte, Glenton, Claire and Pope, Catherine (2007). Thou shalt versus thou shalt not. A qualitative meta-synthesis of GPs' attitudes to clinical practice guidelines. *British Journal*

of General Practice, 57(545):971-978.

Carlsen, Benedicte and Aakvik, Arild (2006). Patient involvement in clinical decision-making: The effect of GP attitude on patient satisfaction. *Health Expectations*, 9:148-157

Carlsen, Benedicte and Norheim, Ole F. "Saying no is no easy matter". A qualitative study of competing concerns in rationing decisions in general practice. *BMC Health Services Research* 2005, 5:70 (9 November 2005)

Carlsen, Benedicte, Iversen, Tor og Lurås, Hilde (2005). Markedsforholdenes betydning for allmennlegenes praksisutøvelse. *Økonomisk Forum*, 59(4):20-28.

Carlsen, Benedicte og Norheim, Ole F. (2004). Hvordan påvirker fastlegeordningen legens skjønnsmessige avgjørelser? *Tidsskrift for Velferdsforskning*, 7(1):33-47.

Carlsen, Benedicte and Norheim, Ole F. (2003). Introduction of the Patient-list System in General Practice: Changes in Norwegian Physicians' Perception of their Gatekeeper Role. *Scandinavian Journal of Primary Health Care*, 21(4):209-13.

Carlsen, Benedicte (2003) Fastlegenes erfaringer med fastlegeordningen. *Tidsskrift for Den norske lægeforening*, 123(10): 1322-4

Nielsen, Ann; Carlsen, Benedicte; Kjellberg, Pia K. (2013) Positive attitudes towards priority setting in clinical guidelines among Danish general practitioners: A web based survey. *Health*, 5(2):188-92.

Carlsen, Benedicte (2009). Legers skjønn og andres skjønn. Debattinnlegg. *Tidsskrift for velferdsforskning*, 12 (1): 64-65

Benedicte Carlsen and Karine Nyborg (2009). The Gate is Open: Primary Care Physicians as Social Security Gatekeepers. Memorandum 07/2009. Oslo: Department of Economics, University of Oslo.

Carlsen, Benedicte. (2007). Why are primary care physicians avoiding rationing decisions and what can be done about it? The case of Norway. In Tolana, Patricia C. (Ed). *Decision Making in Medicine and Health Care*. New York: Nova Publishers.

Carlsen, Benedicte (2006). The changing role of gatekeepers: Rationing and shared decision-making in primary care. Dissertation for the degree Philosophiae Doctor (PhD). Bergen, Norway: University of Bergen.

Carlsen, Benedicte, Iversen, Tor og Lurås, Hilde (2005). Markedsforholdene har fortsatt betydning for fastlegenes praksisutøvelse. *Kommentar. Økonomisk Forum*, 59(7):7-10.

Carlsen, Benedicte og Norheim, Ole F. (2003). Hvordan påvirker fastlegeordningen legens skjønnsmessige avgjørelser? HEB – Notatserie i helseøkonomi, 17/03. Bergen: Program for helseøkonomi i Bergen, Rokkansenteret

Carlsen, Benedicte (2003) Hvordan påvirker fastlegeordningen legens skjønnsmessige avgjørelser? *Arbeidsnotat nr 6/03*. Oslo: Høgskolen i Oslo, Senter for profesjonsstudier.

Norheim, Ole Fritjhof og Carlsen, Benedicte. (2003) Legens doble rolle som advokat og portvakt i Fastlegeordningen Evaluering av fastlegeordningen. Rokkansenteret Notat, nr. 19-2003. Bergen: Rokkansenteret.

Oppgi referanser til kilder som støtter påstanden om oppnådd samfunnseffekt (for eksempel publikasjoner, rapporter, nyhetsoppslag):

Allmenn formidling v/ Benedicte Carlsen (utdrag fra til sammen 33 bidrag i massemedia):
(Sammen med Karine Nyborg) Porten er åpen. Kronikk i Dagens Næringsliv 23.11.2009.
Skal vokte dobbeltmoralen. Debattinnlegg. Aftenposten, 02.01.2009.
(Sammen med Kristine Bærøe) Med rett til å psykemelde. Kronikk i Morgenbladet 10.10.2008.
Mener pasientene har for mye makt. Intervju i Dagens Medisin. 06.02.2014
Allmennleger mest usikre på retningslinjer. Intervju i Dagens Medisin. 13.01.2011
Forsker advarer mot syke-juks. Intervju i VG.20.02.2010.
Intervju; Vil kutte i sykkelønna, Dagsavisen, 04.02.2010
Intervju; Syketiltak uten effekt, Aftenposten, 21.01.2010
Intervju om sykefravær i Dagsnytt, NRK P1, 20.01.2010
Leger bruker skjønn – sykemelder ulovlig. Intervju og forside i Aftenposten, 10.12.2008.
Intervju om portvaktrollen i Norgesglasset; NRKP1. 10.12.2008
Intervju om portvakter og pasienter. NRK P1, Norgesglasset; 14.05.2008.
Tviler på evidensbasert medisin. Intervju i Dagens Medisin, 21.02.2008
Legene er redde for å si nei. Intervju i Aftenposten. 16.07.2006
Intervju om evaluering av fastlegereformen. NRK Trøndelag, Nyhetene. 15.01.2004
Intervju om evaluering av fastlegereformen. NRK P1, Nyhetene. 19.01.2004
Intervju om fastlegerollen. Frokost TV, NRK. 20.01.2004
Intervju om evaluering av fastlegereformen. Adresseavisa, 20.01.2004
Fastlegene bøyer av for pasientene. Intervju i Dagens Medisin 07.11.2002
Bedre legeservice. Intervju i Dagsavisen 30.10.2002
Fastleger livredde for å miste pasienter. Intervju i Bergens Tidende 26.10.2002

CASE B: VAM-prosjektet «Juridification and Social Citizenship in the Welfare State», PhD prosjektet, “Mellom straff og rehabilitering: Innsatte med rusproblemer i norske fengsler».LAR-behandling i norske fengsler

Legemiddelassistert rehabilitering (LAR) tilbys i økende grad i norske og europeiske fengsler. LAR-behandling i fengsel har positive effekter, men behandlingen har vært kontroversiell fordi man frykter spredning av legemidlene til fanger utenfor behandlingen. Derfor er LAR i fengsel ofte omfattet av meget streng kontroll. I et Ph.D.-prosjekt ved Uni Research Rokkansenteret gjennomførte Kristian Mjåland en etnografisk analyse av LAR-behandlingen i et norsk fengsel. Funnene viste at fangene var sterkt kritiske til den omfattende kontrollen, og unnaluring og spredning av legemidler hadde en opposisjonell meningsdimensjon. Forskningen ble presentert for fengselsledere og -ansatte, og et norsk fengsel har nå bestemt at de vil innføre et mindre omfattende kontrollregime.

Gi en beskrivelse av forskningen som ligger til grunn for samfunnseffektene (maks 400 ord): Ph.D.-avhandlingen «Makt, legitimitet og motstand: En etnografisk analyse av rus og rehabilitering i et norsk fengsel. Universitetet i Bergen» er en etnografisk analyse av rus og rehabilitering i et norsk høysikkerhetsfengsel. Empirien ble produsert gjennom et åtte måneders langt etnografisk feltarbeid ved to rusrehabiliteringsenheter i fengselet: En rusmestringsenhet og en enhet for fanger i LAR, og består av observasjonsnotater og kvalitative intervjuer (N=35). En av artiklene i avhandlingen omhandler LAR og presenteres nedenfor:

LAR er en behandling rettet mot opiatmisbrukere som i økende grad tilbys i europeiske fengsler. Effektene av fengselsbasert LAR ser ut til å være tilsvarende positive som ved LAR utenfor fengsel. I Norge har det over tid vært en bekymring knyttet til en økt tilgjengelighet og bruk av buprenorfin (virkestoffet i subutex/subuxone) i fengsel. Fengselsbasert LAR har internasjonalt vært kontroversielt fordi fengselsmyndigheter har fryktet lekkasje av LAR-medikamenter og dermed illegale markeder for buprenorfin og metadon i fengsel. Fengselsbasert LAR innebærer dermed en balansegang mellom hensynet til behandling på den ene siden, og hensynet til kontroll på den andre. Dette spenningsforholdet mellom behandling og kontroll utforskes i artikkelen. Utgangspunktet for de empiriske analysene var et tiltak som fengselet innførte midtveis i det etnografiske feltarbeidet. Tiltaket innebar opprettelsen av en egen enhet for fanger i LAR. Ved å plassere alle fangene i LAR i en stor boenhet og å begrense deres kontakt med de øvrige fangene, forsøkte fengselet å redusere spredningen av buprenorfin i fengselet, skjerme fangene fra å bli presset til å gi videre egen medisin, samt å gi disse fangene et bedre tilbud og oppfølging.

I artikkelen vises det at det fengselsbaserte LAR-programmet var preget av en streng og omfattende kontroll, og at kontrollaspektet ble vesentlig skjerpet etter opprettelsen av LAR-enheten. Kontrollen innebar kollektiv og overvåket medisinutdeling, undersøkelse av munnhulen før og etter medisinutdeling, samt innskrenkninger i kontakt med fanger fra øvrige avdelinger. På tross av en økt kontroll, tyder de etnografiske dataene på at lekkasjen og spredningen av buprenorfin økte snarere enn minket etter opprettelsen av LAR-enheten. For å forstå dette paradokset analyseres dataene med utgangspunkt i teoretiske perspektiv på legitimitet, makt og motstand. Den omfattende og repressive kontrollen ble opplevd som illegitim og urimelig av majoriteten av forskningsdeltakerne. På flere ulike måter forsøkte fangene å protestere, konfrontere og undergrave LAR programmet. Økningen i lekkasjen og spredningen av buprenorfin tolkes som en form for kollektiv motstand mot den opplevde urettferdigheten i LAR programmet. I artikkelen konkluderes det med at en kontroll-dominert tilnærming til fengselsbasert LAR kan produsere motsatte effekter av det man ønsker.

Gi en beskrivelse av samfunnseffektene og på hvilken måte forskningen har bidratt til dem (maks 400 ord):

I etterkant av disputasen ble forskningsfunnene fra avhandlingen fremlagt under et seminar for fengselslederne i en av kriminalomsorgens regioner. Det ble her særlig mye diskusjon knyttet til analysene av LAR programmet i fengselet. Forskeren ble i ettertid spurt om å delta på et møte sammen med ansatte (sikkerhetsinspektører, fagforeningsrepresentanter, fengselsledere med mer) i to av regionens fengsler. Formålet med møtet var å diskutere alternative måter å gjennomføre kontrollen i LAR på, og hvilke konsekvenser det vil kunne tenkes å få. Møtet ble innledet ved presentasjon av analyser fra forskningen. I etterkant av møtet bestemte det ene

fengselet seg for å endre sine kontrollrutiner fra og med 1.januar 2016, som et prøveprosjekt. Endringen innebærer at kontrollen skal bli vesentlig mindre inngripende. Målsetningen med endringen er at kontrollen skal oppleves som mindre krenkende av pasientene i LAR. Da det samtidig er frykt for at en mindre inngripende kontroll skal føre til mer unnaluring og spredning av legemidlene, gjennomføres endringen som et prøveprosjekt i seks måneder. Fengselet ønsker selv å måle effekten av tiltaket ved å sammenlikne urinprøvestatistikken fra de siste seks månedene før endringen med statistikken fra de seks månedene etter endringen. Forskerne Kristian Mjåland og Ingrid Rindal Lundeborg har gjennomført en spørreundersøkelse om rus, kontroll og LAR før endringen inntrådte, og skal gjenta undersøkelsen etter seks måneder. Basert på fengselets analyser av urinprøvestatistikken og forskernes analyser av spørreskjemaundersøkelsene, vil en kunne få et inntrykk av hvilke konsekvenser og effekter endringen i kontrollregimet vil gi.

Oppgi referanser til forskningen (for eksempel vitenskapelige publikasjoner, rapporter, offentlige utredninger):

Forskningen om LAR i fengsel inngår i den følgende Ph.D.-avhandlingen:

Mjåland, Kristian (2015). Makt, legitimitet og motstand: En etnografisk analyse av rus og rehabilitering i et norsk fengsel. Universitetet i Bergen (Ph.D.-avhandling).

Artikkelen som særlig tar opp problemstillingen knyttet til kontroll og spredning av legemidler i LAR:

Mjåland, Kristian (2015). «The paradox of control: An ethnographic analysis of opiate maintenance treatment in a Norwegian prison». *International Journal of Drug Policy*, 26(8): 781-789.

Kristian Mjåland har også formidlet forskningen om LAR på to konferanser:

«Makt og mostand: LAR-behandling i et norsk fengsel», innlegg under Den 10. nasjonale LAR-konferansen. Arrangør: Senter for rus- og avhengighetsforskning, UiO. Oslo: 16.10.14.

«Substitusjonsbehandling og rusøkonomi i fengsel», innlegg under Begrunnelser for straff. Arrangør: Kriminalomsorgens utdanningscenter (KRUS), Lillestrøm: 15.10.15.

Oppgi referanser til kilder som støtter påstanden om oppnådd samfunnseffekt (for eksempel publikasjoner, rapporter, nyhetsoppslag):

Ingen kilder å oppgi for å underbygge samfunnseffekten, da endringen i kontrollregimet enda ikke er innført (innføres 1.1.2016) og heller ikke gjort offentlig kjent.

20 Vestlandsforskning

11	Samfunnseffekter av instituttets forskning
1	Klimapolitikk og klimatilpassing
A	<p>Sammendrag (maks 100 ord):</p> <p>Vestlandsforskning har siden 1990 vært med å sette premisser for bærekraftig utvikling og nødvendige tilpasninger i kommunene og fylkeskommunene sin miljøpolitikk. Vi har løftet lokal og regional klimapolitikk inn i en nasjonal og global sammenheng. På starten av 2000-tallet begynte klimatilpassing komme på dagsorden for klimaforskning i Norge, og Vestlandsforskning er i dag ledende på dette området.</p> <p>Vi vil hevde at effekter av vår forskning er økt kunnskap, endrede holdninger, klima som tema er satt på dagsorden, endret praksis og nettbaserte tjenester i både kommuner og fylkeskommuner. Vi har levert rapporter, gitt direkte innspill til planprosesser, utarbeidet sjekklister og indikatorer, og deltatt i arbeidsgrupper, laget veiledningsmaterieill til bruk for fylkeskommunen i sin veiledning av kommuner. Med bakgrunn i arbeid ved Vestlandsforskning pågår det nå drøftinger mellom Finans Norge, KS og statlige myndigheter om muligheten for å etablere en nasjonal skadedatabase – og hvordan dette i tilfelle skal organiseres, driftes og finansieres.</p>
B	<p>Gi en beskrivelse av forskningen som ligger til grunn for samfunnseffektene (maks 400 ord):</p> <p>På begynnelsen av 2000-tallet publiserte vi to norske vitenskapelige bøker som oppsummerte kunnskapen fra forskningen siden tidlig 1990-tallet på lokal og regional miljøpolitikk. Vi pekte på de særlige utfordringer som gjelder på klimaområdet (Aall et al, 2002; Lafferty et al, 2006). Et strategisk instituttprogram om Lokal Agenda 21 (LA21) finansiert av forskningsrådet i perioden 2000-2004 gjorde det mulig å bygge opp ny kompetanse spesifikt rettet inn mot de klimapolitiske utfordringene kommunesektoren står overfor (All, 2012).</p> <p>I 2002 gjennomførte vi den første evalueringen i Norge av første generasjons kommunale klimaplaner (Aall et al, 2007). Videre ble det gjennomført et doktorgradsprosjekt, det første i Norge, som var spesielt fokusert på det lokale nivået i klimapolitikken (Lindseth, 20006). Arbeidet vårt på dette området ble etter hvert koblet opp mot analyseverktøyet «økologisk fotavtrykk», og vi gjorde de første analysene i Norge. Det ga oss et empirisk grunnlag for også å publisere vitenskapelig på dette området (Aall og Norland, 2005).</p> <p>Innretningen mot «økologisk fotavtrykk» ledet oss videre inn i en bredere diskusjon omkring forbruksinnretning av klimapolitikken. I to påfølgende prosjekter så vi spesielt på klimagassutslipp knyttet til nordmenns fritidsforbruk (Aall, 2011; Aall et al, 2011).</p> <p>Gjennom en større utredning for Miljøverndepartementet og Barne- og familiedepartementet om kartlegging av de direkte og indirekte utslippene av klimagasser</p>

	<p>utløst av nordmenns samlede forbruk, og sammenligning av disse med produksjonsutløste forbruk, publiserte vi to artikler (Aall og Husabø, 2010; Aall og Hille, 2010). Disse arbeidene la så grunnlaget for deltakelse i et EU prosjekt med oppstart 1. januar 2015 om reduksjon av husholdningenes klimagassutslipp.</p> <p>Vestlandsforskning var med på det første forskningsrådsfinansierte prosjektet på de samfunnmessige effektene av klimaendringer i Norge i 2001(Næss et al 2006). Vi har gjennomført en rekke forskningsprosjekt på området, og to av disse prosjektene inkluderte doktorgradsstipend ved Vestlandsforskning, hvorav én har disputert (Dannevig og Hovelsrud, 2015; Hovelsrud et al, 2015; Dannevig og Aall, 2015; Dannevig et al, 2015) og én ventes å disputere våren 2016 (Groven, 2013; Groven, 2015)</p> <p>Vi har nylig avsluttet et omfattende prosjekt om arealplanlegging og klimatilpassing. Prosjektet har gitt opphav til en rekke publikasjoner til bruk for kommuner og fylkeskommuner i tillegg til en vitenskapelig artikkel (Dannevig og Aall, 2015). For tiden er Vestlandsforskning involvert i to pågående forskningsrådsfinansierte prosjekter på klimatilpassingsområdet med oppstart 2015 og 2016.</p>
C	<p>Gi en beskrivelse av samfunnseffektene og på hvilken måte forskningen har bidratt til dem (maks 400 ord):</p> <p>Vi var først ute i Norge med å lage en nettbasert klimakalkulator (Stavanger i 1998) og et kommunalt fotavtrykkregnskap (Oslo i 2002). Vi har bidratt til å sette klimatilpassing på den kommunale dagsorden. Vi har også arbeidet med utenlandske kommuner (Sverige, Skottland og Romania) innenfor Interreg- og EØS-prosjekter og har laget en nettbasert veileder i klimatilpassing. Effekten har vært kunnskapsheving, holdningsendringer, det å sette tema på dagsorden – og i noen tilfeller endring av praksiser.</p> <p>Vi etablerte tidlig en dialog med <i>statlige myndigheter</i> på klimatilpassing; Miljøverndepartementet, DSB og Miljødirektoratet. Vi har gitt faglige innspill til den første nasjonale strategien om klimatilpassing, vi har hatt analyseoppdrag for NOUen om klimatilpassing, vi ble engasjert til å lage en fylkestematisk demoversjon av den nettbaserte statlige informasjonskanalen www.klimatilpassing.no i 2007, og har nå et løpende oppdrag for den samme nett-tjenesten med levering av innhold. Vi blir ofte leid inn av DSB til å holde innledninger om klimatilpassing på kurs og samlinger de arrangerer for kommuner og for fylkesmannens beredskapsavdeling. Vi samarbeider også tett med Fylkesmannen i Sogn og Fjordane om en rekke prosjekter både regionalt, nasjonalt og internasjonalt (bl.a. opplæring av kommuner i Romania på området klimatilpassing). Effekten er kunnskapsheving i statlig sektor og bidrag til å utvikle nye veiledningstjenester.</p> <p>Vestlandsforskning har bidratt til å utvikle <i>Sogn og Fjordane fylkeskommune</i> til et foregangsfylke på klima. Samarbeidet har omfattet å lage rapporter, å gi direkte innspill til planprosesser, å utarbeide sjekklister og indikatorer, å delta i interne arbeidsgrupper, å lage veiledningsmateriell som fylkeskommunen kan bruke i sin veiledning av kommuner, og ved flere anledninger å holde innlegg for fylkestinget. Effekten er kunnskapsheving,</p>

	<p>holdningsendring, å sette klima på dagsorden og bidrag til å utvikle nye tjenester på klimaområdet på regionalt nivå.</p> <p>Vestlandsforskning har hatt to større prosjekter for <i>finanssektoren</i>: Sparebanken Sogn og Fjordane og Finans Norge. For banken har vi bidratt til å lage en nettside om energisparing. For Finans Norge har vi testet hvordan kommuner skal kunne få tilgang til forsikringsnæringens skadedata. Effekten er kunnskapsheving og bidrag til å utvikle nye tjenester.</p> <p>Vestlandsforskning og Høgskulen i Sogn og Fjordane har inne til godkjenning landets første master i klimaforvaltning som dekker både utslipps- og tilpassingsdelen. Videre har vi utviklet et poenggivende etterutdanningskurs for arealplanleggere i klimatilpassing.</p>
D	<p>Oppgi referanser til forskningen (for eksempel vitenskapelige publikasjoner, rapporter, offentlige utredninger):</p> <ul style="list-style-type: none"> • Aall, C, Husabø, I.A. (2010): Is Eco-Efficiency a Sufficient Strategy for Achieving a Sustainable Development? The Norwegian Case, <i>Sustainability</i> 2010, 2, 3623-3638 • Aall, C. (2011): The Energy Use of Leisure consumption in Norway: Analysis and Reduction Strategy, <i>Journal of Sustainable Tourism</i>, Vol. 19, No. 6, 729–745 • Aall, C. (2012): The early experiences of local climate change adaptation in Norwegian municipalities compared with that of Local Agenda 21 and climate change mitigation, <i>Local Environment: The International Journal of Justice and Sustainability</i>, 17:6-7, 579-595. • Aall, C., Groven, K., Lindseth, G. (2007): The scope of action for local climate policy: the case of Norway. <i>Global Environmental Politics</i>, Volume 7, Number 2: 83-102 • Aall, C., Hille, J. (2010): “Consumption – a missing dimension in climate policy”, in Bhaskar, R., Frank, C., Høyer, K.G., Naess, P., and Parker, J. (2010): <i>Interdisciplinarity and Climate Change. Transforming Knowledge and Practice for Our Global Future</i>, London: Routledge: 85-100 • Aall, C., Høyer, KG., Lafferty, W. (2002) (red.): <i>Fra miljøvern til bærekraftig utvikling i kommunene. Erfaringer med Lokal Agenda 21</i>. Oslo: Gyldendal akademisk. • Aall, C., Klepp, I.G., Støa, E., Engeset, A.B., Skuland, S. (2011): Leisure and Sustainable Development in Norway: Part of the Solution and the Problem, <i>Leisure Studies</i>, 30:4, 453-476 • Aall, C., Norland, I. (2005): The use of the ‘ecological footprint’ in local politics and administration: Results and implications from Norway. <i>Local Environment</i>, volume 10, no 2: 159-172. • Dannevig, H. and Hovelsrud, G. K. (2015) Understanding the need for adaptation in a natural resource dependent community in Northern Norway: Issue salience, knowledge and values. <i>Climatic Change</i>, • Dannevig, H., Aall, C., 2015. The regional level as boundary organization? An analysis of climate change adaptation governance in Norway. <i>Environmental Science & Policy</i> 54 • Dannevig, H., Rauken, T., Hovelsrud, G. (2012): Implementing adaptation to climate change at the local level, <i>Local Environment: The International Journal of Justice and Sustainability</i>, 17:6-7 • Groven, K. (2013): «Eit politisk skred: Korleis naturskedeførebygging og klimatilpassing kom

	<p>på dagsorden i Bergen». I Bye, L. Lein H. og Røed J.K (red) Mot en farligere fremtid, Trondheim: Akademika forlag. Side 229-244</p> <ul style="list-style-type: none"> •Halvor Dannevig, Ingrid Bay-Larsen, Bob van Oort and E. Carina H. Keskitalo (2015) Adaptive capacity to changes in terrestrial ecosystem services amongst primary small-scale resource users in northern Norway and Sweden . Polar Geography. •Hovelsrud, G. K., West, J.J., Dannevig, H. 2015. Exploring Vulnerability and Adaptation Narratives among Fishers, Farmers, and Municipal Planners in Northern Norway. In O'Brien, K., Selboe, E., (eds) The adaptive challenge of climate change. Cambridge University Press, Cambridge, U.K •Kyrre Groven (2015): Handtering av overvatn i norske kommunar: ei undersøking om innføring av lokal overvasshandtering. Kart og Plan 2015; Volum 75, årg. 108, s. 8-23 •Lafferty, W.M., Aall, C., Lindseth, G., Norland, I.T. (red) (2006): Lokal Agenda 21 I Norge: Så mye hadde vi – så mye ga vi bort – så mye har vi igjen. Oslo: unipub •Lindseth, Gard (2006): Political discourse and climate change: The Challenge of Reconciling Scale of Impact with Level of Governance. Dr.gradsavhandling. Trondheim: NTNU. •Næss, L.O., Norland, I., Lafferty, W., Aall, C. (2006): Data and processes linking vulnerability assessment to adaptation decision-making on climate change in Norway. Global Environmental Change, Volume 16, Issue 2 , May 2006: 221-233
E	<p>Oppgi referanser til kilder som støtter påstanden om oppnådd samfunnseffekt (for eksempel publikasjoner, rapporter, nyhetsoppslag):</p> <ul style="list-style-type: none"> •Veiledningsmateriale utgitt av KS på området klimatilpasning, bl.a. basert på rapporter fra Vestlandsforskning: http://www.ks.no/globalassets/vedlegg-til-hvert-fagomrader/samfunn-og-demokrati/samferdsel-plan-og-miljo/klima/klimatilpasning_hefte2012_ev.pdf?id=10005 •Eksempelsamling på området klimatilpasning utgitt av KS, bl.a. basert på rapporter fra Vestlandsforskning: http://www.ks.no/globalassets/vedlegg-til-hvert-fagomrader/samfunn-og-demokrati/samferdsel-plan-og-miljo/klima/ks_klimatilpasningshefte_2010_litenfil.pdf?id=10006 •Oppslag på www.ks.no om ett av klimatilpasningsprosjektene ved Vestlandsforskning: http://www.ks.no/fagomrader/samfunn-og-demokrati/samferdsel-plan-og-miljo/klimatilpasning/fou-nye-rad-om-hvordan-komme-i-gang-med-klimatilpasning/ •Oversikt over bidrag fra Vestlandsforskning til www.klimatilpasning.no: http://www.vestforsk.no/prosjekt/tekstar-til-klimatilpassing.no •Diverse nettprodukter på klimaområdet utviklet av Vestlandsforskning for ulike oppdragsgivere: http://www.vestforsk.no/aktuelt/klima-og-transportkalkulator •Nettside som presenterer Klimaplan for Sogn og Fjordane der Vestlandsforskning har vært sterkt involvert som faktaleverandør o.a.: http://www2.sfj.no/cmssff/cmspublish.nsf/\$all/8CE2F260352ED29CC125740D004411C C

11	Samfunnseffekter av instituttets forskning
2	IKT og regional innovasjon
A	<p>Sammendrag (maks 100 ord):</p> <p>Forskningsaktiviteten har vore utvikla gjennom lang tid i ein kombinasjon av nettverksutvikling, mobilisering for og gjennomføring av forskingsprosjekt i samarbeid med både næringsliv og offentleg sektor, herunder fleire prosjekt knytt til EU sine program for FoU og for regional utvikling. Resultata er to PhD-grader, ei rekkje akademiske publiseringar, kunnskapsoverføring til bedrifter og alle kommunar i regionen, bedriftsetablering og nye arbeidsplassar samt ein svært omfattande formidlingsaktivitet. Forskningsaktiviteten er gjennomført gjennom ein kombinasjon av aktivitetar knytt til den regionale organisatoriske strukturen IT-forum Sogn og Fjordane, og deltaking i ei rekkje av fleirårige nasjonale forskingsprogram (MOBI og VRI 2 og 3).</p>
B	<p>Gi en beskrivelse av forskningen som ligger til grunn for samfunnseffektene (maks 400 ord):</p> <p>Forskningsaktiviteten har vore utvikla gjennom lang tid og bygd systematisk gjennom kombinasjon av nettverksutvikling, mobilisering for utvikling av forskingsprosjekt i samarbeid med både næringsliv og offentleg sektor, herunder fleire prosjekt knytt til EU sine program for FoU og for regional utvikling. Dette har so resultert i gjennomføring av ei rekkje spesifikke forskingsprosjekt.</p> <p>Resultata er ei rekkje akademiske publiseringar, to PhD-grader, bedriftsetablering og nye arbeidsplassar i regionen og ein svært omfattande formidlingsaktivitet. Forskningsaktiviteten er gjennomført gjennom ein kombinasjon av aktivitetar knytt til den regionale organisatoriske strukturen IT-forum Sogn og Fjordane, og deltaking i dei fleirårige nasjonale forskingsprogramma MOBI og VRI.</p> <p>Vestlandforskning deltok i Forskningsrådet si MOBI-satsing frå 2005. (MOBI- mobilisering for FoU-relatert innovasjon, 2002-2007). Frå 2007-2010 vart prosjektet ”Edit INC”- gjennomført. Tema var medverknad i innovasjons- og utviklingsprosessane i nettverk av bedrifter. Edit INC-prosjektet vart gjennomført i tilknytning til eit større bedriftsnettverk innanfor maritim industri og tenesteyting. Resultatet vart mellom anna ein ny PhD-grad (Strand, 2011).</p> <p>Frå 2011-2013 vart oppfølgingsprosjektet «Innovation in rural places – conditions and barriers» gjennomført (VRI2-programmet). Prosjektet studerte dynamikken i innovative miljø i Sogn og Fjordane, ein region karakterisert av spreidd busetnad, ingen store byar, men mange små tettstader. Prosjektet etablerte og eit fagleg samarbeid med Høgskulen i SFj. Prosjektet resulterte i fleire akademiske publikasjonar og delrapportar. Ei fagbok er under utarbeiding og blir gjeve ut på Fagbokforlaget i 2016.</p> <p>Frå 2014 har forskingsarbeidet vorte vidareført og utvida gjennom RECIN-prosjektet “Regional Challenges and possibilities – Innovation and value creation in business networks”. Forskingsspørsmåla er knytt til korleis deltaking i bedriftsnettverk og klynger bidreg til kunnskapsutvikling, innovasjon og verdiskaping for bedriftene i dei fire fylka</p>

	<p>Møre og Romsdal, Sogn og Fjordane, Rogaland og Østfold. Vestlandsforskning arbeider med maritime nettverk i Sogn og Fjordane, tilsvarande det Møreforskning og BI-Rogaland og Uni Research Politec Haugesund gjer i sine fylke. Prosjekt samanliknar miljø og nettverk i ulike fasar av innovasjonsprosessen med utgangspunkt i ulike regionar og i ulike internasjonale nettverk.</p> <p>I tillegg har mobilisering og nettverksarbeidet i IT-forumstrukturen gitt grunnlag for ein ny PhD ved Vestlandsforskning og fleire publikasjonar (Skogseid, 2007, Skogseid. et.al., 2012).</p>
C	<p>Gi en beskrivelse av samfunnseffektene og på hvilken måte forskningen har bidratt til dem (maks 400 ord):</p> <p>Forskningsaktiviteten har vore utvikla gjennom lang tid for å sikre regional forankring og relevans både for næringslivet og regionale politikktutformarar. Innovasjon i offentleg sektor og utvikling av nye arbeidsplassar og tenester i offentleg sektor har også vore ein effekt. Nettverkutvikling og mobilisering for forskningsprosjekt har vore knytt til den organisatoriske strukturen IT-forum SFj, eit særleg vellykka samarbeid mellom offentleg og privat sektor og FoU-iljø (trippel helix). Både nasjonalt og internasjonalt prosjektsamarbeid har vore forankra i IT-forum sidan midten av 90-talet.</p> <p>Vidare er arbeidet forankra i Verdiskapingsplanen 2014 - 2025 i SFj. Planen tek opp i seg resultat av forskningsprosjekt og den organisatoriske strukturen IT-forum. Planen skal møte bedriftene sine utfordringar med forskningsbasert innovasjon. Hovudstrategiane er 1) nyskaping basert på dei naturgjevne fortrinna i fylket, 2) ein attraktiv region for personar som vil skape nye arbeidsplassar og 3) leggje til rette for kompetanseutvikling, basert på både dagens og nye næringar og akademisk kunnskap.</p> <p>IT-Forum SFj er ei langsiktig strategisk programsatsing for innovasjon og regional utvikling knytt til IKT. 16 partnarar er med i satsinga: ma. SFj fylkeskommune, Fylkesmannen, SFj energilag, Helse Førde, Innovasjon Norge, Sparebanken Vest, Sparebanken SFj, NHO, Hydro, Lerum, KS, Høgskulen og Vestlandsforskning.</p> <p>Prioriterte hovuddtema er næringsutvikling knytt til IKT, velferdsteknologi og digitalisering og infrastrukturutvikling. Satsinga har gitt vesentlege resultat, mellom anna i form av mobilisering av alle 26 kommunane i Sogn og Fjordane til kompetanseutvikling, nettverksbygging, etablering av 4 pilotsatsingar og brei formidling innanfor temaet velferdsteknologi. Resultata bygde i sin tur på tilsvarande resultat for elektronisk meldingsutveksling innanfor lokal og regional helsesektor med 26 kommunar. Sogn og fjordane var første fylke der alle kommunane innførte elektronisk meldingsutveksling, i stor grad takka vera organiseringa i IT-forum.</p> <p>Vidare har aktivitetar knytt til digitale infrastrukturar utvikla kunnskapsgrunnlag, organisering og prosjekt som har tilført regionen over 300 mill kr i investeringsmidlar. Utan kunnskapsutvikling, kunnskapsdeling og regional organisering ville dette ikkje vore muleg.</p> <p>Vri-prosjekta har vist effekten av å mobilisere bedrifter for satsing på FoU. Vidare har</p>

	<p>mobiliseringa gitt både auka samarbeid og hospitering for både forskarar og studentar i bedrifter. Deltaking i EU sine forskingsprogram har gitt samfunnseffektar i form av både etablering av nye bedrifter og nye offentlege arbeidsplassar direkte basert på prosjektresultata. Ma. resulterte EU-prosjektet TITAN i etablering av portalen norge.no i SFj som i sin tur resulterte i etablering av DIFI (Direktoratet for fornying og IKT) som i dag har over 90 statlege arbeidsplassar på Leikanger.</p>
D	<p>Oppgi referanser til forskningen (for eksempel vitenskapelige publikasjoner, rapporter, offentlige utredninger):</p> <ul style="list-style-type: none"> • Skogeid, I. (2007): Information infrastructure and rural information systems -A study of the dynamics of local adaptation of ICT, <i>PhD thesis, University of Oslo, Norway</i> • Strand, G. (2011): Reorganising the workplace: factors that affect implementation of broad participation. <i>PhD theses at NTNU, 2011:120</i> • Skogeid, I., Larsen, Ø. (2011): Electronic interactions in health services and organizational change - lessons from the Norwegian county of Sogn og Fjordane. <i>IADIS Press</i> • Skogeid, I., Larsen, Ø. (2012): Electronic Interaction in Health Services and Organizational Change – Lessons From the Norwegian County of Sogn & Fjordane. <i>IADIS International Journal on WWW/Internet</i> • Skogeid, I. (2012): Continuity and change in path-dependent regional policy development: The regional implementation of the Norwegian VRI programme. <i>Norsk Geografisk Tidsskrift</i> • Ølnes, S. (2012): The Muddy Waters of e-Services - The Use and Misuse of the Concept and How to Get Out of the Maze. <i>NOKOBIT - Norsk konferanse for organisasjoners bruk av informasjonsteknologi</i> • Strand, G., Skogeid, I. (2013): Management and Employees' Collaboration: Is the Norwegian Work Life Model Suited for All? <i>Systemic Practice and Action Research</i> • Ølnes, S. (2013): Benchmarking E-Government Quality – Whose Quality Are We Measuring? <i>Lecture Notes in Informatics</i> • Skogeid, I., Grøtte, I.P., Strand, G. (2014): Understanding Broadband Infrastructure Development in Remote and Rural Communities - a Staged and Reflexive Approach. <i>Journal of Community Informatics</i> • Ølnes, S. (2014): Understanding Public e-Services - Deconstructing e-Services to Identify Quality Aspects. <i>NOKOBIT - Norsk konferanse for organisasjoners bruk av informasjonsteknologi</i> • Ølnes, S. (2014): The Use and Misuse of the Concept and How to Get Out of the Maze. <i>The Muddy Waters of Public e-Services</i>
E	<p>Oppgi referanser til kilder som støtter påstanden om oppnådd samfunnseffekt (for eksempel publikasjoner, rapporter, nyhetsoppslag):</p> <ul style="list-style-type: none"> • Forkning.no. Dei som bygde breibandet • Forskning.no/samferdsel-samfunnsgeografi-informasjonsteknologi/2015/06/dei-som-bygde-breibandet

	<ul style="list-style-type: none"> •Bergens Tidende: Feil merkelapp BT! •http://www.bt.no/meninger/debatt/Feil-merkelapp_-BT-3326633.html •NRK – Oppslag om velferdsteknologiprojekt •http://www.nrk.no/sognogfjordane/teknologisk-utstyr-til-hjelptrengande-skal-prioriterast-1.12095805 •Fjordabladet - Velferdsteknologiprojekt •http://www.fjordabladet.no/mange-vil-laere-om-velferdsteknologi/ •Fylkesmannen i Sogn og Fjordane: Gløym gigantomanien: •https://www.fylkesmannen.no/Sogn-og-Fjordane/Nyhende/Gloy-m-gigantomanien/ •NHO: Næringsdagane engasjerte •https://www.nho.no/Om-NHO/Regionforeninger/NHO-Sogn-og-Fjordane/Nyheter/naringsdagane-engasjerte/ •Regjeringa.no: Regjeringa styrker kompetanse i regionalt næringsliv •https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/regjeringa-styrker-kompetanse-i-regionalt-naringsliv/id2462796/

21 Østlandsforskning

11	Samfunnseffekter av instituttets forskning
A	<p>«ENTREPRENØRSKAP I GRUNNOPPLÆRINGEN»</p> <p>Sammendrag (maks 100 ord):</p> <p>Entreprenørskapsutdanning har siden 2004 vært et satsingsområde i norsk utdanningspolitikk, og Norge har i mange år vært ledende i Europa. Bakgrunnen for den nasjonale og internasjonale satsingen er en generell økende erkjennelse av betydningen av entreprenørskap for samfunnsutviklingen, og et ønske om å bidra til utviklingen av en kultur for entreprenørskap. Det har i de siste årene vært økende erkjennelse av behovet for forskningsbasert kunnskap om metodene og effekter av disse i entreprenørskapsutdanningen. Østlandsforskning har opparbeidet seg en sterk internasjonal posisjon i kunnskapsutviklingen innen entreprenørskap i grunnopplæringen. Instituttet har en av de ledende forskerne i Europa innen dette feltet.</p>
B	<p>Gi en beskrivelse av forskningen som ligger til grunn for samfunnseffektene (maks 400 ord):</p> <p>Østlandsforskning har siden 2006 ledet forskningsprosjekter på feltet i Norge, i rundt tretti andre Europeiske land, samt Namibia og Uganda. Instituttet var ansvarlig for forskningen på grunnopplæringen i Kunnskapsdepartementets femårige forskningsprosjekt, og evaluering av Handlingsplanen for entreprenørskap i utdanningen i Norge for 2009-2014.</p> <p>I perioden 2015-2018 er Østlandsforskning involvert i to EU-prosjekter. Ett av disse er et større europeisk forskningsprosjekt på Ungdomsbedrift i fem land som er støttet av EUs rammeprogram for utdanning, Erasmus+. Dette prosjektet heter «Innovation Cluster for Entrepreneurship Education» (ICEE). ICEE er et utdanningseksperiment som gjennomføres i Belgia, Estland, Finland, Italia og Latvia. Målet er å analysere hvordan man effektivt kan øke andelen av elever som deltar i ungdomsbedrifter i videregående opplæring, og hvilke effekter slike bedrifter kan ha for elevene, for skolen og for samfunnet. I datainnsamlingen deltar rundt 3700 elever, 2000 foreldre, 800 lærere og 400 næringslivsfolk. I tillegg til den elektroniske spørreundersøkelsen, gjennomføres det kvalitative casestudier i en skole i hvert av de fem landene. I prosjektet er det 20 skoler som gjennomfører Ungdomsbedrift, der elevene starter, driver og avvikler sin egen bedrift gjennom et skoleår. I tillegg er det to kontrollgrupper som ikke gjennomfører Ungdomsbedrift (UB). Den ene kontrollgruppen er tilknyttet skolen som tilbyr UB, den andre kontrollgruppen er tilknyttet en annen skole. Dette er for å kunne analysere effektene av entreprenørskapsopplæring.</p> <p>Junior Achievement Europe (JA) er Europas største leverandør av entreprenørskapsprogrammer, og JA er koordinator og står for den praktiske gjennomføringen av prosjektet. 14 partnerorganisasjoner deltar i prosjektet, og rundt 100</p>

	<p>personer er involvert i prosjektgruppen. Østlandsforskning leder et forskerteam som også omfatter Strossmayer Universitet i Kroatia og Fonden for Entreprenørskab i Danmark. En gruppe på fem forskere fra Østlandsforskning deltar i dette prosjektet. Prosjektet skal gi kunnskapsgrunnlaget for EU sin fremtidige utdanningspolitikk. JA og ØFs prosjekt ICEE har en verdi på 20 millioner kroner, der Østlandsforskningens andel er 5 millioner.</p>
C	<p>Gi en beskrivelse av samfunnseffektene og på hvilken måte forskningen har bidratt til dem (maks 400 ord):</p> <p>Forskningen innen entreprenørskap i grunnopplæringen har bidratt, og bidrar til kunnskapsgrunnlaget for utvikling av utdanningspolitikk og utdanningsinnhold i norsk og europeisk grunnopplæring. Forsker Vegard Johansen er utnevnt til ekspert i European Entrepreneurship Education Network som gir direkte råd til Europakommisjonen om fremtidens entreprenørskapsutdanning, og er støttet av EU-programmet COSME og nasjonale myndigheter. Entreprenørskapsutdanning har vært et arbeidsfelt i grunnopplæringen i lang tid. 90 % av ungdomsskolene og videregående skoler har i dag entreprenørskapstilbud. Selv med betydelige fremskritt med basis forskningsbasert kunnskap er det fortsatt utfordringer, og arbeidet med entreprenørskap vil være under stadig utvikling. Det er et betydelig behov for å utvikle mer kompetanse i entreprenørskapspedagogikk og å tilpasse undervisningsopplegg til ulike nivåer, og det er et stort behov for forskningsbasert kunnskap både om hva elever lærer gjennom ulike typer entreprenørskapsutdanning og hvordan de lærer.</p> <p>Tradisjonelt har færre kvinner enn menn tatt del i entreprenørskapsutdanning, men kjønnsforskjellen er blitt mindre. Blant annet er det like mange jenter som gutter i Elevbedrift og Ungdomsbedrift, og det er en knapp overvekt av jenter i lederstillinger i ungdomsbedrifter. Denne utviklingen er spennende, da kvinner er underrepresentert som entreprenører, og entreprenørskapsutdanning er viktig for å fremme entreprenørskap blant unge og kvinner. Forskning har vist at på kort sikt (rett etter deltakelse) virker Ungdomsbedrift utjevne på kjønnsbalansen, da effektene med hensyn til kunnskap og ønske om å starte bedrift er sterkere for jenter enn gutter. Men på lengre sikt (5-10 år etter deltakelse) så virker effektene av deltakelse i Ungdomsbedrift og Studentbedrift å være sterkere for unge menn enn for unge kvinner. Med andre ord er det høyere andeler menn som er involvert i entreprenøriell aktivitet både blant de som deltar i bedriftsprosjekter og blant de som ikke har deltatt i slike. Etter å ha gjennomført en lang rekke studier i Norge og andre land i Europa og Afrika, så er en rimelig trygg på at godt utviklede prosjekter som det multinasjonale Ungdomsbedrift får flere ungdommer til å ønske å starte egen bedrift, og at de har kunnskapen som er nødvendig for å starte og drive bedrift.</p>
D	<p>Oppgi referanser til forskningen (for eksempel vitenskapelige publikasjoner, rapporter, offentlige utredninger):</p> <p>Articles in peer-reviewed journals</p> <p>Johansen, V. (2015). Gender and self-employment: The role of mini-companies. <i>Education + Training (forthcoming)</i>.</p>

- Johansen, V. & Somby, H.M. (2015). [Does the “Pupil Enterprise Programme” influence grades among pupils with special needs?](#) *Scandinavian Journal of Educational Research* (online first).
- Johansen, V. (2014). [Entrepreneurship Education and Academic Performance.](#) *Scandinavian Journal of Educational Research.* 58 (3), 300-314.
- Johansen, V. & Schanke, T. (2014). [Entrepreneurship projects and pupils’ academic performance: A study of Norwegian secondary schools.](#) *European Educational Research Journal,* 13 (2), 155-166.
- Johansen, V. (2013). [Entrepreneurship education and start-up activity: A gender perspective.](#) *International Journal of Gender and Entrepreneurship,* 5 (2), 216-231.
- Johansen, V., Clausen, T.H. & Schanke, T. (2013). [Entrepreneurship education and boys`and girls` perceptions of entrepreneurs.](#) *International Journal of Entrepreneurship and Small Business,* 19 (2), 127-141.
- Johansen, V & Foss, L. (2013). [The effects of entrepreneurship education – does gender matter?](#) *International Journal of Entrepreneurship and Small Business,* 20 (3), 255-271.
- Johansen, V. & Schanke, T. (2013). [Entrepreneurship education in secondary education and training.](#) *Scandinavian Journal of Educational Research,* 57 (4), 357-368.
- Johansen, V. & Clausen, T. (2011). [Promoting the entrepreneurs of tomorrow: entrepreneurship education and start-up intentions among schoolchildren.](#) *International Journal of Entrepreneurship and Small Business,* 13 (2), 208-129.
- Johansen, V. (2010). [Entrepreneurship education and entrepreneurial activity.](#) *International Journal of Entrepreneurship and Small Business,* 9 (1), 74-85.
- Articles in peer-reviewed anthologies**
- Johansen, V. (2014). Entreprenørskapsprosjekter og utvikling av unge menneskers entreprenørskapskompetanse. Johansen, V. & Støren, L. A. (ed.). [Entreprenørskapsutdanning i Norge: Tilnærminger, utbredelse og effekter](#) (p. 127-146). Bergen: Fagbokforlaget.
- Johansen, V. (2014). Kan entreprenørskapsprosjekter øke motivasjon og oppmøte? Johansen, V. & Støren, L. A. (red.). [Entreprenørskapsutdanning i Norge: Tilnærminger, utbredelse og effekter](#) (p. 163-179). Bergen: Fagbokforlaget.
- Johansen, V. & Foss, L. (2014). Effektene av Ungdomsbedrift og Studentbedrift: Hva betyr kjønn? Johansen, V. & Støren, L. A. (ed.). [Entreprenørskapsutdanning i Norge: Tilnærminger, utbredelse og effekter](#) (p. 229-244). Bergen: Fagbokforlaget.
- Johansen, V. & Schanke, T. (2014). Utbredelse av entreprenørskapstilbud i grunnopplæringen. Johansen, V. & Støren, L. A. (ed.). [Entreprenørskapsutdanning i Norge: Tilnærminger, utbredelse og effekter](#) (p. 81-102). Bergen: Fagbokforlaget.
- Johansen, V. & Schanke, T. (2014). Entreprenørskapsprosjekter og elevers skoleprestasjoner. Johansen, V. & Støren, L. A. (ed.). [Entreprenørskapsutdanning i Norge: Tilnærminger, utbredelse og effekter](#) (p. 147-162). Bergen: Fagbokforlaget.
- Johansen, V. & Støren, L. A. (2014). Forskning på entreprenørskapsopplæring. Johansen, V. & Støren, L. A. (ed.). [Entreprenørskapsutdanning i Norge: Tilnærminger, utbredelse og effekter](#) (p. 13-28). Bergen: Fagbokforlaget.
- Johansen, V., Schanke, T. & Clausen, T.H. (2012). [Entrepreneurship education and pupils’](#)

	<p>attitudes towards entrepreneurs. Burger-Helmchen, T. (ed.) <i>Entrepreneurship – born, made and educated</i> (p. 113-126). Rijeka: InTech.</p> <p>Johansen, V., Schanke, T. & Solheim, L. (2011). Absence & alternative learning: the Company Programme and inclusive working life as a means to reduce high school absence. Nordby, H., Tellnes, G. & Rønning, R. (ed.). <i>Social aspects of illness, disease and sickness absence</i> (p. 243-264). Oslo: Oslo Academic press.</p> <p>Johansen, V., Schanke, T. & Hauge, A. (2009). Den skal tidlig krøkes: entreprenørskap i skolen. I T. Johnstad & A. Hauge (ed.), <i>Samhandling og innovasjon</i> (p. 189-211). Vallset: Oplandske bokforlag.</p> <p>Monographs</p> <p>Johansen, V. & Støren, L.A. (2014) <i>Entreprenørskapsutdanning i Norge: Tilnærming, utbredelse og effekter</i>. Bergen: Fagbokforlaget. ISBN 978-82-450-</p> <p>Research Reports</p> <p>Spilling, O. R., Johansen, V. & Støren, L. A. (2015). <i>Entreprenørskapsutdanning i Norge – status og veien videre: Sluttrapport fra følgeforskningsprosjektet om entreprenørskap i utdanningen</i>. Oslo: NIFU.</p> <p>Hagen, S.E. & Johansen, V. (2012). <i>Entreprenørskap i utdanningen –</i></p> <p>Johansen, V. & Mathisen, T. (2012). <i>Entreprenørskap i utdanningen og oppnåelse av læringsmål</i>. (ENRI report no. 14, 2012). Lillehammer: ENRI</p> <p>Johansen, V. & Schanke, T. (2011). <i>Entreprenørskap i grunnopplæringen: status 2010</i>. (ENRI report no. 5, 2009). Lillehammer: ENRI</p> <p>Mathisen, T., Johansen, V. & Mathisen, S. (2011). <i>Evaluation of Entrepreneurship in education: A project between Junior Achievement Uganda and Junior Achievement-Young Enterprise Norway</i>. (ENRI report no. 17, 2011). Lillehammer: ENRI</p> <p>Spilling, O. R. & Johansen, V. (2011). <i>Entreprenørskap i utdanning: perspektiver og begreper</i>. (NIFU-Rapport nr. 4, 2011). Oslo: NIFU.</p> <p>Johansen, V., Skålholt, A. & Schanke, T. (2008). <i>Entreprenørskapsopplæring og elevenes læringsutbytte</i>. (ENRI report no. 8, 2008). Lillehammer: ENRI</p> <p>Johansen, V. & Schanke, T. (2008). <i>Evaluation of pedagogical entrepreneurship: evaluation of the preparatory work on introducing entrepreneurship in Namibian secondary schools</i>. (ENRI report no. 11, 2008). Lillehammer: ENRI</p> <p>Johansen, V., Schanke, T. & Lauritzen, T. (2008). <i>Ungt Entreprenørskap og regional utvikling</i>. (ENRI report no. 18, 2008). Lillehammer: ENRI</p> <p>Johansen, V. (2007). <i>Experiences from participation in JA-YE company programmes</i>. (ENRI report no. 10, 2007). Lillehammer: Østlandsforskning</p> <p>Johansen, V. & Skålholt, A. (2007). <i>Enterprise 2010 in 2007</i>. (ENRI report no. 19, 2007). Lillehammer: ENRI</p> <p>Johansen, V., Eide, T.H. & Harris-Christensen, H. (2006). <i>Forskning på entreprenørskapsopplæring i Norge</i>. (ENRI report no. 19, 2006). Lillehammer: ENRI</p>
E	<p>Oppgi referanser til kilder som støtter påstanden om oppnådd samfunnseffekt (for eksempel publikasjoner, rapporter, nyhetsoppslag):</p> <p>NOU 2015: 8 Fremtidens skole. Fornyelse av fag og kompetanser.</p>

	<p>http://www.hedmark.org/Om-fylkeskommunen/Fag-stab-og-serviceenheter/Naeringsutvikling/Entreprenorskap-i-skolen/Interessante-forskningsresultater-om-elev-og-ungdomsbedrifter</p> <p>http://ungint.no/2011/11/entreprenorskap-i-utdanning-gir-mange-nyetableringer/</p> <p>http://www.ferd.no/sosiale_entreprenorer/nyheter/entreprenorskap_som_utviklingshjelp</p> <p>http://www.nifu.no/news/frokostseminar-onsdag-24-september-kl-08-30-10-00-entreprenorskapsutdanning-i-norge/</p> <p>http://www.ue.no/Nyheter/Egne-meninger-Entreprenorskap-i-utdanning-er-godt-utviklingsarbeid</p>
--	--

<p>A</p>	<p>«REGIONAL UTVIKLING I FJELLOMRÅDENE»</p> <p>Sammendrag (maks 100 ord):</p> <p>Fjellområdenes betydning for en bærekraftig samfunnsutvikling og ressursutnyttelse er viet stadig større oppmerksomhet internasjonalt. Globalt sett står fjellområdene overfor store endringer de nærmeste tiårene. Dette skaper komplekse utfordringer og behov for en helhetlig politikk og forskningsagenda, på tvers av sektorer, nasjonale og lokale skillelinjer. Østlandsforskning har opparbeidet seg en sterk nasjonal posisjon i kunnskapsutviklingen på dette feltet, og har gitt vesentlige bidrag til</p> <ul style="list-style-type: none"> • kunnskap, forvaltning og nasjonal politikk knyttet til utmarks- og fjellområder. • kunnskap, forvaltning og nasjonal politikk knyttet til verneområder (bruk og vern). • kunnskap, forvaltning og regional og lokal politikk knyttet til fritidsboliger; utvikling, bruk og økonomisk betydning i vertsamfunn.
<p>B</p>	<p>Gi en beskrivelse av forskningen som ligger til grunn for samfunnseffektene (maks 400 ord):</p> <p>Det er i løpet av de siste 10 – 15 årene gjennomført et bredt spekter analyser og produsert en rekke publikasjoner som adresserer forskjellige sider ved utviklingen i utmarks- og fjellområder. Forskningen er konsentrert om pågående moderniseringsprosesser i utmark og fjellområder, og som særlig er karakterisert av at rekreasjonselementet i stadig økende grad preger utviklingen parallelt med at tradisjonell landbruksnæring i avtakende omfang utnytter ressurser i utmark. Forskningen har dels hatt reiseliv, fritidsboligutvikling og balansering av verne- og bruksformål som merkelapp, men den har i økende grad også omfattet generelle utviklingsutfordringer i utmark og fjellområder.</p> <p>Resultatet av forskningen omfatter både vitenskapelige arbeider i forskningsprosjekter som er ledet av forskere ved instituttet, og ved deltakelse i prosjekter som er ledet ved andre institutt. Det er bygget opp et betydelig forskernettverk med både nasjonal og internasjonal</p>

	<p>deltakelse. Forskningen har gradvis også blitt internasjonalisert. I dag bruker instituttet betydelige ressurser på å prioritere deltakelse i EU-finansierte prosjekter, og deltar nå i et «Horizon 2020»-prosjekt, SIMRA – Social Innovation in Marginalised Rural Areas.</p> <p>Forskningen omfatter videre gjennomføring av en rekke oppdragsforskningsprosjekter, med oppdragsgivere fra forvaltningen på alle nivå, NGO'er / interesseorganisasjoner og private aktører. I tillegg er det produsert en rekke kronikker og populærvitenskapelige artikler innenfor denne tematikken.</p>
C	<p>Gi en beskrivelse av samfunnseffektene og på hvilken måte forskningen har bidratt til dem (maks 400 ord):</p> <ul style="list-style-type: none"> • Gjennomført evaluering av Statskog SF som medførte en endring av Statskog SF sin rolle i å behandle klager på vedtak. • Utført analyse, definisjon og avgrensning av fjellområdet og fjellkommuner i Norge. Arbeidet ble grunnlaget for kategorien fjellområde og fjellkommuner i forvaltnings- og policydokumenter – dette bidro også til etablering av et pågående utviklingsprogram for fjellkommuner (ref. – lenke?) slik de ble definert av Østlandsforskning. • Vedtaket om å utvikle en fjellpolitikk på Høyres landsmøte i 2015 er blant annet basert på instituttets arbeid med å definere og karakterisere fjellkommuner. • Det pågående arbeidet i forvaltningen med forenkling av utmarksforvaltningen har en rekke henvisninger til instituttets arbeider. • Etablert ”fjell-forsk-nett” (www.fjell-forsk-nett.no), inklusive gjennomføring av en 2-dagers konferanse i desember 2015 for å samle forskningsmiljø, politisk miljø og brukere for å sette kunnskap om og utviklingspolitikk i fjellområdene på dagsorden. • Levert (gjennom foredrag, kronikker mv.) viktige deler av det faglige grunnlaget for arbeidet i Fjellnettverket (lenke?) de siste årene. • Har gjennom 10 år levert og fortsatt leverer det faglige og fagstrategiske grunnlaget til kommuneplanarbeid for utvikling av fritidsboligområder og fritidssamfunn i Norges største fritidsboligområde; Ringsakerfjellet med Sjusjøen. • Levert konsekvensutredninger og kunnskapsgrunnlag for forvaltning av naturområder (Vestmarka) og destinasjonsutvikling (Trysil). • Estimert fritidsbolig-generert biltrafikk og bidratt til å fokusere mulige klimavennlige transportløsninger for hytte- og reiselivsområder i Oppland • Har etablert og i 11 år drevet det nettbaserte Tidsskrift UTMARK (www.utmark.org) hvis hovedmålsettingen å drive formidling av problemstillinger og kunnskap om bruk og forvaltning av utmark mellom brukere og forskere. Er nå delvis et nivå 1 tidsskrift, som i tillegg har en populærvitenskapelig publikasjonsdel. Tidsskriftet er mye sitert i forvaltnings- og policydokumenter. • Gjennomført analyse av handlingsrommet nye formuleringer i plan- og bygningsloven for kommunenes arbeid med næringsutvikling i utmark som benyttes i Hardangervidda-rådet med tilhørende kommuner.

	<ul style="list-style-type: none"> • Gjennom flere bidrag levert grunnlag til forvaltning og policyutforming for vurdering og utvikling av villreinplaner i flere områder i Norge. • Kompetansemegling (gjennom VRI) har bidratt til utvikling av bedrifter og reiselivstilbud i fjellområder. • Gjennom flere bidrag levert grunnlag til forvaltning og policyutforming for vurdering og utvikling av bestandsforvaltning av villrein og forholdet til villrein ved næringsutvikling og regionalplanlegging i Norge.
D	<p>Oppgi referanser til forskningen (for eksempel vitenskapelige publikasjoner, rapporter, offentlige utredninger):</p> <ul style="list-style-type: none"> • Evaluering av Statskog SF, ØF-rapport nr. 1999/15 av Svein Erik Hagen, Tor Arnesen, Morten Ørbeck og John Arne Lien • Om utbygging i Ringsakerfjellet. ØF-rapport nr. 1998/24 av Tor Arnesen og Nils Hesthagen • Utmarksnæringer – begrep og bruk i LNFR-områder på Hardangervidda ØF-rapport nr. 2015/04 av Tor Arnesen • Fjellområder og fjellkommuner i Sør-Norge. Definisjon, avgrensing og karakterisering. ØF-rapport nr. 2010/08 av Tor Arnesen, Kjell Overvåg, Erik Glørsen, Carsten Schurman og Øyvind Riise • Vern og bruk i Forollhogna – utvikling og utfordringer. Notat nr. 2013/04 av Terje Skjeggedal og Kjell Overvåg • Ringvirkninger av fritidsbebyggelse. ØF-rapport nr. 2010/03 av Birgitta Ericsson, Tor Arnesen og Marit Vorkinn • Regimenes slagmark (No. 3). Skjeggedal, T., Arnesen, T., Markhus, G., Saglie, I.-L., & Thingstad, P. G. (2001). Steinkjær: Nord-Trøndelagsforskning (NTF). • Europeiske villreinregioner – en strategisk satsing på villreinfjellet som ressurs for reiselivet ØF-rapport nr. 2015/05 av Hans Olav Bråtå • Regionale planer for bruk og vern av villreinfjellene. Evaluering av prosess og planer ØF-rapport nr. 2014/02 av Hans Olav Bråtå, Birgitta Ericsson, Eigil Reimers og Terje Skjeggedal • Europeiske villreinregioner – hva kan de bli? ØF-rapport nr. 2013/02 av Hans Olav Bråtå og Olav Strand • Verdiskaping og lokaløkonomiske virkninger av turistforeningenes virksomhet – en studie fra villreinfjellene i Setesdal Vesthei Ryfylkeheiene og Setesdal Austhei ØF-rapport nr. 2011/12 av Arne Vasaasen og Birgitta Ericsson • Villreinnemndene – en evaluering av deres struktur og funksjon ØF-rapport nr. 2011/11 av Hans Olav Bråtå, Per Kristian Alnes og Merethe Lerfald • Konsekvensvurderinger av scenarier framkommet i prosessen med ny regional plan for Rondane-Sølnkletten, del Rondane ØF-rapport nr. 2010/07 av Birgitta Ericsson og Hans Olav Bråtå • Villreinen og villreinfjellet som kilde til verdiskaping og samfunnsutvikling ØF-rapport nr. 2010/06 av Hans Olav Bråtå, Svein Erik Hagen og Kjell Overvåg

- Antall fritidsboliger i Rondanere-regionen – en oppdatering til og med 2009 Notatnr. 2010/04 av Hans Olav Bråtå og Kjell Overvåg
- Ringvirkninger av fritidsbebyggelse ØF-rapport nr. 2010/03 av Birgitta Ericsson, Tor Arnesen og Marit Vorkinn
- Antall fritidsboliger over tid i Rondanere-regionen. Notatnr. 2006/11 av Hans Olav Bråtå og Kjell Overvåg
- Kriterier for en bærekraftig villreinforvaltning – et samfunnsvitenskapelig perspektiv på forvaltning av bestander og arealer. ØF-rapport nr. 2005/13 av Hans Olav Bråtå
- Hytter, hoteller og bilveier på Høvringen og Putten 1927 – 2004 Notatnr. 2005/11 av Hans Olav Bråtå og Kjell Overvåg
- Tilbakeføring av Hjerkinns skytefelt til sivile formål – utredning friluftsliv. ØF-rapport nr. 2003/02 av Marit Vorkinn og Simen Kristian Flygind
- Fritidsboliger i Vestmarka – mulige konsekvenser, ØF-rapport nr. 2006/18, av Birgitta Ericsson og Reidun Grefsrud.
- Konsekvensutredning Trysilfjellet Sysselsetting og bosetting. ØF-rapport nr. 2006/14, Svein Erik Hagen og Reidun Grefsrud.
- Klimavennlige transportløsninger for hytte- og reiselivsområder i Oppland, ØF-notat nr 2013/12, av Kjell Overvåg, Thor Flognfeldt og Iver Reistad.
- Fritidshus i innlandet: Bruk og lokaløkonomiske effekter, ØF-rapport nr. 2005/6, av Birgitta Ericsson og Reidun Grefsrud
- Second Homes i Norge – Bidrag til en nordisk utredning, ØF-rapport nr 2011/1, av Birgitta Ericsson, Terje Skjeggedal, Tor Arnesen og Kjell Overvåg.
- Overvåg, K og Ericsson, B (2015). Fritidsboligdestinasjoner og regional utvikling i fjellområdene. (2015). I: Viken, A (red): Turisme – Destinasjonsutvikling, Gyldendal Akademisk Forlag: Oslo.
- Arnesen, T., & Ericsson, B. (2013). Policy Responses to the Evolution in Leisure Housing: From the Plain Cabin to the High Standard Second Home. The Norwegian Case. I Z. Roca (Red.), Second Home Tourism in Europe: Lifestyle Issues and Policy Responses. Farnham (UK): Ashgate.
- Arnesen, T., Overvåg, K., Skjeggedal, T., & Ericsson, B. (2012). Transcending Orthodoxy: Leisure and the Transformation of Core – Periphery Relations. I M. Danson & de Souza, Peter (Red.), Regional Development in Northern Europe. Peripherality, Marginality and Border Issues in Northern Europe (s. 182–195). Oxon: Routledge.
- Arnesen, T. (2007). Involvement in outfield land use policy formation, who and why? I I. Balberg & H. Hofstad (Red.), Authority, Responsibility and Justice in Environmental Politics. Papers from the 8. Nordic Environmental Social Science Research Conference June 18-20 2007. Workshop 1 (s. 144). Oslo: Norsk institutt for by- og regionforskning.
- Maten og matressursene i Gudbrandsdalen – historiske hovedtrekk siden steinalderen. ØF-Rapportnr. 3/2012 av Hans Olav Bråtå og Merethe Lerfald.
- Bråtå, H.O. & Lerfald, M. (2012): G 35 i et innovasjonsperspektiv. I: Sæther, B. og

	Haugom, M. (red.) (2012) Lokal og regional mat. <i>Samhandling, innovasjon og identitet i alternative matverdikjeder</i> . Trondheim, Tapir.

Norges forskningsråd

Drammensveien 288
Postboks 564
1327 Lysaker

Telefon +47 22 03 70 00
post@forskningsradet.no
www.forskningsradet.no

Design omslag: Design et cetera AS
Foto omslag: Shutterstock

Oslo, februar 2017

ISBN 978-82-12-03567-6 (pdf)

Publikasjonen kan lastes ned fra
www.forskningsradet.no/publikasjoner